

ALGEMENE INLEIDING

Voor u ligt het Jaarrapport 1998 over het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden¹. Hiermee komt de interdepartementale commissie etnisch-culturele minderheden (ICEM) tegemoet aan haar opdracht om in overleg met het college van secretarissen-generaal jaarlijks aan de Vlaamse regering te rapporteren over de realisatie en de voortgang van het gevoerde minderhedenbeleid.

Voorliggend rapport verschijnt op het ogenblik dat het land en zijn deelstaten zich voorbereiden op de ‘moeder aller verkiezingen’. Een uitgelezen ogenblik dus om even verder in de tijd terug te kijken en stil te staan bij de weg die het minderhedenbeleid de voorbije jaren heeft afgelegd. Een uitgelezen ogenblik ook om even vooruit te kijken en de nieuwe Vlaamse regering en het nieuwe Vlaamse parlement met dit jaarrapport een document aan te reiken dat inspirerend kan zijn bij het uittekenen van de krijtlijnen van het minderhedenbeleid voor de komende jaren.

HET VERLEDEN

Pas door de staatshervorming van 8 augustus 1980 is de Vlaamse Gemeenschap bevoegd geworden voor het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen. Het vreemdelingenbeleid s.s. blijft een exclusieve federale aangelegenheid wat inhoudt dat Vlaanderen niet bevoegd is voor het toelatingsbeleid, de verblijfsrechtelijke positie en de uitzetting van vreemdelingen uit België.

De bevoegdheidsoverheveling betekende in realiteit de overheveling van zeer beperkte middelen (10 miljoen BF) uit de nationale tewerkstellingsbegroting. Belangrijker was dat er werd overgestapt van het begeleiden van de tewerkstelling van geïmmigreerde arbeiders naar de zorg voor integratie van migranten en hun gezinnen, dit via een categoriaal welzijnszorgbeleid.

Het categoriaal welzijnszorgbeleid ontwikkelt zich in de loop van de jaren 80 langs drie wegen. Ten eerste worden de klassieke ‘onthaaldiensten’ (die migrerende arbeiders dienden te onthalen) vervangen door ‘begeleidingsdiensten voor migranten’ op centraal en provinciaal niveau. Deze diensten hebben als taak het integratieproces van migranten zoveel als mogelijk te begeleiden. Zij functioneren vooral als tussenschakel tussen de gevestigde welzijns-, gezondheids-, onderwijs- en huisvestingsvoorzieningen en de migranten. Ten tweede wil de overheid het eigen organisatieleven binnen de verschillende nationaliteitsgroepen ondersteunen om zo de migranten zelf te betrekken of verantwoordelijkheid te geven bij hun integratieproces. Ten derde worden er inspanningen geleverd voor de uitbouw - buiten het onderwijssysteem - van het taalonderricht voor volwassen migranten.

Op het einde van de jaren 80 wordt het migrantenthema, onder meer als reactie op het toenemend succes van extreem-rechts bij de verkiezingen, een volwaardig en prioritair beleidsthema. De Vlaamse Executieve keurt in maart ‘89 de eerste beleidsnota Migrantenbeleid goed. Hierdoor evolueert het migrantenthema van een welzijnsvraagstuk naar een aangelegenheid van de gehele Vlaamse regering. Op federaal niveau wordt het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid opgericht. De algemene lijnen van het migrantenbeleid - opgevat als een integratiebeleid - worden op dit niveau uitgetekend en zijn medebepalend voor de verdere ontwikkeling van het migrantenbeleid binnen de deelstaten.

In uitvoering van de beleidsnota Migrantenbeleid van de Vlaamse Executieve wordt op 18 juli 1990 de reglementering op de integratiecentra voor migranten van kracht.

¹ De term ‘etnisch-culturele minderheden’ verwijst naar volgende bevolkingsgroepen: allochtonen, erkende vluchtelingen, asielzoekers, trekkende bevolkingsgroepen en mensen zonder papieren.

Deze regelgeving vormt een belangrijke stap in de ontwikkeling van de migrantensector. De erkenningen die er op grond van dit besluit komen, vormen een bevestiging van wat er de voorbije jaren gegroeid is aan private en openbare initiatieven die als sociale diensten, opbouwwerkorganen of begeleidingsdiensten voor migranten begaan waren met de integratie van migranten.

De parlementsverkiezingen van 24 november 1991, ook 'Zwarte Zondag' genoemd, brengen het migrantenthema, inzonderheid de thematiek van racisme en xenofobie, op een nog indringender wijze op de politieke agenda. In uitvoering van het federale regeerakkoord wordt op 1 oktober 1993 het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (CGKR) operationeel. De eindverantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van een antiracismebeleid wordt hiermee bij de federale overheid gelegd. In deze periode krijgt ook het Vlaamse migrantenbeleid meer en meer vorm. Doelstelling van dit beleid is het bevorderen van de emancipatie en participatie van migranten door het voeren van een inclusief en gecoördineerd migrantenbeleid, dit alles binnen de klijtlijnen uitgetekend door het Koninklijk Commissariaat.

HET HEDEN

Het aantreden van de nieuwe Vlaamse regering op 20 juni 1995 brengt het totnogtoe gevoerde migrantenbeleid in een stroomversnelling. De noodzaak wordt gevoeld om de actieradius te verruimen en gelijktijdig ook aandacht te hebben voor aanverwante doelgroepen zoals vluchtelingen en woonwagenbewoners die eveneens omwille van hun etnische of culturele afkomst geconfronteerd worden met uitsluiting en achterstelling. Bovendien wenst de regering voor deze doelgroepen een meer planmatig beleid te voeren. Aan de interdepartementale commissie migranten wordt opdracht gegeven een strategisch plan voor het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden uit te werken.

Het evolueren van een migrantenbeleid naar een beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden heeft ook zijn weerslag op de categoriale sector. Om een decretaale regeling van de 'minderheden'sector voor te bereiden, starten de gesprekken met en tussen de sector van de integratiecentra, het woonwagenwerk en het vluchtelingenwerk. De besprekingen over een herziening van de reglementering van 18 juli 1990 m.b.t. de integratiecentra voor migranten - aangevat tijdens de vorige legislatuur - worden hiermee in de nieuwe beleidsontwikkelingen ingepast.

Het strategisch plan voor het minderhedenbeleid

Op 24 juli 1996 keurt de Vlaamse regering de krachtlijnen, strategische doelstellingen en strategie voor een Vlaams minderhedenbeleid goed. Hiermee beschikt de Vlaamse overheid over een algemeen kader dat duidelijk aangeeft wie men wenst te bereiken, wat men voor ogen heeft en op welke wijze men dit denkt te bereiken. Een belangrijke verdienste van het plan betreft de opsplitsing van het minderhedenbeleid in drie duidelijk onderscheiden sporen met eigen doelstellingen en een eigen doelpubliek.

Het *emancipatiebeleid* - het klassieke migrantenbeleid, maar uitgebreid met de trekkende bevolkingsgroepen - is en blijft het belangrijkste spoor van het minderhedenbeleid. Het is gericht op een volwaardige deelname van deze doelgroepen aan de samenleving. Het betrekken van de doelgroepen wordt hierbij als een *conditio sine qua non* gezien.

Het *onthaalbeleid* - een nieuw spoor binnen het minderhedenbeleid - richt zich tot de nieuwkomers die in het kader van gezinsvorming of- hereniging of als asielzoeker ons land binnenkomen en heeft tot doel ervoor te zorgen dat deze nieuwe vreemdelingen zo vlug mogelijk wegwijs worden gemaakt in onze samenleving en zelfstandig kunnen functioneren.

Het voeren van een onthaalbeleid veronderstelt samenwerking met de federale en lokale overheden. Het vreemdelingenbeleid is immers een exclusieve federale aangelegenheid en bij het concrete onthaal van nieuwkomers nemen lokale overheden een sleutelpositie in.

Het *opvangbeleid* - eveneens een nieuw spoor binnen het minderhedenbeleid - richt zich tot de vreemdelingen zonder papieren die omwille van hun noodsituatie om hulp en bijstand vragen en heeft tot doel er voor te zorgen dat deze mensen op een menswaardige manier opgevangen en begeleid worden. Gegeven de verantwoordelijkheid van de federale overheid in deze materie, kan het opvangbeleid slechts in complementariteit met het federale niveau gerealiseerd worden.

Deze 3 sporen vormen meteen ook de drie kerndoelstellingen van het minderhedenbeleid. Omdat de slaagkansen van een beleid en het draagvlak voor het voeren van dit beleid nauw samenhangen, wordt het versterken van het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor het voeren van een minderhedenbeleid als vierde kerndoelstelling voor de komende jaren naar voren geschoven.

Niet alleen inhoudelijk maar ook organisatorisch wordt een duidelijke weg ingeslagen. Het *inclusief en gecoördineerd karakter* van het minderhedenbeleid wordt formeel bevestigd. De bij het minderhedenbeleid betrokken sectoren krijgen nadrukkelijk de eindverantwoordelijkheid toegewezen voor het realiseren van de doelstellingen van het minderhedenbeleid binnen de eigen beleidsdomeinen. Coördinatie is nodig om de coherentie van het geheel te bewaken, overlappingen en contradicties te vermijden en te stimuleren waar nodig.

Het strategisch plan voor het Vlaamse minderhedenbeleid illustreert op treffende wijze de relevantie en waarde van het strategisch planproces. Een strategisch plan laat de overheid immers toe om in gezamenlijk overleg over de sectoren heen lijnen te trekken, prioriteiten te bepalen en doelstellingen te formuleren. Dit algemeen kader laat de sectoren op hun beurt toe om zich binnen het geheel te positioneren en de eigen verantwoordelijkheid te bepalen. Het laat hen ook toe om gericht initiatieven te nemen naar het doelpubliek toe. Het biedt tenslotte ook een kader voor evaluatie van het gevoerde beleid.

Het decreet op het minderhedenbeleid

Het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden betekent zonder meer een tweede belangrijke stap in de ontwikkeling van het minderhedenbeleid.

Met dit decreet krijgen de doelstellingen, uitgangspunten en opdrachten van het minderhedenbeleid - zoals uitgewerkt in het strategisch plan - een decretale basis. Ook de coördinatie van het beleid, de organisatie van het inclusieve beleid, de betrokkenheid van de doelgroepen bij het beleid en de categoriale sector worden decretaal geregeld. Hiermee krijgen de *drie pijlers* van het minderhedenbeleid - de Vlaamse overheid, de categoriale sector en de doelgroepen - een wettelijke basis.

De *categoriale sector* - de eerste pijler van het minderhedenbeleid - wordt gezien als partner van de Vlaamse overheid bij de uitvoering van het minderhedenbeleid en krijgt - in tegenstelling tot vroeger - een beleidsondersteunende rol toegemeten. Van de centra en diensten voor het Vlaamse minderhedenbeleid wordt verwacht dat zij een werking ontplooiën gericht op de realisatie van elk van de vier doelstellingen van het minderhedenbeleid. Bij dit alles dienen zij nauw samen te werken zowel met de openbare besturen als met de voor het minderhedenbeleid relevante actoren in het werkgebied. Zij vervullen ook een spilfunctie in het stimuleren van het inclusief minderhedenbeleid in hun werkgebied. Deze nieuwe visie op de categoriale sector vindt zijn vertaling in een nieuwe structuur waarbij maximale samenwerking over de doelgroepen heen centraal staat.

Met het besluit van 14 juli 1998 betreffende de erkenning en subsidiëring van de centra en diensten voor het Vlaamse minderhedenbeleid heeft de Vlaamse overheid aan de categoriale sector het startschot gegeven om de intenties en bepalingen in praktijk om te zetten.

De *doelgroepen* vormen de tweede pijler van het minderhedenbeleid. Hun betrokkenheid bij het sectorale en categoriale beleid is immers een noodzakelijke voorwaarde om het proces van emancipatie te realiseren. Om deze betrokkenheid waar te maken, worden in het decreet drie kanalen voorgesteld: betrekken van de doelgroepen bij het sectorale inclusieve minderhedenbeleid, betrekken van de doelgroepen bij de besluitvorming van de bestaande adviesraden en erkennen van een forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden als gesprekspartner. Wat dit laatste betreft, heeft de Vlaamse regering op 8 december 1998 het ontwerpbesluit houdende de erkenning en subsidiëring van het forum principieel goedgekeurd. Het forum heeft als taak de communicatie met en de betrokkenheid van de doelgroepen en hun verenigingen bij het Vlaamse minderhedenbeleid te bevorderen.

De *Vlaamse overheid* – de derde pijler van het minderhedenbeleid – is verantwoordelijk voor de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het minderhedenbeleid. Om deze opdracht te realiseren voorziet het decreet in een coördinerende commissie die toeziet op de coherentie, synergie en coördinatie van het beleid. Gegeven het inclusief karakter van het minderhedenbeleid omschrijft het decreet ook nauwkeurig de opdrachten van de departementen of administraties en Vlaamse openbare instellingen in het kader van het minderhedenbeleid. Er is een ontwerpbesluit in voorbereiding dat de opdrachten en samenstelling van de coördinerende commissie en de ambtelijke ondersteuning van het Vlaamse minderhedenbeleid bepaalt. Dit uitvoeringsbesluit is noodzakelijk voor de uitbouw van de derde pijler van het minderhedenbeleid. Dit uitvoeringsbesluit is ook noodzakelijk om het evenwicht tussen de drie pijlers – overheid, categoriale sector en doelgroepen – te garanderen.

Het strategisch plan in uitvoering

De werkzaamheden tijdens de voorbije legislatuur hebben zich niet beperkt tot het scheppen van de noodzakelijke kaders voor het voeren van een minderhedenbeleid. Daarnaast zijn ook heel wat inspanningen geleverd om uitvoering te geven aan de doelstellingen van het minderhedenbeleid. Voorliggend rapport brengt verslag uit over de concrete ontwikkelingen tijdens het voorbije jaar.

Deel 1 geeft een stand van zaken van de uitvoering van het emancipatiebeleid naar allochtonen en erkende vluchtelingen, woonwagengewoners en trekkende beroepsgroepen in de verschillende sectoren.

Deel 2 beschrijft de wijze waarop het onthaalbeleid voor nieuwkomers verder gestalte heeft gekregen.

Deel 3 geeft aan welke inspanningen er zijn geleverd om de mensen zonder papieren op een menswaardige manier op te vangen en te begeleiden.

Deel 4 gaat na welke initiatieven er zijn genomen om het draagvlak voor het minderhedenbeleid te verhogen.

Deel 5 tenslotte beschrijft de voorbije inspanningen om het doelpubliek als volwaardige gesprekspartner bij het beleid te betrekken.

DE TOEKOMST

Met het strategisch plan en het decreet inzake het minderhedenbeleid heeft het in 1980 overgehevelde beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen – voorlopig althans – definitief vorm gekregen.

De bakens zijn gezet, de doelstellingen en doelgroepen bepaald, de in te zetten instrumenten omschreven. De implementatie van dit alles vormt dé uitdaging voor de komende jaren.

Welke uitdagingen zich in concreto aandienen en hoe de nieuwe Vlaamse regering hierop kan inspelen wordt hieronder beknopt toegelicht.

Het minderhedenbeleid is een controversieel beleid en het doelpubliek van dit beleid is niet altijd en overal even welkom. Dit besef dwingt tot de nodige realiteitszin maar mag anderzijds niet leiden tot immobilisme en/of tot een ontlopen van verantwoordelijkheden. Tijdens deze legislatuur is het minderhedenthema geëvolueerd naar een volwaardig, inclusief beleidsthema dat de voltallige Vlaamse regering aanbelangt.

Het is van het grootste belang dat ook de nieuwe Vlaamse regering dit spoor verder bewandelt. Dit politiek engagement is niet alleen een noodzakelijke voorwaarde om het minderhedenbeleid gedurende de komende jaren verder te ontwikkelen, het vervult ook een niet onbelangrijke signaalfunctie naar de respectieve sectoren en hun verantwoordelijken, de lokale en provinciale besturen, de categoriale sector en het doelpubliek dat er verder wordt gegaan op de ingeslagen weg.

Op de weg naar emancipatie en participatie van minderheidsgroepen die hier blijvende gevestigd zijn, naar een adequaat onthaal van nieuwkomers en naar een menswaardige opvang van mensen zonder papieren dienen zich ontwikkelingen aan die een gepast antwoord vragen.

In de eerste plaats kan men niet om de vaststelling heen dat de uitkomstmogelijkheden voor heel wat allochtonen, erkende vluchtelingen en woonwagenbewoners ondanks de vele beleidsinspanningen van de voorbije jaren nog veel te vaak ongelijk zijn. Achterstand maar ook discriminatie en racisme leiden nog te vaak tot sociale uitsluiting. De uitdaging bestaat er dan ook in om de betrokken sectoren de nodige beleidsruimte te bieden om de huidige beleidsinspanningen verder te zetten, waar wenselijk te heroriënteren en waar nodig te intensifiëren. Vanuit het besef dat de jeugd van vandaag de toekomst van morgen is, vormt het voeren van een gericht beleid naar de kinderen en jongeren uit deze doelgroepen een prioritaire uitdaging voor de komende jaren. Het voorstel van actieplan dat in voorliggend jaarrapport opgenomen is, kan hierbij een bron van inspiratie vormen.

Het bieden van een aangepast onthaal aan volgmigranten en asielzoekers vormt ongetwijfeld een andere belangrijke uitdaging voor de komende jaren. In tegenstelling tot het emancipatiebeleid kan het onthaalbeleid evenwel nog niet bogen op een lange beleidstraditie. Het beleidsconcept is vrij nieuw en de beschikbare middelen beperkt. Hoewel de voorbije jaren belangrijke inspanningen zijn geleverd om een uniform onthaalmodel uit te tekenen, zijn nog niet alle facetten van dit model eenduidig bepaald, zijn de respectieve verantwoordelijkheden van de betrokken actoren niet overal geconsolideerd en zijn de ingezette beleidsinstrumenten niet altijd toereikend.

Zo is het belangrijk dat nieuwkomers die aan de voorwaarden voldoen de kans krijgen om in een onthaalaanbod te stappen. De verantwoordelijkheid hiervoor berust in belangrijke mate bij de lokale overheden. In de praktijk blijkt dit onthaalaanbod evenwel lang niet overal voorhanden te zijn. Niet zozeer onwil maar vooral een gebrek aan middelen en ondersteuning en het ontbreken van een geschikt educatief aanbod maakt het voor vele lokale besturen moeilijk om hun nieuwkomers adequaat te onthalen. Binnen het educatief onthaalaanbod neemt het aanleren van de Nederlandse taal een bijzondere plaats in. Taal is immers de toegangspoort tot het sociale leven. In de praktijk blijkt het voor nieuwkomers om tal van redenen (geen of geen aangepast aanbod, wachtlijsten, ...) niet zo vanzelfsprekend om vlug Nederlands te leren.

Een aangepast onthaal van nieuwkomers is niet alleen belangrijk voor de nieuwkomer zelf die zo de kans krijgt om zo vlug mogelijk zelfstandig te functioneren en in een nieuwe omgeving een nieuw leven op te bouwen. Het onthaalbeleid is ook van belang voor de samenleving zelf. Nieuwkomers

betekenen immers niet zozeer een last en een bedreiging maar een opportuniteit voor een samenleving. Nieuwkomers brengen immers hun kennis, kunde en vaardigheden met zich mee.

Zij kunnen potentiële arbeidskrachten zijn of ze kunnen actief zijn binnen de mantelzorg of het vrijwilligerswerk. Het getuigt van goed bestuur om deze opportuniteiten maximaal te benutten. Een adequaat onthaal zal dit mogelijk maken en bespoedigen. Daar waar nieuwkomers risico's met zich mee brengen, bijvoorbeeld op het vlak van de volksgezondheid, is het anderzijds aangewezen om die risico's te onderkennen en te ondervangen. Dit kan slechts voor zover de nieuwkomers gekend zijn en onthaald worden.

Koken kost – spijtig genoeg - geld. In Nederland bedraagt de totale rijksuitkering per inburgeringsprogramma ruim 12.500 gulden ($\pm$ 229.000 BF). In 1998 was op de rijksbegroting ruim 284 miljoen gulden beschikbaar voor de inburgering van 22.561 nieuwkomers. Aan deze investering is voor de nieuwkomer de verplichting gekoppeld om een inburgeringsprogramma te volgen.

Vertaald naar Vlaanderen waar het aantal nieuwkomers per jaar op 5.000 wordt geschat zou dit een investering van 1.145 miljoen BF veronderstellen. Op haar begroting voor 1999 heeft de Vlaamse overheid – de reguliere middelen voor het NT2-aanbod en de SIF-middelen voor het onthaalbeleid niet te na gesproken - voor de eerste keer 15 miljoen BF (!) extra middelen voorzien voor het onthaalaanbod voor nieuwkomers. De weg is nog lang en de prijs hoog. De investering in maatschappelijk kapitaal maakt een stijging van het budget meer dan verantwoord. Eenmaal het nieuwkomersbeleid over een behoorlijke begroting beschikt, kan de discussie over het verplichtend karakter van het onthaalprogramma geopend worden. Het zou van weinig fatsoen en realiteitszin getuigen om de volgorde om te keren.

De voorbije maanden is de problematiek van de mensen zonder papieren bij een ruimer publiek bekend geworden. Initiatieven zoals het kerkasiel en schoolasiel hebben hier ongetwijfeld toe bijgedragen. Het laat zich vermoeden dat het bieden van een menswaardige opvang aan vreemdelingen zonder papieren in nood ook de komende jaren de nodige aandacht vanwege het beleid zal blijven opeisen. Gegeven de verantwoordelijkheid van de federale overheid in deze materie is de beleidsruimte van de Vlaamse overheid evenwel beperkt. De uitdaging bestaat er dan ook om - binnen de toegemeten bevoegdheidsruimte – voldoende aandacht te hebben voor deze groep en de nodige inspanningen te leveren zodat de fundamentele mensenrechten - het recht op huisvesting, gezondheidszorg, voeding en onderwijs - niet geschonden worden.

Tot slot nog dit. Met het decreet op het minderhedenbeleid zijn de drie centrale pijlers van het minderhedenbeleid – de overheid, de categoriale sector en de doelgroepen - gepositioneerd en zijn kansen gecreëerd om de hun toegemeten rol te vervullen. De komende jaren zullen dan ook cruciaal zijn voor de reële vormgeving van elk van deze pijlers. Voor een evenwichtige uitbouw van het minderhedenbeleid is het belangrijk dat elk van deze drie partners maximale kansen krijgt om de toegewezen rol en opdrachten waar te maken.

Op het Vlaamse beleidsniveau is het belangrijk om de administratie de nodige ruimte, middelen, instrumenten en omkadering aan te reiken voor het versterken van zowel het inclusief als het gecoördineerd minderhedenbeleid

De categoriale sector moet de nodige kansen, middelen en ondersteuning krijgen om zich om te vormen tot een samenhangende, dynamische en slagkrachtige pijler die zijn nieuwe rol als partner van de Vlaamse overheid bij de uitvoering van het minderhedenbeleid maximaal kan valoriseren.

De doelgroepen tenslotte moeten de nodige kansen, middelen en ondersteuning krijgen om hun rol als partner in het minderhedenbeleid - sectoraal zowel als categoriaal – daadwerkelijk op te nemen. Een actief en goed functionerend forum van etnisch-culturele minderheden dat de communicatie met en de

betrokkenheid van de doelgroepen en hun organisaties bij het minderhedenbeleid verzekert, kan hierbij een belangrijke rol vervullen.

DEEL 1

HET EMANCIPATIEBELEID NAAR ALLOCHTONEN EN ERKENDE VLUCHTELINGEN, WOONWAGENBEWONERS EN TREKKENDE BEROEPSGROEPEN STAND VAN ZAKEN EN RESULTATEN

Inleiding

Het Vlaamse minderhedenbeleid heeft in de eerste plaats tot doel allochtonen, erkende vluchtelingen en woonwagenbewoners de kans te bieden om als volwaardige burgers aan onze samenleving deel te nemen en als volwaardige gesprekspartner bij het beleid betrokken te worden. Om dit doel te bereiken wordt er een emancipatiebeleid gevoerd dat gericht is op de integratie van deze doelgroepen.

Momenteel hebben deze groepen veelal ongelijke uitkomstmogelijkheden. Achterstand maar ook achterstelling en racisme maken dat sociale uitsluiting nooit ver af is. Onderwijs en werkgelegenheid zijn ongetwijfeld de voornaamste hefboomen om sociale uitsluiting tegen te gaan. Maar ook andere sectoren zoals huisvesting, welzijn, gezondheid, cultuur, sport en media moeten maatregelen nemen om de toegankelijkheid van hun voorzieningen voor deze doelgroepen te bevorderen en zo de emancipatie en participatie van het doelpubliek te bevorderen.

Het eerste hoofdstuk beschrijft per sector de inspanningen die in 1998 zijn geleverd om de positie van allochtonen en erkende vluchtelingen te versterken. Hierbij wordt in hoofdzaak ingegaan op nieuwe gegevens en nieuwe ontwikkelingen t.o.v. 1997. Voor nadere gegevens over lopend, constant beleid verwijzen we naar de vorige jaarrapporten van ICEM.

Allochtonen zijn personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben, en die tegelijkertijd aan de volgende voorwaarden voldoen: minstens één van hun ouders of grootouders is geboren buiten België én zij bevinden zich in een achterstandspositie vanwege hun etnische afkomst of hun zwakke sociaal-economische situatie (art. 2, 1° van het minderhedendecreet).

Vanuit de vaststelling dat het taalgebruik en de gegevensverzameling met betrekking tot deze doelgroep zich totnogtoe eerder ongeordend en ongestructureerd heeft ontwikkeld, heeft ICEM in 1998 het initiatief genomen om een advies uit te werken over het benoemen, omschrijven, statistisch vatten en registreren van 'migranten'. Het is de bedoeling om dit advies nog tijdens deze regeerperiode aan de Vlaamse regering voor te leggen.

Erkende vluchtelingen zijn personen die zich in België bevinden en door België als vluchteling erkend zijn op basis van het Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, ondertekend in Genève op 28 juli 1951 (art. 2, 2°a van het minderhedendecreet).

België telt ongeveer 20.000 erkende vluchtelingen. Nagenoeg de helft hiervan verblijft in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in Vlaanderen verblijven er ± 4.500. Zeker meer dan de helft van de erkende vluchtelingen in Vlaanderen valt ten laste van het OCMW. Een beperkte groep geniet van een vervangingsinkomen uit de werkloosheidsverzekering. Het grote aantal erkende vluchtelingen dat cliënteel is van het OCMW toont duidelijk aan dat deze groep uiterst moeizaam aansluiting vindt bij de arbeidsmarkt, zelfs niet voor een tijdelijke betrekking.²

Erkende vluchtelingen hebben het met andere woorden veelal uiterst moeilijk hebben om zich een plaats te verwerven in de Vlaamse samenleving. Overleven aan de marge van de samenleving blijkt voor velen de enige uitweg te zijn. Zoals uit dit rapport blijkt, staat deze feitelijkheid wel enigszins in contrast met de concrete initiatieven naar deze - enigszins vergeten en verdoken - doelgroep toe

² bron: Vlaanderen en vluchtelingen. De rol van het OCMW binnen het onthaalbeleid, niet uitgegeven studie van het OCIV in opdracht van de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, Brussel, 1998.

Het tweede hoofdstuk beschrijft de initiatieven die in 1998 zijn genomen om de positie van de **woonwagenbevolking** te verbeteren.

Meest in het oog springend hierbij is het feit dat de Vlaamse regering op 19 december 1998 de conceptnota over het beleid inzake woonwagenterreinen, voorbereid door de Vlaamse Woonwagencommissie, heeft goedgekeurd. Deze beslissing krijgt dan ook ruime aandacht in dit tweede hoofdstuk. Daarnaast wordt ook ingegaan op de specifieke initiatieven die in 1998 genomen werden naar deze doelgroep toe.

Het derde hoofdstuk tenslotte beschrijft de specifieke initiatieven in 1998 voor de **trekkende beroepsbevolking**. Hoewel het minderhedendecreet deze doelgroep niet expliciet als doelgroep van het emancipatiebeleid vermeldt, voorziet het decreet immers de mogelijkheid om de doelgroepen uit te breiden tot de groepen van personen die wegens hun beroepssituatie tot de trekkende beroepsbevolking worden gerekend.

HOOFDSTUK 1

EMANCIPATIEBELEID NAAR ALLOCHTONEN EN ERKENDE VLUCHTELINGEN

ONDERWIJS

Het beleidskader voor onderwijs is in 1998 niet fundamenteel gewijzigd.

Hoewel het initieel de bedoeling was de programma's inzake zorgverbreding (voor autochtone kansarme leerlingen) en het onderwijsvoorrangsbeleid voor allochtone leerlingen te integreren, werden beide toch als afzonderlijke beleidsprojecten behouden. Het vinden van geschikte indicatoren om de beoogde doelgroepen af te bakenen, bleek moeilijker dan aanvankelijk ingeschat. Verder wezen simulaties uit dat er zich te grote verschuivingen zouden voordoen met betrekking tot het huidige aanbod. Daarom werd het beleid zoals het de afgelopen jaren is gevoerd, ook in 1998 gecontinueerd. Inhoudelijk werd er wel een afstemming gerealiseerd waarbij de actieterreinen voor zorgverbreding meer aansluiten bij deze van het onderwijsvoorrangsbeleid. Verderop gaan we dieper in op de concrete situatie voor de verschillende onderwijsniveaus.

Nieuwe accenten in 1998

Naast de voortzetting van het beleid kunnen toch enkele nieuwe accenten aangeduid worden die in 1998 vorm kregen.

De bijsturing van het onderwijs aan anderstalige nieuwkomers

Binnen het onderwijsbeleid ten aanzien van migranten neemt het onderwijs aan anderstalige nieuwkomers een specifieke plaats in. Hoewel het kadert binnen het ruimere onthaalbeleid dat samen met het emancipatie- en het opvangbeleid de drie sporen vormt van het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden, en daarom meer uitvoerig wordt behandeld in deel 2 van dit jaarrapport, lijkt het aangewezen om het ook hier kort aan te geven als een belangrijk accent binnen de beleidsprioriteiten in 1998.

Op basis van evaluaties uitgevoerd in 1997 door de onderwijsinspectie van het basisonderwijs en het secundair onderwijs, door de Vlaamse Onderwijsraad en door de Steunpunten Nederlands Tweede Taal en Intercultureel Onderwijs werden de knelpunten in de organisatie van het onderwijs voor anderstalige nieuwkomers geïnventariseerd en werden voorstellen geformuleerd voor optimalisering.

De evaluaties hebben geresulteerd in een aangepaste regelgeving zowel op het niveau van het basisonderwijs als op het niveau van het secundair onderwijs.

Verdere uitvoering van het evaluatieonderzoek inzake het non-discriminatiebeleid

Het onderzoek dat eind 1997 werd gestart wil de processen en effecten van het non-discriminatiebeleid evalueren. Dit beleid beoogde twee doelstellingen: het bevorderen van een vrije toegang en het bewuster optreden tegen discriminatie door het bevorderen van intercultureel onderwijs in de school.

Centraal staat de vraag welke de impact is van de non-discriminatieverklaring op de spreiding van autochtonen en allochtone leerlingen, m.a.w. in welke mate er een duurzame gemengde leerlingenpopulatie is opgetreden en in welke mate er sprake is van een proces van interculturalisering in de scholen. Deze aspecten worden onderzocht binnen een steekproef van een 20-tal scholen in een aantal gemeenten (Antwerpen, Mechelen, Heusden-Zolder, Lokeren, Vilvoorde). De gegevensverzameling startte in 1998. Het onderzoeksrapport zal tegen het einde van 1999 beschikbaar zijn.

Optimalisering van het onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC)

Een EU-richtlijn van 1977 verplicht de lidstaten initiatieven te nemen om tot het einde van de leerplicht een kosteloos aanbod van onderwijs in eigen taal en cultuur te bevorderen. De lidstaten krijgen een grote beleidsruimte om aan deze richtlijn uitvoering te geven.

De laatste jaren merken we een stelselmatige achteruitgang in het aantal scholen dat nog onderwijs in eigen taal en cultuur aanbiedt. Deze tendens heeft ondermeer te maken met inhoudelijke en organisatorische aspecten. OETC wordt in de meeste gevallen aangeboden door leerkrachten die door de ambassades ter beschikking worden gesteld.

Eind oktober 1997 werd door de Vlaamse Onderwijsraad een tussentijds advies uitgebracht over de juridische aspecten van de organisatie van het onderwijs in eigen taal en cultuur. In dit advies werden een aantal pistes ontwikkeld. De optimalisering van het huidige model van samenwerking met de ambassades werd het meest haalbaar geacht.

In de loop van 1998 werden de besprekingen verdergezet in de Vlaamse Onderwijsraad om te komen tot een gezamenlijk concept OETC en een oplijsting van de voorwaarden voor een goede organisatie in de scholen. De werkzaamheden van de werkgroep werden beëindigd en zullen binnen afzienbare tijd resulteren in een definitief advies. Vanuit dit gezamenlijk gedragen concept over OETC kan de overheid dan optimaliseringsgesprekken met de ambassades voeren.

Voor de verdere implementatie op het terrein van het raamcurriculum OETC dat binnen de Vlaamse Onderwijsraad werd ontwikkeld, wordt aan de VLOR een voltijdse betrekking ter beschikking gesteld.

Doorstroming

Project 24 van het strategisch plan minderhedenbeleid handelt over de doorstroming van minderheden in het secundair onderwijs en de deelname aan het hoger onderwijs.

Het probleem van de ongekwalificeerde uitstroom als gevolg van het watervalsysteem en van een slechte oriëntatie, dat een algemeen verschijnsel is in het beroepsonderwijs, heeft specifieke aspecten voor allochtone jongeren. Nog te vaak worden ze georiënteerd naar het beroepsonderwijs wat niet aansluit bij hun keuze en waardoor hun intellectuele capaciteiten onvoldoende worden benut.

Recente cijfers over het zittenblijven en schoolse vertraging in het Vlaams onderwijs tonen aan dat leerlingen van vreemde nationaliteit in het secundair onderwijs over de ganse schoolloopbaan meer schoolse vertraging oplopen dan Belgische leerlingen. Leerlingen van vreemde nationaliteit blijven bijna dubbel zoveel zitten als Belgische leerlingen.

Momenteel krijgt het onderwijsvoorrangsbeleid in het secundair onderwijs nog gestalte in twee afzonderlijke projecten (zie verder). In 1998 werden de voorbereidingen gestart om een nieuwe regelgeving uit te werken voor het secundair onderwijs met o.m. een sterke klemtoon op de doorstroming van doelgroepleerlingen in het secundair onderwijs. Doorstroming kan geoperationaliseerd worden als de bevordering van de instroom van het aantal doelgroepleerlingen in de A-stroom van de eerste graad en het verhogen van de gekwalificeerde uitstroom van het aantal doelgroepleerlingen in het ASO, TSO of KSO. In functie van de globale probleemstelling van de ongekwalificeerde uitstroom gaat doorstroming ook over de verhoging van het aantal studiebewijzen in het algemeen. De intentie is de nieuwe regelgeving te kunnen implementeren vanaf het schooljaar 1999-2000.

Naast de problematiek van het secundair onderwijs stellen zich tevens problemen met betrekking tot het hoger onderwijs. Enerzijds is er de vaststelling dat de vernieuwingen die via het onderwijsvoorrangsbeleid geïntroduceerd zijn (taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs, preventie en remediëring van leerproblemen, samenwerking met ouders) slechts moeizaam

doordringen in de lerarenopleiding. Anderzijds blijven etnisch-culturele minderheden ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs en in het bijzonder in het pedagogisch hoger onderwijs.

In mei 1998 bracht de Vlaamse Onderwijsraad een advies uit over de toeleiding en doorstroming van allochtone studenten in de lerarenopleiding aan de hogescholen.

Om dit vanuit de overheid te ondersteunen werd in het kader van de begroting 1999 een nieuw initiatief ingediend met een dubbele doelstelling :

- de interne professionalisering van het pedagogisch hoger onderwijs ten aanzien van het gevoerde doelgroepenbeleid in de initiële lerarenopleiding;
- de bevordering van de instroom en doorstroom van sommige doelgroepen naar het (pedagogisch) hoger onderwijs.

Op de onderwijsbegroting werd 20 miljoen BF ingeschreven om het project te realiseren. De verdere uitwerking is bezig. Het doel is bij de start van het volgende academiejaar het project te implementeren in een aantal hogescholen.

Tot zover de belangrijkste accenten en nieuwe aanzetten in 1998 betreffende het vanuit onderwijs gevoerde emancipatiebeleid ten aanzien van allochtonen. In wat volgt wordt dieper ingegaan op de resultaten van dit beleid voor de verschillende onderwijsniveaus. Bij deze beschrijving maken we een opdeling die gelijkloopt met de operationalisering van het beleid: de extra omkadering van scholen voor het schooljaar '98-'99, de bijkomende ondersteuning en projecten om tegemoet te komen aan specifieke behoeften of om een nieuwe aanpak uit te proberen.

Omkadering van de scholen in het basisonderwijs (schooljaar '98-'99)

Beleidsprincipes voor het bekomen van extra omkadering

Om in aanmerking te komen voor extra lestijden moet voldaan worden aan een aantal voorwaarden. Het gaat hierbij om een positieve beoordeling door de onderwijsinspectie van de werking tijdens het voorbije schooljaar, het aantonen dat men in voldoende mate de beoogde doelgroep opvangt in de school en het indienen van een aanwendingsplan waarin het plan van aanpak wordt omschreven met betrekking tot de vier actieterreinen (taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs, preventie en remediëring van leer- en ontwikkelingsproblemen en betrokkenheid van de ouders). De school dient met betrekking tot dit laatste actieterrein een contract af te sluiten met een erkende welzijns- of socio-culturele vereniging of met een erkend regionaal of lokaal integratiecentrum. Er dient tevens samengewerkt te worden met het PMS-centrum en de pedagogische begeleiding. Een gericht nascholingsbeleid moet worden uitgewerkt. De toekenning van de middelen is voorwaardelijk en gelimiteerd tot het beschikbare budget.

Aantal aanvragen en toekenningen in 1998

Voor het schooljaar 1998-1999 werden 667 aanwendingsplannen ingediend. In vergelijking met het schooljaar 1997-1998 betekent dit een vermindering met 17. Achttien aanvragen waren nieuw. Alle aanwendingsplannen werden beoordeeld door een commissie. Elk aanwendingsplan kreeg een score toegekend. Uiteindelijk werden er 599 aanwendingsplannen goedgekeurd (waaronder de 18 nieuwe aanvragen). 68 aanwendingsplannen werden afgewezen. In onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van de aanwendingsplannen per categorie van beoordeling en per provincie.

Aanwendingsplannen per categorie van beoordeling

Per categorie van beoordeling		
	%	Aantal
1. Niet ontvankelijk verklaard	1,1	7

2. Inhoudelijk afgewezen	3,9	26
3. Om budgettaire redenen afgewezen	5,5	35
4. Toegekend	98,5	599
TOTAAL	100	677

Aanwendingsplannen per provincie

Per provincie (gewoon basisonderwijs)			
Provincie	Goedgekeurd	Inhoudelijk afgewezen	Budgettair afgewezen
Antwerpen	180	16	16
Vl. Brabant	89	8	4
Limburg	152	3	3
O.-Vlaanderen	123	8	9
W. Vlaanderen	13	0	0
TOTAAL	557	35	32
Buitengewoon basisonderwijs			
	Goedgekeurd	Inhoudelijk afgewezen	Budgettair afgewezen
Vlaanderen	42	0	1
ALGEMEEN TOTAAL	599	35	33

Uit deze tabel blijkt dat ongeveer de helft van de afgewezen aanwendingsplannen te maken hebben met inhoudelijke criteria, de andere helft omwille van budgettaire beperkingen. Alle scholen met een score op het aanwendingsplan van 53% of meer kregen extra lestijden toegekend.

Aantal doelgroepleerlingen en toegekende lestijden

In onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven per provincie van het aantal doelgroepleerlingen en het aantal toegekende lestijden in het gewoon en het buitengewoon basisonderwijs.

Gewoon basisonderwijs

Provincie	Kleuteronderwijs				Lager onderwijs			
	Doelgr.ll	%	Lestijden	%	Doelgr.ll	%	Lestijden	%
Antw.	4.362	38,46	1.459	34,18	6.227	40,91	2.754	36,46
Vl. Brab.	2.086	18,39	1.136	26,62	2.199	12,99	1.554	20,75
Limburg	2.955	26,05	1.029	24,11	5.178	30,58	2.166	28,67
O.Vl.	1.820	16,05	601	14,08	2.475	14,62	1.009	13,36
W.Vl.	119	1,05	43	1,01	153	0,90	71	0,94
TOTAAL	11.342	100	4.268	100	16.932	100	7.554	100

De toegekende lestijden vertegenwoordigen voor het kleuteronderwijs 177,83 voltijdse ambten en voor het lager onderwijs 314,75.

Buitengewoon basisonderwijs

Provincie	Doelgroepll.	%	Lestijden	%
Antwerpen	676	40,5	320	41,03
Vl.-Brabant	81	4,86	40	5,13
Limburg	628	37,63	289	37,05
O.-Vlaanderen	210	12,58	98	12,56
W.-Vlaanderen	74	4,43	33	4,23
TOTAAL	1.669	100	780	100

Het totale lestijdenpakket vertegenwoordigt 32,5 voltijdse ambten.

In het kader van de non-discriminatie werden bijkomend 440 lestijden toegekend voor gewaarborgde lestijden. Het betreft hier extra lestijden die binnen de gemeenten waar een non-

discriminatieovereenkomst is afgesloten herverdeeld worden om het totale aantal lestijden binnen die gemeente op het peil te houden van het schooljaar waarin de overeenkomst werd afgesloten.

In het kader van de bewarende maatregelen (= extra lestijden voor scholen om de eventuele negatieve effecten op te vangen van de acties om zich te herprofilieren van concentratieschool naar gemengde school) werden 250 lestijden toegekend.

Omkadering van de scholen in het secundair onderwijs (schooljaar '98-'99)

Beleidsprincipes voor het bekomen van extra omkadering

Zoals reeds hoger werd vermeld, wordt binnen het onderwijsvoorrrangsbeleid op secundair niveau een onderscheid gemaakt tussen de eerste en de tweede graad.

Algemeen kan gesteld dat de voorwaarden waaraan de scholen die met de *eerste graad* participeren moeten voldoen, analoog zijn aan deze die van toepassing zijn in het basisonderwijs. Naar secundaire scholen toe worden daarnaast enkele specifieke accenten gelegd;

- Het maximum aantal scholen dat kan participeren is bepaald op 65. De scholen worden aangeduid door de ARGO, de representatieve verenigingen van inrichtende machten van het gesubsidieerd onderwijs of de inrichtende macht wanneer die niet door een representatieve vereniging wordt vertegenwoordigd. De Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs duidt de scholen aan;
- Enkele specifieke actieterreinen zoals Nederlands als instructietaal en studiebegeleiding (in functie van doorstroming);
- Er wordt een onderscheid gemaakt tussen 2 groepen van scholen: scholen die pas zijn toegetreden (het "innovatieproject") en die twee schooljaren krijgen om een beleid uit te werken (rond een aantal actieterreinen) en de andere scholen die acties moeten ondernemen met betrekking tot alle actieterreinen. Er is een differentiatie in de aard van het aanwendingsplan dat moet worden ingediend en in de berekening van het aantal extra uren-leraar.

Aan het project doorstroming in de *tweede graad* kunnen maximaal 20 scholen participeren, die zoals voor de eerste graad door de Vlaamse minister bevoegd voor het onderwijs worden aangeduid op voorstel van de koepelorganisaties of de inrichtende macht.

Binnen dit project wordt van de scholen verwacht dat ze acties ondernemen op het vlak van de bevordering van de *toeleiding*, de *ondersteuning* en de *uitstroom* van de doelgroeppeerlingen in de tweede graad ASO, TSO en KSO. Binnen het actieterrein ondersteuning komen de aspecten van taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs, studiebegeleiding, betrokkenheid van ouders,... aan bod. De diverse acties die de school zal ondernemen, worden opgenomen in een aanwendingsplan.

De beleidsprincipes voor de toekenning van extra lestijden in het *buitengewoon secundair onderwijs* sluiten aan bij deze die gelden voor het gewoon en buitengewoon basisonderwijs.

Eerste graad van het gewoon secundair onderwijs: aantal aanvragen en toekenningen in 1998

Aanwendingsplannen (N = 55)				
SCORES (op 60)	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant
Boven de 50		2		
40-50	15	14	8	2
30-39	4	2	7	1

Alle ingediende aanwendingsplannen (AWP) zijn uiteindelijk goedgekeurd. Op de 55 ingediende AWP zijn er voor dit schooljaar 10 nieuwe scholen

Tweede graad van het gewoon secundair onderwijs: aantal aanvragen en toekenningen in 1998

Aanwendingsplannen (N = 20)				
SCORES (op 60)	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant
Boven de 50				
40-50	5	7	2	1
30-39	3	1	1	

Alle 20 ingediende AWP zijn goedgekeurd.

Buitengewoon secundair onderwijs

SCORE (op 40)	Antwerpen	Vl.-Brabant	Limburg	Oost-Vl.	West-Vl.	TOTAAL
Boven 32					3	3
ts. 24 en 32	12	1	11	7	2	33

De 36 ingediende aanwendingsplannen werden alle goedgekeurd.

Aantal doelgroepleerlingen en toegekende lestijden

Gewoon secundair onderwijs			
	Doelgroepleerlingen	Uren-leraar	Ambten
Eerste graad	4.004	2.064	91,61
Tweede graad	741	352	15,64
TOTAAL	4.745	2.416	107,25
Buitengewoon secundair onderwijs			
	Doelgroepleerlingen	Lestijden	Ambten
	1.441	673	30,5

Ondersteuning

Het luik ondersteuning omvat een reeks activiteiten die erop gericht zijn de scholen te ondersteunen en te begeleiden in het werken aan de kwaliteitsverbetering van hun aanbod naar allochtone leerlingen. De ondersteuning omvat extra pedagogische begeleiding die via net-overschrijdende detacheringen wordt toegekend aan de koepelorganisaties. In totaal gaat het over 20,5 ambten. Binnen de Vlaamse Onderwijsraad is de coördinatie voorzien van deze extra begeleiding. Een belangrijk accent voor het schooljaar 1998-1999 was de overdracht van de expertise van het extra begeleidingskader naar de reguliere begeleiding. Verder blijft de opdracht behouden de scholen te ondersteunen bij de implementatie van de actieterreinen en inzichten die via het onderwijsvoorrrangsbeleid in het onderwijs worden ingebracht.

Ook binnen een aantal P.M.S.-centra is een extra OVB-kader aanwezig. Bedoeling hiervan is de scholen te ondersteunen op het vlak van oriëntatie en doorstroming. Voor het lopende schooljaar werden de eisen in verband met het in te dienen aanwendingsplan verscherpt. Vanuit een analyse van de doelgroep en de probleemsituatie dienden de vroegere acties te worden geëvalueerd en nieuwe acties vooropgesteld. Deze vernieuwde procedure had voor gevolg dat enkele PMS-centra niet langer in aanmerking kwamen voor het extra begeleidingskader.

Ter ondersteuning van de scholen, PMS-centra en de pedagogische begeleiding inzake de implementatie van de actieterreinen Nederlands Tweede Taal en Intercultureel Onderwijs worden reeds een aantal jaren twee steunpunten gesubsidieerd. Beide steunpunten doen aan onderzoek, vorming en materiaal-ontwikkeling zowel ten behoeve van de overheid als het onderwijsveld.

Voor de ondersteuning van het biculturele model van Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur in de Brusselse situatie wordt jaarlijks een overeenkomst afgesloten met de vzw Werkgroep Immigratie te Brussel.

Projecten

Het project roldoorbreking voor kansarme vrouwen

Het project is er op gericht kansarme (allochtone) vrouwen via een alternerende leerroute in het hoger onderwijs toe te laten een diploma te behalen en tegelijk arbeidservaring op te doen in functies op de niet-gesubsidieerde arbeidsmarkt.

Het project is in september 1998 in twee locaties gestart (de hogeschool Antwerpen en EGON Gent). Het sluit rechtstreeks aan bij het criterium "sociale en professionele inschakeling van jongeren van vreemde nationaliteit" dat door de Interministeriële Conferentie voor het Migrantenbeleid werd afgekondigd en dat als één van de beoordelingscriteria geldt voor de selectie van projecten in het kader van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid.

Voor het academiejaar 1998-1999 is er naast de bijdrage vanuit de onderwijsbegroting tevens een tussenkomst vanuit het Impulsfonds.

Vlaggen en Wimpels

Dit project heeft tot doel de band tussen de school en de buurt op een creatieve manier aan te halen. Als gevolg van de positieve resultaten tijdens het schooljaar 1997-1998 werd het project van 11 naar 20 scholen uitgebreid. Het project loopt in samenwerking met de cultuurcel van het departement onderwijs en de Koning Boudewijnstichting. Het Centrum voor Amateurkunsten voorziet in de begeleiding en een vormingsaanbod voor de kunstenaars en de scholen bij het uitwerken van de projecten.

WERKGELEGENHEID

Een zwakke arbeidsmarktpositie is een belangrijke remmende factor voor maatschappelijke integratie. Niet voor niets is het 'bevorderen van de werkgelegenheid voor de etnisch-culturele minderheidsgroepen die hier legaal verblijven' in het strategisch plan voor het Vlaamse minderhedenbeleid als een afzonderlijke kritische succesfactor (CSF) geformuleerd.

Het VESOC-akkoord 'Tewerkstelling Migranten' dat op 8 juni 1998 door de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners werd ondertekend, vormt ongetwijfeld één van de belangrijkste verwezenlijkingen van het voorbije jaar. Dit akkoord legt immers een stevige basis voor een integrale en planmatige aanpak om de arbeidsmarktsituatie van allochtonen te verbeteren. Het bevat belangrijke instrumenten voor het lanceren en tot ontwikkeling brengen van gerichte acties. De uitvoering van dit akkoord zal gebeuren aan de hand van jaarlijkse actieprogramma's die een aanzet zijn om samen met de subregionale actoren van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid de drempels voor allochtonen op de arbeidsmarkt weg te werken.

In het vorig jaarrapport werd – op basis van cijfermateriaal inzake werkloosheid en tewerkstelling bij Turken en Marokkanen – een weinig rooskleurig beeld geschetst van de allochtone werkzoekenden. Deze bevindingen hebben ICEM er toe aangezet om werkgelegenheid als een prioritair actiepunt naar voren te schuiven. In uitvoering hiervan vond op 4 maart 1999 de themanamiddag 'Werkgelegenheid voor allochtonen' plaats. Deze namiddag werd georganiseerd door de administratie Werkgelegenheid in samenwerking met de Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen en ICEM en had tot doel het VESOC-Jaarprogramma op kruissnelheid te brengen. De voornaamste bevindingen en conclusies van deze themanamiddag worden verder nader toegelicht.

Traditiegetrouw omvat de beschrijving van het gevoerde werkgelegenheidsbeleid naar allochtonen en erkende vluchtelingen zowel het beleid wat betreft het zelfstandig ondernemerschap als het beleid inzake tewerkstelling en beroepsopleiding.

HET ZELFSTANDIG ONDERNEMERSCHAP

Het VIZO wil het starten van en de tewerkstelling in de KMO bevorderen en de vernieuwing, slaagkansen en groeikracht van de KMO versterken door vorming, opleiding, begeleiding en advies.

De Raad van bestuur van het VIZO keurde het strategisch plan goed. Strategische doelstellingen en kritische succesfactoren leggen het referentiekader vast waarbinnen acties en projecten zullen ontwikkeld worden. De beleidsmatige aandacht voor etnisch-culturele minderheden komt tot uiting bij de opmaak van het strategisch plan.

Twee strategische doelstellingen omvatten mogelijkheden en voorstellen om het VIZO-doelgroepenbeleid te operationaliseren. Dit komt tot uiting in een eerste strategische doelstelling, met name een maximale sensibilisatie van de doelgroep en het maximaal toegankelijk maken van het aanbod voor de doelgroep. De differentiatie van het leeraanbod in de leertijd verhoogt de toegankelijkheid van de VIZO-vorming voor de doelgroep. Tevens wordt een soepele inpassing van risicogroepen in het aanbod bewerkstelligd.

Een tweede strategische doelstelling beoogt een behoeftendekkend aanbod te creëren, d.w.z. marktgebonden, ondernemingsgebonden en persoonsgebonden. Om tegemoet te komen aan de reële behoeften van de doelgroep beoogt het VIZO in het kader van de zorgverbreding extra cursussen te voorzien en cursussen aan te passen voor personen die anderstalig zijn, minder vooropleiding hebben genoten en/of sociaal zwakker zijn.

De vorming van zelfstandigen en KMO in Vlaanderen is een life-long-learning-systeem dat gesteund is op het principe van alternerend leren: alternering tussen praktijkopleiding in het echte beroepsmidden en aanvullende cursussen in een VIZO-centrum.

Leertijd als hefboom tussen onderwijs en arbeidsmarkt

De activiteiten van het VIZO in verband met het etnisch ondernemerschap werden in 1998 voortgezet. Allochtonen die een leertijdopleiding volgen in het VIZO vinden we vooral terug in de sectoren voeding, personenverzorging en kleinhandelaar.

Bij het sluiten van een leerovereenkomst of leerverbintenis wordt de nationaliteit geregistreerd. Het aantal cursisten in de cursussen beroepsgerichte vorming van de leertijd in het cursusjaar '97-'98 bedraagt 8.865, waarvan 417 cursisten van buitenlandse nationaliteit (5%).

Uit het effectiviteitonderzoek VIZO (1997) blijkt dat 90 % van de afgestudeerden uit de leertijd na 5 jaar beroepsactief zijn binnen de KMO of in een zelfstandigenstatuut. Meer dan de helft van de afgestudeerde cursisten heeft onmiddellijk na de opleiding werk. Dit betekent dat de leertijd kans biedt op een gerichte en duurzame tewerkstelling voor elke leerjongere en dus ook reële kansen aanreikt aan allochtone jongeren op participatie aan het maatschappelijk gebeuren. Leertijd is in die zin een hefboom tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Ondernemersopleiding en voortgezette vorming

De ondernemersopleiding bereidt de kandidaat-zelfstandige of ondernemer voor op het beheer van een zaak of de leiding van een KMO. De voortgezette vorming biedt de gevestigde zelfstandige, de bedrijfsleider en zijn medewerkers de kans om zich bij te scholen.

In de ondernemersopleiding en de voortgezette vorming wordt de nationaliteit niet systematisch geregistreerd. In een bevraging van de VIZO-centra naar de deelname van allochtonen binnen de vorming van zelfstandigen en KMO wordt vastgesteld dat 649 allochtonen een ondernemersopleiding volgen (3,5 % van het totaal aantal cursisten).

Gegeven het groot aantal nationaliteitswijzigingen en het niet systematisch registreren betekent dit dat dit cijfergegeven een vertekend beeld geeft en een lagere participatie aan de ondernemersopleiding aangeeft dan in realiteit.

Vooropleidingsprogramma's voor etnische ondernemers

Project 5 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, ondersteuning van het etnisch ondernemerschap, situeert zich nog in de beginfase van het organiseren van vooropleidingsprogramma's. Zo loopt er in 1998 een opleidingsproject in het CMO Antwerpen dat etnische ondernemers die niet zo vertrouwd zijn met bedrijfseconomische aspecten helpt om de overgang naar de gewone cursus bedrijfsbeheer vlotter te laten verlopen.

Sommige allochtonen die de cursus bedrijfsbeheer volgen met het oog op een vestiging als zelfstandige, hebben het moeilijk om de cursus te volgen en met goed resultaat te beëindigen.

Zij beheersen de Nederlandse taal onvoldoende en hebben vaak een ontoereikende vooropleiding. CMO Antwerpen heeft deze cursisten in twee aparte groepen geplaatst. De cursisten worden

bijgewerkt door adaptatiecursussen met een tolk en een meer geïndividualiseerde vorm van begeleiding.

De adaptatiecursussen bedrijfsbeheer bestaan uit losse modules die kunnen worden samengevoegd tot maximum 128 uur per cursist en richten zich tot cursisten die problemen ervaren bij de verwerking van de cursus bedrijfsbeheer.

VIZO als aanbodverstrekker Nederlands als tweede taal (NT2)

Inzake het aanbod NT2 zijn er tussen de publiek opleidingsverstrekkers volgende taakafspraken: het verwerven van het basisniveau NT2 en het verwerven van een algemene taalvaardigheid in functie van sociale en educatieve zelfredzaamheid voor volwassenen behoort tot het terrein van basiseducatie en OSP (onderwijs voor sociale promotie).

In 1995 besliste het VIZO de taalcursussen op het niveau van de ondernemersopleiding op 3 jaar af te bouwen.

Het verwerven van taalvaardigheid in functie van werk of beroepsopleiding gebeurt in VDAB, OSP en VIZO in functie van de geëigende doelgroepen. Het VIZO organiseert Nederlands voor anderstaligen gericht op het taalgebruik in de bedrijfseconomische omgeving van de zelfstandige en de KMO op het niveau van de voortgezette vorming.

In het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1996 betreffende de leertijd bepaalt artikel 40 dat aanvullende taalcursussen kunnen verstrekt worden: 'de aanvullende cursussen zijn gericht op het verwerven van een basiskennis van een vreemde taal om de omgang met het cliënteel in de KMO te bevorderen'. Dit opent mogelijkheden naar afspraken tussen de aanbodverstrekkers NT2.

Hiermee geeft VIZO uitvoering aan project 23 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, optimaliseren van het aanbod NT2.

Van projectmatige naar structurele acties voor allochtonen?

Tot besluit kan gesteld dat er in het strategisch plan van VIZO doelstellingen en acties ten aanzien van allochtonen structureel zijn ingebouwd maar dat de thans specifieke acties nog steeds op projectmatige basis gebeuren.

Op langere termijn moet het de bedoeling zijn dat het reguliere beleid inzake de vorming en begeleiding van zelfstandigen en KMO dermate flexibel, behoeftendekkend en gedifferentieerd is en over voldoende financiële middelen beschikt dat de huidige projectwerking omgevormd kan worden in structurele initiatieven t.a.v. de doelgroep.

TWERKSTELLING EN BEROEPSOPLEIDING

Uit meerdere beleidsdocumenten blijkt de aandacht voor de arbeidsmarktsituatie van specifieke doelgroepen.

In de *Beleidsbrief Tewerkstelling 1999* van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling ligt één van de klemtonen op de versterking van het kansenbeleid en dit via instrumenten als opleiding en werkervaring en de werkcreatie voor specifieke doelgroepen via verschillende sociale economie-initiatieven.

Een verhoogde inzetbaarheid van werkzoekenden is dé centrale doelstelling van het *Vlaams actieplan* dat in 1998 werd afgesloten *in het kader van de Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren*. Dit

actieplan bevat acties op drie terreinen: screening en oriëntatie, opleiding, vorming en begeleiding én werkervaring.

De ‘aanpak op maat’ staat daarbij voorop. Dit is het basisprincipe van de trajectwerking. In het Europese actieplan worden de allochtonen niet als doelgroep aangeduid. Omdat reeds meermaals werd aangetoond dat de arbeidsmarktpositie van deze groep zeer penibel is, werd op Vlaams niveau beslist om deze doelgroep wel in het Vlaamse actieplan op te nemen en een aantal specifieke maatregelen op deze groep te richten. Een VESOC-akkoord met de krachtlijnen van dit beleid is daar een uitloper van (zie verder).

In het nieuwe *Europese banenplan* (werkgelegenheidsrichtsnoeren voor 1999) wordt wel bijzondere aandacht besteed aan de etnische minderheden en worden de lidstaten verzocht om passende vormen van preventief en actief beleid te ontwikkelen om hun integratie in de arbeidsmarkt te bevorderen.

Het *VESOC-akkoord* van 8 juni ‘98 om de tewerkstelling van allochtonen te bevorderen, vormt ongetwijfeld het belangrijkste beleidsdocument dat in 1998 het licht zag. We gaan er dan ook even dieper op in.

Het VESOC-akkoord Tewerkstelling Migranten van 8 juni 1998

Naar aanleiding van de bekendmaking van de resultaten van de studie van de Internationale Arbeidersorganisatie (IAO) op 30 oktober 1997 door het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, heeft de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling binnen het Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité (VESOC) besprekingen ter bevordering van de tewerkstelling van allochtonen opgestart. Uitgangspunt hierbij waren de resultaten van hogervermelde studie die wezen op sterke discriminatie van allochtonen bij aanwerving.

Deze besprekingen hebben geresulteerd in een VESOC-akkoord Tewerkstelling Migranten, dat de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners op 8 juni 1998 hebben ondertekend. Met de ondertekening van dit akkoord hebben regering en sociale partners een krachtig signaal gegeven dat zij de tewerkstellingskansen voor allochtonen daadwerkelijk willen bevorderen. Dit signaal - en nog meer de geboekte resultaten - zullen ongetwijfeld het draagvlak versterken voor het voeren van een minderhedenbeleid.

Doelstelling van het VESOC-akkoord is het realiseren van een evenredige en volwaardige deelname van allochtonen aan de arbeidsmarkt, op alle niveaus en functies van zowel de private als de publieke arbeidsmarkt. De Vlaamse regering en de sociale partners engageren zich om inspanningen te leveren om deze doelstelling te bereiken.

De strategie is driedig. Via een geïntegreerde aanpak dienen er acties te worden ondernomen op diverse terreinen die alle met elkaar samenhangen. Van belang is ook dat het niet meer volstaat om acties aan de aanbodzijde te nemen, die enkel betrekking hebben op scholing en training. Essentieel is dat ook de vraagzijde, de bedrijven en de publieke sector, mee dienen te worden betrokken. De drie terreinen waarrond zal worden gewerkt zijn daarom:

1. bijkomende tewerkstelling via positieve actieplannen in bedrijven en openbare diensten;
2. anti-discriminatie-acties in bedrijven en bij bemiddelaars;
3. acties aan de aanbodzijde met opleiding, vorming, verbeterde toeleidingsacties,...

Uitgangspunt van dit akkoord is positieve actie. Positieve actie staat voor gelijke kansen. Quota-regelingen en vermindering van de vereisten worden afgewezen.

Het is de bedoeling om positieve actieplannen te introduceren in bedrijven, evenwel zonder kwantitatieve doelstellingen inzake aanwerving, maar veeleer gericht op concrete stappen zoals het

verbeterein van aanwervingsprocedures, het organiseren van een groter aanbod van lessen Nederlands op de werkvloer, enz.

Belangrijk in dit akkoord zijn de werkafspraken. Het VESOC-akkoord is een concreet akkoord met vrij concrete engagementen. Ook is er voorzien in een opvolging en uitvoering van het akkoord. De opvolging gebeurt in de STC-Stuurgroep. De uitvoering van dit akkoord zal gebeuren aan de hand van jaarlijkse actieprogramma's. Het actieprogramma 1998-1999 is inmiddels gestart.

De Subregionale Tewerkstellingscomité's (STC's) krijgen een actieve rol in de uitvoering van het akkoord. Zij zullen onder meer een regionaal actieprogramma opmaken voor de tewerkstelling van allochtonen. Hiervoor kunnen zij een beroep doen op een migrantenconsulent (de vroegere medewerkers van de Begeleidingscel Werkgelegenheid Migranten - zie verder). De werking van de Begeleidingscel Werkgelegenheid Migranten (BWM) werd immers hervormd en geïntegreerd in de STC's.

Dé centrale doelstelling voor 1998-1999 is het realiseren van een positieve actie in 75 bedrijven en instellingen. Deze campagne zal onder meer worden ondersteund via het verspreiden van een brede sensibiliserende brochure, het ontwikkelen van een registratiesysteem, het sensibiliseren via de sectorcommissies van de SERV, eigen acties van de sociale partners en een tweejaarlijkse prijs voor het positieve actiebeleid.

Het actieterrein 'wegwerken van discriminatie' zal worden ondersteund via onder meer de uitgave en verspreiding van de BWM-brochure "Hoe omgaan met (indirect) discriminerende vacatures?", de samenstelling van een promotiebrochure "Nederlands op de werkvloer" en de uitwerking van een "productenkoffer voor een veelkleurig personeelsbeleid".

Het actieterrein 'wegwerken van de achterstand' tenslotte zal onder meer worden ondersteund via jaarlijkse STC-beleidsplannen, een training voor toeleiders en trajectbegeleiders, een heroriëntatie van de VDAB-migrantenbegeleiders en ondersteunings- en begeleidingsmodellen voor leerkrachten, mentoren en cursisten in alternerende trajecten en binnen het deeltijds onderwijs.

De Vlaamse regering heeft 80 miljoen BF bijkomende middelen vrijgemaakt om een versnelde dynamiek met betrekking tot de uitvoering van dit akkoord te realiseren. De opvolging van dit jaarplan gebeurt door de werkgroep migranten binnen het VESOC-overleg.

Tot zover een overzicht van het beleidskader waarbinnen het werkgelegenheidsbeleid naar allochtonen momenteel gevoerd wordt. In onderstaand overzicht wordt beschreven welke concrete maatregelen en acties er in 1998 in uitvoering van deze algemene beleidslijnen genomen zijn. In een laatste onderdeel wordt de situatie van de werkzoekende allochtonen in het Vlaams Gewest van naderbij geanalyseerd. Deze gegevens sluiten aan bij de gegevens van het vorige jaarrapport. Voorafgaandelijk aan beide hoofdstukken wordt eerst stilgestaan bij de voorlopige resultaten van een onderzoek naar de plaats van allochtonen op de loontrekkende arbeidsmarkt in Vlaanderen.

De situatie van allochtonen op de loontrekkende arbeidsmarkt in Vlaanderen

Sinds juli 1997 loopt aan de afdeling Arbeid en Organisatie van het departement Sociologie van de K.U.Leuven een onderzoek naar de werkgelegenheid van moeilijk af te bakenen doelgroepen: migranten en gehandicapten. Dit onderzoek kadert in het VIONA-arbeidsmarktprogramma.

Op de themamiddag 'Werkgelegenheid voor allochtonen' georganiseerd door de administratie Werkgelegenheid in samenwerking met ICEM en de SERV (zie verder) zijn de voorlopige resultaten van het onderzoeksluik 'migranten' voorgesteld³. De voornaamste bevindingen worden hieronder beknopt weergegeven.

In het onderzoek is aan de hand van gegevens geleverd door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid een statistische analyse gemaakt van de arbeidsmarktsituatie op 30 juni 1997 van de loontrekkende en werkloze allochtonen tussen 18 en 55 jaar oud, in vier belangrijke lokale arbeidsmarkten: Antwerpen, Gent, Hasselt en Brussel. Interessant aan dit onderzoek is dat het toelaat een onderscheid te maken tussen autochtonen, allochtone Belgen (personen die de Belgische nationaliteit hadden op 30 juni 1997 maar die ooit een andere nationaliteit hadden) en vreemdelingen (personen die op 30 juni 1997 niet de Belgische nationaliteit hadden). De twee laatste categorieën worden gevat onder de noemer 'allochtonen'.

In totaal werden 129.233 loontrekkenden onderzocht. Hiervan waren er 75.211 vreemdelingen, 39.019 allochtone Belgen en 15.003 autochtonen (controlegroep voor bepaalde variabelen zoals leeftijd en inkomen). De grote groep allochtone Belgen die op relatief gemakkelijke wijze (naturalisatie) kon geïdentificeerd worden toont opnieuw aan dat het totaal aantal inwoners met vreemde herkomst in België beduidend hoger is dan de officiële NIS-statistieken aangeven. Op basis van de eigen onderzoeksbevindingen en gelet op het feit dat veel jonge allochtonen de Belgische nationaliteit automatisch verwierven door de soepelere naturalisatieprocedures en dat de kinderen van allochtone Belgen volgens de in dit onderzoek gehanteerde werkwijze tot de autochtone Belgen worden gerekend, wordt het aantal allochtonen in België tussen de 1,5 miljoen en de 2 miljoen geschat.

Op de themamiddag zijn de resultaten voorgesteld van de analyse van de sectorale spreiding van de loontrekkende allochtonen op drie lokale arbeidsmarkten: Antwerpen, Gent en Hasselt. Deze drie regio's omvatten meer dan 40% van de totale Vlaamse arbeidsmarkt van de loontrekkenden. In de drie arrondissementen werden in totaal 42.532 loontrekkenden onderzocht naar de sector waarin ze tewerkgesteld waren op 30 juni 1997: 16.791 allochtone Belgen en 25.741 vreemdelingen.

Zware ondervertegenwoordiging van allochtonen in de quataire sector

In het onderzoek is vooreerst de verdeling naar hoofdsectoren in kaart gebracht. Hierbij is de verdeling van de loontrekkende vreemdelingen en allochtone Belgen vergeleken met de verdeling van de totale loontrekkende arbeidsmarkt.

Uit deze analyse blijkt dat de allochtone Belgen en meer nog de vreemdelingen duidelijk oververtegenwoordigd zijn in de *primaire* sector. Deze sector omvat over de drie lokale arbeidsmarkten gezien 0,9 % van de totale loontrekkende tewerkstelling. Bij de allochtone Belgen ligt dit op 2,8% en bij de vreemdelingen zelfs op 8,9 %. Nadere analyse op basis van concentratieindexen toont aan dat allochtonen - inzonderheid vreemdelingen - het zwaarst oververtegenwoordigd zijn in de *primaire* sector.

De *secundaire* sector omvat 30 % van de totale tewerkstelling. Ook hier zijn de vreemdelingen zwaar oververtegenwoordigd (39 %). De allochtone Belgen zijn eerder normaal vertegenwoordigd (32 %).

De *tertiaire* sector omvat 37 % van de totale tewerkstelling. Ook bij de vreemdelingen en de allochtone Belgen vormt de tertiaire sector het zwaartepunt van de globale loontrekkende tewerkstelling over de drie lokale arbeidsmarkten. En ook hier zijn beide groepen duidelijk

³ Verhoeven, Hans, De kroon ontbloeit... Een onderzoek naar de plaats van allochtonen op de loontrekkende arbeidsmarkt in Vlaanderen, working paper voorgesteld op de themamiddag 'Werkgelegenheid voor allochtonen', 4 maart 1999.

oververtegenwoordigd. De allochtone Belgen (48 %) zijn wel meer oververtegenwoordigd dan de vreemdelingen (44%).

De *quartaire* sector tenslotte omvat 31 % van de totale tewerkstelling. Hier zijn de vreemdelingen en allochtonen evenwel duidelijk ondervertegenwoordigd. Bij de allochtone Belgen ligt dit aandeel slechts op 16 %, bij de vreemdelingen op 8 %. Nadere analyse op basis van concentratieindexen toont aan dat allochtonen heel zwaar ondervertegenwoordigd zijn in de *quartaire* sector. De allochtone Belgen doen het wel iets beter dan de vreemdelingen.

In de studie is ook nagegaan hoe het gesteld is met de aanwezigheid van allochtonen in de sectoren. Hieruit blijkt dat allochtonen zeer sterk oververtegenwoordigd zijn in de land- en tuinbouw, de horeca en de textielindustrie.

Ook in de sector advies en bijstand aan ondernemingen en personen/selectie en terbeschikkingstelling van personeel/ industriële reiniging en in de secundaire sectoren vervaardiging van kleding en schoeisel, leer- en bontnijverheid, vervaardiging van transportmiddelen en vervaardiging van metaalproducten blijken relatief gezien veel allochtonen te werken. Ook in de sectoren bouw, vervaardiging van dranken, voeding en tabak, vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, vervaardiging van meubels, informatica, vervaardiging van kantoormachines, computers, audio, video en telecommunicatie en de rubber- en kunstnijverheid zijn allochtonen oververtegenwoordigd, zij het in minder mate. Opvallend is dat geen enkele van deze sectoren tot de *quartaire* sector behoort.

Duidelijk zeer zwaar ondervertegenwoordigd zijn de allochtonen in de sectoren openbaar bestuur/, justitie/ defensie en openbare veiligheid,/verplichte sociale verzekeringen; elektriciteit, gas, stoom en water; post en telecommunicatie; onderwijs; financiële diensten; ziekenhuizen en overige gezondheidszorg/maatschappelijke dienstverlening. Bijna al deze sectoren behoren tot de *quartaire* hoofdsector of zijn sectoren waarin de overheid een belangrijke participatie heeft of had. Opvallend hierbij is dat niet alleen vreemdelingen maar ook allochtone Belgen zwaar ondervertegenwoordigd zijn. Het verwerven van de Belgische nationaliteit blijkt met andere woorden de tewerkstellingskansen van allochtonen in de *quartaire* sector slechts minimaal te beïnvloeden!

Algemeen gesproken blijkt trouwens uit de studie dat allochtone Belgen iets meer 'normaal' verdeeld zijn over de sectoren dan de vreemdelingen maar dat zij zwaar oververtegenwoordigd blijven in bepaalde sectoren en zwaar ondervertegenwoordigd in andere. Ze zijn nog lang geen volwaardige Belgen als het op tewerkstelling aankomt.

Ook binnen de groep vreemdelingen zijn grote verschillen gevonden. Vooral Turken, Marokkanen en mensen uit de categorie overige nationaliteiten blijken sterk geconcentreerd in enkele meer bestaansonzekere, op seizoensarbeid gerichte sectoren en sterk ondervertegenwoordigd in bijna alle andere sectoren.

Versterking van het subregionaal arbeidsmarktbeleid: een nieuwe dynamiek voor de STC's

In het kader van de verdere uitbouw en versterking van het subregionaal arbeidsmarktbeleid keurde de Vlaamse regering op 7 juli 1998 een *hernieuwd STC-besluit* goed, waarin onder meer de opdrachten en de bevoegdheden van de STC's worden verruimd.

Het STC-besluit heeft tot doel te komen tot:

- een versterkte ondersteuning van de STC's;
- een verbeterde communicatie tussen de STC's onderling en het subregionale en regionale niveau;
- een verduidelijkte positionering van de STC-werkgroepen.

Hiermee worden aan de STC's instrumenten aangereikt om te komen tot een slagvaardige en dynamische aanpak van het subregionaal arbeidsmarktgebeuren en kan het STC daadwerkelijk uitgroeien tot een subregionaal beleidsorgaan. De operationalisering hiervan is in december '98 van start gegaan.

Een tweede initiatief dat nauw gelinkt is aan het versterkt subregionaal arbeidsmarktbeleid is de *integratie van twee doelgroepinitiatieven binnen de STC's*, namelijk het experiment Interface enerzijds en de Begeleidingscel Werkgelegenheid Migranten (BWM) anderzijds.

Via het Interface-project krijgen laaggeschoolde en langdurig werkzoekenden de kans opgeleid te worden en werkervaring op te doen op de werkvloer in bedrijven. Voortaan zal het STC dit project sturen. In die regio's met heel wat allochtonen zal aan de STC's - naast een Interface-ontwikkelaar - ook een migrantenconsulent ter beschikking gesteld worden.

Hiermee wordt de huidige BWM-werking geïntegreerd in de STC-werking. Doelstelling van deze cel is het stimuleren van projecten die de toegang van allochtonen tot de reguliere arbeidsmarkt moeten vergemakkelijken.

De STC's zullen een belangrijke bijdrage leveren in de uitvoering van het VESOC-akkoord van 8 juni 1998 (zie hierboven). Onder meer de positieve actieprojecten voor risicogroepen vormen één van de taken van het STC-team. De uitvoering van dit akkoord zal gebeuren aan de hand van jaarlijkse actieprogramma's. Het actieprogramma 1998-1999 is inmiddels opgestart. De jaarprogramma's vormen geen keurslijf maar bevatten een mix van acties die op Vlaams niveau moeten worden gerealiseerd en richting moeten geven voor de subregionale concretisering ervan, rekening houdend met de specifieke kenmerken van de regio.

Versterking van het kansenbeleid: werkervaringscontracten

Vorig jaar werd het Vlaams werkervaringsbeleid in de *niet-commerciële sector* (WEP -Plus-Plan) reeds grondig geharmoniseerd en werd het bereik ervan verdubbeld, zodat elk jaar 6.000 laaggeschoolde langdurig werklozen twaalf maanden aan de slag kunnen bij vzw's en lokale overheden, met als doel hun doorstromingskansen op de arbeidsmarkt te verhogen.

In 1998 lag de klemtoon op de verdere uitbouw en invulling van de voorziene 6.000 betrekkingen. Daarnaast werd de doelgroep verruimd. *Begunstigden van de sociale bijstand* die omwille van hun *nationaliteit* geen recht hebben op het bestaansminimum kunnen nu ook worden aangeworven in het kader van het GESCO-WEP-Plus.

De ervaringen met het WEP-Plus-Plan geven aan dat, dankzij de koppeling van lastenverlaging aan begeleiding, het netto-effect aanzienlijk kan zijn. Van de deelnemers aan werkervaringsprojecten in de niet-commerciële sector is zes maand na afloop van het project 50 % aan het werk, tegenover 30 % bij niet-deelnemers met dezelfde kenmerken, hetgeen neerkomt op een netto-effect van 20 %.

In 1998 werd deze maatregel uitgebreid naar de private ondernemingen. In september 1998 heeft de Vlaamse regering immers het WEP-Privé-Plan definitief goedgekeurd. Het WEP-Privé-Plan is een werkervaringsplan voor langdurig werkzoekenden *in de private sector*. Dit plan startte officieel op 1 oktober 1998.

De essentie van het WEP-Privé-Plan is dat aan elke werkloze vanaf een bepaalde werkloosheidsduur een rugzak wordt meegegeven waarmee hij zich kan aanbieden voor om het even welke job bij om het even welke werkgever. Die rugzak bevat zowel een integratiepremie die in belangrijke mate tegemoet komt in de loonkost gedurende twaalf maanden, als een begeleidingspremie die de werkgever moet toelaten gespecialiseerde begeleiding (en opleiding) in te huren. Voor de start van deze operatie maakt de Vlaamse overheid 350 miljoen BF vrij, goed voor 2.000 werkervaringsjobs voor langdurig

werklozen. Het gaat hierbij niet om een zoveelste nieuw banenplan, maar om het veralgemenen van het huidige werkervaringsplan. Het is bovendien een concrete afstemming tussen het Vlaamse en federale beleid, meer specifiek het federale voordeelbanenplan. De ondersteuning die daar wordt gegeven, wordt versterkt en vooral aangevuld met begeleiding en opleiding.

Tewerkstellingsprogramma's

Vermits het huidige beleid gericht is op de ondersteuning en ontwikkeling van een werkervaringsbeleid voor langdurig en laaggeschoolde werklozen en werkzoekenden en op de uitbouw van de sociale economie (invoegbedrijven en sociale werkplaatsen), worden sinds enkele jaren geen projecten meer goedgekeurd in de traditionele tewerkstellingsprogramma's.

Sociale werkplaatsen

Het experiment sociale werkplaatsen, dat bescherming biedt voor zeer moeilijk bemiddelbare werklozen, kreeg op 14 juli 1998 een decretaale basis, waarbij een erkenningsregeling wordt uitgewerkt die het mogelijk moet maken het concept van sociale werkplaatsen kwalitatief te bewaken. In de loop van 1998 werd tevens een uitbreiding doorgevoerd van het budget sociale werkplaatsen met 150 miljoen BF. Op 8 december 1998 keurde de Vlaamse regering ook de uitvoeringsbesluiten op het decreet sociale werkplaatsen goed en besliste tevens het budget voor sociale werkplaatsen met 100 miljoen BF te verhogen.

In juni 1998 werkten 896 personen (799 voltijdse equivalenten) in de sociale werkplaatsen. Deze momentopname vertegenwoordigt een bedrag van 39,5 miljoen BF op maandbasis of ongeveer 475 miljoen BF op jaarbasis. Voor 1999 wordt een budget van 484 miljoen BF voorzien.

Invoegbedrijven

Het experiment invoegbedrijven werd in 1998 bijgestuurd en verder gezet (BVR van 10 november 1998). De bijstellingen hebben onder meer betrekking op een andere spreiding in de tijd van de loonsubsidiëring, een ruimere definitie van het begrip 'startend bedrijf' en soepeler spreidingsmogelijkheden voor het aanwerven van het gesubsidieerd personeel. Halfweg 1998 waren 15 invoegbedrijven actief. Ze bieden werkgelegenheid aan ca. 170 personen.

Individuele beroepsopleiding in onderneming of school

De Vlaamse regering heeft principieel beslist tot een bijsturing van de reglementering inzake de individuele beroepsopleiding (IBO). Door deze bijsturing krijgen ook de in het bevolkingsregister ingeschreven rechthebbenden op financiële maatschappelijke dienstverlening toegang tot deze vorm van beroepsopleiding.

De individuele beroepsopleiding in een onderneming is een vorm van opleiding die in principe gereserveerd blijft voor beroepen waarvoor geen arbeidskrachten beschikbaar zijn en waarvoor geen beroepsopleidingscentra van VDAB zijn opgericht. Het verleden heeft uitgewezen dat formules die opleiding en werkervaring combineren gunstige effecten hebben op de tewerkstellingskansen van laaggeschoolde en/of langdurig werkzoekenden. In november van verleden jaar werd het stelsel toegankelijk gemaakt voor bestaansminimumtrekkers en niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (uitgezonderd de schoolverlaters in wachttijd) en werd het stelsel aangepast op maat van de risicogroepen.

Het nu principieel goedgekeurde besluit is een uitvloeisel van de Interministeriële Conferentie voor Sociale Integratie van 6 mei 1998. Daar werd voorgesteld om, naar analogie van de Franse en Duitse Gemeenschap, ook in Vlaanderen de individuele beroepsopleiding open te stellen voor personen die omwille van hun nationaliteit geen recht hebben op een bestaansminimum maar die wel recht hebben

op financiële maatschappelijke dienstverlening indien ze ingeschreven zijn in het bevolkingsregister. Het gaat dus om vreemdelingen die geen EU-onderdaan zijn, ingeschreven zijn in het bevolkingsregister en van het OCMW een uitkering krijgen, analoog aan het bestaansminimum.

Het aantal IBO's is in de loop van 1998 gevoelig gestegen tot ongeveer 4.000.

Sociale clausules: extra tewerkstellingskansen voor langdurig werklozen

De Vlaamse regering heeft de principes en tevens twee concrete voorstellen uitgewerkt in verband met sociale clausules. Die zijn bedoeld om via overheidsopdrachten kansen te creëren voor langdurig werkzoekenden of moeilijk bemiddelbare werklozen.

In principe gaat het over de verplichting die in het bestek wordt opgenomen om een bepaald percentage van het aanbestedingsbedrag te besteden aan de tewerkstelling van laaggeschoolden.

Een eerste concreet project betreft een omzendbrief naar de lokale besturen met de aanbeveling een sociale clausule, ook wel tewerkstellingsparagraaf genoemd, op te nemen in het bestek van openbare aanbestedingen. Aannemers van openbare werken zullen zich ertoe verbinden vanaf een minimumcontract van 5 miljoen BF een langdurig werkzoekende voor de duur van het werk een job te bezorgen. Voor grotere bedragen zal het in te schakelen aantal werkzoekenden trapsgewijs stijgen. In principe komt elke overheidsopdracht (werken, diensten, leveringen) in aanmerking voor de toepassing van de tewerkstellingsparagraaf. De tewerkstellingsparagraaf geldt voor werkzoekenden die twee jaar werkloos zijn, bestaansminimumtrekkers, risicogroepen (allochtonen, personen met een handicap, vrouwen) en werkzoekenden die een opleiding hebben gevolgd bij de VDAB of het VIZO.

Het tweede concreet project heeft betrekking op bijkomende middelen voor het onderhoud van wegen. Bij opdrachten voor wegenonderhoud zullen bedrijven worden verplicht om per schijf van 4 miljoen BF een langdurig werkzoekende aan te werven via het WEP-privéprogramma voor de periode van één jaar.

Aanwezigheid van allochtonen in het Veralgemeend GESCO-stelsel

In de loop van 1998 heeft de afdeling Tewerkstelling van de administratie Werkgelegenheid via een screening van de GESCO's onder meer gepeild naar de tewerkstelling van specifieke doelgroepen, waaronder allochtonen (gedefinieerd als 'alle legaal in België verblijvende personen afkomstig van een niet-EU-land, ongeacht of de betrokkenen al dan niet de Belgische nationaliteit hebben'), in deze projecten. Er werden 595 projecten gescreend, waarin 2.174 voltijds equivalenten of 2.706 personen werkten.

Uit deze screening blijkt dat in het Veralgemeend GESCO-Stelsel weinig allochtonen tewerkgesteld zijn, nl. 67 (fysieke personen) op 2.706 personen (2,5%), waarvan 22 mannen (op 690) (3,2%) en 45 vrouwen (op 2.016) (2,2%). In vergelijking met andere tewerkstellingsprogramma's waar dit aspect werd bevraagd in een screening in 1997 - sociale werkplaatsen (6% allochtonen), Weerwerk (16% allochtonen) en WEP (6% allochtonen) - scoren de projecten uit het klassieke Gescoprogramma erg laag.

VIONA-arbeidsmarktonderzoek

In het kader van het Vlaams strategisch arbeidsmarktonderzoeksprogramma en naar aanleiding van het recente VESOC-akkoord rond de tewerkstelling van migranten werd in 1998 een bijkomende en beperkte (maximum 2,8 miljoen BF) onderzoeksoproep gelanceerd, specifiek gericht op de tewerkstellingssituatie van allochtonen.

Na positief advies van de Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek werd het onderzoek toegewezen aan het voorstel "*Werk maken van werk voor allochtonen*" van het Departement

Sociologie van de KU Leuven (professor A. Martens) en het HIVA. Bedoeling is om na te gaan welke voorwaarden/factoren essentieel zijn opdat een positief actiebeleid in ondernemingen en organisaties kan werken (actie-onderzoek voor het begeleiden en opvolgen van positieve acties in bedrijven en organisaties). Het onderzoek is inmiddels gestart en loopt van 1 november 1998 tot 31 oktober 1999.

Vlaams Sociaal Economisch Forum 1998 “Laaggeschoold, hooggewaardeerd”

Op donderdag 17 september 1998 organiseerde de administratie Werkgelegenheid op initiatief van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling voor de tweede maal een grootschalig Vlaams Sociaal-Economisch Forum rond de positie van de laaggeschoolden op de arbeidsmarkt. Zij deed dit in samenwerking met de afdeling Communicatie en Ontvangst van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en met financiële tegemoetkoming van het Europees Sociaal Fonds.

Sinds het eerste Vlaams Sociaal-Economisch Forum in september '96 stond het wegwerken van de drempels voor een betere integratie van laaggeschoolden op de arbeidsmarkt voorop in tal van initiatieven van de Vlaamse overheid. De nadruk lag daarbij op het verhogen van de inzetbaarheid van deze groep werkzoekenden, en dat via screening en oriëntatie, opleiding en werkervaring.

Met dit tweede Forum wenste de initiatiefnemende minister de focus te leggen op het HRM-beleid dat bedrijven voeren ten aanzien van laaggeschoolden en op de - nog onderbenutte - mogelijkheden die erin vervat zijn.

Open Projectendag: aandacht voor laaggeschoolde en langdurige werklozen

In Vlaanderen lopen honderden kleine en grote initiatieven die langdurig en laaggeschoolde werklozen helpen een plaats te vinden op de arbeidsmarkt. Over die projecten is bij het brede publiek nog niet zoveel bekend. Bovendien blijven laaggeschoolde en langdurig werklozen lijden onder negatieve vooroordelen. Om hieraan te verhelpen nam de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling dit jaar voor de tweede keer het initiatief voor een Open Projectendag. De administratie Werkgelegenheid, de VDAB, de zogenoemde ‘derden’ die overal in Vlaanderen initiatieven voor langdurig en laaggeschoolde werklozen ontplooiën, de Subregionale Tewerkstellingscomités (STC's) en het Samenwerkingsverband Lokale Netwerken (SLN) sloegen de handen in elkaar.

Op 7 juni 1998 gingen bij zowat 300 projecten (binnen 163 organisaties) de deuren open voor het grote publiek dat kon zien hoe langdurig en laaggeschoolde werklozen het traject van het stempellokaal naar een gepaste job afleggen. In de weken voor de Open Projectendag liep een informatiecampagne voor werkgevers. Ze werden geïnformeerd over de meerwaarde die opgeleide en gemotiveerde langdurig werklozen bij indiensttreding in een bedrijf kunnen hebben.

Themanamiddag “Werkgelegenheid voor allochtonen”

Zoals hierboven reeds werd aangehaald organiseerde de administratie Werkgelegenheid in samenwerking met ICEM en de SERV op 4 maart 1999 een studienamiddag rond het thema “Werkgelegenheid voor allochtonen”.

De studienamiddag had tot doel het VESOC-jaarprogramma op kruissnelheid te brengen. In hun inleidende bijdrage gingen de vertegenwoordigers van ICEM en de administratie Werkgelegenheid respectievelijk in op de uitgangspunten van het Vlaams minderhedenbeleid en van het VESOC-akkoord. Aan de hand van concrete voorbeelden werden vervolgens de overheid, de sociale partners en de betrokken organisaties uitgenodigd om de reeds gestarte initiatieven verder vorm te geven en

zoveel mogelijk nieuwe projecten in de steigers te zetten. De voornaamste bevindingen worden hieronder beknopt weergegeven.

Tijdens deze studienamiddag is onder meer gebleken dat het Vlaams Economisch Verbond (VEV) inspanningen levert om de bedrijfswereld te sensibiliseren om allochtonen in dienst te nemen en dit vanuit de overtuiging dat bedrijven er zowel economisch als sociaal belang bij hebben. Dat dit een langzaam en moeizaam proces is, beseft men zeer goed. Hoeksteen van de actie is het Vlaams Manifest van het Bedrijfsleven tegen Sociale Uitsluiting van Migranten.

Het manifest is een verklaring waarmee de Vlaamse ondernemers het engagement opnemen om (verder) mee te werken aan de integratie van allochtonen op de arbeidsmarkt en zo in de samenleving. Om dit engagement te ondersteunen zet het VEV een aantal acties op, waaronder de handleiding 'Wegwijzer naar sociale integratie van migranten'. Deze handleiding bevat tips voor bedrijven en personeelsleden en illustraties van initiatieven die vandaag reeds in het Vlaamse bedrijfsleven ontwikkeld worden. Deze inspanningen hebben als resultaat dat het allochtonenthema op de bedrijfsagenda komt. Dit is een noodzakelijke, zij het uiteraard nog onvoldoende stap, om de tewerkstellingspositie van allochtonen te verbeteren.

Het etnisch ondernemerschap kan een belangrijke hefboom zijn voor integratie op de arbeidsmarkt. Vanuit de bekommernis om deze hefboom te versterken levert het NCMV inspanningen om het etnisch ondernemerschap te bevorderen en te versterken. Hier stelt zich wel de vraag hoe men allochtone ondernemers kan bereiken. Als men ze als startende ondernemer kan bereiken, blijkt bovendien dat de NCMV-adviseurs verhoudingsgewijs meer tijd nodig hebben om hun dossiers in orde te brengen dan dat dit het geval is bij Vlaamse starters. Bovendien stelt het NCMV vast dat het voor kleine bedrijven extra moeilijk is om allochtonen aan te werven. Een kleine werkvloer zorgt blijkbaar voor extra obstakels. Om de vastgestelde knelpunten beter te kunnen ondervangen heeft het NCMV een overlegplatform opgericht. Daarnaast wil men ook voldoende oog hebben voor het aspect 'opleiden' en voor het toeleiden van allochtonen naar de opleiding. Nu reeds is duidelijk dat aangepaste (extra) modules en/of bijkomende coaching kritische succesfactoren zijn opdat allochtonen met succes de CMO-opleidingen kunnen doorlopen. Naar de kleine bedrijven toe wordt extra aandacht besteed aan sensibilisering.

Allochtonen in de tuinbouw, zo blijkt verder, hebben doorgaans een vaste job. Seizoensgebonden arbeid daarentegen wordt in hoofdzaak in onzekere statuten verricht. Om onzekere statuten om te buigen naar meer vaste dient evenwel ook aandacht besteed aan de vorming van de arbeidskrachten. Daar de sector van land- en tuinbouw nood heeft aan meer geschoolde arbeidskrachten mag het belang van scholing niet onderschat worden. Zo is vb. het beroep van snoeier een knelpuntenberoep. Om hieraan te verhelpen volgen momenteel 156 personen - waaronder 60 % allochtonen - een opleiding tot snoeier. Als deze mensen hun opleiding afmaken hebben ze uitzicht op vast werk. Wat de zelfstandige land- en tuinbouwers betreft, wordt opgemerkt dat er momenteel maar weinig zelfstandigen meer resten en dat de Boerenbond ook weinig inspanningen levert om het aantal zelfstandigen op te drijven. Het is immers zeer moeilijk om in een open, vrije markt als zelfstandige land- of tuinbouwer te starten. De Boerenbond levert daarentegen wel inspanningen om de werkgevers te begeleiden zodat deze de regelgeving correct toepassen.

Het Vlaams ACV wenst de aandacht voor positieve actie via de sectoriele onderhandelingen te stimuleren. Centrales die ter zake iets willen ondernemen worden ook ondersteund door het ACV. Hierbij wordt opgemerkt dat de vakbond niet gewacht heeft op het VESOC-akkoord om aandacht te besteden aan de problematische instroom en doorstroom van allochtonen. Het akkoord betekent wel een stimulans om de inspanningen op een planmatige wijze te intensifiëren en te verruimen. Opgemerkt wordt ook dat de non-discriminatieclausule voor de délégués een belangrijk instrument

betekent waarop ze kunnen terugvallen. Zo kan verwezen naar de schoonmaaksector waar 17 bedrijven een non-discriminatieclausule hebben afgesloten. Voorwaarde is natuurlijk wel dat de *délégés* dit instrument ook daadwerkelijk willen benutten. Er kan evenwel niet ontkend worden dat racisme ook binnen de vakbond een pijnlijke realiteit is. Om dit racisme te bestrijden besteedt de vakbond de nodige aandacht aan constante discussie met de militanten en aan extra vorming vanuit de vakbond naar de centrales. Tot slot wordt er ook op gewezen dat er nog steeds te weinig syndicaal actieve allochtonen zijn. Extra aandacht blijft ook hier aangewezen.

Het Vlaams ABVV heeft zijn visie op het personeelsbeleid duidelijk geëxpliciteerd als een visie op een kleurrijk personeelsbeleid. Via ondernemingsraden en syndicaal afgevaardigden wordt de visietekst momenteel op ruimere schaal verspreid. Daarnaast wil men de bedrijfswereld via een checklist bewust maken van de situatie om zo de instroom te bevorderen, wordt er actief gewerkt met de non-discriminatieclausule, worden de ervaringen van Nederlandse en Franse vakbonden kritisch ingepast in de eigen werking en worden nieuwe vormingsmodules ontwikkeld voor (kader)leden. Wat de instroom van allochtonen in de overheidssector betreft, constateert men soms ook een weerstand bij de vakbondsleden. Hier is duidelijk nog werk aan de winkel. Vastgesteld wordt ook dat allochtone vakbondsleden en *délégés* vlugger afhaken bij vorming.

Het ACLVB maakt werk van het ‘ontvreemden’ van de achterban. Via een tweedaagse toeleiding naar vormingssessies van werkloze allochtonen die in aanmerking komen voor schorsing op basis van artikel 80 wil men daarnaast langdurig werkloze allochtonen toeleiden naar een VDAB-traject.

Als besluit stellen de drie vakbonden eenstemmig dat zij in het kader van het VESOC-akkoord de positieve actieplannen willen begeleiden, willen voorzien in de nodige vorming van hun achterban om de positieve actieplannen daadwerkelijk te kunnen uitvoeren en aandacht willen besteden aan het intercultureel management. Hiervoor wensen zij evenwel beroep te doen op extra ondersteuning vanwege de Vlaamse overheid.

De verantwoordelijkheid van de openbare sector om de tewerkstellingssituatie van allochtonen te verbeteren is ook aan bod gekomen tijdens deze namiddag. Zo blijkt met name de stad Antwerpen ernstige inspanningen te leveren om het aantal allochtone personeelsleden te doen toenemen. Gegeven de lage scholingsgraad van de meeste doelgroepleden, spitsen de inspanningen zich toe op de instroom in laaggeschoolde functies. Hierbij dient er over gewaakt dat het positieve actie beleid niet beperkt blijft tot een ploegen aan de rand van de kerntaken van de stad. Bij Kind en Gezin is het inschakelen van interculturele medewerkers in de organisatie een eerste – zij het bescheiden – stap geweest om de instroom van allochtone vrouwen te bevorderen en de aandacht van de organisatie voor deze problematiek aan te scherpen. Het doelgroepenbeleid van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap tenslotte blijkt slechts moeizaam uit de startblokken te geraken.

In de loop van de namiddag wordt ook nog gewezen op het grote belang van een voldoende kennis van de Nederlandse taal zowel voor uitstroom uit ongeschoolde arbeid als voor doorstroom in het werkmilieu. Bovendien wordt opgemerkt dat de arbeidsmarkt in hoofdzaak nood heeft aan hoger gekwalificeerde arbeidskrachten, hetgeen de instroom van allochtonen bemoeilijkt. Scholing blijkt dus een belangrijk aandachtspunt. Voor de tweede generatie is daarom nood aan aangepaste ‘tweede weg’-trajecten, en ook de overgang van school naar arbeidsmarkt, en met name in het beroepsonderwijs, moet extra aandacht krijgen.

De namiddag werd uitgeleid door een vertegenwoordiger van een landelijke vereniging voor migranten. In de toespraak is o.m. gewezen op het cruciale belang van onderwijs om de werksituatie van allochtonen te verbeteren. Spijtig genoeg stromen nog steeds nauwelijks Turkse en Marokkaanse leerlingen door naar het hoger onderwijs. Gewezen is ook op het feit dat de meeste migrantenouders naar hier gehaald zijn omdat de Belgische economie hen op dat moment

nodig had. De migranten hebben dan ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de huidige welvaart in Vlaanderen. Toch hebben hun kinderen het erg moeilijk om zich te handhaven in deze samenleving, ook al zijn zij hier geboren en getogen en maken zij een wezenlijk deel uit van de samenleving. De migrantengemeenschappen roepen dan ook op om de aanwezige discriminatie krachtadig te bestrijden. Wat ze hierbij als 'stemlozen' vragen zijn hefboomen om de situatie te verbeteren. Goed onderwijs, volwaardig werk en een goede huisvesting vormen de basisvoorwaarden voor volwaardige deelname aan de samenleving. Positieve discriminatie wordt evenwel ten stelligste afgewezen.

Het VESOC-akkoord wordt als een eerste stap in de goede richting gezien. Het vrijwillig karakter van het akkoord roept echter enige reserve op. Daarom wordt aangedrongen op een bijkomende regelgeving die het akkoord bindend moet maken, al was het maar door de bedrijven positief te sanctioneren. Bovendien wordt er voor gepleit om niet alleen de instroom maar ook de uitstroom te bewaken.

In de slottoespraak wees de vertegenwoordiger van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling er op dat het VESOC-akkoord geen papieren aangelegenheid is maar een daadwerkelijk engagement van de Vlaamse regering en de sociale partners om de tewerkstelling van allochtonen te bevorderen. Voor de realisatie van het akkoord in '99 maakt de Vlaamse overheid 80 miljoen BF extra vrij. Deze middelen zullen ingezet worden om de op gang gebrachte dynamiek te versterken, het draagvlak voor actie te verbreden en de nodige kennis en kunde te verdiepen. Concreet zullen ondernemingen, instellingen en STC's kunnen rekenen op cofinanciering voor innoverende acties (± 50 miljoen BF). De resterende middelen (± 30 miljoen BF) zullen aangewend worden voor het ondersteunen van trajecten op de terreinen van het etnisch ondernemen, de overgang van school naar arbeidsmarkt en de arbeidsmarktbegeleiding van nieuwkomers enerzijds en voor de (centrale) ontwikkeling van sensibiliserings- en vormingsmateriaal anderzijds. In de overheidssector zal gestart worden met een pilootproject binnen de administratie Werkgelegenheid in samenwerking met de administratie Ambtenarenzaken. Eén van de concrete acties zal er in bestaan om na te gaan in welke mate de aanwervingsprocedures de aanwerving van allochtonen al dan niet benadelen en wat daar eventueel kan aan gedaan worden. In een aantal VOI's wordt momenteel nagegaan hoe zij zich kunnen engageren tot het uitvoeren van een planmatig positief actieplan.

Natuurlijk is dit alles slechts een begin. Opvolging en evaluatie zijn nodig, niet alleen binnen de voorziene organen (Werkgroep Migrant en VESOC), maar ook tegenover alle betrokken actoren en tegenover de samenleving. Binnen een jaar wordt dan ook een studiedag voorzien om de evaluatie van de werking met het eerste VESOC-jaarprogramma te bespreken.

Europese Structuurfondsen en Communautaire Initiatieven

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) subsidieert in Vlaanderen op additionele basis beroepsopleidings- en tewerkstellingsacties die kaderen binnen bepaalde door het ESF vooropgestelde doelstellingen. Daarnaast verstrekt het ESF ook steun in het kader van de zogenaamde 'Communautaire Initiatieven inzake de human resources'. De Communautaire Initiatieven onderscheiden zich van de doelstellingen door hun transnationale en innovatieve karakter.

In het Vlaamse minderhedenbeleid vervullen doelstelling 3 van het ESF en de Communautaire Initiatieven URBAN en Werkgelegenheid een essentiële rol.

Doelstelling 3 van het Europees Sociaal Fonds

Doelstelling 3 van het ESF besteedt aandacht aan de langdurige werkloosheidsproblematiek. De beroepsopleidings- en tewerkstellingsacties die in dit kader ondernomen worden zijn gericht op het

bestrijden van de langdurige werkloosheid en het vergemakkelijken van de inschakeling in het arbeidsproces van jongeren en met uitsluiting van de arbeidsmarkt bedreigde personen.

De acties die ondernomen worden binnen doelstelling 3 richten zich naar verschillende doelgroepen. Binnen doelstelling 3 spreekt men van verschillende zwaartepunten:

- Zwaartepunt 1: laaggeschoolde personen bedreigd met langdurige werkloosheid.
- Zwaartepunt 2: laaggeschoolde jonge werkzoekenden (personen die jonger zijn dan 25 jaar en die minder dan 9 maanden werkloos zijn).
- Zwaartepunt 3: personen bedreigd met uitsluiting van de arbeidsmarkt. Hier kan men een onderscheid maken tussen zwaartepunt 3a (personen met een handicap) en *zwaartepunt 3c* (migranten, bestaansminimumtrekkers, niet-gedomicilieerden, zeer langdurig werklozen, ex-gedetineerden, politieke vluchtelingen en kandidaat-vluchtelingen wiens aanvraag tot erkenning ontvankelijk werd verklaard en die beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt). Als definitie van migrant wordt de definitie zoals geformuleerd door ICEM gehanteerd.
- Zwaartepunt 4: vrouwen in het kader van het gelijke kansenbeleid (herintredende vrouwen, langdurig en laaggeschoolde werkloze vrouwen met prioriteit voor rol doorbrekende acties).

De belangrijkste acties in het kader van het minderhedenbeleid situeren zich duidelijk binnen zwaartepunt 3c. Een aantal projecten werken vooral met allochtonen en/of erkende vluchtelingen. In 1998 werden in dit kader projecten van volgende promotoren goedgekeurd:

- *VZW iNTec-FOYER*: deze promotor biedt aan allochtonen en laaggeschoolden de kans om een computeropleiding ('internet-site-ontwerper') te volgen. Dit is uitermate belangrijk omdat allochtonen traditioneel terechtkomen in de bouwsector of als losse arbeider werken bij een interimbureau. Deze opleiding geeft allochtonen betere kansen op de arbeidsmarkt. Dit heeft als gevolg dat zij makkelijker aanvaard en opgenomen worden in de bredere samenleving.

Het project werd in 1998 ingediend voor 10 deelnemers binnen zwaartepunt 3c, waaronder 8 allochtonen. Dit project, dat gesitueerd is in Sint-Jans-Molenbeek, is uniek in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- *VZW Steunpunt Tewerkstelling*: deze promotor leidt allochtonen en laaggeschoolden op tot lasser of hulpelektriciën. Naast een voor- en finaliteitsopleiding is er ook begeleiding naar de arbeidsmarkt voorzien. Het project werkt dus niet uitsluitend op het vaktechnische domein. Het gaat eerder over een totaalaanpak van de cursist waarbij mentaliteit, arbeidshouding, sociale vaardigheid en taalvaardigheid evenzeer aan bod komen. Deze opleiding beoogde in 1998 47 deelnemers, waaronder 45 allochtonen. Het project is gesitueerd in Antwerpen.
- *VZW Steunpunt Buurtopbouwwerk*: deze promotor richt zich specifiek naar allochtone vrouwen. De nadruk ligt hier op de begeleiding, met name oriëntatietraining, sollicitatiebegeleiding, opvolging van contacten met werkgever en werknemer. Dit project werkt dus duidelijk aan het inschakelen van allochtone vrouwen in de arbeidsmarkt. Hier tracht men de sociaal-culturele belemmeringen en de vooroordelen te doorbreken. Het project is gesitueerd in Genk en richt zich enkel naar allochtonen (60 deelnemers).
- *VZW De Poort-Beraber*: deze promotor organiseert een opleiding schoonmaak voor allochtonen. Dit project is volledig naar allochtone vrouwen gericht (26 deelnemers). Naast een opleiding die zowel theorie, praktijk als stage omvat, wordt ook begeleiding naar de arbeidsmarkt en begeleiding naar de werkplek verschaft. Dit project gaat door in Gent.
- *VZW Europees Centrum voor Restauratietechnieken*: centraal in dit project staan de opleidingen gevelrestauratie, renovatietechnieken, voegtechnieken en dakdichting. Deze opleidingen worden voorafgegaan door een basisopleiding bouw. Na de opleidingsfase is er ook begeleiding naar de

arbeidsmarkt en begeleiding op de werkvloer voorzien. Het project richt zich naar 10 deelnemers uit zwaartepunt 1 en 10 deelnemers uit zwaartepunt 3c. Binnen zwaartepunt 3c is het de bedoeling dat enkel allochtonen worden opgeleid. De opleiding gaat door in Hasselt.

- *VZW Argos*: bij deze promotor loopt een project ‘kantoorwerken voor migranten’. Acht van de 10 deelnemers zijn allochtonen. Dit project heeft reeds ervaring in het werken met allochtonen. Binnen West-Vlaanderen verwijst de VDAB vaak allochtonen door naar deze opleiding omdat in deze opleiding specifieke aandacht wordt besteed aan de problemen waarmee zij geconfronteerd worden.

Deze problemen kunnen gesitueerd zijn in de taal en cultuur, tempo van het leerproces en arbeidsattitudes. In het technische gedeelte van deze opleiding ligt de nadruk op het verfijnen van het Nederlands (gecombineerd met dactylo) en het aanleren van informaticatoepassingen. Deze opleiding gaat door in Ieper.

- *VZW Overlegcentrum voor Integratie van Vluchtelingen (OCIV)*: in dit project wenst de promotor een individuele, op maat gesneden trajectbegeleiding aan te bieden. Als begeleiders worden ex-managers en kaderleden ingeschakeld. Dit project is specifiek gericht op vluchtelingen om hen makkelijk in te schakelen op de arbeidsmarkt. Het project richt zich naar 300 erkende vluchtelingen of kandidaat-vluchtelingen uit heel Vlaanderen. Het project vindt plaats in Antwerpen, Leuven, Vilvoorde en Gent. Het project werd in de loop van 1998 als ESF-project stopgezet daar andere financieringsmiddelen konden aangewend worden, waardoor ESF-steun overbodig werd.
- *VZW Project Beroepsgerichte Vorming*: deze promotor organiseert een opleiding in bezetten en metselen. Dit project is specifiek naar allochtonen (35 deelnemers) en erkende vluchtelingen (9 deelnemers) gericht. In deze opleiding wordt ook de nodige aandacht besteed aan het verwerven van de Nederlandse taal (zowel algemeen als vaktechnisch). Dit project gaat door in Borgerhout.
- *VZW Werkloosheid en Kansarmoede*: deze promotor verzorgt een cursus ‘Nederlands om te solliciteren’. Dit project richt zich specifiek naar allochtonen (30 deelnemers).

Vaak maakt de taalachterstand van deze personen een eerste sollicitatiecontact onmogelijk. Dit project wenst een oplossing te bieden voor dit probleem. Deze opleiding gaat door in Dendermonde.

Ook andere promotoren leiden in hun projecten allochtonen en/of erkende vluchtelingen op. Binnen deze projecten is hun aandeel binnen zwaartepunt 3c echter kleiner dan 80 procent.

Globaal gezien vormen de allochtonen en erkende vluchtelingen een kleine groep binnen Doelstelling 3 van het Europees Sociaal Fonds. Zelfs binnen zwaartepunt 3c is hun aandeel beperkt.

Onderstaande tabel geeft de exacte cijfers weer. Het betreft cijfers van de goedgekeurde projecten in 1998. Dit wil zeggen dat het aandeel van de erkende vluchtelingen in deze tabel nog ruim overschat is, aangezien OCIV ondertussen laten weten heeft dat het geen beroep meer zal doen op ESF-steun.

Tabel 1: verdeling van het aantal allochtonen en erkende vluchtelingen binnen doelstelling 3

	Aantal deelnemers	Aantal allochtonen	Percentage allochtonen	Aantal erkende vluchtelingen	Percentage erkende vlucht.
Zwaartepunt 3c	9.927	2.162	21,78	333	3,35
Doelstelling 3	23.932	2.162	9,03	333	1,39

Voor projecten in 1998 werd binnen ESF-doelstelling 3 in totaal 1.458.440.687 BF ESF-steun goedgekeurd. Binnen zwaartepunt 3c gaat het om 578.283.361 BF ESF-steun.

Onderstaande tabel laat zien dat de verdeling in ESF-steun overeenstemt met de verdeling in aantal cursisten voor wat de doelgroep allochtonen betreft. Voor wat de doelgroep erkende vluchtelingen betreft, merken we dat het aandeel in de ESF-steun merkelijk lager ligt dan het aandeel in het aantal cursisten. Wat hiervan de oorzaak is, is niet duidelijk. Een mogelijke verklaring zou de aard van het project kunnen zijn (nadruk op opleiding of nadruk op begeleiding). Dit moet evenwel verder onderzocht worden.

Tabel 2: verdeling van de ESF-steun (in BF) binnen doelstelling 3 naar allochtonen en erkende vluchtelingen (extrapolatie)

	ESF-steun	ESF-migranten	Percentage ESF-migranten	ESF-erkende vluchtelingen	Percentage erkende vlucht.
Zwaartepunt 3c	578.278.361	123.339.980	21,33	5.378.599	0,93
Doelstelling 3	1.458.440.687	123.339.980	8,46	5.378.599	0,37

Het beleid dat gevoerd werd in 1998 zal ook verder gezet worden in 1999. We verwachten in 1999 geen grote veranderingen op beleidsvlak.

Communautair Initiatief Werkgelegenheid

Het Communautair Initiatief (CI) Werkgelegenheid is opgestart in 1994 en loopt tot eind 2000. Dit initiatief richt zich tot doelgroepen die bijzondere problemen op de arbeidsmarkt ondervinden. Het CI Werkgelegenheid bestaat uit vier deelinitiatieven met elk een eigen doelgroep. HORIZON richt zich tot personen met een handicap, NOW tot vrouwen, YOUTHSTART tot jongeren zonder kwalificaties en, sinds 1997, INTEGRA tot mensen die van de arbeidsmarkt uitgesloten worden (kansarmen) of die werkloos dreigen te worden.

Het communautair initiatief is er op gericht nieuwe oplossingen aan te brengen voor het probleem van de werkloosheid in de Europese Unie door het ondersteunen van pilootprojecten. De doelstellingen zijn: bijdragen tot de ontwikkeling van menselijke hulpbronnen, het functioneren van de arbeidsmarkt verbeteren en het bevorderen van sociale solidariteit en gelijkheid van kansen.

CI Werkgelegenheid is gebaseerd op de volgende principes:

- Transnationaliteit: de projecten moeten een partnership aangaan met Werkgelegenheid-projecten in andere Lidstaten die afgestemd zijn op gelijksoortige of aanvullende prioriteiten;
- Innovatie: in het kader van nationale en regionale prioriteiten betekent dit het experimenteren met nieuwe ideeën en methoden of met nieuwe combinaties van bestaande ideeën, methoden of medewerkers;
- Lokale betrokkenheid: bij de projecten moet een grote verscheidenheid van personen en plaatselijke organisaties betrokken worden, zowel uit de openbare als uit de particuliere sector. Door middel van deze samenwerking streeft men ernaar de bij hen aanwezige kennis en ervaring af te stemmen op de ontwikkeling van passende opleiding, begeleiding of arbeidsbemiddeling;
- Multiplicatoreffect: de ervaringen opgedaan binnen het programma moeten worden gedocumenteerd, geëvalueerd en daarna verspreid aan beleidsmakers, beroepsbeoefenaars, deskundigen en het publiek in het algemeen;
- Complementariteit met aanverwante initiatieven en programma's van de Europese Unie.

Op Europees niveau werd afgesproken om in de periode 1994-1999 twee selectierondes te voorzien. In juli 1995 werden de projecten voor de eerste periode 1995-1997 geselecteerd (zie jaarrapport 1997) en in juli 1997 vond de selectie van de projecten van de tweede ronde (1998-1999) plaats.

Voor de periode 1998-1999 kon een aanvraag worden ingediend voor twee soorten projecten. In de eerste plaats reguliere ontwikkelingsprojecten (algemene projecten) zoals dat ook in de periode 1995-1997 mogelijk was. Daarnaast werd nu ook de mogelijkheid geboden voor het indienen van disseminatieprojecten. De looptijd van de algemene projecten bedraagt in principe 24 maanden. De disseminatie- of verspreidingsprojecten (en die een reeds ontwikkeld eindproduct als basis hebben) kunnen een maximale looptijd hebben van 9 maanden.

De algemene projecten die aflopen eind '99 kunnen dus in principe een disseminatieproject indienen voor de periode januari-september 2000.

In het kader van het Vlaamse beleid naar etnisch-culturele minderheden zijn vooral de projecten binnen *INTEGRA* van belang evenals het *NOW*-project van BWM (Begeleidingscel Werkgelegenheid Migranten) dat zich naar allochtone vrouwen richt. Voor 1998 kan melding gemaakt van volgende projecten:

- *VOCB* (Vlaams Ondersteuningscentrum voor de Basiseducatie) wil met het *Link-project* de aansluiting en afstemming tussen basiseducatie en de diverse vormen van beroepsopleiding verbeteren. De finale doelgroep zijn langdurig werklozen, allochtonen en erkende vluchtelingen.
- *Het Pluralistisch Centrum Welzijnswerk regio Gent* wil met het project '*A Chance to Change*' de methodieken en instrumenten verbeteren gericht op het verhogen van de arbeidsperspectieven van vrouwen met kinderlast die in de residentiële opvang verblijven of in nazorg zitten en/of nieuwe methodieken ontwikkelen om zo de instroom naar de arbeidsmarkt te verhogen. De beoogde doelgroep hierbij zijn thuisloze alleenstaande vrouwen met kinderlast die binnen de sector residentieel algemeen welzijnswerk en aanpalende sectoren worden opgevangen en die gekenmerkt worden door de aanwezigheid van een aantal risicofactoren waaronder etniciteit.
- *VDAB* (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) wil met het *Integra project 'Prevy'* een toeleidings-, opleidings- en tewerkstellingstraject uitwerken voor jonge laaggeschoolde werkzoekenden (gemengde groep allochtonen, autochtonen en ex-druggebruikers) die gemotiveerd zijn om in het jeugdpreventiewerk te stappen.
- *Buurtwerk POSTHOF* tracht met het project '*Qualification by Local Enterprise*' een buurtbeheerbedrijf tot ontwikkeling te brengen en dit in partnerschap met de stedelijke overheid, bewoners en particuliere sector (de derden). Hierdoor wordt tewerkstelling op buurtniveau gerealiseerd. Naast bestaansminimumtrekkers en langdurig werklozen maken ook allochtonen deel uit van de finale doelgroep.
- *SAW* (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk) in samenwerking met *VDAB*, *VOKANS* en het Ministerie van Justitie wil via het *Desmos-project* de mogelijkheden van de delinquenten verbeteren om zich in de samenleving te integreren, met prioriteit voor de verbetering van hun arbeidsmarktpositie. Op Vlaams niveau betekent dit dat er naar gestreefd wordt om kwaliteitsvolle arbeidsmarktgerichte trajecten voor (ex-) gedetineerden te ontwikkelen en structureel te onderbouwen.
- Het *disseminatieproject "Colourful Care"* van *BWM* is opgestart vanuit de probleemstelling dat het 'kleurrijk' maken van de zorgverlening in de social profit een complex proces is waarbij op een geïntegreerde wijze en op verschillende terreinen tegelijk moet worden opgetreden. Een eerste aandachtspunt betreft het verzekeren van de instroom van allochtone zorgverleensters in reguliere voorzieningen. Gelet op de arbeidsmarktsituatie van allochtonen impliceert dit in vele gevallen enerzijds het verhogen van de competenties en/of kwalificaties van allochtone vrouwen, en anderzijds het herkenbaar maken en wegnemen van (indirect) discriminerende drempels aan de vraagzijde. Een tweede aandachtspunt betreft het feit dat deze allochtone medewerksters een brugfunctie moeten vervullen naar de allochtone gemeenschappen om hun participatie aan deze voorzieningen te verhogen (interculturele medewerkers). Een derde aspect heeft betrekking op het sensibiliseren en trainen van het management en het autochtoon personeel in 'management van diversiteit' en interculturele communicatietechnieken.

Dit disseminatieproject heeft dan ook twee doelstellingen gerealiseerd. Enerzijds het integreren van een productenkoffer: het verstrekken, promoten en verspreiden van een geïntegreerd vormings- en trainingspakket voor de implementatie van een kleurrijk zorgbeleid.

Anderzijds het sensibiliseren van de sociale sector, zodat blijvende engagementen rond verdere professionalisering op dit terrein mogelijk worden, om ook na het project nieuwe impulsen te geven aan kleurrijke zorgverlening.

In 1998 werd voor de hoger genoemde projecten 18.445.608 BF vanuit het Europees Sociaal Fonds vastgelegd. Alle projecten behalve het disseminatieproject van BWM zullen in 1999 verder gezet worden.

Communautair Initiatief URBAN

Dit programma wil via een globale strategie impulsen geven tot de sociaal-economische en ruimtelijke revitalisatie van een gedeelte van het noordoostelijke deel van de 19de eeuwse gordel van de stad Antwerpen (stationsomgeving en de nabije buurten in Antwerpen).

Concreet wil URBAN via een integrale en globale strategie ingrijpen op vier belangrijke domeinen: de economische situatie, de infrastructuur, het sociaal weefsel en de vorming en de opleiding. Het EFRO participeert in de eerste drie domeinen, het ESF verleent zijn steun aan de maatregel vorming en opleiding.

De maatregel vorming en opleiding omvat de globale ondersteuning van de werkzoekenden met een zwakke positie op de arbeidsmarkt (o.a. allochtonen). In de opleidingen wordt de nodige aandacht gegeven aan het aanleren van vakinhouden, de toepassingen ervan, de arbeidsdiscipline en andere attitudes.

De projecten worden gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap, de stad Antwerpen en andere overheidsinstanties enerzijds en de Europese Commissie anderzijds. De Europese Commissie betaalt maximum 17 % van de subsidiabele kosten.

Er kunnen geen aanvragen meer worden ingediend daar de voorziene middelen (21 miljoen BEF) reeds principieel werden goedgekeurd voor een aantal projecten (besteding van '96 tot '99).

Opzet en doelgroep van de lopende projecten in de maatregel training en opleiding:

- *Project Longueville*: men biedt een opleidings- en werkervaringsproject aan in de sector bouw – afbraak en saneringswerken. Een twaalfstal autochtone en allochtone langdurig werklozen bij voorkeur jonger dan 25 jaar en uit de buurt worden ingeschakeld in het arbeidsproces.
- *Project Schoolplak*: via de deeltijdse opleiding steigerbouw / gevelrenovatie georganiseerd door het Centrum Deeltijds Onderwijs – Zuid stelt men het verbeteren van schakelresultaten naar tewerkstelling als doelstelling voorop. Er wordt een opleiding aangeboden aan een twintigtal jonge werkloze werkzoekenden. Zeven jongeren zijn allochtoon. Alle jongeren zijn 24 maanden werkloos en komen uit het URBAN-gebied.
- *Project Telemarketing*: het opzet van het project is dubbel, enerzijds mensen uit de buurt omscholen en omvormen tot teleconsulenten en anderzijds tegemoet komen aan de behoefte van het Antwerps Regionaal Call Center (gelegen in het URBAN-gebied) aan voldoende opgeleide telemarketeers. In totaal hebben een twintigtal personen deelgenomen aan de opleiding waarvan een vijftal allochtonen. De deelnemers blijken vooral alleenstaande moeders te zijn.
- *Project hulparbeider renovatietechnieken*: via leerwerk met een opleiding in renovatietechnieken poogt men langdurig werklozen te laten doorstromen naar het normaal economisch circuit. In tweede orde levert men ook een bijdrage aan de buurt (sociaal weefsel) door het pand in de Biekorfstraat (kringloopwinkel) een socio-economische functie te laten vervullen. Op een totaal van de 22 personen zijn er 6 allochtonen.

- *Project test- en reparatieatelier elektrische toestellen*: men wil opleiding en werkervaring bieden aan 10 laaggeschoolde langdurig werklozen, waaronder 2 allochtonen, in een leerwerkatelier van elektrische toestellen (in opdracht van het kringloopcentrum) om na één jaar door te stromen naar het normaal economisch circuit.

Het doelgroepenbeleid van de Vlaamse administratie

Met de ondertekening van het VESOC-akkoord van 8 juni 1998 heeft de Vlaamse regering zich onder meer om voor de Vlaamse administratie en de Vlaamse Openbare Instellingen en in samenwerking met de vakbonden van het overheidspersoneel, positieve actieplannen op te maken met streefcijfers en een opvolgingssysteem.

Door een beslissing van de Vlaamse regering van 3 februari 1993 werd de opvolging van het doelgroepenbeleid toegevoegd aan de opdrachten van de opdrachthoudster Emancipatiezaken. Naar aanleiding van het aanstellen van een nieuwe opdrachthoudster Emancipatiezaken in 1996 werd evenwel de vraag gesteld naar een duidelijke positionering van het doelgroepenbeleid binnen de diensten van de Vlaamse overheid.

Het is immers de vraag of een gelijkekansenbeleid vrouwen/mannen zonder meer kan worden gekoppeld aan een doelgroepenbeleid. In het buitenland zijn beide opties terug te vinden. In Nederland heeft men gekozen voor een duidelijke scheiding tussen doelgroepenbeleid en emancipatiebeleid voor vrouwen. In Groot-Brittannië koos men daarentegen voor het samenbrengen van beide thematieken in één dienst.

Het Europees Centrum voor Werk en Samenleving (ECWS) maakte een toekomstgerichte evaluatie van de werking van de dienst Emancipatiezaken gedurende de eerste vijf jaar en oordeelde dat - gezien het ontwikkelingsstadium van emancipatiezaken binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de specifieke expertise die de dienst Emancipatiezaken vertegenwoordigt - de dienst niet rijp was voor een samenvoeging van het gelijkekansenbeleid mannen / vrouwen en het doelgroepenbeleid.

Blijkens zijn advies van 2 juli 1998 vindt de SERV het anderzijds wenselijk dat het doelgroepenbeleid effectief wordt opgenomen in het besluit van BVE van 19.12.1990 houdende maatregelen tot bevordering van de gelijke kansen van mannen en vrouwen in de diensten van de Vlaamse Executieve en in de instellingen van openbaar nut die afhangen van de Vlaamse Gemeenschap of van het Vlaamse Gewest.

In 1998 werd nog steeds geen beslissing genomen inzake de opvolging van het doelgroepenbeleid van de Vlaamse administratie. Dit gebrek aan organisatorische inbedding vertaalt zich in een gebrek aan aandacht voor het doelgroepenbeleid.

De Vlaamse overheid is een belangrijke werkgever. Als overheid heeft zij bovendien een belangrijke voorbeeldfunctie te vervullen. In het kader van het VESOC-akkoord heeft de Vlaamse overheid zich trouwens geëngageerd om de tewerkstelling van allochtonen binnen haar eigen diensten te bevorderen. Het is bijgevolg aangewezen dat het doelgroepenbeleid - meer dan totnogtoe het geval is geweest - concreet gestalte krijgt en dat er een duidelijke beslissing wordt genomen over de opvolging van dit beleid. Verwijzend naar de eerste resultaten van het onderzoek naar de plaats van allochtonen op de loontrekkende arbeidsmarkt in Vlaanderen (zie hierboven) waaruit blijkt dat vreemdelingen en allochtone Belgen zwaar ondervertegenwoordigd zijn in alle quartaire sectoren en in een aantal sectoren uit de tertiaire of secundaire sector waarin de overheid belangrijke participaties heeft of heeft gehad (Post en telecommunicatie, Elektriciteit, gas en water) lijkt een activering van het doelgroepenbeleid meer dan nodig.

In opvolging van deze themamiddag heeft ICEM heeft het nuttig geacht om deze onderzoeksbevindingen onder de aandacht te brengen van de minister bevoegd voor Ambtenarenzaken met het verzoek om het doelgroepenbeleid te activeren en als een prioritair actiepunt voor de komende jaren naar voren te schuiven.

VDAB-initiatieven naar migranten - blikvangers

Door de VDAB werd in 1998 een Impulsfondsproject uitgevoerd dat bestond uit de organisatie van een aangepaste opleiding om allochtonen beter voor te bereiden op de examens van het Vast Wervingssecretariaat en om op die manier hun kansen op slagen en uiteindelijk hun kansen op tewerkstelling binnen overheidsdiensten te vergroten.

Er werd vastgesteld dat de doelgroep nog te weinig op de hoogte is van het feit dat ze kunnen solliciteren bij de verschillende overheden. In de nabije toekomst wordt dan ook een actie gepland die enerzijds de overheidsdiensten en anderzijds de doelgroep moet sensibiliseren en informeren over de mogelijkheden van tewerkstelling. Dit initiatief past in de trajectbegeleiding van werkzoekenden.

Het opleidingspakket "Nederlands op de werkvloer" is een initiatief van de VDAB in samenwerking met Basiseducatie, Kamers van Koophandel, vakbonden en het "Steunpunt Nederlands als tweede taal" van de K.U.Leuven. Dit pakket loopt in verschillende bedrijven en zorgt ervoor dat de integratie van allochtone werknemers vlotter verloopt.

De VDAB heeft meegewerkt, niet enkel financieel, bij de totstandkoming van de gemeenschappelijke brochure (in samenwerking met Upedi en de Begeleidingscel Werkgelegenheid Migranten) over het omgaan met niet-discriminerende vacatures. Deze brochure is bestemd voor arbeidsbemiddelaars en consulenten. In uitvoering van het VESOC-akkoord van 8 juni 1998 zal dit leiden tot een grootscheepse non-discriminatie-actie binnen en buiten de VDAB.

De nieuwe methode die de VDAB-studiedienst ontwikkelde om allochtone Belgen te detecteren heeft reeds tot praktische resultaten geleid. Zo werden voor de rekrutering van politieagenten préselecties gemaakt van honderden jonge hoger-middelbaar geschoolde allochtone Belgen met het oog op een vooropleiding. Dergelijke vragen konden voorheen niet beantwoord worden.

Als gevolg van de afspraken in het VESOC omtrent de arbeidsmarktpositie van allochtonen is de VDAB momenteel bezig om in overleg met de lokale migrantengemeenschappen een procedure uit te werken om Belgen van vreemde oorsprong te registreren. Hierdoor zullen ze vlotter kunnen bereikt worden voor allerlei positieve/stimulerende acties.

In het VESOC-akkoord van 16 maart 1998 inzake de Europese Werkgelegenheidsrichtsnoeren is de tewerkstelling van allochtonen uitdrukkelijk opgenomen als prioritaire actie. De allochtonen vormen één van de doelgroepen in de trajectwerking.

De VDAB beschikt reeds enkele jaren over gespecialiseerde migrantenconsulenten.

De STC-initiatieven om in 75 ondernemingen een positief actieplan van de grond te krijgen zal door de VDAB mee ondersteund worden.

De VDAB wenst in de toekomst in te spelen op de tewerkstellingsmaatregelen voor risicogroepen en allochtonen die vervat zijn in de sociale clausules in verband met aanbestedingen.

Er mag ook een en ander verwacht worden van de subregionale actieplannen 1998-1999 die in de diverse STC's besproken worden en in functie van het VESOC-akkoord staan.

Het VDAB-aanbod NT2 (Nederlands als tweede taal) tenslotte zal uitgebreid worden ondermeer door de aanwerving van 2 nieuwe lesgevers.

Projecten uit het strategisch plan : stand van zaken

In het VESOC-akkoord van 8 juni 1998 inzake de tewerkstelling van migranten wordt voorzien dat concrete jaarprogramma's worden vastgelegd om de uitvoering van de genomen engagementen waar te maken. Dergelijke jaarprogramma's moeten een mix bevatten van acties die op Vlaams niveau moeten gerealiseerd worden en richting geven voor de subregionale concretisering ervan, rekening houdend met de specifieke kenmerken van de regio's. Het uitgangspunt hierbij is dat wat op subregionaal niveau kan uitgevoerd worden, op dat niveau dient te gebeuren.

Deze jaarprogramma's vormen geen keurslijf, maar helpen mee de voorwaarden te scheppen om de creativiteit van regio's, sectoren en ondernemingen of instellingen volledig aan bod te laten komen. Dankzij deze actieplannen kunnen de nodige instrumenten worden ontwikkeld en uitgetest, kunnen proefprojecten worden opgezet, positieve voorbeelden geïnventariseerd, samenwerkingsverbanden opgezet- en wel op zo'n wijze dat alle terreinen worden bestreken die nodig zijn om de arbeidsmarktpositie van migranten fundamenteel te verbeteren.

Ter uitvoering van het VESOC-akkoord werd op 16 september 1998 een *concreet actieplan 1998-1999* goedgekeurd, waarin het realiseren van een positieve actie in 75 ondernemingen en (openbare) instellingen centraal staat. Dit vereist een actieve sensibiliserende aanpak, waarin de regionale BWM-medewerkers de spil zijn.

Het VESOC-akkoord en de jaarprogramma's vormen het kader waarbinnen de werkgelegenheidsprojecten uit het strategisch plan verder gestalte krijgen.

Tot slot dient nog opgemerkt dat de engagementen van de Vlaamse regering en de sociale partners specifiek gericht zijn op allochtonen. Uitvoering van de concrete acties, meer bepaald het opstellen van positieve actieplannen en het wegwerken van discriminaties, zal echter – aldus het akkoord – ook de groep *erkende vluchtelingen* ten goede komen. Het feit dat deze groep bijzonder moeizaam aansluiting vindt bij de arbeidsmarkt – meer dan de helft van de erkende vluchtelingen in Vlaanderen valt ten laste van het OCMW – duidt evenwel op de nood aan meer gerichte acties naar deze doelgroep toe.

Bovendien is het aangewezen om de binnen het OCIV (Overlegcentrum voor Integratie van Vluchtelingen) opgedane ervaring inzake categoriale arbeidsbemiddeling voor erkende vluchtelingen maximaal te benutten.

P1 : Bevorderen van een evenredige participatie van allochtonen bij de Vlaamse administraties en in de tewerkstellingsprogramma's

Voor de openbare instellingen (administraties, bedrijven, VOI's) wordt een aangepaste handleiding voor het opzetten van positieve actieplannen ontworpen door een technische werkgroep waarin onder meer BWM en de dienst Emancipatiezaken van de Vlaamse Gemeenschap zetelen. Hier wordt ook in overleg bepaald welke diensten of instellingen prioritair worden aangesproken voor het starten van een positieve actieplan, en hoe de ondersteuning wordt georganiseerd.

Vanuit projectervaringen (zoals voorbereiding van allochtonen op de examens van het Vast Wervingssecretariaat) wordt nagegaan hoe een disseminatie kan opgezet worden zodat meer allochtonen kunnen instromen in lokale overheidsdiensten.

Tevens zal worden onderzocht hoe in een lokaal werkgelegenheidsbeleid positieve actieplannen voor allochtonen kunnen worden geïntegreerd.

Inmiddels hebben zeven STC's een vzw opgericht en een migrantencoördinator aangesteld teneinde een regionaal jaarprogramma uit te werken. De coördinator van de BWM is inmiddels aangeworven binnen de administratie Werkgelegenheid.

Tot slot kan nog vermeld dat de administratie Werkgelegenheid momenteel de mogelijkheden onderzoekt om een pilootproject uit te werken in de eigen administratie. In samenwerking met de administratie Ambtenarenzaken zal nagegaan worden in welke mate de aanwervingsprocedures de aanwerving van allochtonen al dan niet benadelen en wat daar eventueel kan aan gedaan worden.

P2 : Wegnemen van (indirect) discriminerende belemmeringen op de arbeidsmarkt door en in de privé-sector

Wat de acties naar bedrijven betreft, engageren de STC's zich binnen hun regionale programma's om bedrijven en instellingen te mobiliseren om positieve actie te ondernemen. Momenteel worden in de regio's die al een concreet programma overeengekomen zijn, de eerste bedrijven aangezocht.

Verder voert onder meer ook het VEV een ruime sensibiliseringscampagne bij bedrijven om uitsluiting van allochtonen tegen te gaan en werden ondertussen ook bij andere sociale partners (o.m. ACV, ABVV) sensibiliserende acties gestart.

Voor opleidingen van bemiddelaars en uitzendconsulenten heeft de Begeleidingscel Werkgelegenheid Migranten in 1998 een praktische handleiding i.v.m. het omgaan met (indirect) discriminerende vacatures gepubliceerd. Over de verspreiding ervan werden met de uitzend- en de bemiddelingssector (UPEDI, VDAB) duidelijke afspraken gemaakt.

Momenteel worden ook afspraken gemaakt over een trainingsprogramma voor uitzendconsulenten alsook over het ontwikkelen van trainingsmodules voor arbeidsbemiddelaars, en de integratie daarvan in de VDAB-opleidingsprogramma's.

P3 : Bijzondere inspanningen leveren om de tewerkstelling van allochtonen in de social profit-sector en andere groeisectoren te stimuleren

Om (overheids)sectoren en bedrijven die een veelkleurig personeelsbeleid voeren actief te begeleiden, werd een "productenkoffer" samengesteld. In deze "productenkoffer" wordt op fiches het bestaande materiaal geïnventariseerd (brochures, publicaties, handleidingen, vormings- en trainingsmodules,...).

Dit materiaal kan de implementatie van een veelkleurig personeelsbeleid ondersteunen. De fiches dienen als stapelbare bouwstenen waarmee op maat een ondersteuningsaanbod kan worden geleverd. Bij een helpdesk kan men terecht met inhoudelijke vragen over het gehele pakket.

Deze aanpak werd in (delen van) de social profit-sector voor het eerst uitgeprobeerd, binnen het NOW-disseminatieproject 'Colourful Care' (zie hierboven)

P4 : De positie van de werkende allochtonen versterken

De overtuiging is versterkt dat de overheid impulsen moet geven om het permanente vormingsbeleid in ondernemingen te intensifiëren. Belangrijk daarbij is de centrale idee dat de overheid niet in de plaats van bedrijven treedt. De eindverantwoordelijkheid voor de investeringen inzake permanente vorming van werknemers blijft bij de ondernemingen. Wel neemt de overheid verschillende acties, o.m. door opleidingsinitiatieven te subsidiëren (hefboomkrediet innovatie-opleidingen, Vlamivorm, verhoogde arbeidsherverdelingspremies), opleidingen aan te bieden (VDAB, OSP, VIZO) en het opleidingsaanbod transparanter te maken (Edufora). De inspanningen voor vorming van werknemers zullen het komende jaar verder worden geïntensifieerd.

Teneinde een systeem te krijgen met streefcijfers voor deelname van allochtonen aan trajecten, werkt de VDAB momenteel een systeem uit van vrijwillige registratie van werkzoekenden naar etnische herkomst.

Om het concept “Nederlands op de werkvloer” (NODW) een extra impuls te geven wordt vanuit het lopende project onder meer een promotiebrochure samengesteld en verspreid.

Voor het etnisch ondernemen heeft het NCMV een overlegplatform gecreëerd om het etnisch ondernemerschap te bevorderen. Bovendien wordt een concreet projectvoorstel uitgewerkt om hieraan een bijkomende impuls te geven.

Werkzoekende allochtonen in het Vlaamse Gewest 1998
Een analyse die ook de nieuwe Belgen omvat
VDAB-STUDIEDIENST

Inleiding

Allochtone werkzoekenden worden hier gedefinieerd als werkzoekenden van *niet-Europese* origine, onafhankelijk van hun nationaliteit. Met *Europees* bedoelen we in dit bestek: afkomstig uit een EU-land.

Tenzij anders vermeld, worden in deze tekst met *werkzoekenden* de **niet-werkende werkzoekenden** bedoeld, afgekort als **nwwz**.

De meeste allochtone werkzoekenden zijn Maghrebijnen⁴ en Turken. Einde december 1998 maakten ze 80 % uit van alle nwwz allochtonen in het Vlaamse Gewest uit (91 % bij de –25 jarigen). Op hun beurt hebben 37 % van deze Maghrebijnen en Turkse werkzoekenden de Belgische of soms een andere EU-nationaliteit⁵. Vooral voor jonge allochtonen hebben werkloosheidscijfers volgens nationaliteit dus nog weinig relevantie.

De belangrijkste andere groepen allochtone nwwz zijn de vluchtelingen en vaderlandslozen (1.091), de Joegoslaven (304), de Kongolezen (228), de Polen (186), de Bosniërs (147), de Russen (141), de Ghanezen (120) en de Pakistani (115).

Tabel 1 : Vlaamse Gewest: niet-werkende werkzoekenden op 31.12.1998

Totaal	204.865	21.736	11%	17.324	80%	6.404	37%
---------------	---------	--------	-----	--------	-----	-------	-----

Zoals vorig jaar (zie ICEM-Jaarrapport 1997) hebben we dus ook in dit rapport rekening gehouden met de nieuwe EU-burgers (meestal dus **nieuwe Belgen**) van Maghrebijnse of Turkse origine. Ze worden gedetecteerd door de computer op basis van hun “vreemde” naam en voornaam. Deze detectie was echter enkel mogelijk voor werkzoekenden van Maghrebijnse of Turkse origine; de weinige genaturaliseerde Kongolezen of Pakistani bv. zijn hier dus niet inbegrepen⁶.

⁴ Onder hen rekenen we behalve de Marokkanen ook de 146 Algerijnse en 206 Tunesische nwwz.

⁵ Behalve Maghrebijnse en Turkse nwwz met de *Belgische* nationaliteit zijn er nog 121 met de Franse, 43 met de Nederlandse en 16 met de Spaanse nationaliteit.

⁶ Voor- en familienamen van werkzoekenden van Belgische of van een andere EU-nationaliteit worden vergeleken met een toetsingsbestand van Maghrebijnse/Turkse voornamen (11.000) en dito familienamen (19.000). Indien voor- en familienaam “vreemd” zijn worden deze werkzoekenden beschouwd als van Maghrebijnse of Turkse origine. Werkzoekenden die slechts een vreemde voornaam of slechts een vreemde familienaam hebben worden niet als allochtoon geteld. Bovendien werd de

SAMENSTELLING VAN DE BEVOLKING NAAR ETNIE

Anders dan vorig jaar beschikken we nu ook over **bevolkingscijfers op etnische basis**, althans voor Maghrebijnen en Turken van Antwerpen, Mechelen en Genk. In een later onderzoek zullen de meeste gemeenten met belangrijke allochtonengemeenschappen kunnen opgenomen worden.

Om de inwoners van Maghrebijnse of Turkse origine te detecteren werd dezelfde methode gebruikt als voor de werkzoekenden, nl. via naamherkenning door de computer.⁷

We kunnen dus voor de betrokken gemeenten zowel de werkzoekenden als de inwoners indelen in autochtonen en allochtonen, en dit per geslacht en leeftijdsklasse. Dit laat ons voor het eerst toe om **werkloosheidspercentages** naar etnie, geslacht en leeftijd te berekenen, waarbij deze

leeftijdsklasse	totaal	waarvan		waarvan	waarvan EU-	
	inwoners	allochtonen	%	Turken	Magrebijnen en	nationaliteit
18-19	4.535	1.045	23%	906	480	53%
20-22	7.310	1.618	22%	1.336	754	55%
23-24	4.999	997	20%	765	352	46%
25-29	15.955	2.869	18%	2.173	670	31%
30-34	17.207	2.762	16%	1.879	278	25%
35-39	16.416	2.864	17%	1.473	568	29%
40-44	15.629	1.645	11%	1.008	302	30%
45-49	14.095	1.214	9%	806	288	36%
50-54	13.880	885	6%	588	156	27%
55-59	11.562	835	7%	642	121	19%
60-64	7.700	700	9%	567	65	11%
TOTAAL	133.132	16.943	13%	12.240	4.093	33%

methode niet toegepast op de andere, minder belangrijke nationaliteiten. Het werkelijk aantal etnische allochtonen kan voor gans Vlaanderen derhalve enkele honderden hoger liggen.

⁷ Het gaat om gegevens van het Rijksregister, ons ter beschikking gesteld met toelating van de betrokken gemeenten.

⁸ We kunnen op dit ogenblik immers niet beschikken over de *beroepsbevolking* per etnie.

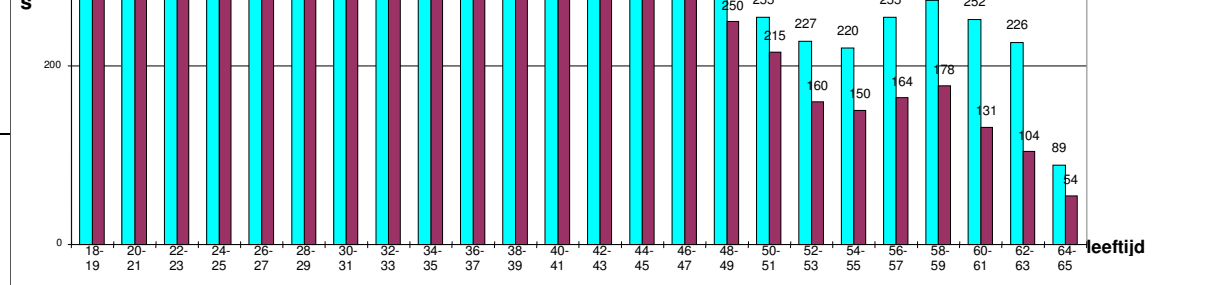
23-24	5.438	1328	24%	884	413	47%
25-29	16.461	3.433	21%	2.054	790	38%
30-34	16.115	2.672	17%	1.359	362	27%
35-39	15.615	2.080	13%	1.085	205	19%
40-44	15.177	1.573	10%	968	153	16%
45-49	13.946	1.116	8%	688	85	12%
50-54	13.987	685	5%	448	47	10%
55-59	13.789	569	4%	419	30	7%
60-64	13.036	403	3%	289	9	3%
TOTAAL	133.880	16.998	13%	10.652	3.359	32%

Deel I - Hoofdstuk 1 : Emancipatiebeleid naar allochtonen en erkende vluchtelingen

WERKGELEGENHEID

Tabel 53: Vrouwelijke bevolking van de stad Antwerpen (18-65 jaar)

Groepering per 2-jarige leeftijdscategorieën brengt aan het licht dat de Marokkaanse en Turkse bevolking opvallend onevenwichtig gespreid is over mannen en vrouwen in bijna alle leeftijdsklassen:



Enerzijds is er een overschot aan jonge vrouwen (tot 25 jaar), anderzijds een nog groter overschot aan mannen vanaf 26 jaar. Dit overschot aan mannen is kleiner tussen 38 en 47 jaar, om daarna weer toe te nemen. In het kader van de gezinsvorming en gezinsvereniging immigreren blijkbaar nogal wat jonge vrouwen enerzijds, en mannen tussen 26 en 38 jaar anderzijds. Indien men ermee rekening houdt dat de meeste allochtonen zonder papieren mannen zijn, komt men tot de conclusie dat de Maghrebijnse/Turkse bevolking een substantieel overwicht kent aan mannen⁹.

⁹ Op de huwelijksmarkt gebeurt er waarschijnlijk een verschuiving van mannen uit wat hogere leeftijdsgroepen naar vrouwen uit lagere leeftijdsgroepen, waardoor mogelijk een overwicht aan vrouwen ontstaat in de middengroepen, en jongere en oudere mannen in overtal zijn.

Werkloosheidspercentages (Antwerpen, Mechelen, Genk)

Uitgaande van de aantallen inwoners, en van aantallen werkzoekenden voor december 1998, kunnen

we nu de werkloosheidspercentages per leeftijdsgroep berekenen:

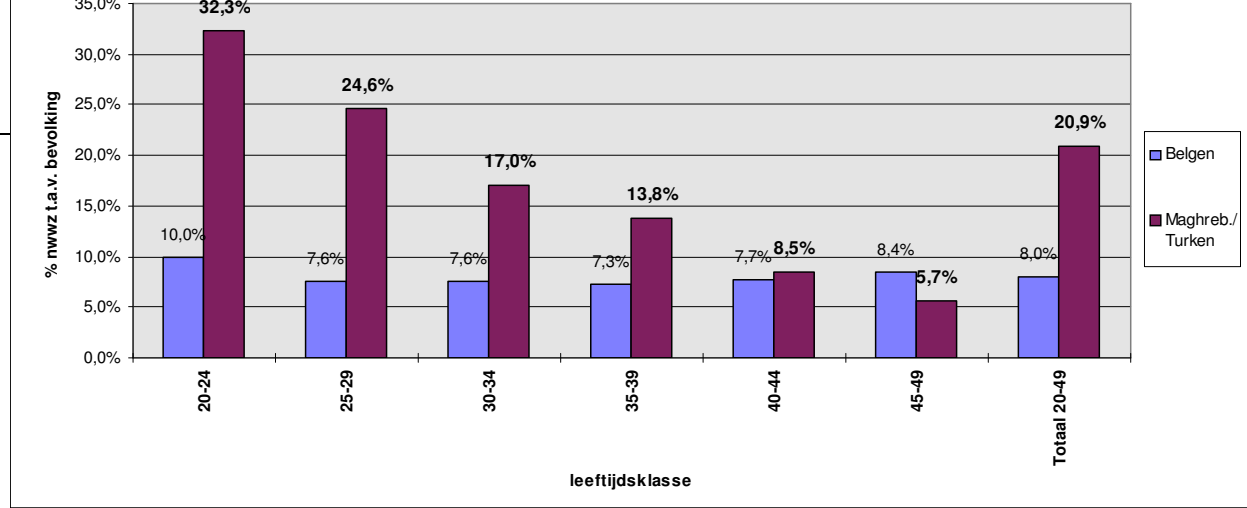
	Maghreb./ Turkse inwoners stad Antwerpen			Maghreb./ Turkse nwwz stad Antwerpen			% nwwz		
	m	v	m+v	m	v	m+v	m	v	m+v
18-19	906	915	1821	327	313	640	36,1%	34,2%	35,1%
20-24	2101	2101	4202	587	587	1174	34,4%	32,3%	35,1%
25-29	2175	2054	4229	595	505	1100	27,4%	24,6%	26,0%
30-34	1873	1333	3206	562	231	793	29,9%	17,0%	24,5%
35-39	1568	1085	2653	436	150	586	27,8%	13,8%	22,1%
40-44	1008	968	1976	331	82	413	32,8%	8,5%	20,9%
45-49	806	688	1494	258	39	297	32,0%	5,7%	19,9%
Tot.20-49	9537	8581	18118	2905	1791	4778	30,5%	20,9%	26,4%

Maghreb./ Turkse werkloosheidsgraden gedeeld door de Belgische (Antwerpen)

leeftijd	m	v	m+v
20-24	4,1	3,2	3,8
25-29	5,6	3,2	4,2
30-34	8,2	2,2	4,4
35-39	7,9	1,9	4,1
40-44	8,6	1,1	3,6
45-49	6,3	0,7	3,0
Tot.20-49	6,5	2,6	4,2

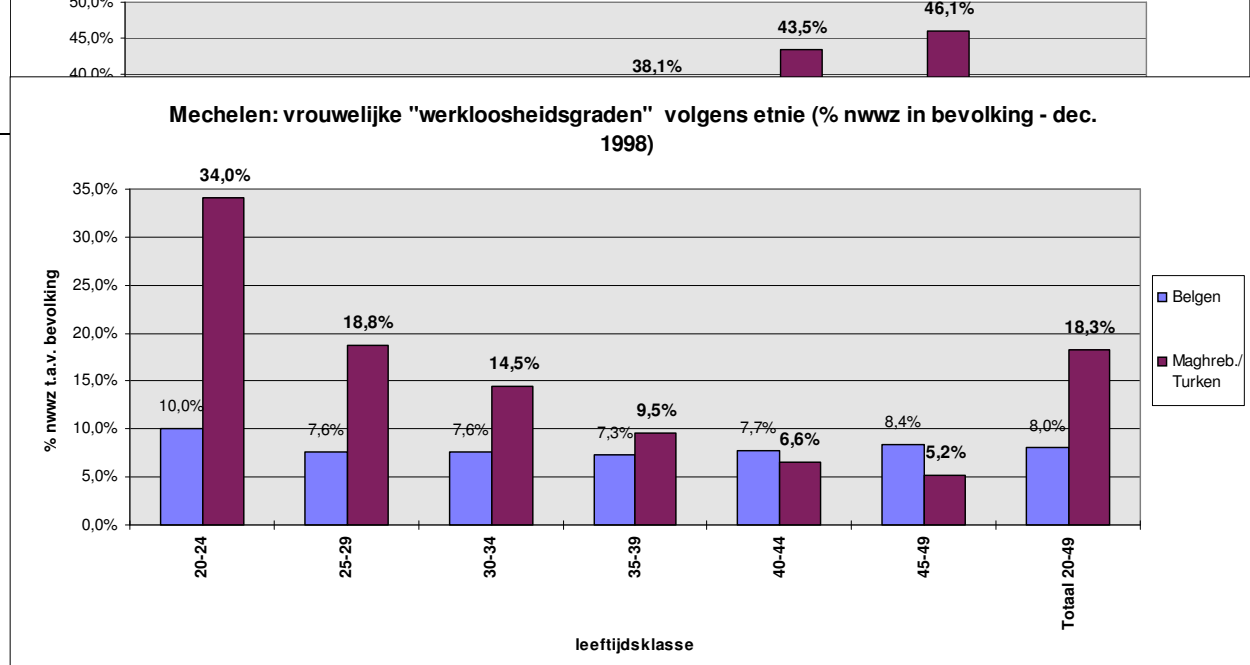
Verder zien we deze zeer hoge werkloosheidspercentages van de Marokkaanse en Turkse inwoners van de stad Antwerpen en de Belgische Belgen van de provincie Antwerpen¹⁰ dan komen we tot de conclusie dat de werkloosheidspercentages t.a.v. die voor etnische Belgen

¹⁰ De allochtone bevolking van de provincie leeft geconcentreerd in enkele kernsteden (Antwerpen en Mechelen), waar de werkloosheid ook voor Belgen hoger ligt. De Belgische bevolking daarentegen leeft verspreid over een ruimer grondgebied; in het hinterland is hun werkloosheidsgraad merklijk lager. Daardoor zal de allochtone werkloosheidsgraad in de provincie die van de stad Antwerpen benaderen, terwijl die van de Belgische bevolking van de provincie Antwerpen heel wat lager uitvalt dan in Antwerpen. In feite zouden we de vergelijking moeten maken tussen enerzijds de allochtone en anderzijds de Belgische werkloosheidspercentages **per provincie**. Voor de allochtonen beschikken we totnogtoe enkel over die van enkele steden.

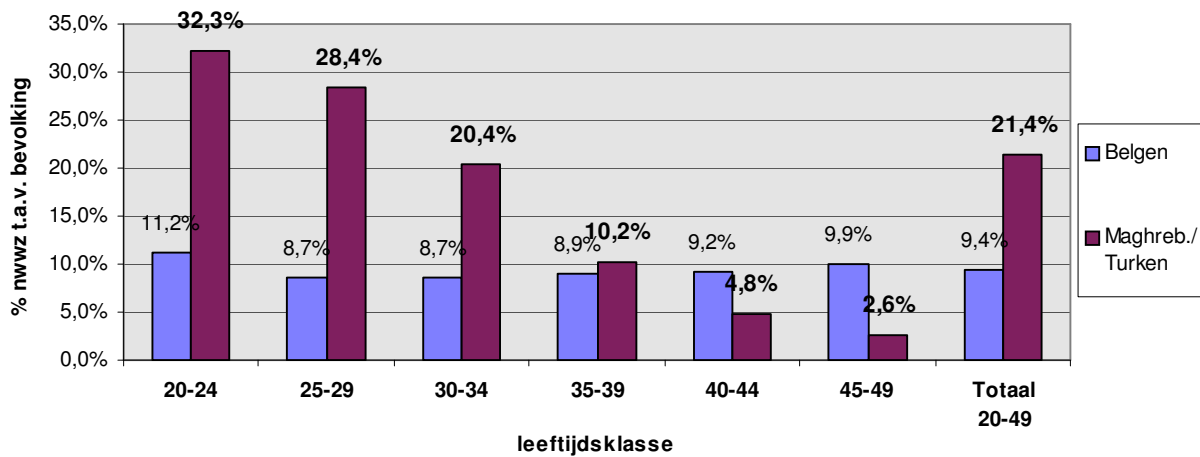


In de stad Antwerpen is 32,7 % van de Maghrebijns/Turkse mannelijke bevolking tussen 20 en 50 jaar niet werkend werkzoekende, dat is 6,5 keer meer dan voor de etnische Belgen (5 % in de provincie). Mannen tussen 30 en 44 jaar hebben zelfs een werkloosheidspercentage dat dat van de etnische Belgen 8 keer overtreft.

Maghrebijns/Turkse vrouwen jonger dan 30 jaar halen bijna even hoge werkloosheidspercentages als hun mannelijke allochtone collega's, oudere allochtone vrouwen zijn minder werkloos, maar dit is het gevolg van hun lage participatiegraad.



**Gemeente Genk: vrouwelijke "werkloosheidsgraden" volgens etnie (%
nwwz in bevolking - dec. 1998)**



Allochtone schoolverlaters (1996-97 en 1997-98)

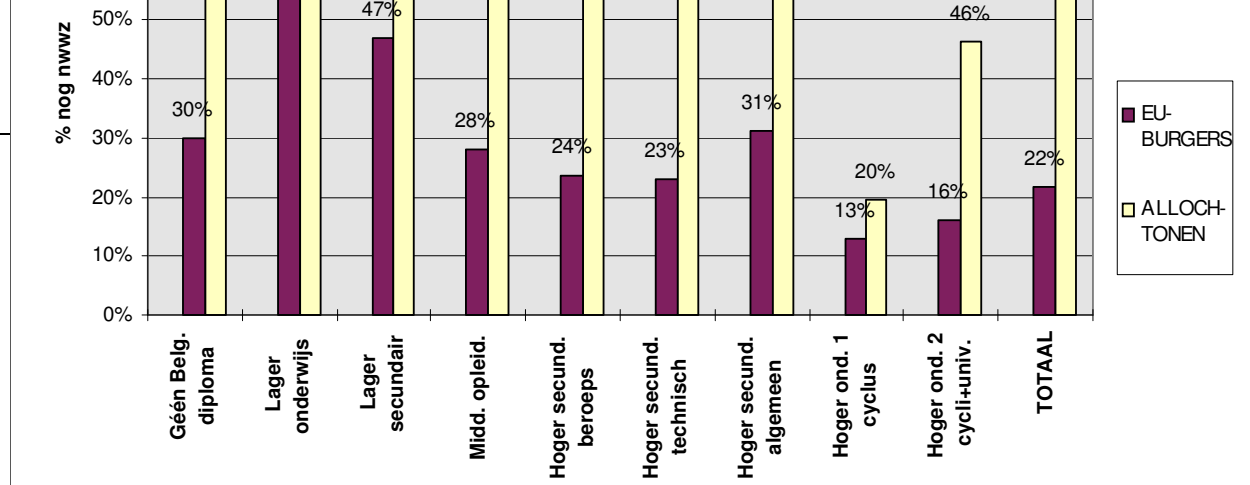
Dit hoofdstuk geeft een zicht op de werkloosheid onder schoolverlaters, per etnie en studieniveau, en dit voor de maand juni van het jaar volgend op hun inschrijving als schoolverlater.

Gemeten wordt voor elk jaar het aantal inschrijvingen van schoolverlaters tussen juni en oktober, en het aantal onder hen dat einde juni van het jaar daarop nog niet werkende werkzoekende is.

Sommige studieniveaus worden slechts in geringe mate gevolgd door allochtonen (middenstandsopleidingen, hoger secundair algemeen vormend en hoger onderwijs,). Teneinde o.m. ook voor deze studieniveaus relevante cijfers te bekomen cumuleren we de cijfers van 2 jaren: inschrijvingen van schoolverlaters van medio 1996 + deze van medio 1997, en aantallen nog nwwz van juni 1997 +1998.

Het aantal *ingeschreven* allochtone schoolverlaters bedraagt slechts 4.3 % van alle inschrijvingen (4.352 allochtonen in 1996 + 1997). Mede ingevolge het onregelmatig schoolverleden van sommige allochtonen is het mogelijk dat dit een onderschatting is van de werkelijkheid.

Vrouwen												
EU-BURGERS	6.919	1.589	23,0%	2.503	778	31,1%	15.823	2.036	12,9%	7.824	1.267	16,2%
Deel 1 - Hoofdstuk 1: Emancipatie												
ALLOCHTONEN	253	139	54,9%	75	45	60,0%	97	19	19,6%	28	13	46,4%
Totaal vrouwen	7.172	1.728	24,1%	2.578	823	31,9%	15.920	2.055	12,9%	7.852	1.280	16,3%
TABEL 8 - VLAAMSE GEMEENSCHAP - ST - SCHOOL - LATERS 1977-1997-98												
EU-BURGERS	16.780	3.188	19,0%	5.338	1.617	30,3%	24.521	3.041	12,4%	15.901	2.395	15,1%
ALLOCHTONEN	521	211	40,5%	125	69	55,2%	169	33	19,5%	59	19	32,2%
TOTAAL M+V	17.301	3.399	19,6%	5.463	1.686	30,9%	24.690	3.074	12,5%	15.960	2.414	15,1%
TABEL 9 - VLAAMSE GEMEENSCHAP - ST - SCHOOL - LATERS 1977-1997-98												
EU-BURGERS	16.780	3.188	19,0%	5.338	1.617	30,3%	24.521	3.041	12,4%	15.901	2.395	15,1%
ALLOCHTONEN	521	211	40,5%	125	69	55,2%	169	33	19,5%	59	19	32,2%
TOTAAL M+V	17.301	3.399	19,6%	5.463	1.686	30,9%	24.690	3.074	12,5%	15.960	2.414	15,1%



Van de allochtone schoolverlaters is 53 % nog nwwz na 1 jaar, terwijl dit voor de EU'ers slechts 20,4 % is. **De discrepantie tussen allochtonen en autochtonen is véél kleiner bij mannen dan bij vrouwen.**

Ook voor allochtonen geldt dat hogere studies duidelijk betere kansen geven op de arbeidsmarkt. Maar voor alle studieniveaus ligt de kans op werk lager voor allochtonen dan voor autochtonen.

Voor de allochtone vrouwen met een diploma van het hoger secundair onderwijs vallen op door de relatieve achterstand t.a.v. hun autochtone vrouwelijke collega's: 59 % is na een jaar nog werkloos, tegen slechts 24 % voor de autochtonen.

Aan paradoxen ontbreekt het niet: mannelijke allochtone schoolverlaters met een hoger secundair beroepsdiploma zijn even vaak werkloos (33 %) als autochtonen die slechts lager secundair onderwijs voltooiden. Of nog: mannelijke allochtone schoolverlaters uit het hoger onderwijs zijn na een jaar nog meer werkloos (19 %) dan autochtonen uit het hoger technisch onderwijs (16 %).

Bij vrouwen zijn de tegenstellingen nog meer uitgesproken: vrouwen met een hoger secundair diploma zijn in hogere mate werkloos na een jaar (58 %) dan autochtone vrouwen die enkel een lager onderwijsdiploma behaalden (46 %).

De vraag dient gesteld of de uiterst hoge werkloosheid onder vrouwelijke allochtone schoolverlaters enkel het gevolg is van de facto discriminatie op de arbeidsmarkt, dan wel of ze ook te maken hebben met een eigen sociaal-cultureel patroon bij de Maghrebijnse en Turkse gemeenschappen in Vlaanderen. Volgend hoofdstuk bewijst immers dat allochtone vrouwen precies veel mindere mate te leiden hebben onder discriminatie bij sollicitatie dan hun allochtone mannelijke collega's.

Allochtonen: ongelijke kansen op eerste contact met een werkgever

Het prullemand-effect van een vreemde naam

Het KISS-systeem van de VDAB laat werkgevers toe om via internet selecties te maken in het aanbod van kandidaten die via de VDAB hun curriculum vitae daartoe ter beschikking stellen.

In de meeste gevallen bevatten de selecties op de c.v.'s een *combinatie* van jobvereisten, zoals beroep, studieniveau, leeftijd, beschikbaar vervoersmiddel, talenkennis, regio etc. Uiteraard kunnen noch het geslacht, noch de nationaliteit of etniciteit als selectiecriteria ingevoerd worden.

Elke zoekopdracht van de werkgever levert een aantal "*geselecteerde*" werkzoekenden op die aan bepaalde jobvereisten voldoet. Wanneer de werkgever deze vereisten intikt, verschijnen in eerste instantie *enkel naam en voornaam* op het scherm (tenminste als het om "open" cv's gaat).

De c.v.'s die achter deze namen steken kunnen dan al dan niet "*bekeken*" worden door op de naam te klikken.

Dit hoofdstuk is gebaseerd op ons onderzoek van de KISS-databank voor de periode september 1997 - oktober 1998. Het gaat daarbij om meer dan 1.2 miljoen geselecteerde werkzoekenden, uit KISS gehaald door om en bij de 4.000 verschillende bedrijven.^{11 12}

Volgende tabel bevat voor allochtonen en autochtonen het aantal "*geselecteerde*" c.v.'s, het aantal "*bekeken*" cv's, en de *percentages bekeken* c.v.'s. Vermits de c.v.'s willekeurig gerangschikt staan geeft dit *percentage bekeken* aan welke kans op een eerste contact met de werkgever deze a-priori gelijkwaardige kandidaten hebben (ze beantwoorden immers allen aan de ingevoerde vereisten).¹³

De tabel geeft een indeling naar etniciteit, studieniveau en geslacht.

Een kenmerk zoals het studieniveau wordt niet noodzakelijk ingevuld; geslacht en etniciteit kunnen helemaal niet ingevuld worden. Meestal wordt is het beroep het voornaamste criterium. De tabel geeft dus een *a posteriori*-indeling van de geselecteerde werkzoekenden.

¹¹ Het onderzoek werd uiteraard niet geïndividualiseerd tot op het niveau van de werkgever of de werkzoekende.

¹² Een aantal selecties is niet opgenomen in de tabel, omdat ze niet relevant zijn in het kader van het onderzoeksobject:

- de gesloten cv's worden buiten beschouwing gelaten, omdat de werkgever er enkel toegang toe krijgt via de VDAB, en zich dus niet door de naam van de geselecteerde kan laten beïnvloeden;
- elke geselecteerde werkzoekende wiens naam op de bovenste regel van het scherm komt wordt door het systeem automatisch als "bekeken" gerekend, ook al is het c.v. niet open geklikt. Deze onvolkomenheid in het tellen van de bekeken cv's maakt dat de bovenaan geklasseerden in feite niet relevant zijn voor het bekijk-gedrag; ze werden daarom uit dit onderzoek geweerd; het weglaten van deze eerste namen bleek overigens de resultaten nauwelijks te beïnvloeden.

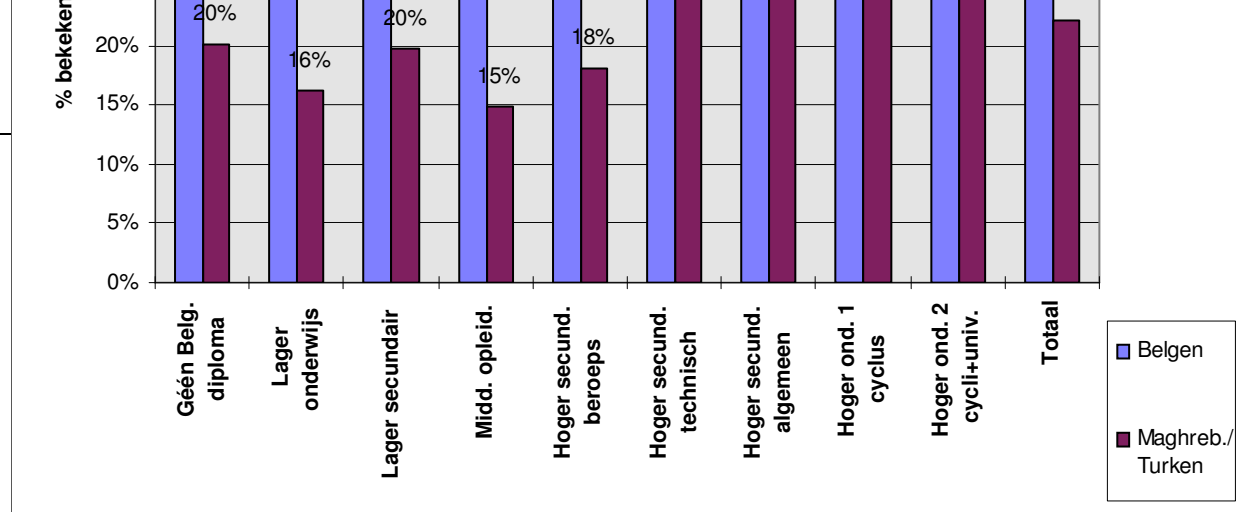
¹³ Teneinde het effect van een vreemde naam van de geselecteerde werkzoekende op het "kijk-gedrag" van de werkgevers maximaal tot zijn recht te laten komen, onderzochten we 2 categorieën van werkzoekenden: enerzijds de EU'ers exclusief Zuid-Europeaanen (Portugezen, Spanjaarden, Italianen en Grieken), anderzijds de Maghrebijnen en Turken (inclusief diegenen die Belg zijn of een EU-nationaliteit bezitten).

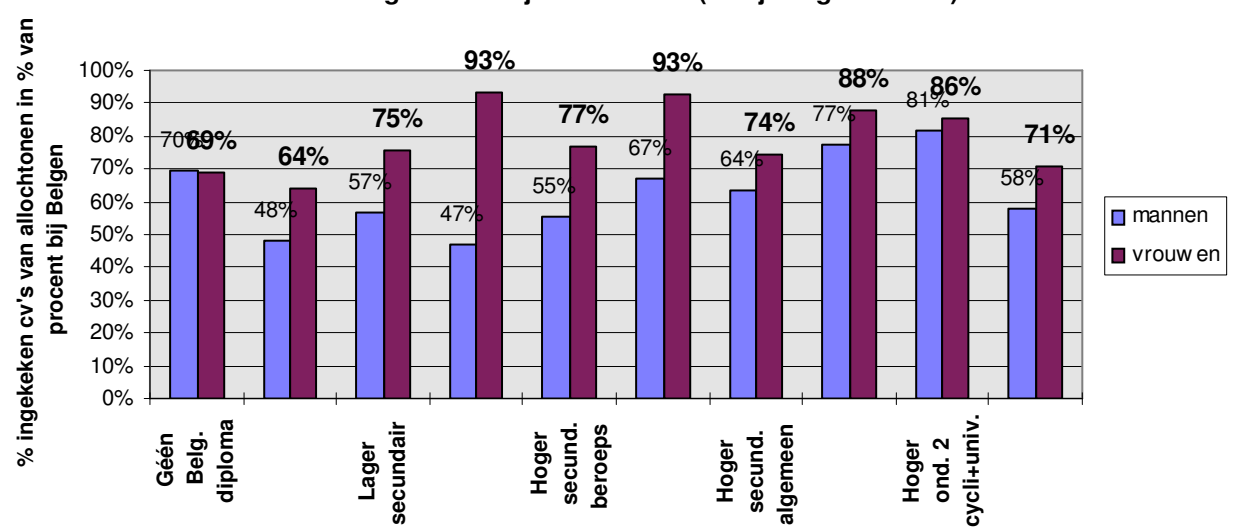
Vrouwen															
Belgen	58.491	19.725	34%	52.150	19.054	37%	195.006	71.124	36%	82.513	31.625	38%	513.699	177.099	34%
Maghreb./Turken	1.082	339	31%	560	152	27%	1.232	394	32%	326	107	33%	9.996	2.430	24%
Deelnemers hoofdstuk 4. Emancipatie	59.573	20.064	34%	52.710	19.206	36%	196.238	71.518	36%	82.839	31.732	38%	523.695	179.529	34%
RKGELEGENH															
M+V															
Belgen	117.738	39.458	36%	104.860	37.357	37%	391.441	142.242	38%	235.516	86.711	41%	1.170.916	428.393	37%
Maghreb./Turken	4.666	1.242	27%	1.217	311	26%	3.888	1.194	31%	2.492	857	34%	36.287	8.275	23%
Totaal m+v	172.404	62.100	36%	106.077	37.668	37%	385.329	143.436	38%	238.008	87.568	41%	1.207.203	436.668	36%

Tabel 9 - Geselecteerde

In de hier besproken cijfers wordt géén melding gemaakt van de kans dat het c.v. van een kandidaat *afgedrukt* wordt één keer dat het cv bekeken (opengeklikt) is. De beschikbare cijfers duiden er echter op dat allochtone mannen daarbij een vergelijkbare kans hebben met die van autochtonen, maar dat bij allochtonen vrouwen de kans over het algemeen wat lager ligt; een afgedrukt c.v. biedt overigens nog geen garantie op uitnodiging, laat staan op uiteindelijke aanwerving.¹⁴

¹⁴ Een verklaring voor de lagere “bekijk-kans” voor vrouwen dan voor mannen (zowel bij allochtonen als bij autochtonen) ligt niet direct voor de hand; verdere analyse per beroepsgroep kan uitsluitsel geven over het feit of de verschillen gendergebonden dan wel vb. beroepsgebonden zijn. Hoewel de werkgever geen geslacht kan invullen, komen vrouwen uiteraard vaak voor in selecties voor specifieke beroepen. Het is mogelijk dat procentueel minder selecties bekeken worden voor beroepen die uitgeoefend worden door vrouwen, vb. omdat er meer personen uit de selecties komen (grotere arbeidsreserve). Wellicht om die reden is de bekijk-kans voor lager geschoolde mannen en vrouwen kleiner dan voor hoger geschoolden.





Volgende conclusies dringen zich op:

- de kansen dat hun cv bekeken wordt liggen merkkelijk lager voor Maghrebijnen en Turken dan voor autochtonen;
- maar hoe hoger hun studieniveau, hoe groter de kans dat hun c.v. tenminste bekeken wordt;
- allochtone vrouwen worden duidelijk minder op basis van hun vreemde naam geweerd dan allochtone mannen; dit staat in scherp contrast met het feit dat allochtone vrouwelijke schoolverlaters precies een grotere surplus-werkloosheidsgraad hebben t.a.v. autochtonen, dan mannelijke allochtone schoolverlaters
- hieruit kan o.m. afgeleid worden dat sommige allochtone vrouwen, al dan niet uit eigen wil, minder beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (ander cultureel patroon)
- de cijfers nopen tot enige nuancering in het taalgebruik; culturele vooringenomenheid bij de werkgevers smelt voor een stuk weg als het gaat om allochtone *vrouwen*, of om hoger opgeleide allochtonen, of als zich een tekort voordoet op de arbeidsmarkt. Het is niet al racisme wat de klok slaat, en er zijn wel degelijk openingen mogelijk naar een verhoging van de kansen op tewerkstelling van allochtonen. Emancipatorische tendensen onder de allochtone vrouwen, extra begeleidingsacties, acties naar bedrijven toe, opvoering van het opleidingspeil, toekomstige kraptes op de arbeidsmarkt, kunnen leiden tot een hogere arbeidsparticipatie onder allochtonen.

Het *percentage bekeken dossiers* bij allochtonen ligt niet alleen laag, ook het *aantal geselecteerden* zelf (het aantal werkzoekenden dat aan de jobvereisten voldoen) ligt erg laag. Slechts 36.287 van de 1.2 miljoen geselecteerden zijn Maghrebijnen of Turken (3 %), en dit ondanks het feit dat niet op nationaliteit of etnie kan geselecteerd worden. Deze ondervertegenwoordiging lijkt echter niet te maken met een ondervertegenwoordiging van de allochtonen in het KISS-systeem zelf. Allochtonen zijn weliswaar ondervertegenwoordigd in KISS, maar dat heeft te maken met hun lager opleidingsniveau.¹⁵

VDAB-acties

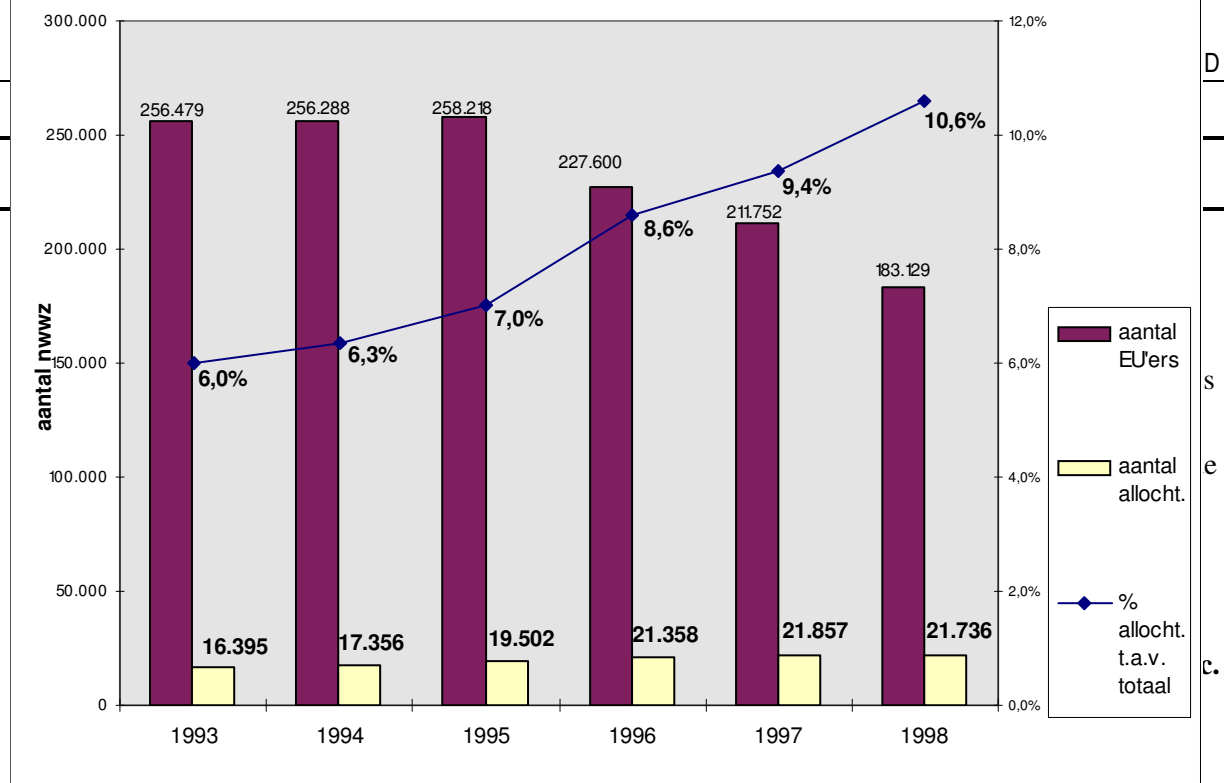
BEGELEIDINGEN

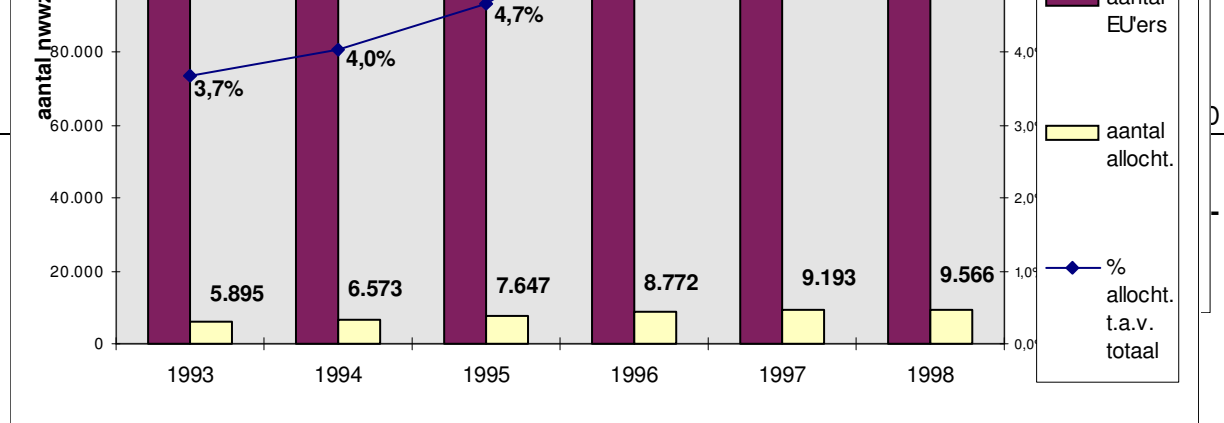
TABEL 10 – AANTAL AANGEVATTE BEGELEIDINGEN IN 1998 VOLGENS ETNICITEIT

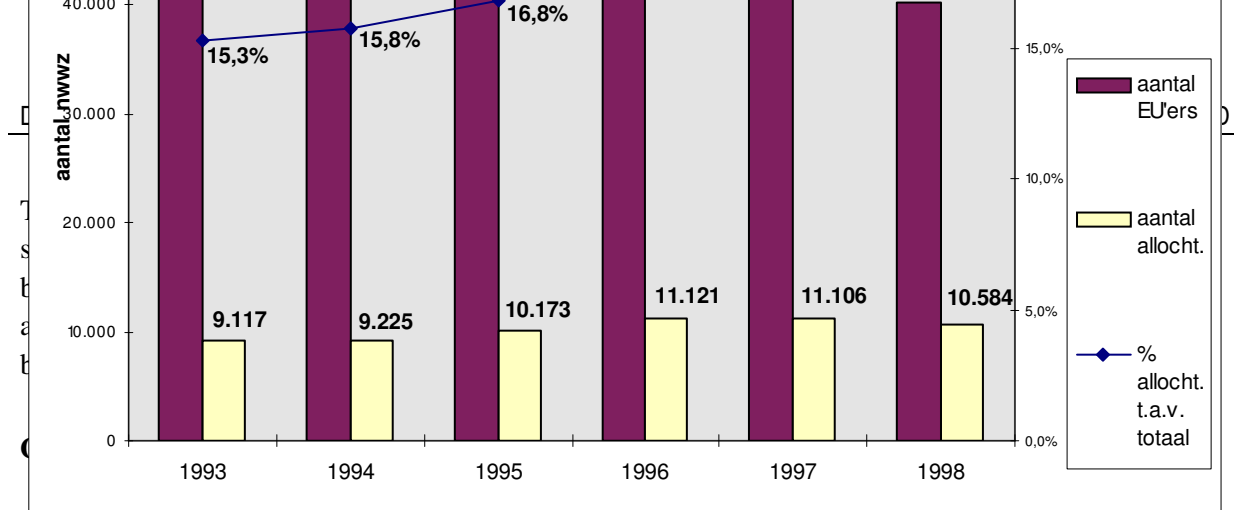
¹⁵ Terwijl 8.5 % van de niet-werkende werkzoekenden Maghrebijnen en Turken waren, maakten dezen einde oktober 1998 inderdaad slechts 5.8 % uit van de actieve KISS-dossiers. Maar allochtonen zijn niet, of nauwelijks ondervertegenwoordigd in KISS als men de cijfers per studieniveau bekijkt. Zo is vb. 8.7 % van de niet-werkende werkzoekenden vrouwen met een hoger secundair beroepsdiploma Maghrebijns of Turks, terwijl ze 8.6 % van de actieve KISS-dossiers uitmaken.

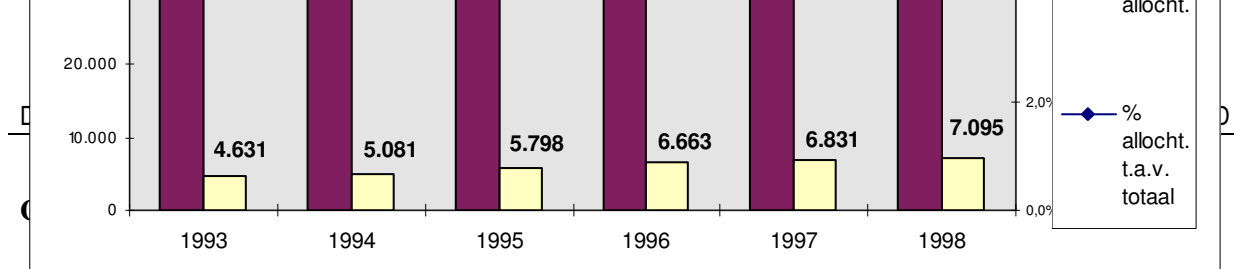
DIENT	AUTOCHTONEN	ALLOCHTONEN	% ALLOCHTONEN	TOTAAL
JOBCLUB	3.325	254	7,6 %	3.579
WEERWERK	7.085	957	13,5 %	8.042
MAATSCHAPPELIJK WERK	2.590	363	14,0 %	2.953
VIJF-VOOR-TWAALF	21.593	2.476	11,5 %	24.069
ORÉNTATIECENTRUM	5.430	419	7,7 %	5.849
PSYCHOLOGISCHE DIENST	3.102	243	7,8 %	3.345
MEDISCHE DIENST	4.294	521	12,1 %	4.815
TOTAAL DIENSTEN	47.419	5.233	11,0 %	52.652

EINDE DECEMBER 1998 WAREN 729 VAN DE 6.354 NWWZ DIE EEN OPLEIDING VOLGDEN VIA DE VDAB ALLOCHTOON, D.I. 11.5 %. BIJ HET BEOORDELEN VAN DEZE CIJFERS DIENT MEN VOOR OGEN TE HOUDEN DAT DE ALLOCHTONEN 10.6 % VAN HET NWWZ-BESTAND UITMAKEN.









Werkzoekenden naar studieniveau en studierichting - nieuwkomers zonder Belgisch diploma

In volgende tabel werden de middelbare studierichtingen onderverdeeld in 4 grote groepen: **1°** studies gericht op **productie**, **2°** studies gericht op **administratieve of tertiaire beroepen** (handel, talen, verkoop, artistieke opleidingen...), **3°** studies gericht op **personenverzorging** (gezinshulp, verpleging, kinderverzorging...) en **4°** studies gericht op **haartooi-gezichtverzorging**...

De productieve richtingen worden nog eens onderverdeeld in traditioneel mannelijke, traditioneel vrouwelijke en "gemengde" productieve richtingen¹⁶.

Tabel 12 illustreert nog maar eens dat jonge allochtone werkzoekenden (- 30 jaar) in verhouding tot de autochtone werkzoekenden zeer laag geschoold zijn. Voor een stuk heeft dit te maken met het grote aantal nieuwkomers zonder Belgisch diploma, die vooral onder de allochtone mannen zeer talrijk blijven. Het gaat hier in de regel om nieuwkomers in het raam van de gezinsvorming en gezinsvereniging. Daarbij dient echter opgemerkt dat ze bij de laaggeschoolden gerekend worden. Het coderingssysteem van de VDAB voorziet géén aangepast studieniveau voor deze nieuwkomers, hoewel sommigen wel degelijk beter geschoold zijn. O.m. door hun gebrekkige kennis van het Nederlands hebben ze echter weinig kans om een betrekking te vinden die overeenkomt met hun studieniveau.

Dezelfde tendensen als vorig jaar blijven gelden: oververtegenwoordiging van allochtonen uit de studierichtingen gericht op beroepen uit de productie, zwakke vertegenwoordigd in de quartaire richtingen, een grotere proportie middelbaar geschoolde allochtone vrouwen dan mannen (maar overwegend uit het beroepsonderwijs - richtingen als kleding), minimale vertegenwoordiging in de doorstroomrichtingen en het hoger onderwijs.

¹⁶ De opsplitsing van de "productieve" studierichtingen gebeurde op basis van de feitelijke verdeling van de inschrijvingen tussen mannelijke en vrouwelijke werkzoekenden. Richtingen meestal door mannen gevolgd zijn vb. mechanica, bouw, traditioneel vrouwelijke richtingen zijn hoofdzakelijk kleding en confectie. Een aantal productieve richtingen werden gecatalogiseerd als "gemengd" omdat er zowel mannen als vrouwen ingeschreven zijn (diamant, scheikunde, tuinbouw, groepskoken, tandtechniek...).

haartooi...		11	0	0,0%	614	9	1,5%	625	9	1,4%
totaal hoger secundair technisch		5.310	274	5,2%	8.616	403	4,7%	13.926	677	4,9%
hoger sec. beroeps	admin.-tertiar	846	62	7,3%	4.674	390	8,3%	5.520	452	8,2%
	produktief-mann.	1.239	81	6,5%	4.674	390	8,3%	5.520	452	8,2%
	produktief-vrouw.	78	4	5,1%	3.772	858	22,7%	3.850	862	22,4%
	prod.-gemengd	636	33	5,2%	546	12	2,2%	1.182	45	3,8%
	personenverzorging	95	2	2,1%	4.312	232	5,4%	4.407	234	5,3%
haartooi...		71	6	8,5%	1.784	169	9,5%	1.855	175	9,4%
totaal hoger secundair beroeps		2.025	185	9,1%	13.655	1.651	12,1%	15.306	1.826	11,9%
hoger onderwijs alle richtingen		5.610	75	1,3%	12.460	146	1,2%	18.070	221	1,2%
totaal alle studieniveaus		42.146	6.224	14,8%	63.950	7.125	11,1%	106.096	13.349	12,6%

KORTRIJK	170	16%	81	6%	251	11%
MENEN	28	6%	22	3%	50	4%
WAREGEM	39	15%	33	6%	72	9%
DOOSTENDE	149	9%	82	5%	231	7%
ROESELARE	36	7%	20	2%	56	4%
AALST	88	6%	72	4%	160	5%
NINOVE	27	6%	24	3%	51	4%
DENDERMONDE	53	8%	43	5%	96	6%
HAMME	40	14%	38	8%	78	11%
WETTEREN	21	9%	20	4%	51	6%
ZELE	1993	50	1998	97	1997	147
GENT	1596	24%	333	21%	2991	22%
RONSE	7,2%	145	4,7%	79	3,9%	224
LOKEREN	10,2%	195	8,6%	179	3,7%	374
ST.-NIKLAAS	21,2%	271	18,7%	180	7,2%	451
TEMSE	31,5%	115	27,7%	78	10,2%	193
BERINGEN	38,2%	253	42,6%	319	14,3%	570
GENK	49,9%	563	43,1%	548	15,3%	1111
HASSELT	56,3%	146	55,9%	94	28,4%	240
LEOPOLDSBURG	58	29%	74	19%	132	22%
HAM	23	20%	29	11%	52	14%
HEUSDEN-ZOLDER	236	45%	258	29%	494	35%
LOMMEL	31	9%	29	5%	60	6%
MAASEIK	37	13%	26	4%	63	7%
HOUTHALEN-HELCHTEREN	178	35%	170	18%	348	24%
DILSEN-STOKKEM	24	9%	43	8%	67	8%
BILZEN	42	13%	46	6%	88	8%
MAASMECHELEN	260	29%	244	17%	504	21%
TOTAAL	10891	23%	8299	14%	19190	18%

Conclusies

- De allochtone werkloosheidspercentages t.a.v. de bevolking liggen vele malen hoger dan die van de Belgische werkzoekenden. De werkloosheid onder allochtonen is het afgelopen jaar op een hoog niveau gestabiliseerd. Procentueel gaat ze een steeds grotere proportie uitmaken van de totale werkzoekendenpopulatie.
- De hoge werkloosheid onder allochtonen heeft een ontwrichtende uitwerking op de allochtone gemeenschap en op hun kinderen: in de gemeenten Antwerpen, Vilvoorde, Gent, Genk, Houthalen-Helchteren zijn meer dan 50 % van alle kinderen die thuis een werkloze vader hebben, allochtone kinderen; in de gemeenten Mechelen, Lokeren, Beringen, Heusden-Zolder loopt dat nog op tot 60 à 70 % van alle kinderen met een werkloze vader.¹⁷.
- Oorzaken voor de hoge werkloosheid zijn o.m. de vooroordelen waarvan allochtonen slachtoffer zijn bij aanwerving, de gebrekkige kennis van het Nederlands bij oudere allochtonen en bij nieuwkomers, het gebrek aan contacten met Belgische netwerken (sociaal-culturele organisaties, verenigingsleven, ontspanningsleven), de lage scholing, de onaangepaste studiekeuze (beperkte aanwezigheid in de doorstroomrichtingen, oververtegenwoordiging in het beroepsonderwijs).
- Allochtone vrouwen zijn gemiddeld beter geschoold dan de mannen, en blijken ook bij gelijke scholing duidelijk minder gediscrimineerd te worden dan allochtonen mannen, maar ze volgen vb. nog massaal de richting kleding in het beroepsonderwijs; sommige allochtone vrouwen zijn waarschijnlijk ook minder beschikbaar voor de arbeidsmarkt.
- In het raam van de gezinsvorming en gezinsvereniging immigreren nog heel wat jonge, vooral mannelijke allochtone werkzoekenden. Deze nieuwkomers maken vb. 28 % uit van de mannelijke Maghrebijns/Turkse niet-werkende werkzoekenden van 24-25 jaar. Er is een sterke nood aan specifieke begeleiding én opleiding voor deze mensen.
- Vooroordelen bij aanwerving van allochtone werknemers nemen sterk af wanneer het om beter opgeleide allochtonen of om vrouwelijke allochtonen gaat. Dit is een positief gegeven dat beleidsperspectieven opent.

¹⁷ Deze cijfers zijn gebaseerd op het aantal kinderen ten laste van de werkzoekenden dat in de VDAB-dossiers genoteerd staat.

HUISVESTING

Het op 9 juli 1997 door het Vlaams Parlement, goedgekeurde *decreet houdende de Vlaamse Wooncode* (VWC) vormt het juridische kader voor het Vlaams woonbeleid. Het fundamentele uitgangspunt van de Vlaamse Wooncode is het recht op menswaardig wonen voor iedereen (artikel 3 VWC). Het recht op behoorlijke huisvesting is eveneens ingeschreven in artikel 23 van de Grondwet als een sociaal grondrecht. Het Vlaams woonbeleid wil de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid bevorderen.

Het gevoerde woonbeleid heeft prioritair betrekking op alle woonbehoeftigen in Vlaanderen. De allochtonen vallen, in zoverre zij woonbehoeftig zijn, onder het algemeen, inclusief woonbeleid. Er wordt niet gekozen voor een specifiek beleid naar allochtonen, maar men streeft door het voeren van een algemeen, inclusief beleid, naar het realiseren van het recht op menswaardig wonen voor iedereen.

Beleid gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het woonpatrimonium.

In de beleidsbrief Huisvesting 1998 'Kwaliteitsvol wonen voor iedereen' wordt de nadruk gelegd op de kwalitatieve aspecten van het huisvestingsbeleid. Het principe waarrond de Vlaamse Wooncode (VWC) is opgebouwd, is het recht voor eenieder te kunnen beschikken over een aangepaste woning van goede kwaliteit. Met de invoering van enerzijds de heffing op leegstand en verkrotting, en anderzijds het kamerdecreet werden in het recente verleden reeds de nodige stappen gezet in de strijd tegen de kwaliteitsontwaarding van het patrimonium. Samen met de kwaliteitsnormering uit de VWC vormt dit geheel de bouwstenen voor een degelijk kwaliteitsbeleid. In 1998 werd hieraan verdere uitvoering gegeven.

Het uitvoeringsbesluit m.b.t. de kamerbewoning werd goedgekeurd op 23 juli 1998. Op 6 oktober 1998 keurde de Vlaamse regering het uitvoeringsbesluit m.b.t. de kwaliteitsnormering van de VWC definitief goed.

In het vernoemd uitvoeringsbesluit van de VWC, worden eveneens de invoering en de modaliteiten van het *conformiteitsattest* geregeld voor woningen verhuurd als hoofdverblijfplaats. Naast het vastleggen van een aantal procedurele stappen, is de gefaseerde invoering van het conformiteitsattest één van de essentiële bepalingen. De gefaseerde invoering heeft hoofdzakelijk tot doel de inspanningen te richten op het zwakste deel van de huurmarkt, met name de oudste woningen. In een eerste periode tot oktober 2002 worden woningen gebouwd vóór 1919 onderworpen aan de toepassing. Er werd gecijferd dat het hier om en bij de 75.000 woningen betreft waarvan bijna 50.000 in slechte staat zijn. In een tweede periode tot oktober 2007 zullen eveneens de woningen van 1919 tot 1946 worden omvat en in een derde periode vanaf 1 november 2007, worden de woningen vanaf 1946 tot 1962 gevat. Deze fasering als overgangsmaatregel biedt het voordeel dat de druk op dit kwetsbaar segment van de woningmarkt beheersbaar blijft. Dit is van belang om eventuele sociale verdringing tegen te gaan.

Het *recht van voorkoop* en het *sociaal beheersrecht* kunnen worden voorgesteld als sluitstuk van een globaal pakket aan maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het patrimonium. Waar globaal genomen het toepassingsgebied van dit pakket aan maatregelen zich uitstrekt over het gehele woningpatrimonium, vormen het recht van voorkoop en het sociaal beheersrecht de complementaire maar noodzakelijke brug naar de sociale huisvesting.

Door de uitoefening van deze instrumenten worden de woningen die voor de reguliere woonmarkt dreigen verloren te gaan, gerecupereerd voor de sociale huisvestingsmarkt.

Het recht van voorkoop en het sociaal beheersrecht laten de institutionele partners toe rechtstreeks in te grijpen in de reguliere woonmarkt voor zover dit nodig is om de woningkwaliteit te verbeteren en zo woningen of kavels aan te wenden voor sociale huisvestingsdoeleinden. Hierdoor wordt de band tussen sociale huisvesting en de particuliere woonmarkt nauwer aangehaald en wordt de sociale huisvesting sterker geïntegreerd in het algemene woonbeleid. De te verwachten effecten van deze instrumenten lijken dan ook hoopgevend: de recuperatie van het afglijdend deel van de reguliere woonmarkt, een begin van vervloeiing tussen de sociale huisvesting en de reguliere woonmarkt en een bijkomende dimensie aan de traditionele opdracht van de institutionele partners.

De vermelde beleidsinitiatieven tot de uitbouw van de kwaliteitsnormering en kwaliteitsbewaking vormen een belangrijke impuls tot de verbetering van de huisvestingsomstandigheden van de woonbehoeftigen in Vlaanderen. Uit recent onderzoek naar de woonsituatie van etnische minderheden in Vlaanderen (zie verder) is gebleken dat een deel van de allochtonen gerekend kunnen worden tot de groep woonbehoeftigen in Vlaanderen.

Onderzoek naar de woonsituatie van allochtonen

In 1996 is een onderzoeksopdracht toegewezen die de woonsituatie van etnische minderheden in Vlaanderen in kaart moest brengen. Deze opdracht, op initiatief van de Vlaamse minister bevoegd voor de huisvesting, kwam voort uit de vaststelling dat zeer weinig geweten is over de woonsituatie van deze mensen, maar dat hierover wel veel impliciet verondersteld wordt. Om deze leemte op te vullen is een onderzoek naar de woonsituatie van etnische minderheden van start gegaan op 1 december 1996, met een looptijd van 18 maanden. Het onderzoek werd afgerond in juli 1998 met de indiening van een eindrapport.

Het onderzoek beperkt zich, omwille van tijd en middelen, tot de vier prominentst aanwezige etnische minderheden: Italianen, Spanjaarden, Turken en Marokkanen. Daarnaast is ook een regionaal-territoriale selectie gemaakt van die gebieden waar de meeste allochtonen aanwezig zijn.

Uit het onderzoek komt het volgend summier algemeen beeld naar voor (de resultaten van het onderzoek zijn genuanceerder en regionaal gedifferentieerd): de huisvestingssituatie van EU-allochtonen (Spanjaarden en Italianen) komt min of meer overeen met die van de Vlamingen, wat betreft aandeel eigenaar, comfort en kwaliteit. Turken en Marokkanen daarentegen ondervinden vaak moeilijkheden om een betaalbare, kwalitatieve woning te huren of te kopen. Op de huurmarkt ondervinden zij voornamelijk problemen op de particuliere huurmarkt, waar zij terechtkomen in de secundaire of residuele huurmarkt (weinig comfort, relatief hoge huurprijs, slechte kwaliteit/prijsverhouding). Daarnaast ondervinden zij ook problemen op de sociale huurmarkt. De lange wachtlijsten en de onaangepastheid van het bestaande patrimonium aan de gezinsgrootte zorgen voor een soms moeilijk toegankelijke sociale huurmarkt. De eigendomsverwerving kent een toename vanaf begin jaren '80, wanneer meer en meer Turken (en in mindere mate Marokkanen) overgaan tot de aankoop van vaak goedkope, slechtere woningen, met de bedoeling deze te renoveren (zogenaamde noodkoop).

Er zijn diverse verklarende factoren voor de relatief slechtere positie van Turken en Marokkanen op de woningmarkt. Deels komt dit voort uit de recente migratie en de lang aanwezige 'terugkeergedachte'. Daarnaast spelen ook de sociaal-economische situatie, het eerder lage opleidingsniveau en de relatief hoge werkloosheid een belangrijke rol.

Uit het onderzoek is echter ook gebleken dat deze groep, ondanks de bestaande wetgeving, toch nog geconfronteerd wordt met discriminatoir gedrag vanwege sommige eigenaar-verhuurders op de particuliere huurmarkt en in mindere mate op de sociale huurmarkt. Hierdoor wordt de toegankelijkheid van bepaalde segmenten, met name de particuliere huurmarkt, van de woningmarkt beperkt.

Het onderzoeksrapport wordt afgesloten met een aantal beleidsaanbevelingen. Gezien de vastgestelde regionale/gemeentelijke verschillen wordt door de onderzoekers een regionaal, en in bepaalde gevallen een gemeentelijk, gediversifieerd beleid aanbevolen. Als belangrijkste aandachtspunten wijzen de onderzoekers op het invoeren van het conformiteitsattest, dat op termijn een kwaliteitsverbetering op de particuliere huurmarkt teweeg zou moeten brengen. Wel dienen hierbij huurprijsstijgingen te worden vermeden. Daarnaast benadrukken zij het belang van begeleiding van de woonbehoeftigen. Dit zou het meest effectief zijn op wijk- of buurtniveau, en kan onderdeel zijn van een algemene allochtonenwerking en allochtonenbeleid. Hierbij spelen de sociaal verhuurkantoren/huurdersbonden een belangrijke rol.

Sociale verhuurkantoren en huurdersbonden

Om de toegankelijkheid van de woningmarkt voor woonbehoeftigen te verbeteren zijn de werkzaamheden van de erkende huurdiensten van groot belang. De sociale verhuurkantoren hebben een belangrijke brugfunctie tussen enerzijds de particuliere eigenaar-verhuurder en de woonbehoeftige kandidaat-huurder. In 1998 zijn 15 bijkomende sociale verhuurkantoren (SVK's) erkend, wat het totaal aantal erkende SVK's in Vlaanderen op 23 brengt. Daarnaast zijn nog ongeveer 25 niet-erkende SVK's actief. Het patrimonium van de sociaal verhuurkantoren bedraagt ruim 1500 woningen. De SVK's richten zich specifiek op de woonbehoeftigen, waaronder een deel van de allochtonen.

De bestaande huurdersbonden (7 erkende organisaties in Vlaanderen) bieden huurders informatie en advies over hun rechten en plichten en verdedigen de belangen van huurders. Om het bestaan van de huurdersbonden een grotere bekendheid te geven en om de toegangsdrempel nog te verlagen, werd in 1998 een intensieve foldercampagne opgestart.

Een cel 'wetenschappelijk onderzoek en documentatie' binnen de administratie

In 1998 werd binnen de afdeling Woonbeleid gestart met de uitbouw van een huisvestingsdatabank. De bedoeling is te komen tot een meer systematische informatieverzameling, gegevensanalyse en interne en externe dienstverlening. Het gaat zowel om de interne gegevensstromen als om de omgevingsanalyse, zodat de beleidsvoorbereiding een steviger wetenschappelijke onderbouw krijgt. De huisvestingsdatabank zou de opvolging van de evoluties in de woonsituatie in Vlaanderen in het algemeen, en in de woonomstandigheden van de woonbehoeftigen in het bijzonder, mogelijk moeten maken. Het ligt in de bedoeling om deze databank samen met het documentatiecentrum te integreren in een cel 'wetenschappelijk onderzoek en documentatie'. De aanwerving van een coördinator en onderzoekers is voorzien voor 1999.

Doelgroepafbakening binnen de sociale huisvesting

Bij de verkoop en verhuring van sociale woningen en bij het verstrekken van sociale leningen aan particulieren is er geen specifieke doelgroepafbakening naar etnisch-culturele minderheden.

De doelgroepafbakening gebeurt hier in hoofdzaak door het bepalen van een inkomensvoorwaarde (maximum toegelaten inkomen) en een eigendomsvoorwaarde (geen woning in volle eigendom of vruchtgebruik gehad hebben in de voorbij 2 of 3 jaar - naargelang het gaat om verkoop van sociale woningen of om de toewijzing van een sociale huurwoning).

Bij de toewijzing van sociale huurwoningen - geregeld door het besluit van de Vlaamse regering van 29 september 1994 - worden een aantal voorrangsregels voorzien, onder meer voor huurders van een onaangepaste sociale woning naar een aan hun gezinssamenstelling aangepaste sociale woning bij dezelfde huisvestingsmaatschappij, voor bewoners van een ongezonde woning en voor kandidaat-huurders die gedurende minstens 6 maanden hun hoofdverblijfplaats hebben in een kampeerwagen, voor gewezen politieke gevangenen, oorlogsinvaliden of hun rechthebbenden. Bijkomend kunnen de sociale huisvestingsmaatschappijen autonoom beslissen voorrang te verlenen aan de kandidaat-huurders die inwoner zijn van de gemeente waar de toe te wijzen woning gelegen is of van het werkgebied van de maatschappij. Voor allochtonen zijn geen specifieke voorrangsregels voorzien.

Vorming voor het personeel van de sociale huisvestingsmaatschappijen

Om de communicatie met allochtonen te bevorderen werd, op aanbeveling van de Commissie Sociale Veiligheid en op verzoek van de Vlaamse minister bevoegd voor de huisvesting, ten behoeve van de personeelsleden van de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's) een cursus 'Omgaan met allochtonen en kansarmen' gepland. Aan deze 2 ½-daagse training, georganiseerd in samenspraak met het Vlaams Centrum voor Integratie van Migranten (VCIM) en het Provinciaal Integratiecentrum Limburg (PRIC), namen ook personeelsleden van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij deel. Er werden 3 sessies georganiseerd in 1998, respectievelijk te Bilzen (Alden Biesen), te Schoten en te Deinze. Vanuit de lokale SHM's werden zowel maatschappelijke en sociale werkers, psychologen, (loket)bedienden, technici als directeurs afgevaardigd.

Deze cursus had tot doel inzicht te verschaffen in cultuur en cultuurverschillen, in de effecten van migratie op personen en groepen, in de factoren die van invloed zijn in een multiculturele praktijk en in de invloed van een eigen referentiekader in dienst- en hulpverleningsgesprekken. Ook het vergroten van vaardigheden om communicatie in multiculturele situaties effectief te laten verlopen vormde een belangrijk aandachtspunt. Dit alles werd gerealiseerd door de theoretische cursusgedeelten af te wisselen met praktijksimulaties.

Tijdens de cursus waren allen het erover eens dat klantgericht werken zeker de nodige aandacht moet krijgen en dat deze problematiek niet beperkt kan worden tot allochtonen daar er veel parallellen zijn bij de omgang met laaggeschoolden en andere zwakkere bevolkingsgroepen. Het grootste discussiepunt dat geregeld terugkwam tijdens de verschillende cursusonderdelen was de sociale mix. Sociale mix werd hierbij niet alleen gezien in termen van een bepaald percentage allochtonen, maar ook in termen van een vermenging bejaarden - jonge gezinnen en bewoners uit diverse inkomenscategorieën.

Algemeen kan gesteld dat de beoogde doelstellingen van de cursus, onder andere hoe een betere communicatie met etnisch-culturele minderheden tot stand kan komen, gerealiseerd werden en dat de situatie waarin veldwerkers van verschillende SHM's voor het eerst samenkwamen, ervaringen konden uitwisselen en overleg plegen over de aanpak van gelijklopende problemen, door alle deelnemers als een grote meerwaarde werd ervaren.

Zal een algemeen inclusief woonbeleid volstaan om de huisvestingssituatie van woonbehoeftige allochtonen te verbeteren ?

Zoals reeds vermeld richt het Vlaamse woonbeleid zich prioritair naar de meest behoeftigen op de woningmarkt. Een deel van de allochtonen in Vlaanderen maken deel uit van deze prioritaire doelgroep. Door het voeren van een algemeen, inclusief beleid streeft men naar de realisatie van het recht op menswaardig wonen voor iedereen.

Van de huidige klemtoon binnen het Vlaamse woonbeleid op de kwaliteitsnormering en -bewaking van het woningpatrimonium kan zeker een heilzaam effect verwacht worden voor de woonbehoeftigen, waaronder een deel van de allochtonenbevolking in Vlaanderen. Hierbij is het van belang dat eventuele sociale verdringing wordt vermeden, door o.a. de gefaseerde invoering van het conformiteitsattest en een verruiming van de sociale huisvestingsmarkt.

Het afgeronde onderzoek dat de woonsituatie van allochtonen in Vlaanderen in kaart heeft gebracht, geeft duidelijk aan dat niet gesproken kan worden over dé woonsituatie van allochtonen. De vastgestelde regionale en gemeentelijke verschillen dienen aanleiding te geven tot een regionaal en zelfs gemeentelijk gediversifieerd woonbeleid. Dit dient verder uitgewerkt te worden, waarvoor in de Vlaamse Wooncode diverse instrumenten voorhanden zijn. De resultaten van het onderzoek worden momenteel verder bestudeerd en op hun bruikbaarheid voor het beleid getoetst.

Algemeen blijven volgende aandachtspunten voor de woonbehoeftigen belangrijk: de toegankelijkheid en de doorzichtigheid van de woningmarkt, de betaalbaarheid van kwaliteitsvolle woningen, met name op de privé-markt; de beschikbaarheid van goedkope, aangepaste en kwaliteitsvolle woningen (o.a. uitbreiding van de sociale woningmarkt) en de algemene kwaliteit en de leefbaarheid van de beschikbare woningen en hun omgeving.

De optie om een algemeen, inclusief beleid te voeren, lijkt gerechtvaardigd, aangezien de problemen waarmee woonbehoeftige allochtonen geconfronteerd worden grotendeels vergelijkbaar zijn met die van de kansarme autochtonen. Het uitgevoerde onderzoek naar de woonsituatie van etnische minderheden in Vlaanderen kan echter de vraag, of en in welke mate de etnische herkomst een impact heeft op de mate van behoefte niet eensluidend beantwoorden. Dit heeft tot gevolg dat de vraag naar de noodzaak van een positief actieplan in de huisvestingssector om de woonsituatie van allochtonen te verbeteren ook niet sluitend beantwoord kan worden. Via instrumenten zoals sociale verhuurkantoren, woonwinkels, de sociale huisvesting, premies en toelagen, vormingscursussen, ... streeft men naar een toegankelijke huisvestingsmarkt voor woonbehoeftigen, waaronder allochtonen. De bestaande maatregelen zullen echter regelmatig moeten geëvalueerd worden en waar nodig bijgestuurd. De in ontwikkeling zijnde huisvestingsdatabank zal desbetreffend nuttig materiaal kunnen aanreiken.

WELZIJN

Het decreet inzake kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen is wellicht het voornaamste wetgevend initiatief dat mede het beleidskader bepaalt waarbinnen het inclusieve welzijnsbeleid naar allochtonen in 1998 gestalte heeft gekregen. Het decreet van het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden is een tweede belangrijk wetgevend initiatief. Dit decreet is bepalend voor het verder ontwikkelen van het categoriaal beleid en het nemen van initiatieven naar allochtonen.

Decreet inzake kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen

In uitvoering van het kwaliteitsdecreet werden in 1998 in alle sectoren de minimale eisen inzake kwaliteit van hulp- en dienstverlening aan de gebruikers bepaald. Belangrijk was dat dit proces gebeurde in samenspraak met alle actoren. Toegankelijke zorg op maat loopt als een rode draad door de concrete sectorale acties en plannen. In die zin moet ook in andere sectoren de positie van etnisch-culturele minderheden ter sprake komen bij het sectoraal overleg inzake kwaliteit, hoewel dit eerder impliciet dan expliciet gebeurt. Ook in de sector voor etnisch-culturele minderheden werd er in de loop van 1998 een overleg georganiseerd met de betrokken actoren waarin men minimale kwaliteitseisen voor de sector heeft bepaald.

Decreet inzake het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden

Het minderhedendecreet van 28 april 1998 is ongetwijfeld één van de belangrijkste realisaties van 1998 om het Vlaamse minderhedenbeleid vorm te geven. In uitvoering hiervan heeft de Vlaamse regering op 14 juli 1998 het besluit betreffende de erkenning en subsidiëring van de centra en diensten voor het Vlaamse minderhedenbeleid goedgekeurd. Hiermee is een belangrijke impuls gegeven aan het bestuurlijk draagvlak voor het voeren van dit beleid, de vierde kerndoelstelling van het minderhedenbeleid (zie ook deel 4 van dit rapport).

Decreet houdende de thuiszorg

De doelstelling van het decreet van 14 juli 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg is door de regeling van de georganiseerde thuiszorg bij te dragen tot het behoud, de ondersteuning en/of het herstel van de mantelzorg, dit door het aanbieden en realiseren van zorg op maat. Specifieke verwijzingen naar etnisch-culturele minderheden zijn er niet in dit decreet en de uitvoeringsbesluiten. Gezien het algemene karakter en de doelstelling “zorg op maat” is dit wellicht ook niet noodzakelijk.

Beleidsbrief Gezin en Welzijn, begroting 1999

In de beleidsbrief, Gezin en Welzijn, begroting 1999, die eind 1998 uitkwam, wordt een hoofdstuk gewijd aan etnisch-culturele minderheden. Aandachtspunten hierin zijn de implementatie van het decreet inzake het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden, het beleid ten aanzien van woonwagenbewoners, het onthaalbeleid voor nieuwkomers en opvang en begeleiding van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die zonder verblijfspapieren in Vlaanderen verblijven. In de beleidsbrief wordt niet specifiek verwezen naar de doelgroep allochtonen.

CATEGORIALE INITIATIEVEN**HET IMPULSFONDS VOOR HET MIGRANTENBELEID 1998**

Het impulsfonds valt onder de bevoegdheid van de federale regering en de verantwoordelijkheid ligt bij de Interministeriële Commissie voor het Migrantenbeleid. Het secretariaat berust bij het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is betrokken bij de beoordeling van de Vlaamse aanvragen. In 1998 werd aan volgende diensten gevraagd informatie in te winnen over de concrete projecten: de administratie Werkgelegenheid, de afdeling Jeugdwerk en de afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken van de administratie Cultuur, het secretariaat-generaal van het departement Onderwijs, de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn (GMW), de afdeling Gesubsidieerde Infrastructuur en de administratie Binnenlandse Aangelegenheden (Cel Sociaal Impulsfonds). De coördinatie van deze informatieverzameling van de Vlaamse Gemeenschap lag ook in 1998 bij de administratie GMW.

De regeling voor 1998 verscheen in het BS van 25.10.97. Net zoals in 1997 werd er 313 miljoen BF ter beschikking gesteld. De prioritaire acties waren:

- De sociale en/of professionele inschakeling van jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst van 16 tot 25 jaar. Aan Vlaamse zijde werd het gericht zijn op meisjes en jonge vrouwen als bijkomende prioriteit naar voren geschoven.
- Investeringsuitgaven voor infrastructuur en aanleg van ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek, met een sportieve en socio-culturele bestemming ten behoeve van jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst van 12 tot 25 jaar.
- Bestrijding van het schoolverzuim en het spijbelen bij jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst van 6 tot 18 jaar. Aan Vlaamse zijde werd bijkomend bepaald dat deze projecten in overleg met het departement Onderwijs dienden te worden opgesteld.

De prioritaire zones van de vorige jaren bleven behouden. Het gaat om de wijken in volgende gemeenten: Antwerpen, (Brussel), Gent, Beringen, Boom, Diest, Dilsen-Stokkem, Genk, Hasselt, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburg, Leuven, Lier, Lokeren, Maasmechelen, Mechelen, Mol, Ronse, Sint-Niklaas, Temse, Vilvoorde, Willebroek en Zele.

In het totaal werden voor de Vlaamse Gemeenschap drie projecten goedgekeurd die zich uitstrekken over heel Vlaanderen. Het interzonaal project 'Andere klant' werd ingediend door de Gemeenschapsinstelling voor Bijzondere Jeugdbijstand De Zande (500.000 BF). De interzonale projecten 'Alternerend leren in het hoger onderwijs' (8.600.000 BF) en 'Experiment Leerplichtcontrole' (7 miljoen BF) werden ingediend door het departement Onderwijs.

Volgende zones kregen impulsfondsmiddelen: Antwerpen (24.226.833 BF), Vlaams-Brabant (24.992.173 BF), Gent (10.631.417 BF), Beringen (2.498.000 BF), Boom (940.000 BF), Diest (685.000 BF), Dilsen-Stokkem (950.000 BF), Genk (4.242.121 BF), Hasselt (700.000 BF), Heusden-Zolder (4.692.000 BF), Houthalen-Helchteren (3.585.878 BF), Leuven (2.152.000 BF), Lokeren (1.650.854 BF), Maasmechelen (2.377.631 BF), Mechelen (5.097.000 BF), Ronse (2.000.000 BF), Vilvoorde (756.593 BF), Willebroek (80.000 BF)

Niet-gereguleerde subsidies in het kader van het minderhedenbeleid

Binnen de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn worden kredieten voorzien voor vernieuwende en experimentele projecten. De subsidies zijn vooral bedoeld voor projecten met een

experimenteel en vernieuwend karakter die beantwoorden aan maatschappelijke relevante noden, behoeften en problematieken die vooralsnog nog niet door de reguliere sector kunnen opgenomen.

De projecten dienen vernieuwend te zijn qua doelgroep, processen en methodieken en moeten resultaten beogen waarbij de vertaling naar heel de sector / beleidsdomein concreet wordt omschreven. De resultaten van deze projecten dienen, mits een positieve evaluatie op termijn implementeerbaar te zijn in andere beleidsdomeinen.

In 1998 was er 25 miljoen beschikbaar tegenover 28 miljoen in 1997. De omzendbrief van 19 februari 1998 over deze experimentele subsidies werd opnieuw ruim verspreid. Op basis van toevallige overschotten (door het niet-invullen van het personeelskader van VCIM) kon via een tweede ronde nog een extra subsidie van 16 miljoen BF worden verleend. Er werden in totaal 84 dossiers ingediend waarvan er 35 in aanmerking kwamen voor subsidies.

Ook in 1998 werden deze subsidies aangewend om uitvoering te geven aan het strategisch plan voor het minderhedenbeleid en de hierin opgenomen strategische projecten. Na de goedkeuring van het minderheden decreet werden deze middelen ook aangewend voor de implementatie van het decreet en de vereiste prioriteiten.

Bij de selectie van de projecten werd uitgegaan van de prioriteiten genoemd in de omzendbrief:

1. het stimuleren van zelforganisaties van vluchtelingen en woonwagenbewoners
2. experimenten om het gemeentelijk minderhedenbeleid te stimuleren
3. werking rond allochtone bejaarden
4. sensibiliseringsinitiatieven met een ruim opzet
5. begeleiding van woonwagenbewoners
6. onthaal van nieuwkomers
7. opvang van vluchtelingen in de breedste zin van het woord
8. het verhogen van de toegankelijkheid van allerhande voorzieningen, meer bepaald die van het welzijnswerk
9. het stimuleren van het vrijwilligerswerk in het categoriale werk t.a.v. de etnisch-culturele minderheden
10. experimenten die de betrokkenheid van etnisch-culturele minderheden bij het lokale, provinciale en/of het Vlaamse beleid en de samenspraak tussen het beleid en de doelgroep bevorderen

In totaal werd er in 1998 voor een bedrag van 41.085.460 BF aan experimentele subsidies toegekend aan volgende projecten:

- LIC De Poort-Beraber: participatie van allochtone ouders en jongeren in het onderwijs (999.000 BF).
- Gents Welzijnscentrum, Pluralistisch Centrum Welzijnswerk regio Gent: continuering en verdere uitbouw van een intercultureel ambulant team (1.170.000 BF).
- Centrum voor Algemeen Welzijnswerk, Sociaal Centrum: Budgethulpverlening voor allochtone hulpvragers (continuering - 1.170.000 BF).
- Provinciaal integratiecentrum Limburg: ouder worden in Vlaanderen (1.100.000 BF).
- OCMW Temse: schoolopbouwwerk (800.000 BF).
- Vzw Integratiecentrum Leuven: onthaal nieuwkomers (800.000 BF).
- Rimov vzw: een intergemeentelijk onthaalmodel (1.600.000 BF).
- KU-Leuven -Steunpunt NT2: Bonte was : een multimediale taalles Nederlands voor anderstaligen (660.000 BF).
- Provinciaal integratiecentrum Limburg: Bonte Was : een multimediale taalles Nederlands voor anderstaligen (3.340.000 BF).
- Brussel Onthaal vzw: Sociaal vertaalbureau (1.600.000 BF).

- Vzw Gastvrij Sint-Truiden: Mensen op vlucht onder dak (500.000 BF).
- Vzw Protestants Sociaal Centrum: ASPART -Assyrische participatie aan de samenleving (900.000 BF).
- Young Women's Christian Association -Antwerpen: MWASI: een integratie en vormingsproject voor vluchtelingenvrouwen (500.000 BF).
- Vzw Werkgroep Integratie Vluchtelingen: Massano Yabana (zinvolle vrije tijdsbesteding voor kinderen en jongeren) (50.000 BF).
- Association of Ghanians Residents in Belgium: Steun aan de koepelorganisatie van de Ghanese gemeenschap (99.000 BF).
- Vzw Haven: Steunpunt vluchtelingen en ondersteuning van het basiswerk met vluchtelingen (990.000 BF).
- Vlaams Centrum Woonwagenwerk: Begeleiding van Voyageurs, Manoesjen, Roms in Vlaanderen en Brussel (7.600.000 BF).
- Vlaams Centrum Woonwagenwerk: derde cel woonwagenwerk : Brussel (1.050.000 BF).
- Vlaams Centrum Woonwagenwerk: Beschermen van antieke woonwagens (250.000 BF).
- Gemeentebestuur Mortsel: Integratie door participatie. Project met woonwagenbewoners /zigeuners (500.000 BF).
- De Schroef vzw: Onthaalcentrum De Schroef (1.150.000 BF).
- Steunpunt mensen zonder papieren: Opvang en oriëntatie van mensen zonder wettig verblijf (1.900.000 BF).
- Centrum Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding: Positieve beeldvorming rond de wereldbekervoetbal en de positieve weerslag op het buurtleven (900.000 BF).
- Centrum Informatieve spelen: Kwinkslag (447.000 BF).
- Kerkwerk multicultureel samenleven vzw: Feesten bij de burens (150.000 BF).
- Gemeenschapscentrum Nekkersdal: Speel-o-theek 't Nekkertje (150.000 BF).
- Thuis in Vlaanderen (999.820 BF).
- Intercultureel Centrum voor migranten vzw: Organisatie 11-daagse Vlaanderen -Europa -Thuis in Vlaanderen (32.000 BF).
- Pricma: Steunpunt Lier (99.000 BF) - computer netwerk (50.000 BF).
- Rimov computernetwerk (95.000 BF).
- LIC Genk : mediamateriaal ter ondersteuning van het communicatiebeleid met de doelgroepen (95.000 BF).
- ATOOM: Vorming en coaching van het schaalvergrotingsproces en pooling van werkers in de integratiecentra (5.909.640 BF).

Bij wijze van voorbeeld wordt hieronder even stilgestaan bij enkele interessante experimentele projecten die in 1998 een subsidie ontvingen.

Budgethulpverlening voor allochtone hulpvragers

Dit project situeert zich binnen project 16 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de toegankelijkheid van het algemeen welzijnswerk verhogen. Via een niet-gereguleerde subsidie van 1.170.000 BF kon het bestaande project "budgethulpverlening voor allochtone hulpvragers" van het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk- Sociaal Centrum voor een jaar gecontinueerd worden.

Het project beoogt via een doorgedreven investering het algemeen welzijnswerk toegankelijk te maken voor allochtone hulpvragers. Met budgethulp (als ingangspoort) wordt gewerkt aan de aan de budgetproblemen gerelateerde gezins- en psychosociale problemen. Dit project beoogt verder ook methodiekontwikkeling in functie van overdracht van het leren en het handelen naar andere deelwerkingen.

Een derde doelstelling is de meer structurele en permanente samenwerking tussen de categoriale sector en het algemeen welzijnswerk tot ontwikkeling te brengen. Men voorziet in de aanwerving van (een) allochtone hulpverlener(s).

De projectrapportering gebeurt in een overkoepelende stuurgroep 'Overlegstructuren hulpverlening Allochtonen' waarin het stedelijk migrantencentrum Gent, het Gents Welzijnscentrum, het Centrum Algemeen Welzijnswerk, het OCMW en een vertegenwoordiger van de categoriale sector zetelen.

De voornaamste functies van de stuurgroep zijn: het bespreken van de structurele knelpunten in de hulpverlening en het formuleren van mogelijke oplossingen om de hulpverlening te optimaliseren, het stimuleren van de interculturalisatie van de hulpverlening en het evalueren van het project.

Continuering en verdere uitbouw van een intercultureel en ambulant team.

Dit project situeert zich eveneens binnen project 16 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, toegankelijkheid van het algemeen welzijnswerk verhogen. Vanuit een wetenschappelijk onderzoek omtrent de opvang en begeleiding van allochtone vrouwen in vier centra voor residentieel welzijnswerk te Gent werd het verder interculturaliseren van de bestaande hulpverlening als middel om deze toegankelijker te maken voor deze doelgroep als één van de belangrijkste conclusies voorgesteld. Dit resulteerde in de uitbouw van een ambulant team van allochtone hulpverleners dat toegevoegd werd aan een reeds bestaand team van autochtone medewerkers binnen het algemeen welzijnswerk.

Het ambulant team wil vooreerst acute, partiële en/of intensieve vragen van cliënten waarvan blijkt dat een residentieële opname niet aangewezen blijkt te zijn, kortstondig begeleiden. Het voorzien en ontwikkelen van de bemiddelende opdracht voor de allochtone hulpverleensters stelt zich hier expliciet voorop. Daarnaast wil het ambulant team langerdurende, integrale begeleidingen aanbieden aan cliënten bij het reïntegreren in hun eigen woon- en leefmilieu. De familie - (of sociaal netwerk) gerichte aanpak is hierbij een vanzelfsprekendheid.

De wederzijdse wisselwerking van de diverse hulpverleners dient in een intercultureel team te resulteren waarbij via een grote openheid en los van de eigen cultuur efficiënt hulpverlening kan worden aangeboden. Via de niet gereguleerde toelage 1997 werden zo twee halftijdse allochtone medewerksters toegevoegd aan het mobiel ambulant team van het Gents Welzijnscentrum. Na deze eerste werkingsperiode werd dit project voor een jaar verlengd en kreeg het voor 1998 een niet-gereguleerde subsidie van 1.170.000 BF.

Bonte was : een multimediale taalles Nederlands voor anderstaligen

Dit project situeert zich binnen het onthaalbeleid voor nieuwkomers. In 1998 werd een niet-gereguleerde subsidie gegeven aan het Provinciaal Integratiecentrum Limburg en aan het Steunpunt NT2 - KU Leuven voor een totaal bedrag van 4.000.000 BF voor het project Bonte Was-fase 2. Deze projectaanvraag gaat over de tweede fase van dit project, nl. de aanmaak van het tweede uur video en de erbij horende foto's en audio. Het project is gespreid over drie jaar. Voor nadere informatie over dit project verwijzen we naar deel 2 van dit rapport- onthaalbeleid voor nieuwkomers.

Initiatief sociaal vertaalbureau

Dit project ressorteert onder de prioriteit 'stimuleren van het vrijwilligerswerk in het categoriale werk t.a.v. de etnisch-culturele minderheden'. Het sociaal vertaalbureau heeft als belangrijkste doelstelling de communicatie te bevorderen tussen de buitenlandse en de Belgische bevolking. Deze communicatiebevordering wordt gestimuleerd via het aanbieden van vertaal- en tolkmogelijkheden met de hulp van een vrijwilligersnetwerk dat samen meer dan 100 talen vertegenwoordigt. Het Sociaal Vertaalbureau richt zich tot elke persoon of organisatie uit de niet-commerciële sector die een communicatieprobleem ondervindt wegens het niet begrijpen van een bepaalde taal.

Het project richt zich vnl. naar kandidaat vluchtelingen, erkende vluchtelingen, mensen zonder papieren en uitgeprocedeerden, allochtonen, buitenlandse studenten, Belgen en tenslotte ook organisaties die zich bezig houden met het doelpubliek.

Deze projectsubsidiëring kan mogelijks nuttige informatie toeleveren voor de haalbaarheidsstudie over het starten van een centrale telefonische tolkdienst (zie deel 2 - onthaalbeleid voor nieuwkomers).

Reiskosten voor gezinshereniging en subsidies voor morele raadgevers

Naast de hierboven vermelde experimentele projecten werd er in 1998 ook voor een totaalbedrag van 30.000 BF tussengekomen in de reiskosten voor gezinshereniging (twee aanvragen in 1998).

Wat de morele raadgevers betreft, waren er in 1998 drie dossiers in behandeling. In totaal worden er drie personen gesubsidieerd voor een totaalbedrag van 2.843.000 BF

Deze beide regelgevingen dateren nog uit de periode van het “onthaal van gastarbeiders”. Deze regelgevingen zijn ondertussen achterhaald en zullen in 1999 *afgeschaft* worden. Voor de betrokken personen wordt in een overgangperiode gezorgd voor tewerkstelling in een aangepast regulier kader.

Taallessen

Via niet-gereguleerde subsidies werden tenslotte ook in 1998 taallessen NT2 gefinancierd. Zoals in 1997 werden deze lessen gecoördineerd door de regionale integratiecentra. De totale som bedroeg 5.997.674 BF. Ook het afgelopen jaar ging het merendeel van de middelen naar Brussel-hoofdstad (3.632.296 BF).

In het door de Vlaamse regering goedgekeurde model voor het onthaal van nieuwkomers (zie deel 2 van dit rapport) wordt er welbewust voor gekozen om het NT2-aanbod binnen het onthaalprogramma maximaal door de reguliere aanbodverstrekkers (centra voor basiseducatie, onderwijs voor sociale promotie en in mindere mate ook VDAB) te laten verzorgen. Hierbij aansluitend is in de nieuwe regelgeving op de categoriale sector bepaald dat - met uitzondering van Brussel - naar de toekomst toe geen taallessen uit categoriale invalshoek meer kunnen gesubsidieerd worden. De regionale integratiecentra werden er van verwittigd dat zij vanaf het schooljaar 1999-2000 niet langer subsidies zullen ontvangen voor taallessen.

Alleen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zullen er vanaf het schooljaar 1999-2000 nog taallessen uit categoriale invalshoek kunnen gesubsidieerd worden. Er werden contacten gelegd met de Vlaamse Gemeenschapscommissie om hierover overleg te plegen.

SECTORALE INITIATIEVEN

BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND

Kwalitatieve hulp aanbieden en uitwerken bij problematische opvoedingssituaties wordt individueel op maat geëffectueerd. In concreto betekent dit dat bij hulpvragen vanuit allochtone gezinnen of door allochtone jongeren ook zal worden gezocht naar en gewerkt aan een hulpverlening op maat.

Op preventief vlak worden de regionale preventiewerkingen gestimuleerd om ook de minderheidsgroepen daadwerkelijk te betrekken in de planning en uitvoering van preventieve acties.

P 21: de ondersteuningsteams als reguliere werkvorm erkennen en ondersteunen.

Op 20 december '98 startte het 'Ondersteuningsteam Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand' (OTA). Het ondersteuningsteam heeft als opdracht diensten en voorzieningen in

Vlaams Brabant en Brussel binnen de Bijzondere Jeugdbijstand te ondersteunen in haar werking met allochtone jongeren.

Hiermee zijn er 4 OTA's werkzaam over Vlaanderen en Brussel:

- Het OTA Antwerpen voor de diensten en voorzieningen BJB van de provincie Antwerpen.
- Het OTA Oost-Vlaanderen voor de diensten en voorzieningen BJB van de provincies Oost- en West-Vlaanderen.
- Het OTA Limburg voor de diensten en voorzieningen BJB van de provincie Limburg.
- Het OTA Vlaams-Brabant voor diensten en voorzieningen van Vlaams-Brabant en Brussel.

De 4 OTA's beschikken vanaf 1998 over een gezamenlijke conceptnota, ontwikkeld in samenspraak tussen de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand en vertegenwoordigers van de toen bestaande Ondersteuningsteams Allochtonen. Het is de bedoeling dat het concept verder verfijnd wordt.

VERHOGEN VAN DE KWALITEIT VAN DE PLAATSING IN DE GEMEENSCHAPSINSTELLINGEN

Binnen het algemene beleid van de gemeenschapsinstellingen staat het kwaliteitsdenken centraal. Om de kwaliteit van de plaatsing in de gemeenschapsinstellingen te verhogen zijn een aantal initiatieven genomen die allemaal tot doel hebben de kwaliteit van de geboden dienstverlening te verhogen, de contacten te bevorderen en de motivatie van de jongeren te verstevigen.

Algemene initiatieven om de kwaliteit van de plaatsing te verhogen

- Actualiseren van de onthaalbrochures voor minderjarigen en hun familie. In 1999 wordt deze actie veralgemeend in alle gemeenschapsinstellingen en wordt de publicatie en verspreiding voortgezet.
- Hertekenen en implementeren van het onthaalproces.
- Invoeren van een nieuwe verlofregeling voor jongeren.
- Meer bezoeken en meer aandacht voor de opvang van de familie tijdens het bezoek en een grotere aanwezigheid van het opvoedend personeel.
- Verfraaien en aanpassen van de infrastructuur aan de noden van bezoekers (o.a. voorzien van een kinderhoek).
- Optimaliseren en aanpassen van de leefgroepbibliotheken.
- Pilootproject 'seksegemengde opvoedersteams' dat in 1999 wordt gecontinueerd.
- Voorlichting en preventieve leefsleutelprogramma's die moeten leiden naar een drugsvrije instelling.

Onderwijs in de gemeenschapsinstellingen

Naast deze algemene initiatieven die alle jongeren en hun families ten goede komen zijn er ook specifieke initiatieven genomen op het vlak van onderwijs in de gemeenschapsinstellingen. De noden van de allochtone jongeren krijgen hierbinnen bijzondere aandacht.

Het onderwijs verstrekt in de gemeenschapsinstellingen wordt beschouwd als huisonderwijs. In de instelling gevolgd opleidingen resulteren bijgevolg niet in een wettelijk erkend diploma. Momenteel worden de nodige stappen gezet om het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen in te bedden in het gewone onderwijs. In 1998 heeft een juridisch-technische werkgroep een aanzet gegeven tot het juridisch gronden (ontwerp-besluit) en uitdiepen van het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen.

Verder zal er ook specifieke aandacht besteed worden aan de oriëntatie en de trajectwerking van niet-begeleide en allochtone jongeren. Dit kadert binnen een algemeen streven naar differentiatie van onderwijs binnen de instellingen waarbij de jongeren op basis van een intake zouden georiënteerd

worden naar de gepaste lesgroep. In totaal denkt men aan 6 à 7 lesgroepen. Twee onderwijspedagogen worden in de loop van 1999 aangeworven teneinde een concreet onderwijsaanbod uit te werken dat zal aansluiten bij de individuele noden van de geplaatste jongeren. Het huidige onderwijsaanbod in de gemeenschapsinstellingen (zowel halfopen als gesloten) omvat een luik werkelijkheidsonderricht (1/2 dag) en onderricht in de werkplaats (1/2 dag). Er is een experiment leerplichtcontrole opgezet in samenwerking met verschillende scholen uit de grote Vlaamse agglomeraties. Bedoeling van dit experiment is de trajectwerking nader uit te werken.

Het project ‘de andere klant’ van de gemeenschapsinstelling De Zande

Een ander initiatief met specifieke aandacht voor allochtone jongeren is het project ‘de andere klant’ van De Zande (Ruisselede), gefinancierd via het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid. Dit project resulteerde in 1998 in een video over de leef-, werk- en leerwereld van de minderjarige in de instelling. Deze video heeft tot doel de families van de jongeren beter te informeren. De video wordt vertoond aan de ouders tijdens de bezoekenmomenten. Momenteel is de video enkel in het Nederlands beschikbaar. In de loop van 1999 zal deze video ter beschikking worden gesteld in het Frans, Turks en Arabisch.

Opstap naar intercultureel management

Specifiek naar allochtonen toe dient tenslotte nog vermeld dat er in Mol en Ruisselede in 1998 een allochtone opvoeder in dienst is genomen die de familie van de allochtone jongeren opvangt, informeert en bevraagt tijdens het bezoek teneinde ook vanuit de dagdagelijkse leefgroepwerking voorstellen te formuleren naar een meer cliëntvriendelijke aanpak van allochtone jongeren. In 1999 zal gepoogd worden om het potentieel aan allochtone opvoeders uit te breiden. Hierbij dient evenwel opgemerkt dat de nog steeds geldende nationaliteitsvoorwaarde de instroom van Turkse en Marokkaanse opvoeders in vast dienstverband afremt.

Diensten voor Gezinszorg: nood aan een nieuwe cliëntregistratie

De sector Gezinszorg is geresponsabiliseerd op zijn cliëntenkeuze. In de regelgeving staat expliciet vermeld dat de toewijzing van de hulp niet mag gebaseerd worden op discriminatoire basis en dat de hulp- en dienstverlening bij voorrang gericht moet worden naar deze personen of gezinnen die het meest hulpbehoevend zijn en het minst bemiddeld. Ook staat bepaald dat de diensten voor gezinszorg hun hulp- en dienstverlening niet mogen opdringen, de zelfredzaamheid staat immers voorop. Dit geldt ook voor allochtonen, hoewel voor deze doelgroep zou kunnen gewerkt worden aan een betere bekendmaking van het aanbod.

In uitvoering van het kwaliteitsdecreet werd het proces “bekendmaken dienstverleningsaanbod” als verplicht proces in het kwaliteitssysteem opgenomen. Indien uit metingen zou blijken dat allochtonen in mindere mate aanwezig zouden zijn, kan dit als specifiek aandachtspunt opgenomen worden.

Momenteel is men echter nog niet in staat om uit de registratie van geholpen gezinnen het aandeel van de allochtonen te distilleren. Dus kan dit aandeel in verhouding tot het aandeel allochtone inwoners van bepaalde regio's kunnen ook nog niet worden uitgezet. Een nieuwe cliëntregistratie die geïnformatiseerd verloopt en die toelaat op dit vlak nulmetingen te doen en later eventuele vorderingen te meten wordt hoe langer hoe meer als een noodzaak ervaren.

Geen specifieke aandacht voor allochtone gezinnen binnen de gezinseducatie

Inzake gezinseducatie heeft de minister jaarlijks via het stellen van prioritaire thema's de mogelijkheid om in te spelen op thema's die allochtone gezinnen aanbelangen. In 1998 was dit evenwel niet het geval. De prioritaire thema's 1999 moeten nog worden bepaald.

P 16 : Verhogen van de toegankelijkheid van het Algemeen Welzijnswerk

Binnen het Algemeen Welzijnswerk was het verhogen van de toegankelijkheid van de voorzieningen, inclusief de versterking van de eerste lijn, specifiek t.a.v. bevolkingsgroepen met een verhoogd risico op verminderde welzijnskansen, een algemeen aandachtspunt.

Meer bepaald kreeg het project Thema (Psychosociale en juridische hulpverlening aan migranten) dat werd gesubsidieerd via een niet gereguleerde subsidie een reguliere inbedding binnen de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) De Mare (vanaf 01/12/98) en CAW Markant (vanaf 01/11/98).

De doelstelling van dit project om een specifieke deskundigheid op te bouwen rond hulpverlening aan allochtonen en via deskundigheidsbevordering t.b.v. andere medewerkers te streven naar een integratie van deze innovatie binnen het reguliere aanbod van het algemeen welzijnswerk, werd hiermee gerealiseerd.

Samenwerkingsverband voor het bevorderen van de toegang van allochtonen en armen tot de welzijnsvoorzieningen

Tijdens de voorbije jaren heeft het vraagstuk van de toegankelijkheid van welzijnsinstellingen voor allochtonen op een toenemende belangstelling kunnen rekenen. Hierbij kan o.m. verwezen naar het in 1991 gestarte project interculturele bemiddeling in de gezondheidszorg dat leidde tot de opleiding van een vijftigtal laaggeschoolde allochtone vrouwen tot intercultureel bemiddelaar. Ondertussen heeft het inschakelen van interculturele bemiddelaars in allerlei vormen ingang gevonden. Met SIF-middelen, experimentele toelagen, middelen uit het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (ziekenhuizen) en ook binnen de federale veiligheidscontracten worden interculturele bemiddelaars of medewerkers ingezet.

Reeds in 1994 ontleedde ICEM de situatie en kwam tot de bevinding dat er een onderscheid diende gemaakt tussen interculturele medewerkers, interculturele bemiddelaars en interculturele managers¹. Dit advies werd op 20 juli 1994 door de Vlaamse regering goedgekeurd.

Naar aanleiding van het aflopen van het project 'interculturele bemiddeling in de gezondheidszorg' heeft ICEM in maart 1998 opnieuw een advies uitgebracht, ditmaal over de nood aan een verder ondersteuningsaanbod inzake intercultureel werk. In zijn advies stelt ICEM dat het niet alleen zinvol maar ook wenselijk is om te voorzien in een ondersteuningsaanbod voor het intercultureel werk en wordt voorgesteld om het ontwikkelen van dit ondersteuningsaanbod aan een onderzoeksinstelling toe te vertrouwen.

Een bijna analoge ontwikkeling heeft zich de voorbije jaren ook voorgedaan op het terrein van de toegankelijkheid van voorzieningen voor (kans) armen. De inschakeling van ervaringsdeskundigen in de armoede werd als methodiek geïntroduceerd door de armenorganisatie De Cirkel. Ook hier werden een aantal projecten ontwikkeld. Ook hier speelt de veronderstelling van het vergroten van de toegankelijkheid van voorzieningen door het inschakelen van ervaringsdeskundigen een belangrijke rol. Anderzijds stelt zich hier ook de vraag of ervaringsdeskundigen professionele medewerkers zijn dan wel bevoorrechte vrijwilligers die in tandem met de professionele kracht tot een meerwaarde in de hulpverlening leiden. En ook hier neemt Kind en Gezin een belangrijke plaats in door de inschakeling van ervaringsdeskundigen in de preventieve zorgcentra.

Naar aanleiding van het ICEM-advies van maart '98 en rekening houdend met de ontwikkelingen op het terrein van de toegankelijkheid van voorzieningen voor (kans)armen heeft de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn beslist tot de oprichting en subsidiëring van een

¹ Intercultureel bemiddelen als concept, functie en strategie in het Vlaams migrantenbeleid, ICEM-advies, juli 1994.

samenwerkingsverband voor de bevordering van de toegang van etnisch-culturele minderheden en armen tot algemene voorzieningen in de welzijnssector. Dit samenwerkingsverband krijgt als opdracht onderzoek te verrichten, methodieken te ontwikkelen en vorming te verstrekken inzake de toegankelijkheid van welzijn voor (kans)armen en allochtonen. Het project zal medio '99 van start gaan. Voor de startfase wordt een bedrag van 5 miljoen BF ter beschikking gesteld. Het is de bedoeling om nadien jaarlijks 9 miljoen BF te voorzien.

Met dit project wordt de keuze gemaakt om – in uitbreiding van het ICEM-advies – de doelgroep allochtonen te verbreden naar kansarmen en dit op basis van gelijklopende situaties (afstand tussen voorziening en doelgroep), gelijklopende instrumenten (intercultureel werkers en ervaringsdeskundigen) en gelijklopende strategieën die invloed (moeten) hebben op het gehele functioneren van de instelling (intercultureel management/ management van diversiteit).

Dit project wil anderzijds een antwoord bieden op de vaststelling dat het verhogen van de toegankelijkheid voor deze doelgroepen weliswaar toeneemt, zij het schoorvoetend. Instellingen zien deze opdracht bovendien dikwijls als een extra belasting, terwijl het in feite een deel is van de reguliere opdracht. Systematische aandacht en ondersteuning is bijgevolg aangewezen.

Met dit project wordt er bovendien voor gezorgd dat er na het beëindigen van het project intercultureel bemiddelen in de gezondheidszorg opnieuw een aanknopingspunt is voor beleidsopvolging. Bovendien wordt binnen welzijn een kader geboden voor de verdere inschakeling van ervaringsdeskundigen.

P 17: Aangepaste zorgverstrekking voor bejaarde allochtonen voorbereiden.

Aan het Provinciaal Integratiecentrum Limburg werd voor het jaar 1998-1999 voor het project "Ouder worden in Vlaanderen" een niet-gereguleerde subsidie in het kader van het minderhedenbeleid toegekend voor een bedrag van 1.100.000 BF.

Het project beoogt een blijvende communicatie tot stand te brengen tussen allochtone ouderen en de zorgsector en de bestaande dienstverlening aan te passen aan de noden en behoeften van de allochtone doelgroep. Er zullen zo bijeenkomsten worden ingelegd met vertegenwoordigers uit de 6 geïnteresseerde gemeenten (o.a. Dilsen-Stokkem, Houthalen-Helchteren en Genk). Vanuit een intercultureel management (vormingswerker) worden werkgroepen ingeschakeld om de gemeenten op hun taak voor te bereiden. Men beoogt een bredere samenwerking met de zorgsector in de resp. gemeenten, in de brede zin van het woord (OCMW-thuiszorg, bejaardeninstellingen, enz..)

Meer algemeen moet de positie van allochtonen verbeterd worden ten gevolge van het kwaliteitsdecreet. Het genereren van een cliëntvriendelijke omgeving in de ambulante en residentiële ouderenzorg moet opgenomen worden in het kwaliteitshandboek en toegelicht in het kwaliteitssysteem en / of –planning. In een regio met verhoogde allochtone concentratie zal hierover een standpunt door de voorziening moeten verwoord worden. Dit zal kunnen bewaakt worden als het kwaliteitsdecreet operationeel is.

P 22: Schoolopbouwwerk structureren

Op 23 juli 1997 keurde de Vlaamse regering de visietekst '*Schoolopbouwwerk. Naar een doelgericht en emancipatorisch concept*' goed. In de visietekst werd de opdracht van schoolopbouwwerk (SOW) verduidelijkt door hem af te bakenen t.a.v. de school en andere werkvormen. De doelstelling van SOW werd geformuleerd als volgt: 'schoolopbouwwerk moet kansarme ouders en jongeren ondersteunen zodat zij binnen een afzienbare tijd zelfstandig voor hun belangen kunnen opkomen in de school en in de onderwijsstructuren'. In de tekst werd verder duidelijk gesteld dat schoolopbouwwerkprojecten konden ondersteund worden in het kader van het Sociaal Impulsfonds. De visietekst werd vervolgens door het SIF-planningsteam gebruikt om de SOW-initiatieven in de SIF-beleidsplannen te beoordelen en eventueel bij te sturen.

De visietekst formuleerde geen concrete resultaten en indicatoren voor SOW-initiatieven. Vanuit het SIF-planningsteam en vanuit de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn werd dit duidelijk als een gemis ervaren. Zo stelde men vast dat er in de SIF-convenanten uiteenlopende resultaten en indicatoren werden opgenomen. Daarbij rees de vraag of de opgenomen resultaten altijd relevant

waren voor SOW-initiatieven (beheersniveau) en niet eerder betrekking hadden op het 'onderwijsbeleid' van de Vlaamse gemeenschap (beleidsniveau).

Eén en ander resulteerde eind 1997 in de oprichting van de werkgroep schoolopbouwwerk. De werkgroep was samengesteld uit vertegenwoordigers van het werkveld (verantwoordelijken voor SOW vanuit de integratiesector, het maatschappelijk opbouwwerk en het jeugdwerk), een vertegenwoordiger van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, het SIF-planningsteam en de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn. De werkgroep stelde zichzelf tot doel om ten behoeve van de aanpassing van de SIF-overeenkomsten een set van resultaten en indicatoren voor SOW-initiatieven op te stellen. Hierbij werd duidelijk een onderscheid gemaakt tussen het beheersniveau (het niveau van de concrete schoolopbouwwerkinitiatieven) en het beleidsniveau.

De werkzaamheden in de werkgroep schoolopbouwwerk resulteerden in een werktekst die in juli '98 aan ISOSIF werd voorgelegd. De tekst (zie hieronder) bestond uit een set van indicatoren en resultaten op beheersniveau. De tekst wordt momenteel door de afdeling Planning en Statistiek vormelijk herwerkt. In tussentijd werd de tekst reeds door het SIF-planningsteam gebruikt bij de 'heronderhandelingen' van de SIF-convenanten. In tal van gemeenten werden de resultaten en indicatoren aan de hand hiervan aangepast.

Een volgende stap zal het bepalen van indicatoren en resultaten voor SOW-initiatieven op beheersniveau zijn. Dit zal in nauw overleg met de Onderwijsadministratie gebeuren en wordt in het 1999 gepland.

Resultaten en indicatoren betreffende de kernopdrachten van het schoolopbouwwerk

Onderstaande tekst over de resultaten en indicatoren betreffende de kernopdrachten van SOW werd opgesteld door de werkgroep schoolopbouwwerk met deelnemers uit de integratiesector, het maatschappelijk opbouwwerk, Uit de Marge, Administratie GMW (afdeling Algemeen Welzijnsbeleid), Kabinet van de minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, Administratie Binnenlandse Aangelegenheden (Sif planningsteam).

Basisvoorwaarden voor schoolopbouwwerk : resultaten (R) en indicatoren

R.1. De medewerkers van de SOW-projecten werken op basis van een omgevingsanalyse en een beleidsanalyse.

R.2. De medewerkers van de SOW-projecten zijn op de hoogte, hebben zich de vernieuwde visie over SOW eigen gemaakt, en werken vanuit deze visie.

R.3. Ouders en jongeren participeren dankzij de SOW-projecten in het planningsproces. Dit gebeurt via het gebruik van instrumentele technieken.

Indicatoren voor R.1., R.2., R.3

- ✓ De SOW-omgevingsanalyse en het beleidsplan zijn goedgekeurd door het OCMW en de gemeente. Inclusief is er een stappenplan tot operationalisering van het beleidsplan.
- ✓ Er zijn resultaatgerichte samenwerkingsakkoorden met de scholen en/of de PMS-centra, waarin het SOW-concept is opgenomen. Het betreft in elk geval de OVB-scholen en het SOW werkt netoverschrijdend.
- ✓ Ouders en jongeren die deelnamen aan het planningsproces zijn (meer) tevreden (positief advies) over het SOW-beleidsplan en het stappenplan.

R4. Het opbouwen van de vertrouwensrelatie tussen de doelgroepen en het SOW (bijvoorbeeld door persoonlijke contacten, (schoolpoort)gesprekken en huisbezoeken).

Indicatoren

- √ Ouders en jongeren zijn tevreden over de vertrouwensrelatie (te vertalen in meetpunten) tussen hen en het SOW.
- √ Meting van het aantal individuele contacten (bijv. huisbezoeken) met de ouders en jongeren.
Meetpunten zijn: spontane en georganiseerde contacten, verhouding nieuwe - lopende - afgebroken contacten, profielverschuivingen...

R.5. Verenigen van de doelgroepen/of verenigen die de doelgroepen bereiken (vb. migrantenverenigingen, vierde wereldgroepen, vrouwengroepen, jongerengroepen), kennen de SOW-projecten, zijn op de hoogte van de vernieuwde visie, weten waarvoor ze een beroep kunnen doen op het SOW en doen een beroep op het SOW-aanbod.

Indicatoren

- √ Peiling bij verenigingen naar de kennis over de visie en het aanbod van SOW.
- √ Aantal en profiel verenigingen die uitgenodigd worden voor en deelnemen aan SOW-informatieve, voorlichtings- en vormingsactiviteiten.
- √ Inventaris/ verklaring van redenen waarom de vereniging al dan een beroep doet op SOW.
- √ Tevredenheidsmeting bij verenigingen en SOW-medewerkers over de verstrekte dienstverlening.

R.6. De scholen en andere lokale onderwijspartners zijn op de hoogte van de wijze waarop de visie van de Vlaamse gemeenschap op SOW zal geconcretiseerd worden door de SOW-partners.

Indicatoren

- √ Peiling (bijv. enquêtering) bij scholen en andere lokale onderwijspartners naar de kennis over de visie en het aanbod van SOW.
- √ Het aantal samenwerkingscontracten (verhouding nieuwe, oude, lopende) en gezamenlijke activiteiten met scholen.
- √ Het aantal en het profiel van de deelnemers / genodigden (scholen en onderwijspartners) aan SOW-informatieve, voorlichtings- en vormingsactiviteiten.

Schoolopbouwwerk - resultaten en indicatoren

➤ *Deelname aan het onderwijs*

R.7. Ouders maken een bewuste keuze m.b.t. participatie aan kleuteronderwijs

Indicatoren

- √ Inventaris/ verklaring waarom ouders hun kinderen al dan niet naar het kleuteronderwijs sturen.

R. 8. Ouders zijn op de hoogte van hun rechten met betrekking tot de toegang tot de school van hun keuze en handelen ernaar.

Indicatoren

- √ Inventaris van klachten en vragen m.b.t. de toegang en deelname aan het onderwijs en de acties die ouders ondernomen hebben.

➤ *Ondersteuning bij het verwerven van kennis, inzicht, vaardigheden en bij bewustwording*

R.9. Verenigingen van de doelgroepen en/of verenigingen die de doelgroepen bereiken hebben kennis en inzicht in belangrijke onderwijsthema's zoals: onderwijs en kansarmen (beleidsprogramma's t.a.v. kansarmen en migranten), de situatie van doelgroepleerlingen in het onderwijs, de werking van het PMS, de evaluatie in het onderwijs, de studiekeuze, de communicatiekanalen naar de school, de mogelijkheden om te participeren in het onderwijs (formele participatie, informele participatie). Dit gebeurt door middel van informatie- en voorlichtingsactiviteiten.

Indicatoren

- ✓ Aantal deelnemers/ genodigden en activiteiten georganiseerd voor de achterban door verenigingen van de doelgroep en/of verenigingen die de doelgroep bereiken, al dan niet in samenwerking met SOW.
- ✓ Inventaris van de reacties op het aanbod en haar inhoud.

R.10. Ouders en jongeren weten waar ze terecht kunnen voor hun info-, advies-, en bemiddelingsvragen i.v.m. onderwijs, opvoeding en zijn tevreden over de geboden service. (Dit kan bijvoorbeeld gebeuren via een onderwijsinformatiepunt waar een permanentie gegarandeerd wordt).

Indicatoren

- ✓ Registratie contacten (aantal, profiel, vragen en antwoorden) en tevredenheid over de geboden service (informatieverstrekking, advisering, bemiddeling, verwijzing ...) en voorstellen tot optimalisering ervan.
- ✓ Meetbare afspraken met scholen en andere lokale onderwijspartners opdat zij de taak van informatieverstrekking, advisering, bemiddeling en verwijzing i.v.m. onderwijs en opvoeding opnemen.

R.11. De verenigingen van de doelgroepen en/of verenigingen die de doelgroep bereiken hebben kennis over en inzicht in het belang van de ouderparticipatie als voorwaarde voor structurele veranderingen in de onderwijssituatie van hun kinderen.

Indicatoren

- ✓ Aantal en profiel deelnemers / genodigden aan SOW-informatieve-, voorlichtings- en vormingsactiviteiten.
- ✓ Peiling naar de positieve en negatieve reacties over het belang van ouderparticipatie.
- ✓ Het aantal voorstellen voor een verbetering van de ouderparticipatie geformuleerd door de verenigingen.

R. 12. De ouders hebben kennis, inzicht, vaardigheden en zelfvertrouwen om hun kinderen te begeleiden in hun schoolloopbaan, hebben het vermogen problemen in verband met onderwijs en opvoeding op te lossen.

R. 13. Oudergroepen (moedergroepen, vadergroepen, gemengde groepen, jongerengroepen) en/of jongerengroepen komen tot stand (per school en/of schooloverstijgend en/of netoverstijgend).

R. 14. Ouders en jongeren hebben meer zelfvertrouwen om op te komen voor hun belangen.

Indicatoren voor R.12., R.13., R.14

- ✓ Aantal en profiel deelnemers / genodigden aan SOW-informatieve, voorlichtings- en vormingsactiviteiten.
- ✓ Peiling naar de probleemoplossende acties die ouderen en jongeren ondernemen.

- √ Registratie aantal / deelname oudergroepen en/of jongerengroepen, tevredenheidsmeting over de groepswerking en haar effecten

R.15. Ouders en jongeren gaan als groep in gesprek met schoolse partners om hun belangen te behartigen.

Indicatoren

- √ Registratie aantal en type groepscontacten -met en zonder ondersteuning door SOW -met de schoolse partners.
- √ Meting van de resultaten van de groepscontacten.

➤ Formele participatiemogelijkheden**Indicatoren**

- √ Registratie (groei) deelname aan formele participatiemogelijkheden.
- √ Registratie resultaten (individueel in te vullen) deelname en voorstellen tot optimalisering.

R. 17. Ouders en jongeren hebben binnen deze formele participatiemogelijkheden een actieve inbreng.

Indicatoren

- √ De agenda van de ouders en jongeren vindt men meer en meer terug in de besluitvorming van de formele participatieorganen.
- √ Ouders/ jongeren brengen meer en meer eigenhandig agendapunten aan.
- √ Ouders/ jongeren nemen meer en meer formele functies (bijv. voorzitterschap) op in de participatieorganen.

➤ Deelname aan individuele 'ouder (jongere) - school' contacten

R.18. Ouders en jongeren nemen deel aan individuele ouder (jongere)-school contacten. Dit gebeurt vooral op cruciale momenten (de overstap van kleuter- naar lager onderwijs, de overstap van lager naar secundair onderwijs, de overstap naar de tweede graad).

Indicatoren

- √ Registratie deelname (verhouding deelnemers /genodigden, verhouding spontane deelnames).

R.19. Ouders en jongeren nemen zelfstandig contact op met de school, PMS, hulpverleningsinstanties over onderwijs en opvoedingsvragen.

Indicatoren

- √ Aantal interventies, aantal en beschrijving opgeloste problemen, verklaring onopgeloste problemen, voorstellen tot oplossing, graad van tevredenheid.
- √ Aantal en profiel ouders/ jongeren die zelfstandig contact opnemen met PMS, school, hulpverleningsinstanties (vooral contact opnemen met school en PMS).

➤ Deelname aan groepsmatige ouder (jongere) - school contacten

R. 20. Ouders en jongeren nemen deel aan groepsmatige schoolactiviteiten zoals schoolfeesten, opendeurdagen, infovergaderingen.

Indicatoren

- √ Registratie aantal en deelnamegraad (passieve en actieve) groepsactiviteiten (o.m. doelgroepgerichtheid).

➤ Algemeen ontwikkelingsklimaat

R.21. Ouders, kinderen en jongeren kennen en maken gebruik van het buitenschools pedagogisch aanbod (b.v. bibliotheek, speel-o-theek, culturele activiteiten, ...).

Indicatoren

- ✓ Registratie van het aantal en de deelname aan toeleidingsactiviteiten (individueel te benoemen).
- ✓ Registratie en verklaring deelname (bijv. ontleningen door ouders, kinderen, jongeren) aan het reguliere buitenschools pedagogisch aanbod (individueel te benoemen).

➤ Systematische opvolging en bijsturing

R.22. Het SOW-project zorgt voor een systematische opvolging van de onderwijservaringen van ouders en jongeren m.b.t. groepsmatige ouder-schoolactiviteiten, formele participatiemogelijkheden, individuele ouder-schoolcontacten en stuurt op basis hiervan zijn werking bij.

Indicatoren

- ✓ Tevredenheidsmeting bij ouders en jongeren over contacten met het onderwijs.
- ✓ De omgevingsanalyse wordt systematisch bijgehouden.

Overleg met de inspecteurs over de minderhedenthematiek:

Met de reorganisatie van de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn is er een aparte afdeling “Inspectie en Toezicht” opgericht. Voor de inspecteurs worden gespecialiseerde opleidingen voorzien, zodat zij hun nieuwe taak optimaal zullen kunnen vervullen. Er zal een duidelijke taakafbakening komen tussen toezicht en begeleiding van de voorzieningen.

Inzake het decreet voor etnisch-culturele minderheden en het besluit betreffende de erkenning en subsidiëring van de centra en diensten voor het Vlaamse minderhedenbeleid d.d. 14 juli 1998 werd voor de afdeling “toezicht en inspectie” een informatievergadering georganiseerd door het team Gelijke Kansen en Lokaal Beleid van de afdeling Algemeen Welzijnsbeleid waarop specifieke vragen over de nieuwe regelgeving konden gesteld worden en waarbij de verwachtingen ten aanzien van de inspectie werden toegelicht.

Werkzaamheden van de Gezins- en Welzijnsraad in 1998

Tijdens het eerste semester van 1998 heeft de Raad vooral werk gemaakt van zijn huishoudelijk reglement en de samenstelling van de Commissies. Op 23 oktober 1998 werden de 4 commissies van de Gezins- en Welzijnsraad geïnstalleerd : de commissie Gezinsbeleid, de commissie Ouderenbeleid, de commissie Zorg en de commissie Ontwikkeling en Emancipatie. In deze laatste commissie zal het welzijnsbeleid inzake minderheden aan bod komen.

Vraag om advies met betrekking tot het beleidsplan Kinderopvang

Begin november '98 heeft de Raad, op verzoek van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, de advisering gestart rond het beleidsplan Kinderopvang. Dit beleidsplan wordt tevens door de commissie Ontwikkeling en Emancipatie nader bekeken. De aandacht zal hierbij vooral gaan naar de problematiek van de kinderopvang voor allochtone gezinnen en gezinnen met specifieke culturele eigenheden.

Zo zal deze commissie dieper ingaan op de gevolgen van de verhoging van de instapleeftijd voor kleuters. Bij allochtone gezinnen gebeurt de kinderopvang meestal informeel door de ouders (in eerste instantie door de moeder) en ligt de drempel naar de reguliere kinderopvang vrij hoog. Wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen dat deze informele vorm van kinderopvang een zekere vaardigheids- en leerachterstand kan veroorzaken t.o.v. de reguliere kinderopvang. Hierop inspeland, moet de commissie in haar deeladvies een aantal initiatieven voorstellen om enerzijds de drempel vanuit de allochtone gezinnen naar de reguliere opvang te verlagen en om anderzijds de vaardigheids- en leerachterstand vanuit de informele opvang te verkleinen.

In het globale advies zal er bovendien op gewezen worden dat (vanuit het economisch perspectief) de schaarse middelen voor kinderopvang moeten gaan naar die groepen die er om maatschappelijke en pedagogische redenen het meest nood aan hebben

Advies inzake maatregelen voor gezins- en opvoedingsondersteuning in voorbereiding

In de jaarplanning 1999 heeft de Gezins- en Welzijnsraad een adviesthema opgenomen waarin maatregelen voor gezins- en opvoedingsondersteuning zullen worden voorgesteld. Ook in dit advies zal aandacht worden geschonken aan de specifieke problemen waarmee allochtone gezinnen in dit verband worden geconfronteerd en zullen ondersteuningsmaatregelen worden voorgesteld.

INTERNATIONALE VERTEGENWOORDIGING

In 1998 was de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn binnen de Raad van Europa actief in het Europees Comité voor Migratie (CDMG). Samen het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Waals Gewest bracht de Vlaamse Gemeenschap een advies uit over het eindrapport van de reflectiegroep 'Managing migration in the Wider Europe (MG-MAN) die een nieuw strategisch plan uitwerkte. Dit advies werd grondig voorbereid en maakte het mogelijk dat de Europese migratie- en integratiestrategie naast een realistischer migratiebeleid het accent legde op de integratie van allochtonen.

Onderzoek naar vruchtbaarheid en gezinsvorming bij Turkse en Marokkaanse vrouwen

Sinds 1995 wordt in de afdeling Demografische Analyse van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies (CBGS) onderzoek verricht omtrent vruchtbaarheid en gezinsvorming bij Turkse en Marokkaanse vrouwen². Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van zowel enquêtegegevens als gegevens uit de volkstellingen. Vanaf 1996 werd dit kwantitatieve onderzoek aangevuld met kwalitatieve gegevens, verzameld met behulp van focusgroep interviews. In samenwerking met Huisartsgeneeskunde van de UIA werden op die manier gegevens verzameld over de oorzaken van ongeplande en ongewenste zwangerschappen bij Marokkaanse vrouwen en over de ideeën en verwachtingen omtrent partnerkeuze, huwelijk, gezinsvorming, kinderwens en over voorhuwelijkse betrekkingen, anticonceptiegebruik en risico's op AIDS en SOA bij Marokkaanse jongens en meisjes. In de loop van 1999 kunnen de eerste resultaten van het onderzoek bij de ongehuwden worden verwacht.

Vanuit de afdeling Gezin en Welzijn werd een aangepaste schets gegeven van de samenstelling, spreiding en leeftijdsverdeling van de allochtone bevolking in België d.d. 1/1/97. Deze bijdrage verscheen als kroniek in het tijdschrift Bevolking en Gezin.

² Lodewijckx E., Schoenmaeckers R., Gadyene S. (1998) Gezinsvorming en vruchtbaarheid bij Turkse en Marokkaanse vrouwen in België. Paper voorbereid voor de sociaal-wetenschappelijke studiedagen, Amsterdam, 16-17 april 1998.

Schoenmaeckers R., Lodewijckx E., Gadyene S. (1998) Changes in family formation among Turkish and Moroccan women in Belgium: Results from census data. Paper prepared for the Annual PAA Conference, Chicago, 2-4 April 1998.

Lodewijckx E. (1998) Family formation and fertility of Turkish migrant women in Belgium and a first comparison with the situation in Turkey. Paper prepared for the Conference on International Migration Challenges for European Populations, Bari, June 25-27, 1998.

Lodewijckx E. & K. Hendrickx (1999) Zowel jongens als meisjes moeten maagd blijven tot aan het huwelijk, maar... Onderzoek bij tweede generatie Marokkaanse jongeren. Bevolking en Gezin (in druk).

PAUWELS K., Belgische en vreemde bevolking op 1/1/97 in: Bevolking en Gezin, Kroniek, 1998/1, 154-159.

Uitdagingen voor de komende periode

NAAR EEN MEER SAMENHANGEND NETWERK VAN CATEGORIALE INITIATIEVEN

De belangrijkste ontwikkeling in 1998 is de bekrachtiging van het decreet inzake het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden en de goedkeuring van het besluit van de Vlaamse regering betreffende de erkenning en subsidiëring van de centra en diensten voor het Vlaamse minderhedenbeleid.

Door het decreet wordt een meer inhoudelijke en organisatorische samenhang gebracht in het netwerk van minderhedeninitiatieven en dit vanuit drie invalshoeken :

- De nood aan een duidelijke taakstelling van de categoriale sector in samenhang met de beleidsdoelstellingen van de overheid;
- De nood aan een grotere inhoudelijke en organisatorische samenhang, zowel tussen de onderscheiden niveaus als ten aanzien van de verschillende doelgroepen;
- De nood aan het bepalen van het overheidsinitiatief, voornamelijk op lokaal vlak.

De komende jaren zullen van cruciaal belang zijn voor de implementatie van het decreet. Op Vlaams niveau dient er een afstemming te komen tussen de drie ondersteuningscentra. Het aantal integratiecentra moet worden teruggebracht tot acht. Inhoudelijk dient de werking van ondersteuningscentra en integratiecentra afgestemd te worden op het nieuwe decreet. Een aantal structuren die het decreet voorziet, dienen nog opgericht te worden (vb. in de provincie West-Vlaanderen en in Gent moeten de integratiecentra nog concreet vorm krijgen). Een aantal lokale besturen zullen erkenningsaanvragen indienen voor een gemeentelijke integratiedienst. Er dient ook nog een overleg plaats te vinden tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie over de implementatie van het decreet in Brussel

De administratie zal deze herstructurering van dichtbij opvolgen en begeleiden. Dit proces wordt tevens opgevolgd door de organisatie 'Advies en training in Organisatieontwikkeling en Management' (ATOOM). Aangezien het decreet, in aansluiting met het kwaliteitsdecreet, een grotere resultaatgerichtheid vereist, dient de administratie begin 1999 vormingssessies rond strategische planning te organiseren.

Regionaal dient er informatie verspreid te worden over het decreet, waarbij er vooral aandacht moet uitgaan naar informatie en sensibilisering van de openbare besturen, het net van voorzieningen en de doelgroepen van het decreet.

HET KWALITEITSDECREET ALS EEN HEFBOOM VOOR HET INCLUSIEF WELZIJNSBELEID

Met uitzondering van het categoriale beleid is er in de meeste regelgevingen geen specifieke verwijzing naar de doelgroepen van het minderhedenbeleid. Toch biedt de implementatie van het kwaliteitsdecreet kansen om echt werk te maken van een "zorg op maat", waarbij de minimale kwaliteitseisen zullen bepalen dat de toegankelijkheid van de hulpverlening voor etnisch-culturele minderheden moet verzekerd worden.

Het is aangewezen om de bevindingen van het samenwerkingsverband voor de bevordering van de toegang voor allochtonen en armen tot de algemene voorzieningen in de welzijnssector hierbij maximaal te benutten.

Aandacht voor gezinnen van etnisch-culturele minderheden binnen de Gezins- en Welzijnsraad

In haar jaarplanning 1999 heeft de Gezins- en Welzijnsraad een adviesthema opgenomen waarin maatregelen voor gezins- en opvoedingsondersteuning zullen worden voorgesteld. Ook in dit advies zal aandacht worden geschonken aan de specifieke problemen waarmee allochtone gezinnen in dit verband worden geconfronteerd en zullen ondersteuningsmaatregelen worden voorgesteld. Inzake kinderopvang zal de gezins- en welzijnsraad een advies formuleren, waarbij men vooral aandacht zal hebben voor de problematiek van kinderopvang voor gezinnen van etnisch-culturele minderheden.

KIND EN GEZIN

In 1998 zette Kind en Gezin de inspanningen verder om de toegankelijkheid van haar voorzieningen voor allochtonen te verhogen en om de kwaliteit van de dienstverlening aan allochtonen te verbeteren. Deze inspanningen concentreren zich rond drie actieterranen van Kind en Gezin, met name de preventieve zorg, de kinderopvang en kinderen in bijzondere leefsituaties. Welke initiatieven Kind en Gezin ter zake in 1998 heeft genomen wordt hieronder uiteengezet.

Preventieve Zorg

De gezondheidszorg die aan allochtonen geboden wordt, sluit aan bij een aantal algemene beleidsopties van Kind en Gezin op het vlak van preventieve zorg. De beleidsopties zijn neergeschreven in het strategisch plan “Preventieve kindzorg” dat zijn implementatie heeft gekend op 1 januari 1996. Deze algemene beleidsopties zijn: programmatische preventie, preventieve zorgcentra, groepswerking, het inschakelen van ervaringsdeskundigen en intercultureel medewerkers, prenatale en perinatale zorg.

Vooraleer dieper in te gaan op het preventieve zorgbeleid van Kind en Gezin dient nog aangestipt dat vanaf 1997, op de geboorten 1996, al dan niet allochtone origine eveneens geregistreerd wordt in het kader van de kansarmoede-atlas (kansarmoede-atlas, Kind en Gezin, Rudy De Cock en Bea Buysse 1997). Deze verfijning van de registratie moet Kind en Gezin toelaten een gericht beleid te voeren. Uit de cijfers (Kansarmoede-atlas, Kind en Gezin, 1997) komt naar voren dat één op drie van de kinderen geboren in een kansarm gezin in 1997 allochtoon is (=moeder heeft niet de Belgische nationaliteit bij de geboorte).

Inschakelen van interculturele medewerkers

In de regio's met grote groepen van allochtonen, ook waar geen preventieve zorgcentra worden georganiseerd, worden interculturele medewerkers ingeschakeld. Hiermee geeft Kind en Gezin uitvoering aan project 19, integratie van interculturele medewerkers binnen de preventieve zorg, dat opgenomen was in het strategisch plan voor het minderhedenbeleid.

Bij Kind en Gezin zijn drieëndertig interculturele medewerkers contractueel in dienst. Het totaal van de tewerkstellingsfracties stemt overeen met vierentwintig voltijds equivalenten. Dertien interculturele medewerkers werken voltijds, drie werken er acht tienden en zeventien werken er halftijds.

In de provincies Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Limburg werken er telkens zeven intercultureel medewerkers, in de provincie Antwerpen zijn er dit twaalf. Zestien intercultureel medewerkers behoren tot de Turkse taalgroep, zeventien tot de Marokkaanse taalgroep.

De belangrijkste taak van de interculturele medewerkers bestaat er in de communicatie tussen de hulpverleners en de cliënten te optimaliseren, zodat deze zich volledig begrepen voelen in hun culturele eigenheid. De interculturele medewerkers zijn aanwezig op het consultatiebureau en tijdens de huisbezoeken aan allochtonen en werken in duo met een regioverpleegkundige. Zij nemen ook deel aan de groepswerking van preventieve zorgcentra in hun regio's en aan specifieke samenwerkingsverbanden met betrekking tot allochtonen.

Tijdens het medisch consult treden zij op ter ondersteuning van de ouders. Naast het motiveren komt vooral het betekenistolken aan bod. De interculturele medewerker staat bovendien model voor de vrouwen uit de doelgroep.

Naast de ondersteuning die zij krijgen op provinciaal vlak hebben de intercultureel medewerkers de mogelijkheid om, zoals de overige personeelsleden van Kind en Gezin, opleiding te volgen tijdens de diensturen. Iets meer dan vijf op tien intercultureel medewerkers volgden een externe opleiding, waarbij zij voorkeur gaven aan studiedagen in verband met gezinsbegeleiding en opleidingen in verband met integratie.

Daarnaast worden door de interne vormingsdienst van Kind en Gezin extra inspanningen geleverd om de integratie van de intercultureel medewerkers binnen de instelling te bevorderen. In de eerst plaats gebeurt dit door het openstellen van de meeste intern georganiseerde opleidingen voor teamleden, d.i. verpleegkundigen, intercultureel medewerkers, ervaringsdeskundigen en teamverantwoordelijken. Deze opleidingen hebben tot doel ondersteuning te bieden bij het uitoefenen van de taken. Met de multidisciplinaire teamsamenstelling wordt tegelijkertijd een communicatie- en integratiebevorderend effect beoogd.

In de tweede plaats werd in '98 een driedaagse opleiding 'Werken met interculturele medewerkers' georganiseerd. Kind en Gezin heeft reeds een aantal jaren ervaring opgedaan in het intercultureel samenwerken met professionals. Het voortdurend leren benutten van elkaars deskundigheid is hierbij een permanente opdracht. De bedoeling van deze opleiding was dan ook ondersteuning te bieden in dit zoek- en leerproces. De focus lag op gemeenschappelijkheden die moeten helpen een goede samenwerkingsrelatie uit te bouwen in het perspectief van hulpverlening. Een zeventigtal personeelsleden namen samen deel aan deze opleiding.

In het kader van de uitvoering van het VESOC-akkoord wordt onderzocht op welke wijze de intercultureel medewerkers verder kunnen doorgroeien naar andere functies, in eerste instantie binnen de instelling.

Prenatale en perinatale zorg

Eind 1998 werd het strategisch plan "Pre- en perinatale zorg" geïmplementeerd. Hierbij oriënteert Kind en Gezin zich naar bijzondere doelgroepen, namelijk de kansarme autochtone en allochtone gezinnen en de gezinnen die zich in een situatie met individuele risico-indicatoren bevinden. Het aanbod omvat huisbezoeken en een verpleegkundig spreekuur. In de preventiecentra of in het kader van een samenwerkingsverband gaan medisch-preventieve consulten en groepswerking door. Een specifieke registratie van allochtonen is er niet. Op basis van de beschikbare gegevens kan evenwel worden vastgesteld dat via de preventiecentra en prenatale consultatiebureaus de allochtone aanstaande moeders uit de omgeving worden bereikt.

Initiatieven op het vlak van GVO en netwerkontwikkeling

Naast de lopende plaatselijke initiatieven werden in 1998 een aantal nieuwe initiatieven opgezet. Te Antwerpen loopt een project rond de toeleiding van woonwagengezinnen naar de consulten van Kind en Gezin en een gerichte ondersteuning inzake o.m. borstvoeding, verzorging en vaccinatie.

In 1998 werd tevens een samenwerking aangegaan met het Steunpunt Opvoedingsondersteuning, verbonden aan het provinciaal integratiecentrum te Limburg. Deze samenwerking houdt de methodische ondersteuning in van regioteams en preventiecentra op het vlak van groepswerking en opvoedingsondersteuning.

Tenslotte wordt via een samenwerkingsverband met het Leuvense integratiecentrum een Koerdische tolk ingeschakeld ten behoeve van de Koerdische gezinnen in het Leuvense. Deze staat de verpleegkundige en artsen bij tijdens de consulten en huisbezoeken (zie ook verder, deel 2).

TOEGANKELIJK MAKEN VAN DE KINDEROPVANG

Om de kinderopvang toegankelijker te maken voor allochtonen is in 1995 een opleidings- en tewerkstellingsproject voor allochtone vrouwen gestart. Dit project werd ook opgenomen in het strategisch plan voor het minderhedenbeleid als project 15, multiculturalisering van de kinderdagverblijven d.m.v. een opleidingsproject voor 30 allochtone vrouwen. In dit project hebben een groep allochtone vrouwen in een alternering werken-studeren een opleiding opvoeder jeugd- en gehandicaptenzorg gevolgd.

In 1998 werd aan het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind (VBJK, Gent) een éénmalige subsidie toegekend om verdere acties te ondernemen om de resultaten bekend te maken van het **MEQ-project** wat betreft 'intercultureel werken' in de gehele sector van de kinderopvang.

Voor de kinderdagverblijven die meewerkten aan het MEQ-project wordt er in samenwerking met het Pedagogisch Centrum Gent intervisie voorzien. Deze intervisiegroepen zouden aangevuld worden met medewerkers uit kinderdagverblijven die geïnteresseerd zijn in intercultureel werken, maar die niet aan het MEQ-project hebben deelgenomen. Tijdens de intervisiemomenten zal gebruik gemaakt worden van de materialen die binnen het MEQ-project werden aangemaakt: de cd-rom en de video. Er wordt gewerkt met 3 verschillende intervisiegroepen, nl. een groep voor kinderverzorgsters die werken met de jongste kinderen, een groep voor kinderverzorgsters en kleuterleidsters die werken met peuters en een groep voor de leidinggevenden.

In 1998 werden tevens 2 projecten gesubsidieerd die buurtgerichte, interculturele en meer occasionele opvang bieden, zijnde Speelhuis Elief te Berchem en Elmer te Schaarbeek.

Speelhuis Elief richt zich tot ouders met kinderen tussen 1 en 3 jaar die niet terechtkunnen in de reguliere kinderopvang omdat ze tijdelijke, onregelmatige of dringende opvang nodig hebben. Ook voor ouders voor wie de stap naar een kinderdagverblijf te groot is, wil Elief een tussenstap zijn met een lage drempel. Dagelijks worden 14 kinderen opgevangen. In de periode januari-juni 1998 werden 40 peuters opgevangen: 37,5 % van hen komt uit allochtone gezinnen, 25 % komt uit gemengde gezinnen.

De opvang wordt bovendien verzorgd door een intercultureel team. Een speciale rol is weggelegd voor de allochtone peuterleidsters. Ze kunnen allochtone kinderen beter begrijpen en opvolgen, kunnen allochtone ouders meer op hun gemak stellen en tolken voor diegenen die geen of moeilijk Nederlands spreken. Ze kunnen het team belangrijke informatie geven over hun cultuur en een oplossing aanreiken voor een pedagogische aanpak die voor alle partijen aanvaardbaar is.

Elmer is een kleinschalige, Nederlandstalige, innoverende kinderopvang voor kinderen tussen 0 en 3 jaar. Het initiatief richt zich tot ouders die niet in een regulier kinderdagverblijf terechtkunnen en ook naar kinderen die in moeilijke omstandigheden opgroeien. Er kunnen 14 kinderen gelijktijdig opgevangen worden. In de periode januari – juni 1998 werden 67 kinderen opgevangen. Iets minder dan de helft van de kinderen is van Marokkaanse origine. Daarna volgen de kinderen van gemengde origine en de kinderen van Turkse origine. Ook worden kinderen opgevangen uit Polen, Albanië, Ghana, Kongo, Mali, Rwanda, Haïti en de Filipijnen.

Kinderen in bijzondere leefsituaties

Binnen de afdeling “Positie van het kind” is de cel “kinderen in bijzondere leefsituaties” bevoegd voor de erkenning, de subsidiëring en het dossierbeheer van de Diensten voor Private Gezinsplaatsing, de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) en de kansarmoedeprojecten.

Voor haar werking steunt de cel op het decreet houdende oprichting van de instelling Kind en Gezin, waarin vermeld wordt dat de instelling een belangrijke preventieve opdracht heeft, met bijzondere aandacht voor o.a. allochtonenkinderen (art.4).

Elk initiatief vult dit op haar eigen manier in, hetgeen betekent dat het aantal opgevangen allochtonenkinderen sterk verschilt naargelang het initiatief en zijn locatie. Bepaalde initiatieven nemen specifieke maatregelen teneinde de allochtonenpopulatie beter te bereiken. Verscheidenen CKG's hebben samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met organisaties die specifiek werken met allochtonen. Zo sloot het CKG te Ronse een samenwerkingsovereenkomst af met een centrum basiseducatie, zodat kinderen van allochtonenvrouwen die taallessen volgen in het CKG kunnen opgevangen worden.

Het driejarig ondersteuningsproject VOCA (gesubsidieerd door Kind en Gezin) dat afliep op 31.10.98 en dat verantwoordelijk is voor de vorming van de personeelsleden van de CKG's, richtte een onderdeel van haar vormingspakket op het werken met allochtonen ('omgaan met andere culturen'). Bepaalde CKG's vertaalden hun huishoudelijk reglement in het Turks en Marokkaans.

Hierna volgt een overzicht van de verschillende projecten, diensten voor private gezinsplaatsing en centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning en het aantal allochtonenkinderen dat ze in hun werking bereiken.

Projecten

Kind en Gezin ondersteunt projecten die zich richten naar kinderen in bijzondere leefsituaties. In zijn vergadering van 26 november 1997 heeft de Raad van Beheer van Kind en Gezin zijn principiële goedkeuring verleend aan het door de administratie voorgestelde beleidskader inzake projecten. Dit impliceert dat de werking van de projecten zal opgevolgd worden in functie van de effectieve uitvoering van dit beleidskader.

Project «Wigwam», dagcentrum voor kinderen van 0 tot 6 jaar in crisissituaties

Het project richt zich naar ouders die een opleiding volgen, die werk vinden, die in een noodsituatie verkeren, naar allochtonen die taallessen volgen en naar kansarmen uit de buurt die een opvang nodig hebben voor hun min 6-jarige kinderen. Het project wordt door Kind en Gezin gesubsidieerd.

Het dagcentrum biedt naast opvang en individuele begeleiding van de kinderen, ook een thuisbegeleiding met wekelijkse of tweewekelijkse huisbezoeken en vormingsmomenten voor ouders in groep. De Wigwam stelt ook een 2-tal allochtonenvrouwen te werk. Deze vrouwen volgen een opleiding kinderverzorgster in «De Wal». In 1998 heeft het dagcentrum 69 kinderen met volgende nationaliteiten begeleid:

* Belgische kinderen	43
* Koerdische kinderen	9
* Marokkaanse kinderen	8
* Somalische kinderen	2
* Bermuda	2
* Bangladesh	1
* Congo	2

* Cambodja	1
* Onbekende nationaliteit	1

Project «De Wurpskes», dagcentrum voor kinderen van kansarme gezinnen

Het project richt zich naar kansarme, meervoudig achtergestelde gezinnen met jonge kinderen «De Wurpskes» biedt een kwalitatief betaalbare dagopvang voor risicogezinnen en opvoedingsondersteuning op verschillende terreinen.

Zij trachten de ouders te erkennen in hun ouderschap en te sleutelen aan hun basisvaardigheden en hun zelfbeeld. Het project wordt voor onbepaalde duur door Kind en Gezin gesubsidieerd.

In de loop van 1998 werden door het project 18 kinderen opgevangen en begeleid. Deze kinderen hebben volgende nationaliteiten:

* Belgische nationaliteit	14
* Onbekende nationaliteit	4

Diensten voor private gezinsplaatsing

De Diensten voor Private Gezinsplaatsing staan in voor de kortstondige plaatsing van jonge kinderen (0-12 jaar) in een opvanggezin op verzoek van de ouders. In Vlaanderen zijn er 4 dergelijke diensten, al dan niet met afdelingen. Zij ontvangen subsidies van Kind en Gezin, enerzijds subsidies om de opvangtoelage aan de opvangouders te kunnen uitbetalen, anderzijds personeelssubsidies. In 1998 werd aanvang genomen met het ontwerpen van een nieuwe reglementering voor deze diensten.

Tijdens de eerste 3 kwartalen van 1998 plaatste Kinderdienst (Brussel) in totaal 45 kinderen waarvan 9 van vreemde nationaliteit:

* Belgische kinderen	36
* Congolese kinderen	3
* Turkse kinderen	2
* Joegoslavische kinderen	1
* Rwandese kinderen	3

De Mutsaard (Antwerpen) plaatste 79 kinderen, waarvan 19 van vreemde nationaliteit:

* Belgische kinderen	60
* Marokkaanse kinderen	10
* Duitse kinderen	1
* Tunesische kinderen	2
* Liberiaanse kinderen	2
* Angolese kinderen	3
* Onbekende nationaliteit	1

Het Sociaal Centrum (Gent) plaatste 40 kinderen, waarvan 2 van vreemde nationaliteit:

* Belgische kinderen	38
* Turkse kinderen	2

Opvang (hoofdzetel Gent) heeft verschillende afdelingen, onder meer te Brugge, Antwerpen en Brussel.

- * Opvang West-Vlaanderen plaatste 74 kinderen, waarvan 71 Belgen, 1 Marokkaan, 1 uit Kameroen en 1 met onbekende nationaliteit
- * Opvang Brabant-Limburg plaatste 18 Belgische kinderen
- * Opvang Antwerpen plaatste 7 Belgische kinderen

Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG)

De CKG's richten zich naar gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar. Oudere broers of zussen komen ook in aanmerking voor zover ze basisonderwijs genieten. In uitzonderlijke omstandigheden kunnen ook oudere kinderen begeleid worden voor zover ze basisonderwijs genieten. De centra bieden 3 werkvormen aan: residentiële opvang (dag en nacht), semi-residentiële opvang (dag of nacht) of ambulante begeleiding (aan huis).

Kind en Gezin subsidieerde in 1998 in totaal 22 CKG. Sommige centra hebben ook een afdeling opgericht in grootstedelijke centra.

In 1998 hebben de CKG's bij benadering in totaal 4.114 kinderen opgevangen en/of begeleid:

* Belgische kinderen	3.193
* Niet-Belgische kinderen	859
* Onbekende nationaliteit	62

In het kader van de strategische planning van de afdeling Positie van het Kind besteedt de cel "kinderen in bijzondere leefsituaties" bijzondere aandacht aan het doelgroepbereik en het specifieke aanbod voor de doelgroep van etnisch-culturele minderheden. Daarbij volgt Kind en Gezin ondermeer de aanwezigheidscijfers van allochtone kinderen in de voorzieningen van nabij op om ter zake haar dienstverlening te optimaliseren. Om de nationaliteit van de kinderen in kaart te brengen, wordt de nationaliteit van de moeder op het moment van haar geboorte geregistreerd.

Overzicht van de nationaliteit van de moeders van kinderen opgevangen in CKG in 1998

Marokko	231	Dom. republiek	4	Zuid-Afrika	3
Albanië	8	Angola	10	Ned. Antillen	1
België	3.193	Bulgarije	1	Boerheim	1
Burundi	10	Brazilië	3	Zwitserland	3
Ivoorkust	2	China	9	Colombia	4
Congo	38	Tsjechië	3	Duitsland	4
Gr.-Brittannië	6	Egypte	1	Spanje	1
Frankrijk	9	Ghana	52	Guinea	12
Griekenland	10	Guinee Bissou	1	Hongkong	2
Italië	19	IJsland	1	India	2
Iran	1	Japan	1	Jamaica	3
Kameroen	1	Kenia	3	Libanon	1
Liberia	4	Mali	4	Nigeria	32
Nederland	31	Noorwegen	2	Polen	23
Peru	2	Pakistan	2	Portugal	5
Paraguay	1	Roemenië	6	Rusland	5
Rwanda	18	Soedan	2	Senegal	9
Sierra Leone	2	Slowakije	3	Somalië	2
Syrië	1	Turkije	202	Togo	13
Tunesië	8	Ver. Staten	1	Vietnam	9
Joegoslavië	10	Onbekend	62		

GEZONDHEIDSZORG

Medio 1998 werd door de Vlaamse minister van Financiën, Begroting en het Gezondheidsbeleid de 'Beleidsbrief Gezondheidsbeleid 1998-1999' gepubliceerd. Deze beleidsbrief betreft een actualisering van de Beleidsbrief Gezondheidsbeleid van 1995 en geeft een overzicht van de aangelegenheden die tijdens deze regeerperiode nog gerealiseerd zullen worden. In deze beleidsbrief komt de problematiek van de etnisch-culturele minderheden zijdelings aan bod bij de reguliere tewerkstelling van de interculturele bemiddelaars.

(Voorlopig) geen specifieke projecten meer in de preventieve gezondheidszorg

Binnen het gezondheidsbeleid heeft naar aanleiding van de reorganisatie van de preventieve gezondheidszorg en de oprichting van de logo's (lokaal gezondheidsoverleg en – organisatie) een herschikking van de budgettaire middelen plaatsgehad. Hierdoor werden de middelen die voorheen bestemd waren voor de niet-gereguleerde toelagen gealloceerd in het kader van de logo's. Via de niet-gereguleerde toelagen werden in het verleden een aantal projecten gesubsidieerd die specifiek gericht waren op etnisch-culturele minderheden (zie vorige Jaarrapporten). Gezien de herschikking is dit niet meer het geval. Aangezien de logo's pas eind 1998 zijn gestart werden in dit kader (nog) geen specifieke acties naar etnisch-culturele minderheden gestart of ontwikkeld.

Geen expliciete verwijzing naar allochtonen in het voorontwerp van decreet betreffende de geestelijke gezondheidszorg

Op 8.12.98 heeft de Vlaamse regering een voorontwerp betreffende de geestelijke gezondheidszorg bij het Vlaamse parlement ingediend. Dit decreet beoogt een reorganisatie van de geestelijke gezondheidszorg. In tegenstelling tot de bestaande regelgeving wordt in dit voorontwerp van decreet niet expliciet verwezen naar allochtonen als bijzondere doelgroep (naast andere) waaraan specifieke aandacht besteed moet worden. Wel laat de nieuwe regeling toe dat tussen de Vlaamse regering en een voorziening een overeenkomst wordt afgesloten m.b.t. specifieke doelgroepen.

Integratie van de interculturele bemiddelaars in de equipes voor het MST

Inzake het project 'Interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg' werd op 31 maart 1998 tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Centrum voor de Integratie van Migranten (VCIM) een overeenkomst afgesloten inzake de beëindiging van het project interculturele bemiddeling in de gezondheidszorg en de continuering ervan binnen de reguliere tewerkstelling.

De doelstelling van deze overeenkomst was tweeledig:

- de tewerkstelling realiseren van de op 31/12/1997 door VCIM tewerkgestelde interculturele bemiddelaars in instellingen en verenigingen, actief in de preventieve en curatieve gezondheidszorg enerzijds;
- de financiering door de Vlaamse overheid voor 1998 van de personeels- en werkingskosten van deze interculturele bemiddelaars en de centrale coördinatie door VCIM anderzijds.

In uitvoering van deze overeenkomst kreeg VCIM de opdracht het nodige doen om deze tewerkstelling te realiseren. Meer bepaald moest de tewerkstelling onderzocht en/of gerealiseerd worden binnen de gezondheidsinstellingen waar de interculturele bemiddelaars actief zijn en in het kader van de structuren van het lokaal gezondheidsoverleg (de logo's).

De tewerkstelling had betrekking op de 31 bemiddelaars (22,5 VTE) die op 31.12.97 in dienst waren. De reguliere tewerkstelling moest gerealiseerd worden in de loop van 1998 en ten laatste tegen 31 oktober 1998. Er werd een budget voorzien van 28.480.368 BF (24.773.268 BF loonkost en

3.707.100 BF werkingskosten). Er werden VESOC-middelen vastgelegd voor deze financiering: 13,5 miljoen BF door overdracht van middelen voorzien voor 1997 en 16 miljoen BF (recurrent) binnen de begroting van 1998. In de overeenkomst was opgenomen dat er - indien de tewerkstelling werd gerealiseerd - vanaf 1999 gedeeltelijke loonsubsidies werden voorzien (16 miljoen BF recurrente VESOC-middelen).

In de loop van 1998 werd de piste van reguliere tewerkstelling via de bemiddeling van VCIM verlaten. In het kader van de besprekingen van het ontwerp van decreet op de centra voor leerlingenbegeleiding werd gekozen om de interculturele bemiddelaars voorlopig te integreren in de équipes voor het Medisch Schooltoezicht (MST) met het uiteindelijk doel ze op te nemen in de Centra voor Leerlingenbegeleiding. Begin 1999 zijn er in totaal 20 bemiddelaars (13,8 VTE) opgenomen in een equipe voor Medisch Schooltoezicht. Daarnaast zijn er ook nog interculturele medewerkers tewerkgesteld in het kader van het federaal experiment in de ziekenhuizen en bij Kind en Gezin.

Met de integratie van de interculturele bemiddelaars in de équipes van het MST is project 20 uit het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, integratie van de interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg in de reguliere gezondheidsvoorzieningen, gerealiseerd.

Bij de reguliere tewerkstelling van de interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg kunnen volgende bedenkingen worden geformuleerd. Positief is dat de reguliere tewerkstelling die reeds een paar jaar was aangekondigd, uiteindelijk is gerealiseerd. Negatief is dat de tewerkstelling beperkt blijft tot het medisch schooltoezicht. Dit betekent een inperking van het werkveld van de bemiddelaars. Deze waren voorheen ook actief binnen huisartsenpraktijken, wijkgezondheidscentra, ziekenhuizen, centra voor geestelijke gezondheidszorg. Het medisch schooltoezicht is bovendien beperkt tot het niet-gemeenschapsonderwijs. Een aantal contracten laat wel toe dat een aantal bemiddelaars, naast de équipes medisch schooltoezicht, eveneens bemiddelingsactiviteiten kunnen blijven uitoefenen in diensten waar zij dit tot nu toe deden (bijv. in wijkgezondheidscentra). Vanaf het schooljaar 1999-2000 zullen de équipes medisch schooltoezicht bovendien opgenomen worden in de centra voor leerlingenbegeleiding. Het is de bedoeling dat de interculturele bemiddelaars eveneens opgenomen zullen worden in deze centra. In dit kader bestaat het risico dat interculturele bemiddelaars op termijn met andere taken zullen belast worden.

Besluit : van een projectmatige naar een structurele aanpak?

Algemeen kan gesteld worden dat de *thematiek* van etnisch-culturele minderheden en gezondheid(szorg) *minder expliciet aanwezig* is binnen het gezondheidsbeleid dan voorgaande jaren. Dit wordt deels verklaard doordat binnen het gezondheidsbeleid een heroriëntering heeft plaatsgehad waarbij de subsidiëring van projecten werd verlaten ten voordele van subsidiëring via resultaatsverbintenissen die in beleidsplannen zijn bepaald.

De problematiek van de etnisch-culturele minderheden werd voorheen vooral projectmatig benaderd. Met het verdwijnen van de projecten is de problematiek ook minder zichtbaar binnen het gezondheidsbeleid. Anderzijds zijn er binnen het gezondheidsbeleid *structuren* ontwikkeld die toelaten *meer aandacht* te besteden aan het *toegankelijk maken* van de gezondheidsvoorzieningen voor allochtonen. Hierbij wordt gedacht aan de logo's die recent werden opgericht. In de toekomst zal moeten nagegaan worden in welke mate bij de uitwerking van de beleidsplannen en de realisatie van de gezondheidsdoelstellingen voldoende aandacht besteed wordt aan de etnisch-culturele minderheden.

JEUGDBELEID

Naar aanleiding van de bespreking van het Jaarrapport 1997 heeft ICEM beslist om in 1998 specifieke aandacht te besteden aan allochtone jongeren. In het strategisch plan voor het minderhedenbeleid waren 'jongeren' immers als prioritaire doelgroep naar voren geschoven.

In uitvoering van deze beslissing heeft een ad hoc werkgroep samengesteld uit ambtenaren en veldwerkers vertrouwd met allochtone jongeren een voorstel van actieplan voor allochtone jongeren voorbereid. Met dit actieplan wenst ICEM er bij de Vlaamse regering op aan te dringen om de nodige initiatieven te nemen om de maatschappelijke positie te versterken van allochtone jongeren die met achterstelling en uitsluiting geconfronteerd worden. De kinderen en jongeren van vandaag zijn immers de toekomst van morgen.

Vooraleer dieper in te gaan op dit actieplan wordt eerst aangegeven welke inspanningen het jeugdwerk in 1998 heeft geleverd om allochtone jongeren te bereiken en binnen welk beleidskader deze initiatieven te situeren zijn.

HET JEUGDWERK

LOKAAL JEUGDWERK

In 1998 werden de lokale werkingen voor migranten voor het laatst gesubsidieerd op basis van het besluit van de Vlaamse regering van 22 december 1993 betreffende de subsidiëring van gemeentebesturen en van de VGC die een jeugdwerkbeleid voeren voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren en op basis van het besluit van de Vlaamse regering van 21 april 1998 betreffende de toekenning van een extra subsidie aan gemeentebesturen voor het voeren van een jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

Dit besluit kadert in het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid. Twintig procent van het totaal aantal middelen, bestemd voor het Vlaamse jeugdwerk die via dit decreet worden verdeeld, werd exclusief voorzien voor de ondersteuning van een prioriteit, die telkens voor drie jaar zou worden vooropgesteld. Voor de periode 1995-1998 werd gekozen voor de ondersteuning van het jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren. Voor 1998 ging het om 97.907.000 BF.

In de toelichting bij hoger vermeld decreet staat echter vermeld dat er om de drie jaar een moment van expliciete evaluatie dient plaats te vinden, zodat ook de gemeentebesturen en het jeugdwerk de gelegenheid zouden hebben om hun visie over de prioriteiten voor de volgende drie jaar duidelijk te maken. De opdracht voor deze evaluatie werd door de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn toevertrouwd aan de Vereniging van Vlaamse jeugddiensten en -consulenten. Uit deze evaluatie, die in 1997 gebeurde, bleek dat het hoger vermeld decreet positief werd geëvalueerd.

Een nieuwe regeling voor het jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren

Omdat noch de gemeentebesturen noch de initiatieven tevreden waren met de bestaande prioriteitenregeling werd een werkgroep samengesteld om een nieuw voorstel voor de maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren uit te werken. De deelnemers aan deze werkgroep waren zeer divers, gaande van jeugdconsulenten en ambtenaren tot jeugdwerkers uit initiatieven werkend met kansarme jongeren, gehandicapte jongeren, jeugdwerkers uit het landelijk jeugdwerk,

Een aantal voorstellen voor een nieuwe regeling werden besproken tijdens een zitting van de Commissie voor Cultuur en Sport van het Vlaams Parlement en resulteerden uiteindelijk op 18 december 1997 in een resolutie betreffende een vernieuwd beleid inzake maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren. De uitvoering van deze resolutie werd vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 21 april 1998 betreffende de toekenning van een extra subsidie aan gemeentebesturen voor het voeren van een jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

In dit besluit wordt onder *jeugdwerkinitiatieven waarin gewerkt wordt met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren* verstaan : alle initiatieven gericht op het werken met kinderen en jongeren die zich in een sociaal-culturele of sociaal-economisch zwakke positie bevinden, met uitzondering van initiatieven die in hoge mate gericht zijn op het werken met gehandicapte kinderen en jongeren

In dit besluit wordt 20% van het totale budget voor het jeugdwerkbeleid voor de Vlaamse gemeenten apart gehouden voor een jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren. Deze 20 % wordt als volgt verdeeld:

- ⇒ 90 % van dit bedrag wordt verdeeld over een aantal gemeenten geselecteerd op basis van een aantal indicatoren :
- 1° het gemiddeld aantal Turken en Maghrebijnen jonger dan 25 jaar op 1 januari '95, '96 en '97;
 - 2° het aantal kinderen geboren in kansarme gezinnen, volgens de typologie van Kind en Gezin in de jaren 1994 tot 1996;
 - 3° het gemiddeld aantal jongeren van wie op 1 oktober 1995 en 1 oktober 1996 een dossier aanhangig was bij de jeugdrechtbanken, wat inhoudt dat de begeleiding werd verzorgd door een consulent van een jeugdrechtbank of dat er voor de jongere een maatregel met kosten loopt, uitgezonderd de navorsingen aangevraagd door een magistraat waarvoor geen maatregel werd genomen;
 - 4° het aantal kinderen bij een alleenstaande ouder, zoals geteld bij de volkstelling van 1991;
 - 5° het gemiddeld aantal niet-werkende werkzoekenden, jonger dan 25 jaar en langer dan één jaar werkzoekend over de jaren 1995 tot 1997;
 - 6° het gemiddeld aantal leerlingen in het deeltijds onderwijs op 1 februari 1996 en 1 februari 1997, opgeteld bij het aantal leerlingen in het beroepssecundair en het buitengewoon kleuter-, lager- en secundair onderwijs op 1 februari 1997.

Een indicator van 50 % werd voorbehouden voor de in 1997 onder de prioriteitenregeling gesubsidieerde initiatieven. In de eerste periode van 3 jaar wordt de subsidie van de reeds in 1997 gesubsidieerde initiatieven werkend met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren voor 80% gegarandeerd.

- ⇒ 10% van het budget is voorbehouden voor gemeenten die wel scoren op de indicatoren maar onder het minimumbedrag van 500.000 BF vallen. Deze gemeenten kunnen voor een maximumbedrag van 500.000 BF per jaar aan de Vlaamse gemeenschap een driejaarlijks project voor subsidiëring

voorleggen tot stimulering van het beleid gericht op maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

Al deze initiatieven dienen in het jeugdwerkbeleid en het jeugdwerkbeleidsplan van de gemeenten te worden opgenomen. Voor elk van de in het kader van dit besluit voorgestelde initiatieven dient de gemeente in het jeugdwerkbeleidsplan aan te tonen in welke mate de jeugdwerkinitiatieven voorzien in de behoeften van kinderen en jongeren die leven in situaties sterk bepaald door :

1° het behoren tot een etnisch-culturele minderheid,

2° armoede,

3° lage scholing.

Jeugdwerkinitiatieven werkend met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren vervullen hoofdzakelijk één of meer van de volgende functies: spel, ontmoeting, vorming, creatieve activiteiten / amateuristische kunstbeoefening.

Bij het doornemen van de jeugdwerkbeleidsplannen 1999-2001 die in 1998 bij de afdeling Jeugdwerk werden ingediend, blijkt dat de geselecteerde gemeenten die onder het hierboven vermelde punt a) vallen er meestal voor kiezen het hen toegezegde budget¹ te verdelen over kleine meestal gemeentelijke initiatieven, vooral gericht op integratie door het verhogen van de kansen van de kinderen tot deelname aan het 'regulier' jeugdwerk. Anderen zetten zelf kleine initiatieven op of ondersteunen kleine reeds bestaande initiatieven. In de vorige regeling diende een initiatief werkend met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren reeds een grote werking te hebben vooraleer het voor subsidiëring onder het besluit van 22 december 1993 in aanmerking kon komen.

Onder punt b) werden 21 gemeentebesturen geselecteerd die voor 1 juli 1998 een projectvoorstel tot stimulering van het beleid gericht op maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren mochten indienen. Negentien gemeentebesturen dienden een project in en vijftien van deze projecten kregen een subsidie toegekend. De projecten van Boom, Lier, Willebroek, Dilsen-Stokkem, Leopoldsburg, Temse, Zele en Diest zijn gericht op de ondersteuning van reeds bestaande werkingen met allochtonen of zijn gericht op de integratie van allochtone jongeren in het 'regulier' jeugdwerk.

- ♣ Boom: het aanbieden van een specifiek activiteitenpakket aan Marokkaanse kinderen / kinderen uit eenoudergezinnen / kinderen uit twee sociale woonwijken op woensdagnamiddag.
- ♣ Lier: starten en uitbouwen van een video- / fotoatelier en een muziekatelier voor Marokkaanse en Turkse jongeren. Op termijn moeten deze activiteiten de deelnemers toeleiden naar het nog op te richten jeugdhuis.
- ♣ Willebroek: door middel van specifieke begeleiding en een doelgroepspecifiek activiteitenaanbod worden allochtone jongeren en kansarme Belgische jongeren toegeleid naar de bestaande 'gewone' jeugdhuiswerking.
- ♣ Dilsen-Stokkem: organisatie van aangepaste activiteiten, trajectbegeleiding met het oog op deelname aan het jeugdwerk gericht op allochtone kinderen- en jongeren evenals sensibilisering van het 'regulier' jeugdwerk.
- ♣ Leopoldsburg: o.a. opzetten van jeugdhuisactiviteiten voor jongeren van Turkse herkomst, stimuleren van het opzetten van een jongerenwerking door Turkse jongeren en het opzetten van kadervorming op maat i.v.m. de doelgroep Leopoldsburg
- ♣ Temse: opzetten van aangepaste activiteiten (buurtspeelpleinwerking) voor Marokkaanse kinderen en tieners met het oog op hun integratie in het 'regulier' jeugdwerk.

¹ Gemeenten die echter als subsidie een garantiebedrag ontvangen voor de initiatieven werkend met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren in hun gemeente die reeds in 1997 werden gesubsidieerd onder het besluit van 23 december 1993, hebben voorlopig, d.w.z. de eerste drie jaar, weinig beleidsruimte om iets nieuws op te zetten.

♣ Zele: o.a. ondersteunen van de activiteiten van een werking met jonge allochtonen en van allerlei activiteiten van het ‘regulier’ jeugdwerk om de doelgroep te kunnen bereiken.

♣ Diest: opzetten van een buurtgerichte speelpleinwerking voor Turkse kinderen

Dit besluit heeft tot gevolg dat het aantal gemeentebesturen dat extra wordt ondersteund voor zijn beleid gericht op maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren wordt opgetrokken van 19 tot 46. Dit kon gedeeltelijk omdat er wat financiële ruimte vrij kwam door de overheveling van de werkingen met gehandicapte kinderen en jongeren naar het provinciaal decreet². Deze extra ondersteuning kadert in project 8 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de deelname van kinderen en jongeren uit minderheidsgroepen aan het jeugdwerk verhogen.

In de prioriteitenregeling die tot einde 1998 van kracht was, bepaalde de Vlaamse gemeenschap welke organisaties moesten worden ondersteund en voor welk bedrag. In de nieuwe prioriteitenregeling 1999 -2001 krijgen de gemeentebesturen meer autonomie in de bepaling waaraan de middelen worden besteed. Daar er echter een garantie werd ingebouwd voor de initiatieven werkend met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren die reeds in 1997 een subsidiëring ontvingen in het kader van het besluit van de Vlaamse regering van 22 december blijft er voor veel gemeenten niet veel beleidsruimte over.

Toenemende aandacht bij de gemeenten voor maatschappelijke achtergestelde jongeren

Het besluit van de Vlaamse regering van 22 december 1993 tot uitvoering van het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en van de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid dat betrekking heeft op de driejaarlijks in te dienen jeugdwerkbeleidsplannen en de daarbij horende jaarlijkse werkingsverslagen en jaarplannen werd op 10 februari 1998 gewijzigd.

Vooraf artikel 3, § 4 is in dit kader van belang. Het vermeldt: ‘uit het jeugdwerkbeleidsplan moet blijken dat onderzocht werd hoe in het gemeentelijk jeugdwerkbeleid kan worden ingespeeld op de behoeften van maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.’

Elk ontwerp van jeugdwerkbeleidsplan voor 1999 - 2001 werd op deze verplichting gescreend. Hieruit bleek dat de gemeentebesturen, al dan niet voor de eerste keer, een hele reeks van kleine maatregelen ten gunste van kansarme kinderen en jongeren inrichten. Deze maatregelen omvatten acties om de jeugdverenigingen te sensibiliseren, vorming, maatregelen ter bevordering van de participatie, extra toelagen aan jeugdverenigingen. Voorbeelden hiervan zijn: een tussenkomst in kampgeld of uniform voor wie financiële problemen heeft, kortingen vanwege het gemeentebestuur, regelgevingen, infrastructuur (vb. inrichting van speelpleintjes), het opzetten van doelgroepspecifieke jeugdwerkinitiatieven zoals het organiseren van een intergemeentelijk kamp voor kansarme kinderen, begeleid door leiders van plaatselijke jeugdverenigingen, wat de kinderen makkelijker doet integreren in de jeugdverenigingen, enz...

Deze vereiste in het besluit die eveneens kadert in project 8 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de deelname van kinderen en jongeren uit minderheidsgroepen aan het jeugdwerk verhogen, heeft de gemeentebesturen aan het denken gezet over waar zich in hun gemeente kansarme kinderen en jongeren bevinden, wat hun behoeften zijn en hoe hier kan worden op ingespeeld.

Landelijk jeugdwerk

² Decreet van 17/12/97 houdende subsidiëring van provinciebesturen inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid, gewijzigd bij het decreet van 19/12/ 1998.

Sinds 1993 werd binnen de subsidiëring voor het landelijk georganiseerd jeugdwerk een ondersteuning voorzien voor projecten die gericht waren 'op het verhogen van de deelname van kinderen en jongeren van anders-etnische herkomst'.

Deze projecten waren bedoeld als een stimulans om in het verlengde van de normale werking van de verenigingen een bijzondere aandacht voor deze doelgroep te ontwikkelen en om de effecten ervan te bestendigen in de globale werking van de verenigingen.

De opgedane ervaring van de laatste jaren leidde tot een accentverschuiving in de oorspronkelijke doelstelling en uitwerking van de projecten. Sensibilisatie voor de multiculturele samenleving binnen de eigen vereniging, samenwerking met migrantenwerkingen en participatie bleken realistischer als aandachtspunten dan een snelle integratie van allochtone jongeren binnen het bestaande jeugdwerk.

Projectsubsidies om de deelname van allochtonen aan het jeugdwerk te verhogen

In 1998 werden 8 landelijk georganiseerde jeugdverenigingen extra gesubsidieerd voor een project kaderend binnen hoger vermelde doelstellingen. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de voornaamste realisaties in het kader van deze projectsubsidie :

- * Katholieke Studerende Jeugd (KSJ-KSA-KSJ):
 - * Er werd verder gewerkt rond de reeds vroeger gebruikte methodieken : Sjo-kamp, multicultureel spelmateriaal en uitwisselingen.
 - * De vereniging organiseerde samen met de Europese koepel van KSJ-KSA-VKSJ, de vierde wereldbeweging ATD en Welzijnszorg een internationale jongerenuitwisseling over sociale uitsluiting.
- * Federatie voor Open Scoutisme (FOS)
 - * Multicultureel handboek "zo mooi, anders".
 - * In oktober 1998 werd Koloroj IV, een combinatie van een spelnamiddag met kinderen en een multiculturele vorming van medewerkers, georganiseerd.
 - * In de Bloemekenswijk te Gent werd een meisjeswerking gestart.
 - * In de provincie Oost-Vlaanderen wordt een uitwisseling met Kadanz voorbereid.
 - * Er wordt verder gewerkt rond de peiler 'openheid'. Vanuit de eenheden wordt eventueel met medewerking van de plaatselijke OCMW's gestreefd naar de deelname van allochtonen en kansarmen aan de kampen en de activiteiten.
 - * Verdere sensibilisering van de leden via luik multicultureel in basiscursus en artikel in publicaties.
- * Jeugd en Gezondheid
 - * Verschillende verbonden gingen uitwisselingsinitiatieven aan.
 - * Binnen de nationale specialisatiecursussen werd een module rond multicultureel samenleven opgenomen.
 - * Er werden contacten gelegd met de integratiesector in functie van het starten van een structurele samenwerking.
 - * In 1998 was het jaarthema 'solidariteit'. Men wenste verder het multiculturele te kaderen binnen een ruimere visie, waarin ook aandacht besteed wordt aan kansarme jongeren.
- * Vlaamse Federatie van Jeugdhuizen
 - * De VFJ streeft naar het verder aantrekken van allochtone jongeren voor VFJ-activiteiten en de sensibilisering van de aangesloten jeugdhuizen via kadervorming (tijdens de kwartee's) en recreatieve activiteiten (quiz, voetbal, internationale rockshop).
- * Vlaams verbond van Katholieke Scouts en Meisjesgidsen (VVKSM)

- * VVKSM werkt vooral rond openheid van de beweging t.a.v. allochtonen, kansarmen en gehandicapte kinderen. Dit gebeurt via verschillende methodieken: open kampen en partnership, vorming via weekends en werkwinkels ; een werk-leer en doe-map rond integratie, een materialenbank en een structureel fonds.
- * Pedagogisch Instituut J.L. Vivès
 - * Vivès werkte op verschillende wijzen verder rond de sensibilisering van lokale kindergroepen en hun begeleiding inzake de allochtonenthematiek: organisatie van kadervormingscursussen met deelname of medewerking van allochtonen (Hoge Rielen, Genk); geregelde uitwisselingen met Tumajo ; verder ondersteunen van het animatieproject Huizingen; medewerking aan het buurtopbouwend speelpleinwerk Bosmolens te Izegem en aandacht voor het n'bote/welkom project te Brugge.
- * Centrum Informatieve Spelen (CIS)
 - * Daar waar in de eerste jaren van het project het accent vooral lag op materiaalontwikkeling, op het opbouwen van know-how op het vlak van spelculturen en op interne vorming (vorming van kader en spelbegeleiders), kwam in 1998 het accent meer te liggen op de verspreiding van de opgedane kennis (= externe vorming) en de verspreiding van de aangemaakte materialen.
 - * Een speelse uitwerking van een anti-discriminatiecode voor het jeugdwerk werd voorbereid.
 - * Het aantrekken van allochtone spelbegeleiders werd nagestreefd.
- * Jeugd Rode Kruis
 - * De JRK-kernen werden begeleid via een netwerk van adviseurs.
 - * Er werd een werkingspakket 'jongeren' aangemaakt met werkvormen en tips die de afdelingen moeten toelaten om in de programma's die zij aanbieden meer aandacht te hebben voor openheid, racismebestrijding en andere culturen.

NIEUWE INSTRUMENTEN OM DE INTEGRATIE VAN ALLOCHTONE JONGEREN TE BEVORDEREN

In functie van het in voege treden vanaf 1 januari 1998 van een nieuw decreet landelijk jeugdwerk (gestemd op 12 mei 1998) wordt de projectmatige manier van werken vanaf 1999 beëindigd. Na het afrondings- en implementatiejaar in 1998 moeten de participerende verenigingen de geleidelijk opgebouwde en verzamelde kennis en methodieken in hun algemene werking integreren.

In het nieuwe decreet worden immers de volgende nieuwe instrumenten aangereikt om de integratie van allochtone jongeren te bevorderen: structurele inbedding van het personeel, bijzondere (minder strenge) erkenningsvoorwaarden en de mogelijkheid voor de Vlaamse overheid om eigen prioriteiten te bepalen.

In de eerste plaats konden de landelijke jeugdverenigingen die extra gesubsidieerd werden voor een multicultureel project een aanvraag indienen voor personeelsuitbreiding. De extra-krachten worden voortaan structureel ingebed in de organisaties en zijn niet langer afhankelijk van projectsubsidies.

Ten tweede omschrijft artikel 2, 6° van het decreet de bijzondere doelgroepen. Artikel 6, § 3 bepaalt de bijzondere (minder strenge) erkenningsvoorwaarden voor landelijke jeugdverenigingen waarvan de kerntaak bestaat uit de begeleiding van jeugdwerkinitiatieven uit de bijzondere doelgroepen. Deze minder strenge voorwaarden kunnen mogelijk een opening bieden naar het uitbouwen van een landelijke federatie. Dit is een aanzet tot realisatie van project 11 uit het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de ondersteuning van federaties van eigen organisaties van minderheidsgroepen van volwassenen en jongeren

Artikel 27 van het decreet tenslotte biedt de minister de mogelijkheid om op basis van een door de Vlaamse Jeugdraad geadviseerd beleidsplan maximaal 5 % van de kredieten voor eigen prioriteiten aan te wenden. Een werking gericht op allochtone jongeren kan een dergelijke beleidsprioriteit zijn.

Jeugdraad voor de Vlaamse gemeenschap

Ook in 1998 hield de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap zich - je zou haast zeggen traditiegetrouw - nog steeds bezig met minderhedenbeleid en racismebestrijding. Aangezien echter veel aandacht moest gaan naar een gloednieuw decreet op het landelijk jeugdwerk en naar een nieuwe samenstelling van de Jeugdraad bleef er minder tijd over voor de problematiek van maatschappelijke achterstelling en etnisch-culturele minderheden.

In 1998 bracht de Jeugdraad een advies uit inzake het asielbeleid van de federale regering (zie verder – deel 3). De Werkgroep Multicultureel Samenleven van zijn kant ontwierp in 1998 een multicultureel spel waarbij de aandacht vooral naar lokale jeugdwerkers gaat.

Ook nu kunnen de resultaten van het engagement van de Jeugdraad en van zijn werkgroepen moeilijk worden ingeschat. De Jeugdraad streeft vooral naar bewustmaking en participatie. Hij wil dat de overheid al haar mogelijkheden gebruikt om racisme te bestrijden en de bestaande multiculturele samenleving meer leefbaar en open te maken.

Naar een actieplan voor allochtone jongeren

Voorliggend actieplan heeft tot doel de maatschappelijke positie te versterken van die allochtone jongeren die het meest met achterstelling en uitsluiting geconfronteerd worden, met name de Turkse en Marokkaanse jongeren enerzijds en jongeren uit welbepaalde kleinere allochtone gemeenschappen (Koerden, Assyriërs, Albanezen,...) anderzijds.

Het actieplan reikt de Vlaamse regering een gamma van mogelijk inzetbare instrumenten aan om het structureel proces van afhaken dat heel wat van deze maatschappelijk zeer kwetsbare groep jongeren doormaken of dreigen door te maken, te voorkomen en te remediëren zodat hun de leefsituatie daadwerkelijk verbetert en hun emancipatie en participatie toeneemt.

Aan voorliggend actieplan liggen enkele fundamentele uitgangspunten ten grondslag. Zij vormen het algemeen kader waarbinnen een gericht beleid naar allochtone jongeren gestalte dient te krijgen. Deze uitgangspunten wordt hieronder beknopt toegelicht.

Gelijkheidsbeginsel als uitgangspunt

Voorliggend actieplan heeft tot doel een strategie aan te reiken om allochtone jongeren de kans te bieden om volwaardig aan het maatschappelijk gebeuren deel te nemen en dezelfde uitkomstmogelijkheden te hebben als andere jongeren. Uit tal van gegevens blijkt dat allochtone jongeren hier en nu niet dezelfde kansen en mogelijkheden hebben als de autochtone jongeren. Een krachtig beleid om deze ongelijkheid in kansen en mogelijkheden ongedaan te maken dringt zich dan ook op.

Mensenrechten als richtsnoer

Het centraal stellen van het gelijkheidsbeginsel is geen willekeurig uitgangspunt maar een logisch gevolg van het respect voor de mensenrechten. Mensenrechten gelden onverkort voor alle mensen, dus ook voor allochtone jongeren. En net zoals andere minderjarigen kunnen minderjarige allochtone jongeren daarenboven ook beroep doen op de rechten die hen door het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind zijn toegekend. Elke democratische samenleving dient een dussdanig beleid te voeren dat deze fundamentele mensenrechten en kinderrechten niet geschonden worden. Daar waar deze rechten geschonden worden, dient een beleid gevoerd te worden om de schendingen ongedaan te maken.

Antiracisme als gedragslijn

Gelijke uitkomstmogelijkheden voor allochtone jongeren zijn enkel mogelijk in een open omgeving die diversiteit aanvaardt. Een doorgedreven anti-discriminatiebeleid, een offensief antiracismebeleid en een permanent sensibiliseren van de publieke opinie inzake het intercultureel samenleven zijn bijgevolg een noodzakelijk en onlosmakelijk onderdeel van een beleid gericht naar allochtone jongeren.

Recht op het ontwikkelen van een eigen identiteit en leefwereld

Gelijke uitkomstmogelijkheden, cc. de fundamentele mensenrechten worden bedreigd wanneer het recht op het ontwikkelen van een eigen identiteit en leefwereld beknot wordt of onmogelijk wordt gemaakt en / of wanneer de samenleving deze eigen identiteit miskent of weigert te aanvaarden.

Een succesvol beleid naar allochtone jongeren zal bijgevolg ook instrumenten moeten voorzien worden om deze jongeren en hun volwassen omgeving de kans te bieden om hun eigen identiteit en leefwereld te ontwikkelen. Daarnaast zullen ook instrumenten moeten ingezet om de openheid van de samenleving voor deze eigen identiteit en leefwereld te bevorderen.

Recht om meer 'jongere' en minder 'allochtoon' te zijn

Gelijke uitkomstmogelijkheden, cc. de fundamentele mensenrechten, worden eveneens bedreigd wanneer mensen eerder als probleemcategorie dan als individu worden benaderd. Maatschappelijke voorzieningen hebben veelal de neiging om allochtone jongeren eerder als allochtoon - en dus probleemgroep - dan als jongere te behandelen. Een succesvol beleid naar allochtone jongeren zal inhouden dat er een gulden middenweg wordt bewandeld tussen het voeren van een gericht en specifiek beleid naar deze jongeren en het stigmatiseren van deze groep als probleemcategorie.

VOORSTELLEN T.A.V. DE VLAAMSE OVERHEID OM HET MAATSCHAPPELIJK AFHAKEN VAN ALLOCHTONE JONGEREN TE VOORKOMEN EN TE REMEDIËREN

Het feit dat maatschappelijke voorzieningen allochtone jongeren te vaak als allochtoon en te weinig als jongeren beschouwen, kan er toe leiden dat deze jongeren niet de aandacht en ondersteuning krijgen die andere jongeren wel krijgen. Bovendien beschikken de eigen gemeenschap en het eigen thuismilieu - ingevolge de migratiecontext - niet altijd over voldoende mogelijkheden om de jongeren in hun ontwikkelingsproces te ondersteunen. Tenslotte worden allochtone jongeren veelal geconfronteerd met racisme en discriminatie waardoor ze naar de uitkant van de samenleving verwezen worden. Deze structurele processen hebben voor gevolg dat heel wat allochtone jongeren geen of onvoldoende kansen krijgen om deel te nemen aan het maatschappelijk leven en als het ware in een afhakingsproces geduwd worden.

Een beleid gericht op het bestrijden en voorkomen van dit structureel proces van afhaken is bijgevolg een driesporenbeleid:

1. een beleid gericht op het bestrijden van racisme en discriminatie
2. een beleid op het niveau van de voorzieningen die zich naar jongeren richten
3. een beleid gericht naar de allochtone gemeenschappen

Spoor 1: naar een krachtadig antiracisme- en antidiscriminatiebeleid

Racisme behoort tot de ideologieën van maatschappelijke ongelijkheid en hoort derhalve niet thuis in een democratische samenleving. Racisme en de hiermee gepaard gaande discriminatie van personen omwille van hun vreemde herkomst betekenen bovendien een ernstige schending van de mensenrechten. Deze schending dient krachtadig bestreden te worden. Bovendien is het voeren van

een consequent antiracismebeleid een conditio sine qua non voor het welslagen van de twee andere beleidssparen.

Voorstel 1

- a) Alle maatschappelijke voorzieningen die zich naar jongeren richten voeren een doorgedreven antiracismebeleid. De rol van de overheid hierbij is tweezijdig. Enerzijds dient de overheid inzake antiracismebeleid een voorbeeldfunctie te vervullen. Als erkennende en subsidiërende instantie beschikt de overheid bovendien over hefboomen om de maatschappelijke voorzieningen te stimuleren om een antiracismebeleid te voeren.
- b) Het antiracismebeleid is zowel gericht op de bedrijfscultuur met aandacht voor de nodige vorming en informatie inzake antiracisme en anti-discriminatie als op het effectief controleren en sanctioneren van racisme binnen de voorzieningen. Het is aan de voorzieningen zelf om ter zake de nodige maatregelen te nemen.
- c) Het is aangewezen dat de voorzieningen hun antiracismebeleid in samenspraak met de allochtone gemeenschappen ontwikkelen, uitvoeren en evalueren.

Voorstel 2

Aan de hand van de verschillende artikelen van het VN-Verdrag inzake kinderrechten wordt systematisch nagegaan of minderjarige allochtone jongeren van de vermelde rechten kunnen genieten. Zo niet, dan dient onderzocht of dat te wijten is aan hun huidskleur, godsdienst, ... Daar waar schendingen worden geconstateerd, worden voorstellen geformuleerd om de schendingen ongedaan te maken.

Voorstel 3

Aan het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding zal gevraagd worden om alle bestaande wetten, decreten en reglementeringen systematisch te screenen op het eventueel aanwezig zijn van discriminerende bepalingen t.a.v. allochtonen in het algemeen en allochtone jongeren in het bijzonder en om voorstellen te formuleren om de aanwezige discriminaties ongedaan te maken.

Spoor 2: een beleid op het niveau van de voorzieningen

Het voorkomen en/of remediëren van het structureel proces van afhaken waarin heel wat allochtone jongeren verzeild (dreigen te) geraken, veronderstelt een aantal maatregelen op het niveau van de voorzieningen die zich naar deze jongeren richten of zouden moeten richten. Deze maatregelen moeten bijdragen tot de realisatie van de gelijke uitkomstmogelijkheden voor allochtone jongeren.

Deze acties hebben zowel te maken met het interculturaliseren van de voorzieningen als met het gericht inzetten van instrumenten om achterstand te bestrijden en te voorkomen. Heel wat allochtone kinderen en jongeren hebben immers een ongelijke startpositie in vergelijking met hun Vlaamse leeftijdgenoten zodat er remediërende maatregelen nodig zijn. Zoals hierboven reeds werd gesteld, zullen deze maatregelen slechts kans op slagen hebben en effect ressorteren in een antiracistische omgeving.

Voorstel 4

Onderwijs is een essentiële hefboom voor emancipatie en participatie. Het huidige onderwijsstelsel slaagt er - ondanks de specifieke maatregelen op het vlak van onderwijsvoorrangsbeleid en non-discriminatiebeleid en andere projectmatige benaderingen - om tal van redenen nog steeds niet in om allochtone jongeren gelijke uitkomstmogelijkheden te bieden. Volgende voorstellen worden dan ook geformuleerd:

- a) Een versterking van het huidige onderwijsbeleid waar zinvol en een heroriëntering van dit beleid waar nodig, zijn aangewezen. Het is aan de beleidsverantwoordelijken inzake onderwijs om ter zake de nodige voorstellen te formuleren en de nodige maatregelen te nemen.

Mogelijke aandachtspunten hierbij zijn o.m.:

- ◇ de leerkrachtenopleiding en de plaats van het intercultureel onderwijs hierbinnen;
- ◇ kwaliteitsonderwijs voor alle kinderen en jongeren;
- ◇ intercultureel onderwijs als structureel onderdeel van het school- en lesgebeuren;
- ◇ taalvaardigheidsonderwijs voor alle leerlingen met taalproblemen en taalachterstand
- ◇ onderwijs in eigen taal en cultureel als onderdeel van het curriculum;
- ◇ inschakelen van islamleerkrachten;
- ◇ adequaat onthaal van anderstalige nieuwkomers;
- ◇ stimuleren en ondersteunen van de ouderbetrokkenheid
- ◇ netwerkontwikkeling met bijzondere aandacht voor de samenwerking onderwijs - welzijn
- ◇ een antiracistische school- en onderwijsomgeving.

- b) Voor allochtone jongeren die hun plaats niet vinden binnen het voltijdse schoolsysteem kan een gerichte aanpak via het deeltijds onderwijs een oplossing bieden. Deze hefboom die op het snijpunt tussen onderwijs en arbeidsmarkt zit, dient meer benut te worden. Bij wijze van voorbeeld kan verwezen naar het 'coach- experimenten' te Antwerpen in het kader van het SIF waarbij een daartoe aangestelde coach een aantal allochtone jongeren in het deeltijds onderwijs opvolgt en begeleidt en dat tot positieve resultaten blijkt te leiden.
- c) Het is aangewezen om de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van het onderwijsbeleid in samenspraak met de allochtone gemeenschappen te doen.
- d) Welzijnswerkers en jeugdwerkers die dagdagelijks met allochtone jongeren omgaan, beschikken over heel wat nuttige know how inzake de leefwereld, verwachtingen en behoeften van deze jongeren. Het is aangewezen om deze kennis en know how maximaal te benutten.

Voorstel 5

Werkgelegenheid en hieraan voorafgaand het verzekeren van een goede aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt vormen een tweede essentiële hefboom voor emancipatie en participatie. Het is genoegzaam bekend dat voor heel wat allochtone jongeren de inschakeling in de arbeidsmarkt uiterst moeizaam of zelfs niet gebeurt.

Volgende voorstellen worden dan ook geformuleerd:

- a) Met de ondertekening van het VESOC-akkoord van 8 juni 1998 hebben de Vlaamse regering en de sociale partners zich gezamenlijk geëngageerd om een evenredige en volwaardige deelname van allochtonen aan de arbeidsmarkt op alle niveaus en functies van zowel de private als publieke arbeidsmarkt te realiseren.

Het is aangewezen om bij de uitvoering van dit plan de jongeren niet uit het oog te verliezen . De acties die - in uitvoering van het VESOC-akkoord - worden ondernomen om de perspectieven voor allochtone jongeren op werk te verbeteren dienen bijgevolg systematisch opgevolgd en geëvalueerd te worden. Waar nodig dienen bijkomende voorstellen van acties geformuleerd. Het is aan de beleidsverantwoordelijken inzake werkgelegenheid om het VESOC-akkoord op te volgen en waar nodig voorstellen te formuleren en maatregelen te nemen
- b) Het is aangewezen om de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van het werkgelegenheidsbeleid naar allochtonen in het algemeen en naar allochtone jongeren in het bijzonder in samenspraak met de allochtone gemeenschappen te doen.
- c) Welzijnswerkers en jeugdwerkers die dagdagelijks met allochtone jongeren omgaan, beschikken over heel wat nuttige know how inzake de leefwereld, verwachtingen en behoeften van deze jongeren. Het is aangewezen om deze kennis en know how maximaal te benutten.

Voorstel 6

Het **jeugdwerk** kan een belangrijke rol spelen bij de individuele en maatschappelijke ontplooiing van jongeren. Het is aan elke jongere om te beslissen of hij of zij gebruik wil maken van deze maatschappelijke voorziening. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de overheid om elke jongere de kans te bieden om van deze voorziening gebruik te maken. Volgende voorstellen worden dan ook geformuleerd :

- a) Teneinde allochtone jongeren daadwerkelijk de kans te geven om te kiezen tussen categoriaal en niet-categoriaal jeugdwerk is het aangewezen om de huidige inspanningen om het bestaande jeugdwerk toegankelijker te maken voor allochtone jongeren verder te zetten en te versterken. Het is aan de jeugdwerkbeleidsverantwoordelijken om ter zake de nodige voorstellen te formuleren en de nodige maatregelen te nemen.

Mogelijke aandachtspunten hierbij zijn o.m. :

- ◇ interculturaliseren van het jeugdwerk
- ◇ creëren van een antiracistisch klimaat

- b) Allochtone jongeren kunnen er de voorkeur aan geven om zich in te schakelen in een jeugdwerk dat zich specifiek naar allochtone jongeren richt eerder dan zich aan te sluiten bij een bestaand jeugdwerk. Het is aangewezen dat de overheid voldoende aandacht heeft voor de uitbouw van een kwaliteitsvol categoriaal jeugdwerkaanbod. Het is bovendien aangewezen om hierbij bijzondere aandacht te besteden aan het categoriaal jeugdwerk met meisjes. Het is aan de jeugdwerkbeleidsverantwoordelijken om ter zake de nodige voorstellen te formuleren en de nodige maatregelen te nemen.

Mogelijke aandachtspunten hierbij zijn o.m. :

- ◇ professionaliteit en kwaliteit van het categoriaal jeugdwerk
- ◇ aandacht voor kadervorming en visie-ontwikkeling

- c) Het is aangewezen om de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van het jeugdwerkbeleid in samenspraak met de allochtone gemeenschappen te doen.
- d) Welzijnswerkers en jeugdwerkers die dagelijks met allochtone jongeren omgaan, beschikken over heel wat nuttige know how inzake de leefwereld, verwachtingen en behoeften van deze jongeren. Het is aangewezen om deze kennis en know how maximaal te benutten.

Voorstel 7

De **bijzondere jeugdbijstand** beschikt over meerdere voorzieningen zowel gericht op het ondersteunen van jongeren die dreigen af te haken als op het begeleiden van jongeren die in probleemsituaties verzeild zijn geraakt. Hierbij is er aandacht voor de mate waarin deze voorzieningen ook toegankelijk zijn voor allochtone jongeren en hun families. De ondersteuningsteams migranten-bijzondere jeugdbijstand vormen hierbij het belangrijkste instrument. Ook binnen de gemeenschapsinstellingen worden inspanningen geleverd om het aanbod beter af te stemmen op de noden en behoeften van de allochtone jongeren en hun families. Ondanks deze inspanningen slaagt de bijzondere jeugdbijstand er evenwel nog steeds te weinig in om allochtone jongeren die dreigen af te haken te bereiken. In de gemeenschapsinstellingen zijn de allochtone jongeren dan weer oververtegenwoordigd. Bovendien slaagt men er te weinig in de geplaatste allochtone jongeren daadwerkelijk te begeleiden.

- a) Een versterking van het huidige beleid inzake de bijzondere jeugdbijstand waar zinvol en een heroriëntering waar nodig is aangewezen. Het is aan de beleidsverantwoordelijken inzake bijzondere jeugdbijstand om ter zake de nodige voorstellen te formuleren en de nodige maatregelen te nemen. Mogelijke aandachtspunten in dit verband zijn:

➤ *Het belang van netwerkvorming*

Bij het ondersteunen van allochtone jongeren die dreigen af te haken zijn heel wat maatschappelijke voorzieningen betrokken. Om het ondersteuningsproces kans van slagen te geven is netwerkvorming dan ook uiterst belangrijk. Netwerkvorming veronderstelt evenwel dat één van de partners de coördinerende en stimulerende rol op zich neemt. De comités voor bijzondere jeugdzorg lijken het meest geschikt om deze coördinerende opdracht op te nemen. Voorgesteld wordt dan ook om de comités expliciet met deze opdracht te belasten.

Bij het ondersteunen van jongeren mag men het thuismilieu niet uit het oog verliezen. Gezinsondersteunende voorzieningen zoals gezinshulp, Kind en Gezin, poetsdiensten, ... dienen maximaal benut te worden. Voorgesteld wordt om deze voorzieningen een eigen rol en plaats te geven binnen het netwerk.

Het is aangewezen om ook de allochtone gemeenschappen zelf nauwer te betrekken bij het ondersteunen van allochtone jongeren. Voorgesteld wordt om de eigen organisaties van migranten te betrekken bij en een eigen plaats en rol te geven binnen het netwerk. Dit impliceert dat de allochtone gemeenschappen ook ondersteund worden zodat zij deze rol kunnen opnemen.

➤ *Plaatsing als stap in een hulpverleningsproces*

Het plaatsen van allochtone jongeren in een gemeenschapsinstelling dient zoveel als mogelijk vermeden en dient opgevat als een stap in het hulpverleningsproces. Er moet dan ook nauwkeurig onderzocht op welke wijze de huidige oververtegenwoordiging van allochtone jongeren in de gemeenschapsinstellingen kan teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau. Hierbij dient specifieke aandacht besteed aan de opvang van niet-begeleide minderjarige asielzoekers en minderjarigen zonder papieren.

Net zoals alle geplaatste jongeren hebben ook allochtone jongeren recht op een degelijke en aangepaste begeleiding door de gemeenschapsinstelling. Dit impliceert dat de gemeenschapsinstellingen er ten eerste dienen over te waken om de problemen van allochtone jongeren niet te vlug te culturaliseren maar – reeds van bij de intake – voldoende oog te hebben voor de dieperliggende problemen. Verder kan de vraag gesteld of de huidige plaatsingstermijnen überhaupt het opstarten van een hulpverleningsproces mogelijk maken. Voorgesteld wordt om nauwkeurig te onderzoeken op welke wijze en onder welke voorwaarden plaatsing in een gemeenschapsinstelling kan resulteren in een daadwerkelijke begeleiding van de geplaatste jongeren. Aansluitend hierbij wordt voorgesteld om na te gaan hoe de problemen van allochtone jongeren zo optimaal mogelijk in hun culturele context kunnen geplaatst worden zonder daarom tot een culturaliseren van het probleem te leiden.

Daar waar heel wat allochtonen een belangrijk deel uitmaken van het cliënteel is het aangewezen om voldoende voeling te hebben met de leefwereld van deze allochtonen. Het aanwerven van allochtone beroepskrachten kan hier in belangrijke mate aan tegemoet komen. Ingevolge de nationaliteitsvereiste opgenomen in het ambtenarenstatuut kunnen gemeenschapsinstellingen momenteel evenwel geen allochtonen in statutair verband aanwerven tenzij ze Belg geworden zijn. Dit beperkt zowel de instroommogelijkheden voor allochtone opvoeders als de mogelijkheden tot interculturaliseren voor de gemeenschapsinstellingen. Voorgesteld wordt dan ook om de problematiek van het ambtenarenstatuut bij hoogdringendheid bij de bevoegde federale overheid aan te kaarten.

➤ *Aandacht voor nazorg*

Plaatsing zonder nazorg is niet alleen weinig klantgericht maar leidt in vele gevallen ook tot recidive. Ook hier kan netwerkontwikkeling, het aanduiden van de bij het netwerk betrokken partners en het omschrijven van de plaats en rol van elk van de betrokken partners een oplossing bieden. Voorgesteld wordt om de comités bijzondere jeugdbijstand opdracht te geven om ter zake een trekkers- en coördinerende rol te vervullen.

- b) Het is aangewezen om de kennisopbouw en de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van specifieke acties in samenspraak met de allochtone gemeenschappen te doen.
- c) Welzijnswerkers en jeugdwerkers die dagdagelijks met allochtone jongeren omgaan, beschikken over heel wat nuttige know how inzake de leefwereld, verwachtingen en behoeften van deze jongeren. Het is aangewezen om deze kennis en know how maximaal te benutten.

Voorstel 8

Andere maatschappelijke voorzieningen die zich in hun werking ook naar jongeren richten - bijvoorbeeld het sportgebeuren en een aantal welzijnsvoorzieningen - dienen ook de nodige aandacht te besteden aan de wijze waarop zij in hun werking het proces van structureel afhaken van allochtone jongeren voorkomen en/of remediëren dan wel mee veroorzaken. Naar deze voorzieningen toe worden volgende voorstellen geformuleerd.

- a) In elke betrokken beleidssector wordt op korte termijn gestart met het verzamelen van kennis en informatie over de werkingen die zich ook naar allochtone jongeren richten of zouden moeten richten en over de wijze waarop en de mate waarin zij het structureel afhakingsproces van deze jongeren voorkomen/ remediëren dan wel versterken. Op basis van de verworven inzichten worden voorstellen uitgewerkt om dit maatschappelijk afhaken te bestrijden.
- b) Het is aangewezen om de kennisopbouw en de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van specifieke acties in samenspraak met de allochtone gemeenschappen te doen.
- c) Welzijnswerkers en jeugdwerkers die dagdagelijks met allochtone jongeren omgaan, beschikken over heel wat nuttige know how inzake de leefwereld, verwachtingen en behoeften van deze jongeren. Het is aangewezen om deze kennis en know how maximaal te benutten.

Spoor 3: een beleid gericht naar de allochtone gemeenschappen

Het voorkomen en/of remediëren van het structureel proces van afhaken waarin heel wat allochtone jongeren verzeild (dreigen te) geraken, veronderstelt tenslotte ook een aantal beleidsinitiatieven naar de allochtone gemeenschappen toe. Deze initiatieven zijn noodzakelijk teneinde allochtonen de kans te bieden om binnen de eigen gemeenschap een emancipatiebeweging op gang te brengen.

Voorstel 9

- a) Naar de *volwassen omgeving van de jongeren* toe is het belangrijk om de **eigen organisatievorming** maximaal te stimuleren en te ondersteunen. Bij de in het vooruitzicht gestelde evaluatie van het decreet op het verenigingsleven dient nagegaan of en in welke mate de voorziene middelen en de huidige decretale bepalingen deze emancipatiebeweging binnen de eigen gemeenschappen daadwerkelijk mogelijk maken en bevorderen en waar bijsturingen aangewezen zijn. Het is aangewezen om deze evaluatie in dialoog met de allochtone gemeenschappen door te voeren.
- b) *Jongeren* die dit willen moeten ook de kans krijgen om zich - los van volwassenen - in eigen organisaties te verenigen. Bij de in het vooruitzicht gestelde evaluatie van het decreet op het verenigingsleven dient nagegaan of en in welke mate de huidige bepalingen in het decreet de eigen organisatie van jongeren daadwerkelijk mogelijk maken en waar bijsturingen aangewezen zijn.

Het is aangewezen om deze evaluatie in dialoog met de allochtone gemeenschappen en een vertegenwoordiging van de jongeren zelf door te voeren.

Voorstel 10

Binnen het **onderwijsbeleid** wordt ruime aandacht besteed aan de **betrokkenheid van (allochtone) ouders** en worden middelen en instrumenten ingezet om deze betrokkenheid mogelijk te maken. Het betrekken van allochtone ouders vormt één van de actieterreinen waarop de scholen (in samenwerking met erkende welzijns- of socio-culturele verenigingen, integratiecentra of PMS-centra) initiatieven moeten nemen in het kader van het onderwijsvoorrrangsbeleid. Ook via het schoolopbouwwerk probeert men allochtone ouders bij het onderwijsgebeuren te betrekken. Ondanks deze specifieke inspanningen vinden allochtone ouders evenwel weinig aansluiting bij het onderwijsgebeuren. Bovendien beschikken allochtone ouders - ingevolge de migratiecontext - niet altijd over voldoende mogelijkheden om hun kinderen in hun ontwikkelingsproces adequaat te ondersteunen.

Om de betrokkenheid van ouders in het algemeen bij het onderwijsbeleid te verhogen, erkent en ondersteunt de Vlaamse overheid ouderverenigingen als haar gesprekspartner inzake onderwijsaangelegenheden. Allochtone ouders vinden momenteel evenwel nagenoeg geen aansluiting bij de bestaande ouderverenigingen.

Het is bijgevolg aangewezen dat de Vlaamse overheid allochtone ouders de kans biedt om zich inzake het onderwijsgebeuren te organiseren en te bekwamen. Het is aan de beleidsverantwoordelijken inzake onderwijs om ter zake de nodige voorstellen te formuleren en de nodige maatregelen te nemen. Het is aangewezen om de allochtone gemeenschappen hierbij te betrekken.

HET SOCIAAL-CULTUREEL WERK

Het sociaal-culturele leven van allochtonen speelt zich hoofdzakelijk af binnen het volksontwikkelingswerk. Van bij de start van het migrantenbeleid heeft de Vlaamse overheid er voor gekozen om het eigen organisatieleven binnen de verschillende nationaliteitsgroepen te ondersteunen ten einde de migranten zelf te betrekken of verantwoordelijkheid te geven bij hun integratieproces. Pas in de jaren 90 heeft deze beleidsoptie zich ook vertaald in een regelgeving ter zake. Begin 1992 startte de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn met een experimentele en tijdelijk regelgeving voor de allochtone verenigingen. In 1993 werd - op initiatief van de toenmalige Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur - het Intercultureel Centrum voor Migrant opgericht. Met het decreet van 19 april 1995 heeft de regelgeving voor de allochtone verenigingen een structurele basis gekregen.

Naast het verenigingsleven maakt ook het bibliotheekbezoek een wezenlijk onderdeel uit van het socio-culturele leven. Vanuit de vaststelling dat de aanwezigheid van allochtonen in bibliotheken eerder gering is, worden er ook specifieke initiatieven genomen om het aantal allochtone bibliotheekgebruikers te verhogen.

Welke initiatieven er in 1998 zijn genomen om de deelname van allochtonen aan het socio-cultureel leven te bevorderen, wordt hieronder weergegeven.

Landelijke migrantenverenigingen

Sinds het decreet van 19 april 1995 is aan migrantenverenigingen de kans geboden om zich in dezelfde subsidieregeling als voor de Vlaamse verenigingen op basis van hun eigen culturele eigenheid te organiseren in plaatselijke groepen en in federaties. Sinds 1 januari 1995 werden er reeds 9 landelijke migrantenverenigingen erkend. Op 1 januari 1998 werd ook de Latijns Amerikaanse Federatie erkend. De dynamiek bij de allochtone vrouwen heeft intussen ook geleid tot de erkenning van een vrouwenfederatie per 1/1/99. In totaal zijn er nu 11 landelijke migrantenverenigingen erkend.

Door de in het decreet voorziene uitbreidingsmogelijkheden werd het gesubsidieerd personeelsbestand uitgebreid. In 1998 waren er 22 educatieve (15 mannen en 7 vrouwen) en 10 administratieve halve krachten (9 vrouwen en 1 man).

Het aantal te realiseren uren begeleiding en stimulering steeg slechts lichtjes, nl. van 5000 naar 5500 uren. Ook nu weer is het wachten op de verwerking van de jaarverslagen om te zien of die inderdaad werden gerealiseerd. Tussentijdse opname leverde het gewone beeld van successen en problemen op.

De elementen uit de vorige voorlopige evaluatie blijven in ruime mate hun waarde behouden. De evaluatie van het decreet is echter nog niet echt op gang gekomen.

Lokale migrantenverenigingen.

Sinds de start van de huidige regeling zijn er reeds 403 (283 in 1998) lokale initiatieven opgedoken waarvan er 278 (197 in 1998) bij een erkende federatie zijn aangesloten. Ook hier is dus een groei waar te nemen.

De voorlopige gegevens over 1997 inzake de subsidies voor lokale activiteiten kunnen nu als volgt aangevuld worden: 1.829 aanvragen, 1.598 volledig verwerkte verslagen, 15.568.938 BF subsidies voor 319 aanvragers. Dit maakt een bestedingspercentage van net geen 50 %.

De voorlopige gegevens voor 1998: 2.475 aanvragen (+ 35 % - stand van zaken op 15/2/99), 1.394 volledig verwerkte verslagen, 14.003.966 BF subsidies, 334 aanvragers (wat wijst op veel vaste klanten maar er is ook een groot verloop). De totale besteding voor lokale activiteiten voor 1998 wordt op +/-22.353.000 BF geraamd.

Intercultureel centrum voor Migranten (ICCM)

Tijdens de jaarlijkse evaluatiedagen en planningsdagen in augustus 1998 werd, op basis van de opgedane ervaring en vanuit een nieuwe analyse van het terrein, gezocht naar een betere afstemming van de werking van het Intercultureel Centrum naar de doelgroep toe. Dit alles resulteerde uiteindelijk in een krijtlijnennota die als basis diende voor de besprekingen voor het afsluiten van een nieuwe overeenkomst met de Vlaamse Gemeenschap.

Kerntaken van het ICCM

In de nieuwe overeenkomst worden de hoofdopdrachten bepaald die het ICCM de komende jaren dient te realiseren. Deze opdrachten zijn:

- beschikken over een overzichtelijk en toegankelijk documentatiebestand betreffende ontwikkelingen in binnenland en buitenland op het gebied van theorie, beleid en praktijk, relevant voor de doelgroep van het centrum; publiceren van voor de voor de praktijk relevante informatie evenals informatie omtrent activiteiten en projecten van het centrum zelf;
- het aanbieden en realiseren van praktijkgerichte vorming ten behoeve van beroepskrachten, bestuursleden en vrijwilligers van erkende en nog in oprichting zijnde landelijke verenigingen van migranten;
- de kwaliteitszorg introduceren in de eigen organisatie en bij de verantwoordelijken van de landelijke verenigingen van migranten, hen hierop voorbereiden en erbij begeleiden;
- het aanbieden van inhoudelijke thema's voor landelijke verenigingen van migranten;
- op vraag van landelijke verenigingen van migranten professionele ondersteuning bieden. Met betrekking tot de niet-aangesloten allochtone sociaal-culturele verenigingen, ondersteuning bieden met het oog op netwerking (federering);
- ondersteuning en ontwikkeling van projecten op vraag van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur;
- in het kader van het Vlaams cultuurbeleid, ondersteuning geven bij individuele dossiervorming van de landelijke verenigingen van migranten;
- zich inschakelen in en participeren aan ruimere sociaal-culturele en educatieve verbanden;
- zich actief inzetten voor de bevordering van de interculturaliteit.

Naast deze globale hoofdopdrachten bepaalt de overeenkomst eveneens dat er vóór 1 mei 1999 een beleidsplan dient opgesteld te worden waarin de opdrachten van het Intercultureel Centrum voor de komende jaren nog concreter moeten vastgelegd en uitgewerkt worden. Op basis van dit beleidsplan zullen dan de jaarprogramma's voor de komende vier jaar ingevuld worden.

Met betrekking tot de landelijke verenigingen van migranten lag het zwaartepunt in 1998 op vorming en dienstverlening. Met betrekking tot de niet-aangesloten allochtone sociaal culturele verenigingen werd de in '97 opgestarte samenwerking met de integratiecentra in het voorjaar '98 verder gezet. Zoals hoger gemeld, zal de ondersteuning in '99 geboden worden met het oog op netwerkvorming (federering).

FORUM VAN MIGRANTENVROUWEN

Op vraag van de Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijke kansen nam het Intercultureel Centrum in '98 het project 'Forum van Migrantenvrouwen' in huis (zie ook deel 4 en 5). In het kader van de voorbereidende werken van deze forumdag werd een stuurgroep opgericht.

Er werden ook vijf werkgroepen geïnstalleerd: positieve beeldvorming en zelfbeeld, intercultureel samenleven, generatieverschillen, media en meisjes. Op basis van de vergaderingen van de werkgroepen maakte het Intercultureel Centrum een discussietekst voor de stuurgroep. Op basis van deze tekst werden, na terugkoppeling naar de verschillende werkgroepen, een aantal standpunten per werkgroep geformuleerd. Deze standpunten werden op de forumdag aan de aanwezige vrouwen ter discussie voorgelegd.

De discussietekst werd samen met de standpunten ruim vóór de forumdag verspreid opdat de discussie reeds op gang zou komen in de aangeschreven vrouwen- en meisjeswerkingen. De forumdag zelf vond plaats op 24 oktober 1998 in het Vlaams Parlement. De opkomst was zeer hoog (400 deelnemers) en de discussies in de verschillende commissiezalen zeer geanimeerd. De discussietekst, de standpunten alsook een weergave van de in het parlement gevoerde discussies werden eind maart '99 in een congresboek gepubliceerd.

NAAR EEN STEUNPUNT VOOR ALLOCHTONE VROUWENVERENIGINGEN

In het kader van de forumdag van migrantenvrouwen kondigde de Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijkekansen aan om in samenwerking met het Intercultureel Centrum een steunpunt voor allochtone vrouwenverenigingen in de schoot van het Intercultureel Centrum te willen oprichten. Hierop diende het Intercultureel Centrum een projectaanvraag in.

Het project omvat de uitvoering van een actieonderzoek naar het verenigingsleven van allochtone vrouwen alsook een inventarisatie van de bestaande noden en behoeften. Op basis van dit onderzoek zal een concreet voorstel uitgewerkt worden met betrekking tot de implementatie en concretisering van dit steunpunt.

SPECIFIEKE ACCENTEN VOOR HET ALLOCHTOON VERENIGINGSLEVEN IN BRUSSEL

Het ICCM voert ook het project 'Het stimuleren van Nederlandstalige allochtone sociaal-culturele verenigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' uit. In 1998 werd veel aandacht besteed aan de overheveling van het project van Welzijn naar Cultuur. Er ging ook heel wat aandacht naar het uitwerken - binnen Cultuur - van een nieuw erkennings- en subsidiëringssysteem voor het allochtoon verenigingsleven vanuit de specifieke Brusselse situatie.

AANDACHT VOOR INTERCULTURALITEIT

Binnen het luik 'interculturaliteit' werden de volgende projecten georganiseerd of verder opgevolgd:

- Het kunstproject 'Vergankelijkheid in beeld; Lachmi Ghazoui';
- Het bibliotheekproject 'Samenleven/Samenlezen';
- Het project 'Leren leven in een multiculturele samenleving';
- Het project 'Muziek in de scholen';
- Het reminisentieproject;
- 'Thuis in Vlaanderen - 11daagse Vlaanderen Europa 2002';
- 'Glokale kunst in Vlaanderen';
- 'Mille Lire' - verhalen zonder grenzen.

Tot zover een globale schets van de werking van het ICCM in 1998. Voor de realisatie van deze initiatieven kreeg het ICCM van de administratie Cultuur in 1998 een subsidie van 10.700.000 BF.

Minderheden in de culturele centra

In de culturele centra zijn geen gegevens beschikbaar over de participatie van etnisch-culturele minderheden aan de activiteiten die in de culturele infrastructuur plaatsvinden.

Uit een rudimentair onderzoek naar de programmering voor kansarmen, van begin 1997, is gebleken dat in verschillende culturele centra een vermindering op de toegangsprijzen wordt toegestaan en dat er in sommige gevallen een specifiek cursusaanbod bestaat voor laaggeschoolden en kansarmen.

Migrantenbibliotheekwerk

Het migrantenbibliotheekwerk is ontstaan vanuit de vaststelling dat de aanwezigheid van allochtonen in bibliotheken eerder gering is. In 1990 werd daarom door de Hoge Raad voor Openbare Bibliotheken de werkgroep “Migrantenbibliotheekwerk” opgericht met als doel te komen tot een ‘bibliotheek die voor eenieder openstaat en waarvan de collecties boeken, audiovisuele materialen en uitbreidingsactiviteiten in een geest van objectiviteit aangepast zijn aan al de behoeften van ontwikkeling, opvoeding, informatie en ontspanning van de gehele door haar te bedienen bevolking’.

Om het aantal allochtone bibliotheekgebruikers te verhogen heeft de administratie aan het ICCM gevraagd een aantal aanbevelingen te formuleren. In eerste instantie werd ervoor gekozen om lokale, concrete projecten te ondersteunen. Een eerste rondvraag had immers aangetoond dat er regionaal een grote verscheidenheid bestond in de aard van inspanningen van de bibliotheken naar de allochtonen toe. Om deze lokale ervaringen te vertalen in globale aanbevelingen werd in het najaar van 1996 de draad opnieuw opgenomen door het ICCM. Als eerste stap werd een rondvraag gestuurd aan alle openbare bibliotheken waar in het werkgebied een significant percentage allochtonen woont. Daarnaast werd een stuurgroep opgericht bestaande uit een aantal bibliotheekmedewerkers, vertegenwoordigers van de bevoegde administratie, een vertegenwoordiger van de migrantengemeenschappen en het ICCM. Via het ICCM werd bij de allochtone gemeenschappen gepeild naar de mate van bekendheid met de bibliotheek in hun buurt, hun mening over de aangeboden collecties en suggesties voor verder acties.

Teneinde het project te kaderen binnen een groter geheel vond op 28 april 1998 een studiedag plaats in het cultureel centrum van Berchem. Deze studiedag bracht een 150-tal deelnemers uit zowel de bibliotheeksector als de migrantengemeenschap met elkaar in contact.

Aan de hand van vier workshops werd dieper ingegaan op volgende aspecten:

- collectievorming en intercultureel aanbod van materialen;
- het aantrekken van allochtone werknemers als drempelverlaging;
- suggesties van activiteiten die de aantrekkingskracht van de bibliotheek t.a.v. de allochtone populatie kan verhogen.

Het globale project resulteerde daarenboven ook nog in een suggestie-map. De studiedag wil immers geen eindpunt markeren maar de aanzet geven tot afbakening van een aantal knelpunten en vooral reële mogelijkheden aanreiken om de allochtonen de weg naar de bibliotheek te helpen vinden. Een eerste deel van de publicatie belicht de werking van de bibliotheek, terwijl het tweede gedeelte dieper ingaat op bibliotheken met een specifiek aanbod naar allochtonen toe. De publicatie is bedoeld als een handleiding voor zowel de bibliotheek als de migrantenorganisatie die een initiatief wil nemen om de toenadering tussen bibliotheek en allochtone (potentiële) bibliotheekgebruikers te verbeteren.

In 1998 zette hoger vermelde stuurgroep zijn activiteiten verder en kwam 9 keer samen. De stuurgroep richtte twee werkgroepen op die onder supervisie van de stuurgroep werken rond enerzijds collectievorming - met als belangrijkste doelstelling de aanmaak van anderstalige literatuurlijsten ten behoeve van zowel de bibliotheek als de bibliotheekgebruiker - en anderzijds de inventarisatie van

bestaande en uitwerken van nieuwe lokale initiatieven om het bibliotheekgebruik van allochtonen te stimuleren.

Bovenstaand project sluit aan bij project 9 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de toegankelijkheid bevorderen van de sociaal-culturele infrastructuur.

SPORTBELEID

Wat het sportbeleid betreft, bepaalt het decreet dat het Bloso in het algemeen belast is met de organisatie, coördinatie en de bevordering van de sportbeoefening, de sportieve vrijetijdsbesteding en de openluchtrecreatie. Meer in het bijzonder wordt het Bloso belast met de sportpromotie via de organisatie van landelijke promotiecampagnes, deelacties, hulpverlenende initiatieven en ondersteuning van activiteiten.

In het strategisch plan van Sportend Vlaanderen worden de allochtonen opgenomen in het prioritair doelgroepenbeleid. De doelgroep allochtonen wordt ook expliciet vermeld in het jaarverslag van Bloso. Om hun participatie aan het sportbeleid te bevorderen, neemt Bloso jaarlijks directe en indirecte initiatieven. De doelgroep die hierbij beoogd wordt, zijn allochtone jongeren (9-18 jaar) en in het bijzonder allochtone meisjes.

LANDELIJKE MEISJESSPORTDAG

Op zondag 3 mei 1998 had voor de vijfde maal een landelijke Meisjessportdag plaats. Deze editie ging door in het Sportcomplex van de Universiteit van Gent (GUSB). Deze dag werd georganiseerd door het Bloso, de Oost-Vlaamse Sportraad vzw, in samenwerking met het Nationaal Overleg Meisjeswerkingen.

De sportinstuif richtte zich vooral tot allochtone meisjes van 12 tot 18 jaar. Om de integratie te bevorderen waren uiteraard ook alle Oost-Vlaamse meisjes welkom. De organisatoren zorgden voor een uitgebreid sportaanbod gaande van jiu-jitsu, fietsen, stepaerobics tot latino dansen, inline skaten,... In totaal namen een 230 meisjes (90 % allochtonen) deel aan de sportdag.

Hiermee wordt uitvoering gegeven aan project 10 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de toegankelijkheid verhogen van de sportieve voorzieningen voor allochtone meisjes via de jaarlijkse organisatie van een meisjessportdag. Opzet van dit project was een eenmalige organisatie per provincie door Bloso van een meisjessportdag. In uitvoering van dit project is - met uitzondering van de provincie West-Vlaanderen waar geen specifieke meisjeswerkingen zijn die met allochtonen werken - sinds 1993 jaarlijks in een andere provincie een meisjessportdag georganiseerd.

In 1998 werd het project opnieuw gestart op landelijk niveau, voor alle meisjeswerkingen in Vlaanderen i.s.m. het Nationaal Overleg Meisjeswerkingen. Het beoogde effect is de opheffing van maatschappelijke achterstelling en het bevorderen van de participatie en emancipatie.

SPORTDAG VOOR ALLOCHTONE EN AUTOCHTONE VROUWEN

Op 12 november 1998 ging de sportdag voor allochtone en autochtone vrouwen door in het provinciaal sportcentrum Dommelhof te Neerpelt. Deze sportdag was een organisatie van de Bloso-Inspectiedienst Limburg, Pric (Provinciaal Integratiecentrum), de provinciale sportdienst en het provinciaal sportcentrum Dommelhof. De deelnemers konden een keuze maken tussen een 20-tal sporttakken. Ruim 400 vrouwen, zowel allochtone als autochtone vrouwen namen deel aan deze zesde editie. Voor 1999 wordt gestreefd naar een nog meer 'open' organisatie van deze sportdag. In de toekomst hopen de organisatoren deze sportdag om te buigen tot een vrouwensportdag.

Jeugdhappenings

Naast de specifieke projecten voor allochtonen stonden alle initiatieven binnen de Jeugdsportcampagne open voor alle allochtone jongeren. Via allochtonen- en buurtwerkingsacties werd aan heel wat provinciale acties deelgenomen zoals: Sportkriebelfestival Herentals op 9/4/98 (22 % allochtone jongeren), de 25 Sportkriebels te Herentals op 21/11/98 (7 % allochtone jongeren), de Jeugdsport happening op 12/11/98 te Lommel (15 % allochtone jongeren) en de 'Jeugdsportdag' op 11/10/98 te Sint-Truiden (20 % allochtone jongeren), Adventure Trophy te Diest op 17/5/98 (6,5 % allochtone jongeren), Jeugdsportival te Hofstade op 4/10/98 (7,5 % allochtone jongeren).

Sportkampen

De programmabrochure 1998-1999 werd aan alle regionale en lokale integratiecentra bezorgd. Ook hieromtrent is evenwel geen feedback vanuit de integratiecentra. Het is bijgevolg niet geweten in welke mate dit initiatief resulteert in een verhoogde deelname van allochtone jongeren aan sportkampen.

Lesgevers

Op verzoek van migrantenwerkingen werden door het Bloso gratis een 12-tal gekwalificeerde lesgevers ter beschikking gesteld voor initiatiereeksen, goed voor samen een 80-tal uren in de provincie Limburg.

In de provincie Antwerpen beschikken de migrantenorganisaties zelf over budgetten om lesgeversinitiativereeksen te vergoeden. In de provincie Oost-Vlaanderen werden samen met de stuurgroep 'Werkgroep integratie via Sport' gratis lessenreeksen aangeboden (zie verder). In de provincies Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen en in Brussel werden geen aanvragen ingediend voor lessenreeksen door migrantenorganisaties.

Kaderopleiding

In het kader van de campagne 'Sportclubs bekennen kleur' binnen het programma "Jeugd en Sport" van de Koning Boudewijnstichting werd door Bloso mede de idee ondersteund en uitgewerkt om beurzen te geven aan talentvolle allochtone jongeren om trainer te worden. Er werd in 1997 een tweede oproep gedaan waarvan de kandidaturen voor beurzen begin 1998 werden behandeld. Er werden 19 projecten voor allochtone trainers ingediend, waarvan 13 werden geselecteerd.

Samenwerkingsverbanden

Bloso gaf advies en volgt mede de campagne "Sportclubs bekennen kleur" van de Koning Boudewijnstichting, programma Jeugd en Sport op. Er werd in 1997 een tweede oproep gedaan naar de sportclubs in Vlaanderen. Een juryzitting over de kandidaten vond plaats in 1998. Er werden 41 projecten ingediend, waarvan 34 projecten werden geselecteerd. Met deze campagne wil men de sportwereld stimuleren om de deuren te openen voor allochtone jongeren.

Bloso participeert in de stuurgroep "Werkgroep integratie via Sport" die circa 4 keer per jaar samenkomt. Er werden financiële impulsen gegeven voor de organisatie van de landelijke meisjessportdag (cfr. supra) en een provinciale trefdag buurtbal te Lokeren op woensdag 4/11/98. In totaal werden 19 lessenreeksen met gratis lesgever toegestaan. Volgende sporttakken kwamen aan bod : avontuursport, zwemmen, onderhoudsgymnastiek, aerobics, volksdansen, voetbal, omnisport, tafeltennis, karate en zelfverdediging.

Voor het geven van diverse initiatiereeksen sport in de diverse vrouwen- en meisjeswerkingen voor allochtonen wordt samengewerkt met het Pric (Provinciaal Integratiecentrum). In het voorjaar 1998

werd door de Bloso-Inspectiedienst Limburg lesgevershulp toegekend voor een 15-tal initiatiereeksen. Via het deelnamegeld worden deze lessenreeksen telkens in het najaar herhaald.

SPORT ALS MOTOR TOT INTEGRATIE

In totaal voorziet Bloso jaarlijks binnen haar sportpromotionele werking op de begroting een budget van 500.000 BF voor drempelverlagende initiatieven naar allochtonen jongeren (en meisjes), kansarmen en gedetineerden. De resultaten van deze recurrente inspanningen beginnen dan ook hun vruchten af te werpen.

Project 10 heeft ongetwijfeld als resultaat dat het een dankbare aanvulling is op de wekelijkse werking van de meisjeswerking. Daarenboven krijgen de meisjes de kans om andere meisjes op een andere plaats te ontmoeten. De Meisjessportdag biedt ook de gelegenheid om sport te beoefenen in het kader van een professioneel opgevat sportinitiatief.

De andere initiatieven die het Bloso neemt om de participatie van allochtonen aan het sportgebeuren te bevorderen, leiden er alvast ook toe dat er spontaner wordt ingespeeld op de dienstverlening van Bloso. Vooral het aanvragen van een lesgever door de migrantenorganisaties blijkt in sommige provincies (Oost-Vlaanderen en Limburg) reeds enigszins ingeburgerd te zijn. Ook de drempel om deel te nemen aan een aantal provinciale jeugdevenementen ligt lager dan vroeger. Er is ook een meer gedecentraliseerde werking naar allochtonen op gang gekomen (provinciale samenwerkingsverbanden).

In het hele sportbeleid dient er wel blijvende aandacht besteed te worden aan het betrekken van allochtone jongeren en allochtone meisjes en vrouwen in het bijzonder. De lokale overheden en inzonderheid gemeentelijke sportdiensten van hun kant dienen de nodige toeleidingsinitiatieven te nemen om de allochtonen naar de sporthal te krijgen.

Er moet ook werk gemaakt van het opstellen van een efficiënter communicatieplan waarin duidelijk wordt aangegeven via welke kanalen allochtone jongeren het best bereikt kunnen worden.

MEDIABELEID

Naar aanleiding van de voorstelling van het ICEM-Jaarrapport 1997 aan de pers werd er onder meer op gewezen dat de Vlaamse media onvoldoende toegankelijk zijn voor allochtone bevolkingsgroepen. Media vervullen evenwel een essentiële rol in onze samenleving. Volwaardige deelname van allochtonen aan de samenleving houdt bijgevolg ook in dat deze groepen in voldoende mate bereikt worden door en betrokken worden bij de Vlaamse media in het algemeen en de VRT als openbare omroep in het bijzonder.

Vanuit deze vaststellingen en bekommernissen is beslist om het overbruggen van de kloof tussen media en allochtonen naar voren te schuiven als een prioritair actiepunt voor ICEM voor de komende periode.

BEHOEFTE AAN NADER ONDERZOEK NAAR HET MEDIAGEBRUIK BIJ ALLOCHTONEN

Het uitwerken van strategieën om allochtonen via de media te bereiken veronderstelt een gedegen inzicht in het huidige mediagebruik bij allochtonen en in hun interesses, behoeften en wensen ter zake. Bij een eerste verkenning van deze thematiek heeft ICEM evenwel moeten vaststellen dat er momenteel weinig objectieve, gesystematiseerde en actuele informatie beschikbaar is over het mediagebruik bij allochtone bevolkingsgroepen.

Op initiatief van BRTN vond in de periode augustus '92 - januari '93 weliswaar een onderzoek plaats toegespitst op de vraag naar het mediagebruik (radio en tv) bij Turkse en Marokkaanse volwassenen en jongeren, maar het ging hier om een louter verkennend onderzoek bij een beperkte groep (192 ondervraagden). Bovendien beschikte slechts 14 % van de ondervraagden op dat ogenblik over een schotelantenne, een situatie die ondertussen sterk gewijzigd is.

Ook naar aanleiding van het kijkersonderzoek dat VRT in opdracht van de Vlaamse regering heeft uitgevoerd, is niet gepeild naar het segment allochtonen. Algemeen gesproken is er binnen VRT weinig inzicht in het kijk- en luistergedrag bij allochtone bevolkingsgroepen.

Als eerste stap in een actieplan gericht op het toegankelijk maken van de media voor allochtonen acht ICEM het dan ook noodzakelijk om nader inzicht te verwerven in het huidige mediagedrag bij allochtonen. De bekomen inzichten moeten vervolgens toelaten na te gaan op welke wijze en onder welke voorwaarden het media-aanbod in Vlaanderen toegankelijker kan gemaakt worden voor deze bevolkingsgroepen.

In september 1998 heeft ICEM - via de coördinerend minister voor het minderhedenbeleid - de vraag voorgelegd aan de Vlaamse minister bevoegd voor het mediabeleid om een onderzoek te laten verrichten naar het mediagebruik bij allochtone bevolkingsgroepen. In dit onderzoek zouden volgende vragen centraal kunnen staan:

- Wat zijn de huidige informatiebronnen van de allochtone gemeenschappen en wat is hun herkomst? Wat zijn de behoeften en wensen ter zake voor de toekomst?
- Welke media gebruiken de allochtonen voor hun ontspanning? Wat is de herkomst van deze media? Wat zijn de behoeften en wensen ter zake voor de toekomst?
- Wat zijn de prioritaire allochtone doelgroepen binnen een mediabeleid? (alle allochtonen, alleen Turken en Marokkanen? eerste, tweede en/of derde generatie?,)

Daar dit onderzoeksproject niet voorzien was binnen lopend onderzoek en bij gebrek aan middelen voor bijkomend onderzoek is er totnogtoe geen gevolg gegeven aan dit voorstel.

AANDACHT VOOR ALLOCHTONEN BIJ DE VRT

Het gelijkekansenbeleid voor allochtonen bij de VRT heeft zich in 1998 andermaal geconcentreerd op enerzijds de tewerkstelling en anderzijds de beeldvorming.

Tewerkstelling van allochtonen binnen de VRT

De VRT tracht de instroom en doorstroom van allochtonen te bevorderen. Bij sollicitatie-oproepen worden allochtonen aangespoord zich kandidaat te stellen. Ondanks die inspanning is er nog altijd weinig instroom. Allochtonen solliciteren nagenoeg niet voor een betrekking bij de VRT. Toch heeft de VRT haar promotieteam kunnen uitbreiden met een aantal allochtone medewerkers. Op Ketnet, het jongeren-net, streeft men naar een goede mix van verschillende culturen en achtergronden. Eén van de presentatrices van Studio.ket is een kleurlinge.

Beeldvorming

De VRT betracht in de programma's een realistische niet-stereotyperende beeldvorming over allochtonen. De aanstelling van een verantwoordelijke beeldvorming bij de divisies radio en televisie wijst op het belang dat de directie hecht aan een evenwichtige beeldvorming over onze maatschappij waarin allochtonen onmiskenbaar aanwezig zijn.

In 1998 had de televisie een talentmanager in dienst. Het opsporen van talentvolle allochtonen is niet de prioritaire opdracht maar toch trachtte de talentmanager het aanwezige talent bij allochtonen te ontdekken en naar de programma's toe te leiden.

Bij de radio werd een atelier 'Meer kleur in de radio' georganiseerd. Radiomedewerkers gingen na op welke manier allochtonen in de radioprogramma's aan bod komen. Vertegenwoordigers van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en van het Intercultureel Centrum voor Migranten verleenden hun medewerking.

Binnen de radio is ook een multiculturele werkgroep actief. De groep wil allochtonen een stem geven op de radio en programmamakers stimuleren om allochtonen als gesprekspartners in radioprogramma's voldoende aan bod te laten komen. De werkgroep stelt een database samen van allochtone mannen en vrouwen die vlot Nederlands praten en gecontacteerd kunnen worden voor interviews over mainstream-onderwerpen en dus niet enkel in verband met migrantenzaken.

In de 5e editie van "Zeg niet te gauw d'er is geen vrouw" die eind september 1998 aan de pers werd voorgesteld, werd meer dan in de vorige edities aandacht besteed aan vrouwen als woordvoerders en gesprekspartners voor de migrantensector.

HET BELEID VAN DE VGC

Het allochtonenbeleid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie beoogt een harmonieus samenleven van autochtone en allochtone stadsbewoners in de stad, wijk, buurt en straat. Het beleid bestaat uit een geheel van samenhangende maatregelen en initiatieven die erop gericht zijn het samenleven van verschillende culturen te harmoniseren, met respect en waardering voor elke cultuurgroep en met het oog op een actieve ontmoeting. Er wordt van uit gegaan dat de beoogde groepen maximaal betrokken en geresponsabiliseerd worden bij het concretiseren van de initiatieven. De maatregelen en initiatieven zijn op elkaar afgestemd en vormen een deel van een integraal beleid dat vanuit de VGC in alle beleidsdomeinen wordt gevoerd.

Vanuit de verschillende beleidssectoren, thematische invalshoeken en specifieke voorzieningen kunnen een aantal concrete acties zichtbaar gemaakt worden die de participatie en de emancipatie van de allochtonen en de erkende vluchtelingen beogen.

Integratiecentra

Het regionaal integratiecentrum Foyer en de lokale integratiecentra Dar Al Amal, Güvercin lokaal integratiecentrum Schaarbeek, Lokaal Integratiecentrum Samenleven (LISA) en Lokaal integratiecentrum Buurtwerk Noordwijk worden op basis van hun erkenning als integratiecentrum door de Vlaamse Gemeenschap door de Vlaamse Gemeenschapscommissie aanvullend gesubsidieerd. LISA wordt eveneens ondersteund voor het initiatief 'de Meeting', een ontmoetingsplaats voor erkende vluchtelingen en voor zijn deelgroepgerichte werking naar erkende vluchtelingen.

Het regionaal integratiecentrum Foyer waarin ook de lokale steunpunten, de huidige lokale integratiecentra, zullen vertegenwoordigd zijn, wordt het centrum van waaruit het categoriale minderhedenbeleid in het Brusselse hoofdstedelijke gewest zal worden gecoördineerd en het inclusieve beleid zal worden gestimuleerd.

Zelforganisaties

In 1995 werd aan het Intercultureel Centrum voor Migranten de opdracht gegeven de zelforganisaties te stimuleren. Er werd immers vastgesteld dat in Brussel een groeipotentieel voor Nederlandstalige zelforganisaties aanwezig was. Bovendien zocht de VGC aansluiting bij het Vlaamse migrantenbeleid waarin structurele ondersteuning van zelforganisaties een belangrijk aandachtspunt is. De inhoud van de opdracht verschoof van stimuleringswerk naar begeleiding en uitdieping van de bestaande zelforganisaties. De opdracht voor het begeleiden en stimuleren van de Nederlandstalige zelforganisaties in Brussel wordt overgeheveld van de beleidssector Welzijn naar de beleidssector Cultuur. De opdracht krijgt voor 1999 een nieuwe invulling.

De zelforganisaties worden gesubsidieerd voor socio-culturele activiteiten. Hierbij gaat speciale aandacht naar Nederlandstaligheid en samenwerking met door de VGC erkende instellingen. Een ander aandachtspunt zijn de Brusselwerkingen van de federaties van migrantenorganisaties zoals de Federatie Marokkaanse Democratische Organisaties en de Raad van de Afrikaanse Gemeenschap in Europa / Vlaanderen.

Samenlevingsinitiatieven

De VGC subsidieert op basis van een omzendbrief en de verordening voor initiatieven die de integratie in de Vlaamse gemeenschap te Brussel bevorderen 'samenlevingsinitiatieven'.

Samenlevingsinitiatieven zijn initiatieven die een zichtbare en resultaatgerichte bijdrage leveren aan het harmonieus samenleven tussen allochtonen en autochtonen in het Brusselse hoofdstedelijke gewest. De initiatieven moeten hun zetel hebben in het Brusselse hoofdstedelijk gewest en ze moeten als Nederlandstalig kunnen beschouwd worden.

In 1998 werden een 35-tal samenlevingsinitiatieven ondersteund. De thema's die in deze initiatieven aan bod kwamen, gingen van integratie, emancipatie en participatie, over racismebestrijding, intergenerationeel werken, interculturele communicatie en wijkgericht werk tot aandacht voor de Nederlandse taal.

Culturele participatie

Participatie van allochtonen aan het culturele leven in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt gestimuleerd via subsidies aan de Gemeenschapscentra. Via specifieke initiatieven voor deze doelgroep willen zij de allochtonen ook in contact brengen met het algemene culturele aanbod van de gemeenschapscentra. De KVS wordt gesubsidieerd voor initiatieven die de participatie van allochtone gemeenschappen wil stimuleren zoals bijvoorbeeld concertenreeksen in het kader van het 'Koerdisch Nieuwjaar' of de 'Berberse Lente'. Ook het gezelschap Dito Dito dat VGC-subsidies ontvangt, heeft bij de creatie van programma's specifieke aandacht voor deelname van allochtonen als uitvoerders of toeschouwers.

Taalinitiatieven

Taalverwerving kan beschouwd worden als een onderdeel van het emancipatie- en integratieproces. De vrijwilligersinitiatieven Coördinatie Nederlands Migranten en Taallessen Nederlands aan Jonge Migranten ontvingen in 1998 een subsidiebedrag van 5.300.000 BEF voor taallessen Nederlands aan allochtonen. De werking van deze taalinitiatieven gaat uit naar verschillende doelgroepen, geconcentreerd in het Brusselse hoofdstedelijke gewest: zelforganisaties, vluchtelingen, jonge allochtonen, ... Het lesgeven gebeurt op een niet-schoolse wijze en is erop gericht de weerbaarheid van de doelgroep te bevorderen.

VGC- projecten uit de sector onderwijs met taal als thema zoals Taalvaart en BITS², bedoeld voor respectievelijk Nederlandstalige scholen met een bepaald aantal niet-nederlandstaligen en alle Nederlandstalige scholen in het Brusselse hoofdstedelijke gewest, werken aan de participatie van deze doelgroep, hoewel deze programma's hier niet specifiek voor opgezet zijn. De vzw Triptiek wordt in hetzelfde kader betoelaagd voor niet-categoriale ondersteuning van taalproblemen en leerhoudingen. In het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid kan materiaal NT2 aangevraagd worden. In 1998 werd ook in Brussel het Netoverschrijdend Nascholingscentrum opgericht waar binnen de vorming de nadruk wordt gelegd op taalvaardigheid maar waar men in de toekomst ook het accent zal leggen op vorming m.b.t. het intercultureel onderwijs. Verder werd er 'Babbelgrabbel' georganiseerd, een creatieve beurs waar leerkrachten en (allochtone) ouders ideeën voor het gebruik van het Nederlands thuis en op de speelplaats konden opdoen.

SOCIALE STADSONTWIKKELING

In diverse initiatieven die uitgevoerd worden in het kader van het SIF-beleidsplan vormen ook allochtonen een belangrijke doelgroep. De participatie van allochtone ouders en hun kinderen aan de buurt en het schoolgebeuren wordt gestimuleerd via de ondersteuning van een aantal schoolopbouwwerkprojecten zoals bijvoorbeeld het schoolopbouwwerkproject Joost-e Fien, het schoolopbouwwerk van de vzw Brussel Impuls, van de Argo en het GC de Vaartkapoen.

Beroepsopleiding

Omdat in de Brusselse hoofdstedelijke context vorming en tewerkstelling van (allochtone) risico-werkzoekenden een belangrijk aandachtspunt is, worden ook een aantal initiatieven in die zin ontwikkeld. Hierbij kan onder meer verwezen naar initiatieven voor buitenschoolse opvang als tewerkstellingsproject voor laaggeschoolde (allochtone) vrouwen, computercursussen voor laaggeschoolden die voorbereiden op een job in de bedrijfswereld en initiatieven die instaan voor de toeleiding naar beroepsopleidingen van de VDAB of de BGDA.

Gezondheid

In deze sector wordt emancipatie van allochtonen gestimuleerd via tewerkstelling in de gezondheidszorg. Zo subsidieert de VGC het project van de vzw Foyer 'interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg'. Bovendien worden er vanuit de Dienst Gezondheid en Preventie regelmatig vormingen georganiseerd voor groepen allochtone vrouwen.

Ouderen

De vzw Almanar wordt voor haar project 'Ouderenadviseurs voor Marokkanen van de eerste generatie' ondersteund.

Jongeren

Participatie en emancipatie van allochtone jongeren wordt ondersteund door subsidies aan werkingen voor kansarme jongeren, nl. Centrum West, Vereniging Marokkaanse Jongeren, Jongerencentrum Chicago, Jeugdcentrum De Fabriek, Jeugdhuis Montana, het Vormingscentrum van de Foyer, Wijkhuis Chambéry, Mini-Anneessens en KAJuit. Deze initiatieven hebben een eigen plaats gekregen binnen het jeugdwerkbeleidsplan naast andere jeugdwerkverenigingen. Ook via de ondersteuning van sportactiviteiten, zoals BIS-Foyer, J-Sport en een sportproject van het JC Chicago, wil men de integratie en participatie van allochtone jongeren stimuleren en sport promoten.

HOOFDSTUK 2

EMANCIPATIEBELEID NAAR VOYAGEURS EN ZIGEUNERS

INLEIDING

Woonwagengezinnen zijn personen met een nomadische cultuur die zich legaal in België bevinden en die traditioneel in een woonwagen wonen of gewoond hebben, in het bijzonder de autochtone voyageurs en de zigeuners en degenen die met deze personen samenleven of er in de eerste graad van afstammen (minderheden decreet, artikel 2,3°).

Geschat wordt dat een duizendtal woonwagengezinnen (ongeveer drieduizend personen) in een woonwagen leven. Daarnaast woont een groot aantal voyageurs of zigeuners in huizen zonder afstand te doen van hun eigen cultuur en met al dan niet de wens terug in een woonwagen te gaan leven. De laatste jaren is de toestroom van Oost-Europese zigeuners in Vlaanderen sterk toegenomen. Hun aantal in Vlaanderen en Brussel wordt op 10.000 geschat (bron: Vlaams Centrum Woonwagenwerk). De meeste Oost-Europese zigeuners leven in de illegaliteit. Zij komen wel vaak als asielzoeker binnen.

De woonwagengezinnen die hoofdzakelijk in Vlaanderen verblijven zijn in de Belgische bevolkings- of vreemdelingenregisters ingeschreven, hetzij op de plaats waar zij langer dan zes maanden per jaar staan, hetzij op een referentieadres indien zij rondtrekken. Buitenlandse rondtrekkenden zijn in hun land van herkomst ingeschreven.

De gemeenschappelijke eigenheid van voyageurs en zigeuners is in de eerste plaats te vinden op het culturele vlak. Zo ervaren zigeuners en voyageurs zichzelf als een zelfstandig volk dat leeft en zich ontwikkelt binnen maar los van de meerderheidscultuur rondom hen. Een typisch kenmerk van de nomadische cultuur is het onderscheid tussen wij (zigeuners, voyageurs) en zij (de burgers).

Kenmerkend is ook dat er weinig gepland wordt op lange termijn. Hun leven, werken en wonen vormen een eenheid. Vandaar dat de opdeling van de levenssferen in de burgermaatschappij (school, werk, thuis, ontspanning, godsdienst, ...) weinig aansluiting vindt bij hun leefwereld. Op het vlak van gezondheid vb. zal men er sterk op vertrouwen het geluk te hebben van gezond te blijven, terwijl preventieve zorgen minder aandacht krijgen. Een ander typisch kenmerk is het begaan zijn met zuiverheid, zowel moreel als fysiek. Dit uit zich o.m. in zeer propere woonwagens, nauwgezette voedselbereiding enz. Nog een ander kenmerk van voyageurs en zigeuners is hun allround vakmanschap. Als een beroep vandaag niet meer loont schakelen ze morgen over op een ander. Opvallend hierbij is dat zij zich nestelen in de zogenaamde niches van de economie. Uit werken gaan trekt hen hoegenaamd niet aan, zelfstandige arbeid des te meer. Belangrijk is hierbij te vermelden dat deze cultuurtrekken gedeeld worden door alle zigeuners ter wereld.

De eigen culturele kenmerken van de woonwagenbevolking leiden er toe dat woonwagengezinnen een kwetsbare groep zijn. Wanneer men vb. de inkomensstructuur analyseert van de woonwagenbevolking die in Vlaanderen in een woonwagen verblijft, dan ziet men het volgende (bron: VWC):

– inkomen uit zelfstandige arbeid	26,7 %
– inkomen uit loonarbeid	14,7 %
– vervangingsinkomen	52,9 %
– ander inkomen	5,7 %

De loon- en zelfstandige arbeid is ongeschoold of laaggeschoold. Loonarbeid is meestal van tijdelijke aard en wordt vooral door jongere woonwagengezinnen uitgeoefend. De zelfstandige arbeid is verbonden met traditionele beroepen: schroothandel, handel in tweedehandse auto's, leurhandel, stoelenmatten, straatmuzikant, messenslijper, ... De vervangingsinkomens zijn werkloosheid, bestaansminimum, invaliditeit en pensioen. Als pensioen geldt in regel het gewaarborgd minimumpensioen. Opmerkelijk is ook dat het aantal pensioengerechtigden bij de woonwagenbevolking in verhouding veel lager ligt dan bij de Vlaamse bevolking. Dit heeft te maken

met het feit dat de levensverwachting bij de vrouwen 14 jaar lager en bij de mannen zelfs 20 jaar lager ligt dan bij de Vlaamse bevolking !

Woonwagengezinnen met een laag inkomen of vervangingsinkomen krijgen een reductie of vrijstelling op o.a. het kijk- en luistergeld, provinciale en gemeentelijke rioleringsbelastingen en dergelijke. De meeste woonwagengezinnen hebben recht op een studiebeurs voor hun kind(eren). Talrijke woonwagengezinnen vragen de sociale toelagen of verminderingen waar zij recht op hebben evenwel niet aan omwille van onwetendheid of analfabetisme.

Om de zigeuners en voyageurs te ondersteunen in en te begeleiden bij hun proces van emancipatie en participatie subsidieert de Vlaamse overheid het Vlaams Centrum Woonwagenwerk (VCW), voorheen Vlaams Overleg Woonwagenwerk (VOW). Het VCW is de enige gesubsidieerde werking voor woonwagenbewoners. De werking van het VCW is gericht op geheel Vlaanderen, het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad inbegrepen. Ook vanuit Onderwijs en Kind en Gezin worden inspanningen geleverd om de woonwagengezinnen en hun kinderen te bereiken.

De gemeenschappelijke eigenheid van voyageurs en zigeuners is ook terug te vinden in de wooncultuur eigen aan deze trekkende bevolking. Deze wooncultuur wordt internationaal erkend. De traditionele woonvormen bieden geen oplossing voor hun woonbehoeften. Op sommige plaatsen vindt men zelfs families terug waarvan de stamboom tot meer dan honderd jaar terug gaat en die al die tijd in een zelfde gemeente in een woonwagen woonden. Om deze bevolkingsgroep op een goede manier te laten wonen moeten er niet alleen residentiële woonwagenterreinen voorhanden zijn maar ook doortrekkersterreinen en pleisterplaatsen.

Om deze wooncultuur mogelijk te maken subsidieert de Vlaamse overheid de aankoop, inrichting en uitbreiding van woonwagenterreinen. Vanuit een bekommernis om het woonwagenterreinenbeleid te optimaliseren is begin 1997 - op initiatief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn - de Vlaamse Woonwagencommissie (VWWC) opgericht. Hiermee geeft de Vlaamse overheid uitvoering aan project 7 uit het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, voldoende duurzame en aangepaste woonwagenterreinen aanleggen.

De werkzaamheden van de VWWC hebben geleid tot het verduidelijken van de verschillende onderdelen van een beleid inzake woonwagenterreinen, tot het eenduidig definiëren van een aantal begrippen, tot het formuleren van voorstellen van richtinggevende bepalingen en tot een aanzet van implementatie van het beleid ter zake.

Bij het uittekenen van dit kader is de VWWC vertrokken van het principe van de gedeelde verantwoordelijkheid waarbij elk bestuursniveau (Vlaams - provinciaal - lokaal) een aantal taken dient op te nemen. Het aanleggen, onderhouden en beheren van woonwagenterreinen wordt tot de opdrachten van de gemeenten en provincies gerekend. De Vlaamse overheid heeft als opdracht om ter zake richtinggevend, stimulerend en ondersteunend op te treden. Gegeven de gedeelde verantwoordelijkheid wordt het woonwagenterreinenbeleid mee opgenomen in de sectorale besprekingen die gevoerd worden in het kader van het Pact tussen de Vlaamse regering en de Vlaamse gemeenten en OCMW's.

Op 19 december 1998 heeft de Vlaamse regering de voorstellen van de VWWC principieel goedgekeurd. Hiermee is een belangrijke stap gezet om de woonsituatie van de woonwagenbevolking daadwerkelijk te verbeteren. Deze beslissing, eenmaal in uitvoering, zal ongetwijfeld een positieve weerslag hebben op de globale leefsituatie van de woonwagenbevolking. Het oplossen van het tekort aan woonwagenterreinen en hieraan gekoppeld het bieden van de nodige woonzekerheid is immers een noodzakelijke voorwaarde voor het resultaatgericht bestrijden van achterstand en achterstelling op andere terreinen.

Naar een beleid inzake woonwagenterreinen

Het woonwagenterreinenbeleid heeft tot doel de woonwagenbevolking in een kwalitatief goede woonomgeving de nodige woonzekerheid te bieden. Dit kan enkel voor zover er voldoende legale residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen voorhanden zijn. Met haar Verslag aan de Vlaamse regering heeft de VWWC het kader gecreëerd voor het voeren van een beleid inzake woonwagenterreinen in Vlaanderen. Bij het uittekenen van dit kader is vertrokken van het principe van gelijke behandeling enerzijds en is rekening gehouden met de specifieke eigenheid van deze bevolkingsgroep anderzijds. Wat dit kader juist inhoudt, wordt hieronder beknopt weergegeven. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen we naar het Verslag van de Vlaamse Woonwagencommissie.

Residentiële woonwagenterreinen voor woonwagenbewoners

Een residentieel woonwagenterrein voor woonwagenbewoners is een terrein bestemd en ingericht voor het sedentair wonen in woonwagens en waarop een beperkte ambachtelijke en/of commerciële activiteit kan plaatsvinden in overeenstemming met de heersende wetgeving.

Provinciale en lokale besturen, evenals verenigingen van gemeenten en OCMW's kunnen een toelage ontvangen vanwege de Vlaamse overheid voor het aanleggen, inrichten en/of uitbreiden van woonwagenterreinen (BVE van 29 juni 1983, gewijzigd bij BVR van 23 oktober 1991 en 30 maart 1994). Niet alle openbare besturen vragen evenwel om een financiële tussenkomst voor het aanleggen, inrichten en/of uitbreiden van een residentieel woonwagenterrein. Bovendien kunnen ook vanuit particulier initiatief woonwagenterreinen worden aangelegd, ingericht en beheerd.

Recente gegevens over het aantal gereguleerde residentiële standplaatsen en over het aantal sedentaire woonwagengezinnen zijn niet beschikbaar. De laatste volledige telling, uitgevoerd door het Vlaams Centrum Woonwagenwerk dateert van 1996. Op dat ogenblik werden er slechts 387 gereguleerde residentiële standplaatsen geteld (waarvan 8 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), verspreid over 27 gemeentelijke residentiële woonwagenterreinen. Daarnaast werden er 593 sedentaire woonwagengezinnen geteld die op een niet-gereguleerd terrein verbleven. Bovendien is de infrastructuur op heel wat gereguleerde residentiële woonwagenterreinen onvoldoende en is men niet altijd in regel op het vlak van ruimtelijke ordening.

Teneinde de Vlaamse overheid instrumenten aan te reiken om de door haar gesubsidieerde residentiële woonwagenterreinen op een verantwoorde manier in te planten, in te richten en te beheren, heeft de VWWC een aantal richtinggevende bepalingen uitgewerkt. Bij het uitwerken van deze bepalingen heeft de VWWC zich onder meer gebaseerd op de resultaten van de doorlichting van de 15 door de Vlaamse overheid gesubsidieerde woonwagenterreinen (263 standplaatsen), uitgevoerd door de studiegroep Mens en Ruimte¹ (zie ook ICEM-Jaarrapport 1997, p. 142-149). Daarnaast heeft de VWWC ook de kostprijs van deze terreinen berekend.

Inplanting van nieuwe residentiële woonwagenterreinen

¹ Mens en Ruimte, Evaluatie van bestaande woonwagenterreinen en evoluties in de woonvorm, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1997.

Nieuwe residentiële woonwagenterreinen worden bij voorkeur in stedelijke gebieden ingeplant, aansluitend bij bestaande woonwijken wanneer het om terreinen met een bepaalde omvang gaat (vb. minimum 5 woonwagengezinnen). Terreinen met een kleinere omvang kunnen ook in de kernen van het buitengebied ingeplant worden.

De locaties worden bepaald hetzij door de gemeente in het kader van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplanningsproces, hetzij door het Vlaams Gewest, de provincie en de gemeente samen in het kader van het afbakeningsproces van het stedelijk gebied.

De aanduiding van de concrete locatie waar het residentieel woonwagenterrein zal komen, kan gebeuren op basis van volgende afwegingen:

1. integraal deel uitmaken van de woonstructuur;
2. ambachtelijke en/of commerciële activiteiten op het terrein voldoen aan het verwevingsprincipe;
3. ontsluiting van het terrein is louter gericht op het toegang geven;
4. het terrein onderschrijft het ruimtelijk functioneren van de essentiële functies van het buitengebied (wonen en werken en natuur, landbouw en bos) en de aanwezigheid van de karakteristieke landschapselementen en -componenten.

Inrichting van residentiële woonwagenterreinen

In haar verslag heeft de VWWC ook een aantal richtlijnen geformuleerd met betrekking tot de inpassing van het woonwagenterrein in de omgeving, de toegankelijkheid van het terrein, de collectieve uitrustingen op het terrein (nutsvoorzieningen, wegenis en dienstgebouw), de individuele uitrustingen (standplaats en individueel dienstgebouw, individuele nutsvoorzieningen) en de leefbaarheid, de beheersbaarheid en de privacy. Elke standplaats op een residentieel terrein dient over een individueel dienstgebouw te beschikken. Het voorhanden zijn van een collectief dienstgebouw kan aangewezen zijn, maar is niet noodzakelijk.

Deze richtinggevende bepalingen moeten er toe leiden dat een residentieel woonwagenterrein een geïntegreerd onderdeel uitmaakt van de bestaande omgeving, gemakkelijk toegankelijk is voor grote combinaties (trekker met mobiele woonwagen of trekker met oplegger) en zo weinig mogelijk verkeershinder oplevert voor de bewoners in de onmiddellijke omgeving. Zij moeten er ook toe leiden dat het terrein zelf met de nodige zorg wordt aangelegd. Hierbij pleit de VWWC o.m. voor een gebruik van duurzame materialen en voor een architecturale kwaliteit van de dienstgebouwen. De VWWC pleit er verder ook voor om een residentieel woonwagenterrein klein te houden (10 à 15 standplaatsen). Grotere terreinen worden best opgedeeld in clusters. Op het terrein mogen enkel beperkte kleinschalige ambachtelijke en/of commerciële activiteiten worden verricht. Bijbouwen op de individuele standplaats kan enkel voor zover dit voorzien was in het totaalconcept van het terrein. De gemeenschappelijke oppervlakte bestemd voor groen- en speelruimte dient minimaal 15 % van de totale oppervlakte van het terrein te bedragen.

Beheer van residentiële woonwagenterreinen

Het volstaat niet om een terrein in te planten en in te richten. Eenmaal ingericht en bewoond moet ook de nodige aandacht besteed worden aan het adequaat beheren van het terrein. Dit kan door te voorzien in een huishoudelijk reglement en in een aantal beheersfuncties. Het huishoudelijk reglement moet uitsluitsel geven over de toelatingsvoorwaarden, het gebruik en onderhoud van de infrastructuur, de leefbaarheid op en rond het terrein, de betaling, de sanctionering en de rechten en plichten van terreinuitbater en bewoner. Naast het huishoudelijk reglement dient minstens voorzien in volgende beheersfuncties: een beheerder, een coördinator, een toezichter, een onderhoudsdienst en een lokale woonwagencommissie.

Financiering van residentiële woonwagenterreinen

Het **subsidiereglement** van de Vlaamse Gemeenschap dat aan openbare besturen een subsidie verleent bij het inrichten van een woonwagenterrein dateert van 1983. De subsidie bedroeg oorspronkelijk 60 % en werd in 1990 verhoogd tot 90 %.

Vermits er in Vlaanderen tot op heden geen doortrekkersterreinen voorhanden zijn en de lokale overheid volledig instaat voor de kosten voor het voorzien in pleisterplaatsen, heeft de Vlaamse overheid totnogtoe enkel residentiële woonwagenterreinen gesubsidieerd.

Uit een analyse van deze subsidieverlening tijdens de periode 1983-1997 blijkt dat sinds het subsidiepercentage werd opgetrokken de kostprijs per standplaats stelselmatig is gestegen. De hogere kostprijs resulteerde in een betere kwaliteit van de realisaties die vooral te merken is aan de individuele dienstgebouwen. Dit wordt ook bevestigd door de studie van Mens en Ruimte.

In de periode 1987-1997 heeft de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn in totaal 263 standplaatsen op 15 residentiële woonwagenterreinen geheel of gedeeltelijk gesubsidieerd en dit voor een totaalbedrag van 164,3 miljoen BF.

Voor 1998 was een bedrag van 20,1 miljoen BF vastgelegd. Aanvragen voor subsidiëring in dit kader worden naast de afdeling Algemeen Welzijnsbeleid ook behandeld door de afdeling Gesubsidieerde Infrastructuur. De subsidiëring van de woonwagenterreinen gebeurt vanuit progr. 41.7, ba 63.01.

Tabel: overzicht van de vastleggingen op progr. 41.7, ba 63.01 in 1998

Gemeente	Bestemming	Bedrag
Sint-Katelijne-Waver	perceel gebouwen	902.432 BF
Leuven	wegen- en rioleringswerken	4.539 BF
Leuven	bouw sanitaire units	13.851.110 BF
Aalst	wegenis en riolering	4.794.377 BF
Aalst	Nutsleidingen	510.831 BF
Totaal		20.063.289 BF

Voor het begrotingsjaar 1999 is het vastleggingskrediet verhoogd tot 45.4 miljoen BF.

De Vlaamse regering heeft op 19 december 1998 opdracht gegeven het **bestaande subsidiereglement aan te passen** rekening houdend met de reflecties, richtlijnen en berekeningen weergegeven in het Verslag van de VWWC.

In uitvoering van deze opdracht heeft de VWWC begin 1999 een ontwerpbesluit houdende de subsidiëring van de verwerving, de inrichting, de renovatie en de uitbreiding van woonwagenterreinen voorbereid. De voorgestelde wijzigingen betreffen enerzijds de uitbreiding van de begunstigden van de subsidie met de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij en de door haar erkende sociale huisvestingsmaatschappijen, het Vlaams Woningfonds van de Grote Gezinnen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Anderzijds wordt het subsidiereglement vereenvoudigd. De bespreking van dit ontwerpbesluit in de Vlaamse regering is voorzien voor maart - april 1999.

Aansluitend hierbij heeft de Vlaamse regering de VWWC op 19 december 1998 ook opgedragen om richtlijnen uit te werken inzake de **vergoeding voor gebruik**. Uit een rondvraag bij de bestaande woonwagenterreinen blijkt immers dat de vergoeding voor gebruik die woonwagengewoners betalen voor het gebruik van een standplaats schommelt tussen 750 BF en 2.500 BF per maand. Deze prijs wordt vastgesteld door de betrokken gemeenten. De criteria waarop deze prijs berekend wordt, zijn evenwel niet doorzichtig en eenduidig zodat de woonwagengewoners geconfronteerd worden met verschillende prijzen alnaargelang het terrein waar zij verblijven. Teneinde vanuit het oogpunt van een gelijke behandeling tot meer doorzichtige en eenduidige afspraken te komen, zal de VWWC tegen

eind 1999 een doorzichtige en eenduidige regeling voor de gebruiksvergoeding aan de nieuwe Vlaamse regering voorleggen.

Naast het subsidiereglement kunnen lokale besturen ook de middelen uit het **Sociaal Impulsfonds** aanwenden voor investering in woonwagenterreinen. Momenteel zijn er 5 gemeenten die in beperkte mate SIF-middelen hiervoor aanwenden: Ham (± 2 miljoen BF in '99), Oud-Turnhout (750.000 BF in de periode '97-'99), Maasmechelen (1 miljoen BF in '99), Maaseik (100.000 BF in '99) en Leuven (exact bedrag nog niet gekend). Met uitzondering van Leuven worden deze middelen geïnvesteerd in bestaande woonwagenterreinen.

Kostprijs van een standplaats op een residentieel woonwagenterrein

Op basis van de richtnota's omtrent de vereisten inzake de inrichting van residentieële terreinen heeft de VWWC volgende uitgangspunten vooropgesteld voor het ramen van de kostprijs van een standplaats op een residentieel woonwagenterrein:

- grootte van de standplaats: minimum 150 m²
- individueel dienstgebouw: 12 à 18 m² (rekening houdend met de minimale voorzieningen)
- de verhouding: totale oppervlakte van de standplaatsen/totale oppervlakte van het terrein = 45 à 60 %

Aan de hand van deze uitgangspunten en op basis van de richtnota's omtrent de vereisten inzake de inrichting van residentieële terreinen heeft de VWWC vervolgens een berekening gemaakt van de geschatte kostprijs per standplaats op een residentieel woonwagenterrein. Volgende elementen dienen hierbij in rekening gebracht: het individueel dienstgebouw, de infrastructuur en de eigenlijke standplaats. In deze berekening is geen rekening gehouden met de eventuele kostprijs voor de grondverwerving. De kost hiervoor kan naargelang de lokalisering vrij hoog oplopen. Richtprijzen hiervoor opgeven is dan ook niet mogelijk.

Wat het *individueel dienstgebouw* betreft kan men stellen dat het door het steeds groter worden van de woonwagens en het toenemend comfort in de woonwagen zelf mogelijk moet zijn de grootte van het individueel dienstgebouw te verkleinen en de basisuitrustingen ervan te beperken zodat de m² prijs kan dalen of minstens stabiel kan gehouden worden. De kostprijs van een individueel dienstgebouw van 18 m² kan op 720.000 BF worden geraamd, uitgaande van een basisprijs van 40.000 BF/m². Een gebouwtype met een grootte van 12 tot 14 m² zal 480.000 BF à 560.000 BF kosten.

Wat de *infrastructuur en de standplaats* betreft, kunnen op basis van een analyse van de laatste uitvoeringen en na vergelijking met gangbare prijzen, normen en uitrustingen in sociale woonwijken, afhankelijk van de kostprijs per m² terrein (variërend tussen 1.000 BF en 1.500 BF per m²) en afhankelijk van de verhouding tussen de oppervlakte van de standplaatsen t.o.v. de oppervlakte van het woonwagenterrein (45 à 60 %) en afhankelijk van de grootte van de standplaats (150 à 240 m²) volgende richtprijzen vooropgesteld:

Tabel: kostprijs standplaats excl. individueel dienstgebouw en incl. inrichting van woonwagenterrein

verhouding opp. standplaatsen / opp. wwt	prijs per m ² terrein	prijs per m ² standplaats	prijs per standplaats van 150 m ²	prijs per standplaats van 240 m ²
60 %	1.000 BF/m ²	1.665 BF/m ²	250.000 BF	400.000 BF
45 %	1.000 BF/m ²	2.225 BF/m ²	333.750 BF	534.000 BF
60 ³ %	1.500 BF/m ²	2.500 BF/m ²	375.000 BF	600.000 BF
45 %	1.500 BF/m ²	3.350 BF/m ²	502.500 BF	804.000 BF

Uit bovenstaande tabel blijkt dat een standplaats minimum 250.000 BF kost en maximum 804.000 BF. Bovenvermelde sommen houden geen rekening met het voorzien van een gemeenschappelijk dienst- of ontmoetingsgebouw.

Voor de subsidiëring van operaties van werken van een sociaal woonproject of een bijzonder woonproject (vb. sociale woonwijk) wordt de bovengrens voor infrastructuurwerken vastgesteld op 535.000 BF per te realiseren woongelegenheid (ministerieel besluit van 11 april 1997). Berekent men daarnaast de uiterste kostprijs voor de standplaatsen zelf op basis van de huidige geldende richtprijzen voor verharding en groenaanleg dan bekomt men volgende resultaten:

Tabel: zuivere kostprijs standplaats - excl. individueel dienstgebouw en inrichting terrein

	verharding aan 900 à 1.350 BF/m ²	groenaanleg aan 500 à 700 BF/m ²	totaal voor de standplaatsen
standplaats van 150 m ²	93 m ² (excl. 12 m ² gebouw)	45 m ²	106.200 à 157.050 BF
standplaats van 240 m ²	123 m ² (excl. 12 m ² gebouw)	81 m ²	172.800 à 255.150 BF

Volgens deze berekening bedraagt de kostprijs (bovengrens) 707.800 BF (535.000 BF + 172.050 BF) à 790.150 BF (535.000 BF + 255.150 BF), hetgeen dicht bij de in de vorige tabel berekende bovengrens van 804.000 BF ligt.

Uit voorgaande berekeningen blijkt dat de investering voor een *kwaliteitsvol uitgevoerde standplaats* tussen 500.000 BF en 800.000 BF ligt. Rekent men daarbij de kostprijs van het individueel dienstgebouw (500.000 BF à 700.000 BF) dan kan stellen dat de *gemiddelde kostprijs per standplaats*, inclusief individueel dienstgebouw inbegrepen, tussen *1.000.000 BF en 1.500.000 BF* ligt.

Doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners

Een doortrekkersterrein voor woonwagenbewoners is een terrein bestemd en ingericht voor het tijdelijk plaatsen van verkeerswaardige woonwagens.

Jaarlijks zijn er een duizendtal doortrekkers die Vlaanderen aandoen op hun doortocht. Daarnaast zijn er zowat 120 in Vlaanderen gedomicilieerde Rom-zigeunergezinnen die sterk nomadisch leven. Voor deze doortrekkers zijn er momenteel geen doortrekkersterreinen voorhanden.

Naar analogie van de residentiële woonwagenterreinen heeft de VWWC ook een aantal richtinggevende bepalingen geformuleerd m.b.t. de uitbouw van doortrekkersterreinen.

Inplanting van doortrekkersterreinen

Doortrekkersterreinen worden bij voorkeur in stedelijke gebieden ingeplant waarbij een bundeling met bestaande woonwijken geen absolute voorwaarde is, gelet op de tijdelijke aanwezigheid van woonwagengezinnen op dit terrein. De locaties worden bepaald door de provinciale overheid in overleg met de lokale overheid en worden afgebakend in gemeentelijke bijzondere plannen van aanleg.

Het aanduiden van de concrete locatie van het doortrekkersterrein kan gebeuren aan de hand van volgende afwegingen:

1. aansluiten bij de bebouwde omgeving en integraal deel uitmaken van de woonstructuur;
2. ambachtelijke en/of commerciële activiteiten op het terrein voldoen aan het verwevingsprincipe;

3. ontsluiting van het terrein is louter gericht op het toegang geven;
4. het terrein onderschrijft het ruimtelijk functioneren van de essentiële functies van het buitengebied (wonen en werken en natuur, landbouw en bos) en de aanwezigheid van de karakteristieke landschapselementen en -componenten.

Inrichting van doortrekkersterreinen

In haar verslag heeft de VWWC ook een aantal richtlijnen geformuleerd met betrekking tot de inpassing van het doortrekkersterrein in de omgeving, de toegankelijkheid van het terrein, de collectieve uitrustingen op het terrein (nutsvoorzieningen, wegenis en dienstgebouw) en de leefbaarheid, de beheersbaarheid en de privacy (standplaats, groenvoorziening). Een doortrekkersterrein moet altijd over een collectief dienstgebouw beschikken. In tegenstelling tot residentiële woonwagenterreinen moeten doortrekkersterreinen geen individuele dienstgebouwen oprichten. Ook hier pleit de VWWC er voor om minimaal 15 % van de totale oppervlakte te reserveren voor de gemeenschappelijke oppervlakte bestemd voor groen- en speelruimte.

Beheer van doortrekkersterreinen

Ook bij doortrekkersterreinen dient de nodige aandacht besteed aan het goed functioneren van het terrein eenmaal het op kwalitatief volwaardige wijze werd aangelegd en ingericht. Doortrekkersterreinen vereisen een specifieke regelgeving. Deze kan vastgelegd in één globaal huishoudelijk reglement of gespreid over verschillende reglementen naargelang de specifieke luiken die er in geregeld worden (politie, bezoekersregeling, betalingsmodaliteiten, enz.). De regelgeving moet uitsluitend geven over de toelatingsvoorwaarden, het gebruik en onderhoud van de infrastructuur, de leefbaarheid op en rond het terrein, de betaling, de sanctionering en de rechten en plichten van terreinuitbater en bewoner. Opdat deze regelgeving zou bijdragen tot een goed beheer van het doortrekkersterrein moeten daarnaast voldoende middelen voorzien voor het uitoefenen van volgende beheersfuncties: beheerder, toezichter, onderhoudsdienst en de provinciale woonwagencommissie.

Financiering van doortrekkersterreinen

Het **subsidierement** van de Vlaamse Gemeenschap dat aan openbare besturen een subsidie verleent bij het inrichten van een woonwagenterrein dient ook als basis voor de aanleg van doortrekkersterreinen. Tot op heden werden geen aanvragen voor doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners ingediend.

Zoals hierboven reeds werd vermeld heeft VWWC in opdracht van de Vlaamse regering begin 1999 een ontwerpbesluit houdende de subsidiëring van de verwerving, de inrichting, de renovatie en de uitbreiding van woonwagenterreinen voorbereid. In dit ontwerp-besluit zijn de doortrekkersterreinen expliciet opgenomen.

Aansluitend bij de opdracht van de Vlaamse regering om richtlijnen uit te werken inzake de **vergoeding voor gebruik** die woonwagenbewoners op residentiële woonwagenterreinen dienen te betalen, zal de VWWC eveneens tegen eind 1999 een doorzichtige en eenduidige regeling voor de gebruiksvergoeding op doortrekkersterreinen aan de nieuwe Vlaamse regering voorleggen..

Kostprijs van een standplaats op een doortrekkersterrein

Op basis van de richtnota's omtrent de vereisten inzake de inrichting van doortrekkersterreinen heeft de VWWC volgende uitgangspunten vooropgesteld voor het ramen van de kostprijs van een standplaats op een doortrekkersterrein:

- grootte van de standplaats: minimum 100 m²
- collectief dienstgebouw: 25 à 50 m² (rekening houdend met de minimale voorzieningen)
- de verhouding: totale oppervlakte van de standplaatsen/totale oppervlakte van het terrein = 55 à 70 %

In onderstaande berekening wordt geen rekening gehouden met de eventuele kostprijs voor de grondverwerving. De kost hiervoor kan naargelang de lokalisering vrij hoog oplopen. Richtprijzen hiervoor opgeven is niet mogelijk.

De grootte van een *collectief dienstgebouw* is vooral afhankelijk van de grootte van het doortrekkersterrein en de extra voorzieningen die men er wil in onderbrengen. Gemiddeld kan men rekenen dat een dienstgebouw tussen de 25 en 50 m² groot dient te zijn. De eenheidsprijs kan geraamd op 35.000 à 40.000 BF/m². De totale investering kan op basis van deze waarden geschat worden op 875.000 BF à 2.000.000 BF, waarbij de laagste prijs geldt voor een klein doortrekkersterrein met minimale uitrustingen en de hoogste prijs voor doortrekkersterreinen waarbij het collectief gebouw degelijk wordt uitgerust.

Wat de infrastructuur en de standplaats betreft, kunnen uit een onderzoek van de uitvoeringen van residentiële terreinen en na vergelijking met gangbare prijzen, normen en uitrustingen in sociale woonwijken, afhankelijk van de kostprijs per m² terrein (1.000 BF à 1.500 BF per m²) en afhankelijk van de verhouding tussen de oppervlakte van de standplaatsen t.o.v. de oppervlakte van het woonwagenterrein (55 à 70 %) en afhankelijk van de grootte van de standplaats (100 à 240 m²) volgende richtprijzen gelden:

Tabel: kostprijs standplaats incl. inrichting van terrein

verhouding opp. standplaatsen / opp. terrein	prijs per m ² terrein	prijs per m ² standplaats	prijs per standplaats van 100 m ²	prijs per standplaats van 240 m ²
70 %	1.000 BF/m ²	1.400 BF/m ²	140.000 BF	336.000 BF
55 %	1.000 BF/m ²	1.800 BF/m ²	180.000 BF	432.000 BF
70 ³ %	1.500 BF/m ²	2.100 BF/m ²	210.000 BF	504.000 BF
55 %	1.500 BF/m ²	2.700 BF/m ²	270.000 BF	648.000 BF

Uit bovenstaande tabel blijkt dat een standplaats van 100 m² minimum 140.000 BF kost en maximum 270.000 BF. De kostprijs is sterk afhankelijk van de materiaalkeuze, het percentage verharde oppervlakte, de extra zonering buiten de standplaatsen en de graad van uitrusting inzake riolering en nutsvoorzieningen. In tegenstelling met residentiële terreinen zal voor een doortrekkersterrein de investering eerder de laagste bedragen benaderen.

Uit voorgaande berekeningen blijkt dat de investering voor een *kwaliteitsvol uitgevoerde standplaats* tussen 270.000 BF en 650.000 BF ligt, afhankelijk van de grootte van de eigenlijke standplaats. De investering voor een *collectief dienstgebouw* ligt tussen 875.000 BF à 2.000.000 BF.

Pleisterplaatsen voor woonwagenbewoners

Een pleisterplaats voor woonwagenbewoners is een terrein dat normaal gezien niet bestemd is voor het plaatsen van woonwagens maar waarop voor een beperkte periode van enkele weken verkeerswaardige woonwagens kunnen staan. Plaatsen die hiervoor in aanmerking komen, zijn bijvoorbeeld een openbaar of privé-parkeerterrein, een doodlopende of ongebruikte weg, een openbaar plein, een braakliggend stuk grond, enz.

Pleisterplaatsen zijn nodig als specifieke voorziening naast doortrekkersterreinen en zijn bedoeld om het onregelmatig verblijf op te vangen. De nood aan pleisterplaatsen stelt zich bijzonder acuut in de zomerperiode.

Op 10 juni 1998 heeft de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn een **omzendbrief** uitgevaardigd over de aandachtspunten en richtlijnen bij het aanwijzen, inrichten en beheren van pleisterplaatsen. De omzendbrief bepaalt ook dat in principe elke gemeente een plaats zou moeten kunnen aanwijzen waar doortrekkende woonwagenbewoners voor een beperkte periode kunnen verblijven. In gemeenten met meer dan 25.000 inwoners zou er enkele maanden per jaar een pleisterplaats moeten zijn waar ten minste tien gezinnen voor een beperkte tijd terecht kunnen. Omdat het aangewezen kan zijn dat gemeenten met elkaar overleggen over het uitbouwen van deze voorziening, wordt in de omzendbrief ook gesuggereerd om op provinciaal niveau te overleggen. Op basis van dit overleg kan men een plan opmaken waarin intergemeentelijke afspraken worden gemaakt over de periode en frequentie van verblijfsduur en over het aantal gezinnen dat op de pleisterplaats terecht kan. Er kunnen ook afspraken gemaakt worden over de sporadische opvang van grote groepen.

De Vlaamse Gemeenschap komt niet tussen in de kosten voor de inrichting en het beheer van pleisterplaatsen. Deze kosten worden integraal door de lokale overheid gedragen. Voor deskundige begeleiding moeten de lokale besturen beroep kunnen doen op de provinciale overheid.

Verdere werkzaamheden van de Vlaamse Woonwagencommissie

In haar beslissing van 19 december 1998 heeft de Vlaamse regering de VWWC opdracht gegeven om een aantal bijkomende voorstellen uit te werken teneinde de regering toe te laten het beleid inzake woonwagenterreinenbeleid verder te verdiepen. Deze opdrachten zullen de werkzaamheden van de VWWC in de komende periode bepalen. Ze worden hieronder beknopt toegelicht.

Een scenario en budgettaire plan voor het uitbouwen van woonwagenterreinen

In project 7 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid werd een scenario uitgetekend om op termijn te kunnen beschikken over voldoende residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen. Dit scenario dient evenwel getoetst aan de hierboven vermelde ruimtelijke uitgangspunten. Bovendien dienen de in dit scenario opgenomen gegevens over de behoefte aan standplaatsen geactualiseerd. De Vlaamse regering heeft de VWWC dan ook opgedragen om tegen eind '99 een nieuw scenario uit te tekenen voor de uitbouw van residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen rekening houdend met de ruimtelijke uitgangspunten en de beschikbare begrotingskredieten en gebaseerd op zo exact mogelijke gegevens inzake de noden van het doelpubliek.

Omdat het uitbouwen van het aanbod aan woonwagenterreinen een budgettaire weerslag zal hebben, heeft de Vlaamse regering de VWWC eveneens opgedragen om een globaal budgettaire plan op te maken voor de uitbouw van een adequaat aanbod aan woonwagenterreinen (residentiële en doortrekkers). Vertrekkend van de kostprijsberekening per standplaats zal de VWWC tegen eind 1999 dit globaal budgettaire plan opstellen. Daar de toegekende subsidies, de aangewende SIF-middelen en de te betalen vergoeding voor gebruik elk op zich een invloed hebben op de vraag naar extra financiële middelen zullen zij ook in dit budgettaire plan opgenomen worden.

Sensibiliseren van de gemeenten

Het voorzien in voldoende duurzame en aangepaste woonwagenterreinen is geen einddoel maar een vertrekbasis voor het voeren van een gelijkkansenbeleid naar deze doelgroep. Lokale besturen vervullen hierbij een essentiële rol. Het belang van een goede communicatie met de lokale besturen mag dan ook niet onderschat worden.

Teneinde de gemeenten maximaal bij het woonwagenterreinenbeleid te betrekken neemt de VWWC zich dan ook voor om in de komende periode een communicatiestrategie naar de gemeenten toe uit te werken. Als eerste stap in dit verband organiseerde de Vlaamse Woonwagencommissie in samenwerking met de studiegroep Mens en Ruimte op 23 maart 1999 een studiedag. Met deze studiedag wil de VWWC de lokale besturen informeren over en sensibiliseren voor het voeren van een woonwagenterreinenbeleid. Daarnaast wil de VWWC de studiedag ook benutten om de algemene beleidslijnen te toetsen aan de concrete lokale praktijk en de wensen en behoeften van de woonwagenbewoners. Van deze studiedag zal een verslagboek worden gemaakt dat in juni '99 aan de deelnemers en andere geïnteresseerden zal bezorgd worden. De VWWC zal de bevindingen van deze studiedag ook terugkoppelen naar haar verdere werkzaamheden.

Bepalingen voor het vergunnen van niet-gesubsidieerde residentiële terreinen

De richtinggevende bepalingen die de Vlaamse regering op 19 december '98 heeft goedgekeurd hebben enkel betrekking op de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde residentiële woonwagenterreinen. Het is evenwel aangewezen om - vertrekkende van deze bepalingen - aan te geven welke bepalingen richtinggevend zijn bij het aanleggen, inrichten en beheren van niet-gesubsidieerde residentiële woonwagenterreinen. In de komende periode zal de VWWC bijgevolg ook nagaan welke elementen uit de richtinggevende bepalingen richtinggevend kunnen zijn voor het bekomen van een vergunning als niet-gesubsidieerd residentieel woonwagenterrein.

Categoriale initiatieven naar voyageurs en zigeuners

Het VCW werd in 1977 gesticht door een tiental lokale vzw's en is nu uitgegroeid tot een Vlaams centrum voor voyageurs en zigeuners. Het VCW ontwikkelt een werking op het vlak van wonen, maatschappelijk werk, onderwijs, arbeid, socio-cultureel werk, gezondheid, onthaal en bekendmaking voor en met de Vlaamse voyageurs en zigeuners.

Het VCW is actief in volgende regio's en bereikt daar volgende woonwagengezinnen:

- Antwerpen agglomeratie: een 80-tal gezinnen op terreinen in Deurne, Mortsels, Wilrijk en Wommelgem. Het gaat hier om voyageurs, Roms en Manoesjen.
- Antwerpen regio Kempen: een 90-tal gezinnen, uitsluitend gesedentariseerde voyageurs.
- Gewest Brussel: een 150-tal gezinnen, zowel Manoesjen en voyageurs. Er is ook een werking naar de Roms.
- Limburg - Genk: een 60-tal voyageursgezinnen. Op het woonwagenterrein van Genk is het schoolopbouwwerkproject afgelopen en vervangen door een kinder- en vrouwenwerking.
- Limburg Maasmechelen-Hasselt: op het terrein van Hasselt leven 18 voyageursgezinnen, op het terrein van Maasmechelen leven 26 voyageurs- en kermisgezinnen. De schoolopbouwwerkprojecten zijn bij de overgang van VFIK naar SIF vervangen door wijkontwikkelingsprojecten..
- Limburg: een 100-tal voyageursgezinnen in huizen en op de terreinen in Sint-Truiden, Maaseik, Ham, Bilzen en As. De gezinnen worden bereikt via een niet specifiek projectgebonden werking. Men kan ook beroep doen op vrijwilligers.

- Vlaams-Brabant: beschikte in 1998 overeen halftijdse werker
- West-Vlaanderen: 300-tal voyageursgezinnen worden begeleid door vrijwilligers (geen betaalde krachten). Binnen een Interregproject (beroepsopleiding voor woonwagenbewoners) beschikt het VCW over een halftijdse medewerker voor Oost- en West-Vlaanderen.
- Rom-werking: voor de Rom-zigeuners werkt het VCW samen met Keree Amende in Merksem. Deze werking begeleidt een 150-tal Romgezinnen die verspreid wonen over het gehele land voornamelijk in caravans.

De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn subsidieert het Vlaams Centrum Woonwagenwerk (VCW) als enige werking voor woonwagenbewoners. Het VCW wordt aanvullend gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor haar werking in Brussel. Het VCW ontving in 1998 voor de gewone werking van het centrum een niet-gereguleerde subsidie ten bedrage van 7,6 miljoen BF waarvan 1.050.000 BF voor de installatie van een cel woonwagenwerk te Brussel (basisallocatie 33.11 van programma 41.7). Voor de bijkomende aanwerving van twee FT personeelsleden ontving het VCW 3 miljoen BF (VESOC-middelen toegekend via BVR van 08.07.1977) op basisallocatie 33.14 van programma 41.7. Het door de administratie gesubsidieerde gedeelte is de basis van een ruimere werking (14 personeelsleden en evenveel vrijwilligers waarbij de betaalde krachten werken in 16 projecten).

Door het decreet inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden zal het VCW erkend worden als één van de drie ondersteuningscentra naast het OCA (doelgroep allochtonen) en OCIV (doelgroep vluchtelingen). In de opdrachten toebedeeld via het minderhedendecreet zit een taakstelling tot regio-werking vervat. Naast de algemene werking zullen binnen elke provincie en in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad specifieke cellen geïnstalleerd worden.

Sectorale initiatieven naar voyageurs en zigeuners

Verderzetten van het onderwijsbeleid

Het onderwijsbeleid dat reeds enkele jaren wordt gevoerd ten aanzien van de woonwagenbewoners en zigeuners werd in 1998 verdergezet. Dit betekent dat het project dat loopt in drie basisscholen om Rom-, Manoesj- en voyageurkinderen op te vangen, werd gecontinueerd.

Ook het Vlaams Centrum Woonwagenwerk (VCW) werd verder gefinancierd om de coördinatie en begeleiding van de projecten op zich te nemen. Het betreft vooral de pedagogisch-didactische ondersteuning, de coördinatie van de overlegstructuren en het verhogen van de betrokkenheid van de ouders en lokale gemeenschappen bij de werking in de scholen.

Eind 1997 werd door het VCW een *inventaris* gemaakt van de Voyageurs, Manoesjen en Roms in het Nederlandstalig basis- en secundair onderwijs. Deze inventaris werd in de loop van 1998 nog aangepast. Omdat het VCW niet elke regio even intensief kan bedienen enerzijds en alleen gezinnen in woonwagens zijn opgenomen anderzijds, geeft de inventaris een zo nauwkeurig mogelijke schatting (via extrapolatie) van het aantal leerlingen dat tot de doelgroep van voyageurs, Manoesjen en Roms behoort. Daarnaast geeft de inventaris ook een overzicht van de basis- en secundaire scholen waar de leerlingen ingeschreven zijn. Deze inventaris kan als basis genomen worden om de behoefte aan extra ondersteuning voor de integratie van deze doelgroepen in het onderwijs in te schatten en te evalueren, zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs.

Daarnaast dringt zich ook een globale *evaluatie* op van de experimentele projecten in de drie basisscholen. Deze evaluatie zal betrekking moeten hebben op de regelmatige aanwezigheid van de doelgroep in de school, de mate waarin met de specificering van het onderwijsaanbod tegemoet gekomen wordt aan de onderwijsleerproblemen van de kinderen en de mate waarin er in geslaagd wordt de leerlingen te integreren in het gewone klasgebeuren. Deze evaluatie is een prioriteit voor 1999.

Ondersteuning van de woonwagengezinnen vanuit Kind en Gezin

In functie van de dienstverlening aan woonwagenbewoners neemt Kind en Gezin deel aan het provinciale overleg, georganiseerd door het Vlaams Centrum Woonwagenwerk.

Te Antwerpen loopt een specifiek project rond het toeleiden van woonwagenbewoners naar de consulten van Kind en Gezin en een gerichte ondersteuning inzake o.m. borstvoeding, verzorging en vaccinatie. Daarbij wordt over meerdere regio's van Kind en Gezin één halftijdse verpleegkundige vrijgesteld voor de begeleiding van Roms, Manoesjen en Voyageurs. De resultaten van dit project zullen gebruikt worden als leidraad voor de werking van Kind en Gezin naar de andere regio's. Te Leuven participeert Kind en Gezin aan een dergelijk initiatief. Ook in Brussel werken de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin nauw samen met het VCW.

HOOFDSTUK 3

EMANCIPATIEBELEID NAAR DE TREKKENDE BEROEPSBEVOLKING

Het emancipatiebeleid richt zich tenslotte ook naar die personen die omwille van hun **trekkend beroep** met specifieke problemen geconfronteerd worden die een bijzondere aandacht vanwege het beleid vragen. In concreto betreft het hier zowel de binnenschippers als de circuslui en de voorreizigers. Voor zover we konden achterhalen, worden er geen specifieke initiatieven genomen voor circuslui. Een stand van zaken.

De binnenvaart

De Belgische vloot bestaat uit 1.400 binnenschepen, waarvan 1.100 Vlaamse. Binnenschippers zijn personen die beroepshalve reizen van haven tot haven met hun schip. Gegevens over hun aantal zijn moeilijk te verkrijgen. In 1980 werd het aantal schippers geschat op 4.983, het aantal ingeschreven binnenschepen bedroeg toen 2.751. In 1992 werd het aantal schippers op 3.920 geschat, het aantal binnenschepen bedroeg toen 1.450. In 1997 waren er 1.281 binnenschepen. Als we de verhouding van schippers t.o.v. schepen aanhouden voor 1997, zouden er in 1997 nog 3.460 binnenschippers zijn. (bron: Statistisch verslag 1997 van het Instituut voor Transport langs de Binnenwateren, ITB)

De binnenvaart verloopt heel het jaar door. Afhankelijk van de bestemming zijn er kortere of langere wachttijden. De organisatie van de binnenvaart naar andere landen dan België, Nederland of Frankrijk gebeurt op basis van de vrije markt. De wachttijden voor bevrachting worden hierdoor meestal beperkt tot 1 dag.

Het binnenlands transport en het transport naar Nederland en Frankrijk gebeuren voornamelijk via een toerbeurtsysteem. De gemiddelde wachttijden voor bevrachtingen voor binnenlands transport en transport naar Frankrijk wordt staan vermeld in onderstaande tabel. Gegevens over de wachttijden voor het transport naar Nederland zijn niet bekend, maar globaal genomen kan gezegd worden dat ze gemiddeld iets hoger liggen dan de wachttijden voor binnenlands transport. In 1996 waren er 11.313 binnenlandse bevrachtingen, 5.556 bevrachtingen naar Frankrijk en 7.354 bevrachtingen naar Nederland.

Gemiddelde wachttijden voor bevrachtingen voor binnenlands transport en voor transport naar Frankrijk in 1996 (bron: Dienst der Regeling Binnenvaart - Jaarverslag 1996 van het ITB)

1996	Gemiddelde wachttijd binnenland	Gemiddelde wachttijd Frankrijk
januari	10 dagen	17 dagen
februari	12 dagen	22 dagen
maart	8 dagen	22 dagen
april	7 dagen	16 dagen
mei	7 dagen	15 dagen
juni	5 dagen	14 dagen
juli	10 dagen	18 dagen
augustus	8 dagen	18 dagen
september	7 dagen	13 dagen
oktober	7 dagen	14 dagen
november	6 dagen	14 dagen
december	7 dagen	14 dagen

Het toerbeurtsysteem zorgde ook voor een geleide vrachtprijs. Deze prijs, die mee door schippersverenigingen bepaald werd, zorgt ervoor dat het ondanks de langere wachttijden economisch haalbaar blijft om via het toerbeurtsysteem te werken. Op 1 december 1998 verdwijnt het toerbeurtsysteem onder druk van de EU. De gevolgen voor de binnenvaart zijn nog onduidelijk.

Vermoedelijk zullen het aantal wachtdagen dalen en zal het aantal actieve schepen verminderen. Er wordt door sommige groepen rekening gehouden met een aantal falingen.

Binnenschippers wonen op hun schip waarmee zij rondtrekken van haven tot haven. Schippers die inschrijven op het toerbeurtsysteem van de DRB (Dienst voor regeling van de binnenvaart), varen na het lossen naar één van de havens waar een toerbeurtkantoor is. Voor België zijn dat Antwerpen, Gent, Brugge, Hasselt, Brussel, Luik, Charleroi en Doornik. Vaak zijn zij ook geneigd om terug te keren naar hun thuishaven.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal zelfstandige schippers in hoofdberoep per provincie. (bron: RSZ in Jaarverslag 1996 ITB).

	Aantal zelfstandige binnenschippers
Prov. Antwerpen	568
Prov. Vlaams-Brabant	4
Prov. West-Vlaanderen	163
Prov. Oost-Vlaanderen	342
Prov. Limburg	40
Prov. Waals-Brabant	0
Prov. Henegouwen	268
Prov. Luik	42
Prov. Luxemburg	0
Prov. Namen	25
TOTAAL	1.452

De leefwereld van het schippersgezin

De leefwereld van een schippersgezin is totaal verschillend van de leefwereld van het gezin "aan de wal". Het speelt zich af aan boord van een schip, steeds onderweg van de ene haven naar de andere. Door het reizend bestaan is het voor de gezinsleden moeilijk zich te integreren in de samenleving aan wal. Men kan zich niet engageren in het socio- culturele leven aan de wal, men heeft geen vaste burens, geen vaste parochie,...

De reguliere socio-culturele voorzieningen zijn bijgevolg vaak niet of moeilijk toegankelijk voor de schippersgezinnen. Het zich niet regelmatig kunnen engageren, alsook het feit dat men bij deze voorzieningen geen (of onvoldoende) rekening houdt (of kan houden) met deze trekkende populatie, vormen belangrijke drempels of knelpunten.

Zo is het voor schippers en hun kinderen erg moeilijk om zich aan te sluiten bij een vereniging omwille van het feit dat zij zich voortdurend op een andere plaats bevinden. Wekelijks aanwezig zijn op een bijeenkomst is quasi onmogelijk en dat wordt door de andere leden van de vereniging vaak niet in dank afgenomen. Lid worden van een sportclub of een jeugdbeweging of iets dergelijks is dus erg moeilijk. Toneelstukken, opera's, concerten, ... bijwonen vergt veel inspanning. Hoe weet een schipper die op donderdag aanmeert in Hasselt, wat het culturele leven daar in het weekend te bieden heeft? Bovendien is het vaak aangewezen om op voorhand te reserveren. Maar hoe kan je reserveren als je niet weet waar je die dag zal zijn? Boeken ontlenen bij een bibliotheek is ook niet eenvoudig. Een uitleentermijn van 3 weken en hoogoplopende boetes schrikken de schippers af. Zij kunnen immers niet garanderen dat hun boeken over 3 weken weer ter plekke zijn. Een avondcursus of bijscholing volgen is niet evident in de schipperswereld. Dit omwille van alweer dezelfde redenen. Het is dus duidelijk dat vooral het socio-culturele leven aan de wal voor de schippers ontoegankelijk is.

DE LEEFWERELD VAN DE SCHIPPERSKINDEREN

Schipperskinderen groeien op in de veilige geborgenheid van een innig gezinsverband. Om en rond de aanlegplaatsen zijn er haast geen speelmogelijkheden. In de havens is het daarenboven erg gevaarlijk voor de kinderen (verdrinkingsgevaar, zwaar verkeer, e.d.). Op de binnenschepen is de leefruimte aan boord meestal beperkt. Om te spelen is er voor de kinderen dan ook slechts in beperkte mate plaats. Bovendien moeten de gezinnen omwille van de talrijke gevaren aan boord diverse voorzorgsmaatregelen treffen waardoor de mogelijkheden tot spel en creativiteit van de kinderen uiteraard ook beperkt worden. Bovendien merkt men bij deze kinderen een gebrek aan ruimtelijk inzicht en oriënteringsvermogen.

Door hun zeer specifieke beginsituatie bij aanvang van het lager onderwijs, hebben veel schipperskinderen te kampen met leer- en opvoedingsproblemen tijdens de aanvangsjaren op de lagere school. Deze moeilijkheden situeren zich vooral op het vlak van de sociale ontwikkeling, de motorische ontwikkeling en de taalontwikkeling.

De schipperskinderen in de lagere schoolleeftijd gaan meestal op internaat. Tijdens de weekends zijn ze meestal bij de ouders aan boord. Hier stelt zich voor de kinderen het probleem van speel- en recreatiemogelijkheden die nabij en toegankelijk zijn in de buurt van de aanlegplaatsen. Bovendien is de haven zo onveilig geworden dat er geen veilige speelplaatsen en ruimten voorhanden zijn. Niet in de havens maar ook niet aan de oevers van de vaarroutes. In sommige gevallen is er (bij uitzondering) ook opvang in de internaten.

Wanneer schippersjongeren gaan verder studeren, (HOBu of universiteit) zijn zij verplicht om 'op kot' te gaan aangezien er geen internaat meer is voor hen. Dit vraagt van deze 18-jarigen een bijzondere inspanning. Ten eerste omdat hogere studies een andere manier van werken vergen, maar ook omdat deze jongeren nooit zonder toezicht zijn geweest gedurende hun voorbije schoolcarrière. Plotseling wordt er van hen een grote zelfstandigheid verwacht zowel wat betreft hun studies, als voor dagelijkse taken zoals opstaan, koken, opruimen, Deze grote stap is niet altijd even vlot te verwerken en de ouders zijn soms niet te bereiken op moeilijke momenten.

Twee schipperswerkingen in Vlaanderen

Vlaanderen telt twee werkingen die zich expliciet en exclusief naar schippers richten, met name De Schroef (Antwerpen) en De Boei (Gent). Beide werkingen bieden een gelijkaardig basispakket aan diensten aan en bereiken ook effectief de schippers(gezinnen) met hun aanbod. Beide werkingen worden in stand gehouden dank zij de inzet van vrijwilligers en een beperkte professionele staf.

Het onthaal- en recreatiecentrum **De Schroef** vzw bereikt een 600-tal gezinnen uit de binnenvaart. Via haar werking wenst De Schroef de schippers via een integrale manier te bereiken met de bedoeling drempels naar de reguliere voorzieningen te verlagen. Dit kan gebeuren via doorverwijzing van de schippers naar bevoegde instanties indien mogelijk. Dit kan ook door zelf oplossingen te zoeken voor de problemen van de schippers (en hun familie) daar waar de drempels te hoog zijn.

Het centrum staat in voor de coördinatie van het kleuteronderwijsproject en de jeugdwerking. Verder wordt er ook aandacht besteed aan peuter- en kleuteropvang, het volwassenonderwijs, de uitbouw van de mantelzorg, de eerstelijnsopvang en de bibliotheek, dit alles in samenwerking met het apostolaat voor de binnenvaart.

Voor het werkjaar 1998 ontving De Schroef van de Vlaamse overheid een bedrag van 1.150.000 BF (niet-gereguleerde subsidies- afdeling Algemeen Welzijnsbeleid) voor de ondersteuning van de kernwerking van het onthaalcentrum. De jeugdwerking van De Schroef is erkend als werking

Kansarme jeugd door de dienst Jeugdwerk (1.021.000 BF). De Schroef heeft tenslotte ook een ligplaatskleuterklas waarvan de werking ondersteund wordt door het departement Onderwijs (zie verder).

Vanaf 16.01.98 werd het nieuwe gebouw geopend dankzij de steun van 'het Fonds voor de Rijn en de Binnenvaart'. Dit gebouw biedt nieuwe mogelijkheden om de groeiende werking de nodige ruimte te geven.

De schipperswerking **De Boei** ontving totnogtoe van de Vlaamse overheid geen overheidsmiddelen voor haar onthaalwerking. De Boei krijgt wel overheidsmiddelen via het departement Onderwijs voor de ligplaatskleuterklaswerking (zie verder) en via departement EWBL (Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw) voor het tewerkstellen van een administratieve kracht en een kinderverzorgster. Verder zijn er ook toelagen vanuit het Sociaal Impulsfonds van de stad Gent. Het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk Artevelde vzw tenslotte stelt een hulpverlener ter beschikking van De Boei. De Boei steunt ook op een team van vrijwillige medewerkers die hoofdzakelijk ingezet worden voor gezins- en jeugdactiviteiten.

Via het minderhedendecreet krijgen de schipperswerkingen naar de toekomst toe de kans om hun onthaalwerking op structurele basis uit te bouwen. Artikel 45 van het minderhedendecreet stelt immers dat de Vlaamse regering de doelgroepen van het minderhedenbeleid kan uitbreiden tot groepen van personen die wegens hun beroepssituatie tot de trekkende beroepsbevolking worden gerekend. De Vlaamse regering kan organisaties die zich tot deze groepen richten, binnen de beschikbare begrotingskredieten en onder de door haar te bepalen voorwaarden erkennen en subsidiëren.

In uitvoering van deze bepaling krijgt De Schroef vanaf 1 januari 1999 structurele middelen voor haar onthaalwerking. Met De Boei zijn in de loop van 1998 verkennende gesprekken gestart om een mogelijke structurele ondersteuning van de onthaalwerking vanaf 1999 voor te bereiden.

Twee ligplaatskleuterklassen

Om de integratie van schipperskinderen in het onderwijs te bevorderen, ondersteunt het departement Onderwijs al enkele jaren de werking van de ligplaatskleuterklassen van De Schroef (Antwerpen) en De Boei (Gent). Er is ook een tegemoetkoming in de werking van het Vlaams Netwerk voor Onderwijs aan Varende Kleuters (VNOVK) dat de beide scholen begeleidt.

Met dit aanbod wordt voldaan aan de behoefte aan kleuteronderwijs voor de specifieke doelgroep van schipperskleuters. Ook het internationale netwerk dat werd uitgebouwd vormt een meerwaarde en zorgt voor een continuïteit in de begeleiding van de kleuters. Feit blijft dat de omkadering van het ligplaatsonderwijs zich momenteel buiten het reglementaire kader situeert. Een voordeel van deze situatie is wel dat het onderwijs op een zeer specifieke en flexibele wijze kan worden georganiseerd. Een structurele inbedding zou hieraan afbreuk kunnen doen.

Tenslotte kan nog vermeld worden dat vanuit de ligplaatskleuterklassen geparticipeerd wordt aan het Europese "TOPILOT"-project (To OPTimize the Individual Learning process of Occupational Travellers). Dit internationaal project van EFECOT met ondersteuning van de Europese Commissie heeft als doel een multi-mediaservice op te zetten (afstandsleren). De kleuters kunnen aan boord werken met lessenspakketten en hun resultaten worden doorgestuurd naar een centrale computer. Leerkrachten kunnen via internet de resultaten bekijken en zodoende het leerproces van de kleuters volgen. De eerste reacties van ouders en kleuters zijn zeer positief. Het project liep van 1/1/1996 tot 31/1/99. In de nabije toekomst zal een rapport gepubliceerd worden met de ervaringen die tijdens het project zijn opgedaan. Momenteel loopt een ander project ("FLEX") dat voortbouwt op het

TOPILOT-project. Meer informatie over beide projecten zijn te vinden op de website van EFECOT(www.efecot.net).

OPLEIDINGEN VOOR DE BINNENVAARTONDERNEMERS

De binnenvaartondernemer werd de laatste tijd geconfronteerd met een aantal ingrijpende evoluties. Sinds 1 juni 1997 moet de nieuwe binnenvaartondernemer kennis van bedrijfsbeheer bewijzen en sinds 1 december 1998 is het toerbeurtsysteem en het forfaitair belastingsstelsel afgeschaft en vervangen door de vrije markt.

In het kader van een opwaardering én stimulering door de overheid én de noodzakelijke professionalisering van de binnenvaartsector, dit om te kunnen overleven na de liberalisering van de markt, werden een aantal opleidingsinitiatieven genomen.

In 1996-1997 werd een *opleiding bedrijfsbeheer* georganiseerd. Méér dan 500 cursisten werden bereikt. Als vervolg hierop werden in de loop van 1998 een nieuwe ondernemersopleiding binnenvaartondernemer en een informatica-opleiding uitgewerkt. Voor de uitwerking van deze projecten werd een overeenkomst gesloten tussen VIZO en de VZW Promotie Binnenvaart Vlaanderen. Het VIZO-centrum CMO-Waasland zorgde voor de concrete realisatie.

In januari 1998 startte de *ondernemersopleiding* voor de binnenvaartsector. Het VIZO-diploma 'binnenvaartondernemer' wordt erkend door de federale overheid (ministerie van Verkeer) en geeft rechtstreeks toegang tot het beroep. De opleiding omvat een zelfstudiepakket van 128 uur bedrijfsbeheer en 128 uur beroepstechnische vakken. De lesmodules worden schriftelijk en via internet aangeboden.

Belangrijk aspect in de opleiding is de permanente opvolging en begeleiding van de leraarsbegeleiders d.m.v. huistaken, contacten via telefoon en E-mail, alsook bijeenkomsten in het vormingscentrum voor de schippers in de haven van Antwerpen. Finaal komen de cursisten hun ondernemingszin verdedigen voor een jury. In totaal startten 156 cursisten deze opleiding. In januari 1999 volgde een tweede groep van 75 cursisten.

In het kader van de professionalisering van de sector is de kennis van informatica en de aanwending van telematicatoepassingen in het bijzonder een must. Eind 1998 werd het BIVASSysteem ingevoerd. Dit communicatiesysteem staat voor *Binnenvaart Intelligent Vraag en Aanbod Systeem* en brengt de verschillende actoren (verladers en schippers) permanent in verbinding op een virtuele markt zodat deze rechtstreeks met elkaar kunnen onderhandelen.

Om de binnenschippers met dit systeem te leren werken werd een inleidende *informatica-opleiding* georganiseerd. In totaal volgen 96 binnenvaartondernemers (8 groepen van 12 deelnemers) in 10 lessen een basispakket informatica (Windows- Excel - Word - Access - Internet). De lessen gaan door in CMO-Waasland. Na deze opleiding zullen zij met het BIVASSysteem leren werken en communiceren met hun klanten.

Deze omwenteling heeft wel een cultuurschok teweeggebracht bij de binnenvaartondernemers. De VZW Promotie Binnenvaart Vlaanderen meent dan ook dat een voortdurende begeleiding van deze groep noodzakelijk is en stelt eveneens als doel om samen met VIZO en CMO-Waasland een aanbod voor permanente bijscholing te creëren.

Onderwijsaandacht voor de kleuters van foorreizigers

Gerelateerd aan het project voor de schipperskleuters en vanuit de vaststelling dat de meeste kleuters van foorreizigers geen kleuteronderwijs volgen, werd het voorbije schooljaar gewerkt aan de uitbouw van een netwerk van scholen die kleuters van foorreizigers willen opvangen.

Deze opdracht wordt opgenomen door het VNOVK. Er werd gestart te Antwerpen en Gent waarbij de kleuters tijdens de kermisweken opgevangen werden in de twee ligplaatskleuterklassen. De ouders worden sterk betrokken bij het initiatief.

Tijdens het lopende schooljaar is er een uitbreiding naar andere steden (een 10-tal) waar grote kermissen gedurende een voldoende lange tijd aanwezig blijven. Naast het zoeken van scholen zal systematisch werk worden gemaakt van de inventarisatie van de kermiskleuters (in kaart brengen van de doelgroep).

DEEL 2

HET ONTHAALBELEID VOOR NIEUWKOMERS

STAND VAN ZAKEN EN RESULTATEN

Inleiding

Het Vlaamse minderhedenbeleid beperkt zich niet tot een beleid gericht op integratie van die minderheden die hier blijvend gevestigd zijn. Het minderhedenbeleid is in tweede instantie ook een onthaalbeleid, gericht op het wegwijs maken en stimuleren van nieuwkomers om deel te nemen aan onze samenleving.

Nieuwkomers zijn vreemdelingen die zich voegen bij allochtonen die zich bevinden in het Nederlandse taalgebied of het tweetalig gebied Brussel Hoofdstad in het kader van gezinshereniging of gezinsvorming of die als asielzoeker België binnenkomen. Nieuwkomer is men gedurende een beperkt aantal jaren nadat men geïmmigreerd is (minderhedendecreet, art.4, §1, 2°). De laatste jaren werd het aantal nieuwkomers in Vlaanderen geschat op rond de 5.000 per jaar. De toename van het aantal asielzoekers in 1998 heeft ook het aantal nieuwkomers doen stijgen.

Om dit tweede spoor van het minderhedenbeleid te realiseren is in het strategisch plan project 26 'trajectbegeleiding voor nieuwkomers uitwerken en implementeren' voorgesteld. Om dit project nader uit te werken is binnen ICEM de werkgroep 'Nieuwkomers' opgericht, samengesteld uit vertegenwoordigers van de betrokken administraties, de categoriale ondersteuningsstructuren, onthaalwerkingen, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vereniging van Vlaamse Provincies.

De eerste opdracht van deze werkgroep bestond er in om een algemeen onthaalmodel uit te tekenen. De werkzaamheden resulteerden in een *concept van onthaalbeleid voor meerderjarige nieuwkomers dat op 14 juli 1998 door de Vlaamse regering is goedgekeurd*. Hiermee is het onthaalbeleid voor nieuwkomers definitief uit de startblokken. De uitdaging bestaat er nu in om dit model verder te concretiseren en te implementeren. Wat er in uitvoering van deze beslissing reeds is ondernomen, welke stappen er nog moeten gezet en onder welke voorwaarden dit best zou gebeuren, wordt verder in de tekst uiteengezet.

Een belangrijke uitdaging voor de komende periode zal er in bestaan om het onthaalmodel ook toepasbaar te maken in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Met name het tweetalig karakter van Brussel en het gegeven dat de Vlaamse overheid geen rechtstreekse relatie heeft met de lokale besturen maken immers dat het onthaalmodel niet zonder meer toepasbaar is in Brussel. Vlaanderen heeft er trouwens belang bij om bijzondere aandacht te besteden aan het onthaalbeleid voor nieuwkomers in Brussel. Een goedwerkend onthaalbeleid kan nieuwkomers immers stimuleren om de Nederlandse taal te leren.

Voor het onthaal van minderjarige nieuwkomers is er in het basis en secundair onderwijs reeds meerdere jaren een *onthaalprogramma voor anderstalige leerplichtige nieuwkomers* in uitvoering. Hoeveel scholen een onthaalprogramma aanbieden en hoeveel leerlingen hierbij betrokken zijn, wordt eveneens verder in dit hoofdstuk toegelicht. De onverwachte stijging van het aantal minderjarige anderstalige nieuwkomers zet dit onthaalbeleid, vooral in het secundair onderwijs, momenteel ernstig onder druk. Dit toont aan hoe moeilijk het is om te verwachten immigratiestromen op voorhand adequaat in te schatten en op basis hiervan omkaderingen te berekenen en financiële middelen te voorzien.

Het onthaalbeleid voor meerderjarige nieuwkomers

Doelgroepen van het onthaalbeleid

Het onthaalbeleid richt zich naar volgmigranten, erkende vluchtelingen en asielzoekers.

Volgmigranten zijn vreemdelingen die immigreren in het kader van gezinsvorming of gezinshereniging. Het totaal aantal toegekende visa schommelt de laatste jaren rond 2.500 voor heel België. Deze groep heeft een relatief zeker verblijfsstatuut gericht op een langdurig verblijf in Vlaanderen. Over deze groep is weinig gesystematiseerde informatie beschikbaar.

Het aantal vreemdelingen dat jaarlijks als *erkend vluchteling* naar Vlaanderen migreert, is relatief gering. In 1995 ging het om 200 personen.

Het aantal *asielzoekers*¹ dat jaarlijks ons land binnenkomt, is aan schommelingen onderhevig. Ook wat de landen van herkomst betreft, zijn er verschuivingen merkbaar.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal aantal asielaanvragen gedurende de voorbije 10 jaar, opgesplitst naar de belangrijkste herkomstlanden (in %):

Jaar	Asiel-aanvragen	Ghana	Zaire / Congo	Rwanda	Indië	Pakistan	Turkije	(ex)Joe-goslavië	(ex)SU	Bulgarije	Roemenië	Albanië
1988	4.476	25.4	10.2	0.1	10.7	5.9	7.7	7.1	0.1	.01	1.5	0.1
1989	8.175	18.6	10.4	0.1	6.9	6.9	12.9	5.4	0.1	0.3	2.8	0.2
1993	26.408	3.7	15.6	0.2	11.6	4.8	3.2	8.1	2.7	5.2	19.2	0.7
1994	14.564	1.9	13.8	4.5	6.3	4.3	4.2	16.1	5.3	4.2	8.5	1.2
1998	21.967	*	7.8	4.8	*	*	*	29.9	9.5	2.1	7.2	5.2

* : verdwenen uit de landen top-10

bron: statistieken van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en Staatslozen

In de periode 01.02.88 - 31.12.98 werden in totaal 156.438 asielaanvragen ingediend. Hiervan werden in totaal 46.401 aanvragen ontvankelijk verklaard. Uiteindelijk werden slechts 12.397 aanvragen positief beoordeeld (erkenning als vluchteling). Het totaal aantal definitieve negatieve beslissingen (uitgeprocedeerden) bedraagt momenteel 120.955 (bron: CGVS).

Bij binnenkomst worden asielzoekers door de Dienst Vreemdelingenzaken ingeschreven in het *wachtregister*. Het adres van inschrijving in het wachtregister bepaalt welk OCMW bevoegd is voor een eventuele dienstverlening aan de asielzoeker. Daar in België het beginsel van vrijheid van woonplaats geldt, kent een inschrijving in het wachtregister enkel een administratieve verblijfplaats toe.

De toewijzing van de administratieve verblijfplaats gebeurt in uitvoering van het *spreidingsplan*, waarbij voor elke gemeente het quotum bepaald is van het aantal op te nemen asielzoekers. Het quotum is een veranderlijk gegeven en wordt bij iedere nieuwe schijf van 3.000 nieuw binnengekomen asielzoekers herberekend.

¹ De gegevens i.v.m. het spreiden en toewijzen van asielzoekers zijn geput uit volgende documenten:

- Niet-gepubliceerd rapport 'Vlaanderen en Vluchtelingen. De rol van het OCMW binnen het onthaalbeleid, OCIV, Brussel, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, 1998,
- Niet-gepubliceerd document 'Eindverslag van de activiteiten in het kader van de uitvoering van de conventie betreffende de doorstroming en het zoeken naar huisvestingsmogelijkheden voor drie bijzondere doelgroepen', OCIV, Brussel, 15 november 1998.

Bereikt een gemeente het quotum dan krijgt ze geen nieuwe asielzoekers meer toegewezen. Aangezien het Brussels Gewest zo goed als uitgesloten is van het spreidingsplan, zal 64% van de asielzoekers aan een Vlaams OCMW worden toegewezen. OCMW's wijzen er op dat de Dienst Vreemdelingenzaken onmiddellijk het volledige quotum aan een gemeente toewijst hetgeen tot gevolg heeft dat het OCMW op zeer korte termijn moet instaan voor de opvang en begeleiding van meerdere kandidaat-vluchtelingen.

Asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase worden in principe via het wachtregister ingeschreven in een *open onthaalcentrum*. Eenmaal de aanvraag ontvankelijk is verklaard, worden asielzoekers via het wachtregister aan een steunverlenend OCMW toegewezen. In realiteit is de doorstroming van ontvankelijk verklaarde kandidaat-vluchtelingen vanuit de onthaalcentra in de loop van 1998 sterk teruggelopen waardoor deze centra overbezet waren en er een aanhoudend plaatsgebrek was. Als gevolg hiervan werden in 1998 steeds meer kandidaat-vluchtelingen die niet geplaatst konden worden in een onthaalcentrum van bij hun binnenkomst in ons land rechtstreeks aan een OCMW toegewezen. De meeste OCMW's waren evenwel niet voorbereid op deze opdracht en beschikten veelal ook niet over de middelen (huisvesting, tolken, begeleiding,...) om dit eerste onthaal waar te maken.

Met het spreidingsplan en het wachtregister wil de federale overheid komen tot een evenredige spreiding van de financiële lasten over de OCMW's en waar mogelijk tot een fysieke spreiding van de asielzoekers over het grondgebied. Gegeven het beginsel van vrijheid van woonplaats hoeven asielzoekers zich evenwel niet te vestigen in de hun administratief toegewezen gemeenten. De *administratieve en de feitelijke verblijfplaats* vallen dus niet noodzakelijk samen.

In realiteit blijkt meer dan 50% van de aan een OCMW toegewezen asielzoekers zich elders te vestigen dan in de gemeente van toewijzing. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de magneet bij uitstek voor asielzoekers die administratief aan een OCMW werden toegewezen. Meer dan 7.000 asielzoekers die zich in één van de 19 Brusselse gemeenten hebben gevestigd, verkrijgen hun OCMW-uitkering in een andere Belgische gemeente.

Antwerpen, Gent, Leuven, Oostende, Sint-Truiden, Mechelen, Kortrijk en Hasselt zijn de meest populaire Vlaamse vestigingsplaatsen voor asielzoekers. Deze steden huisvesten 50% van de in Vlaanderen verblijvende asielzoekers die administratief aan een ander OCMW werden toegewezen. Grote gemeenten (15.000 à 24.999 inwoners) blijken een geringe aantrekkingskracht uit te oefenen op asielzoekers maar stoten deze ook sterker af dan andere gemeenten. Opvallend is ook dat zwakkere groepen zoals alleenstaande minderjarigen, alleenstaande vrouwen en alleenstaande vrouwen met kinderlast de groepen bij uitstek zijn die niet verblijven in de gemeente van toewijzing. Grote gezinnen daarentegen opteren eerder voor een verblijf in de gemeente van toewijzing.

Het onthaalbeleid richt zich naar de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. Op het moment van erkenning als vluchteling krijgen asielzoekers een tweede instapmogelijkheid in het onthaalprogramma. Ook geregulariseerden krijgen de kans om een onthaalprogramma te volgen.

In Vlaanderen verblijven ook een 1.200-tal ontheemden van Bosnische oorsprong. 80% hiervan verblijft in Antwerpen. Ook in Gent is er van een zekere concentratie sprake. In de andere Vlaamse steden zou hun aantal vrij beperkt zijn. In 1998 heeft deze groep de mogelijkheid gekregen om hun verblijf in België te regulariseren. De onthaalinitiatieven hebben hier op ingespeeld. Zo programmeerde het Antwerpse onthaalbureau PINA in het tweede kwartaal van 1998 6 extra groepen maatschappelijke oriëntatie in het Servo-Kroatisch. Voor deze cursussen schreven zich 157 mensen in (bron: PINA-Informatief 8-februari '99). Ook het Gentse onthaalbureau Kom-Pas nam specifieke onthaalinitiatieven naar deze doelgroep toe.

Uit dit alles blijkt duidelijk de soms smalle scheidingslijn tussen het federale asielbeleid en het Vlaamse onthaalbeleid. De wijze waarop de federale overheid asielzoekers onthaalt en laat doorstromen bepaalt immers de aanwezigheid van asielzoekers in de gemeenten.

Het feit dat de administratieve en de feitelijke verblijfplaats van de asielzoeker hierbij niet noodzakelijk samenvallen maakt het er voor een gemeente niet gemakkelijker op om de asielzoeker adequaat te onthalen. Naar OCMW's toe legt dit een hypotheek op het proces van maatschappelijke begeleiding van de asielzoeker. Van onthaalbureaus wordt dan weer verwacht dat zij soepel inspelen op nieuwe doelgroepen.

Doelstelling van het onthaalbeleid

Een goed onthaalbeleid moet de nieuwkomer de kans geven zo snel mogelijk zelfstandig te participeren aan de samenleving. Om deze zelfredzaamheid mogelijk te maken, wordt er een onthaaltraject aangeboden dat zo kort en zo intensief mogelijk moet zijn. Het onthaaltraject is ten einde wanneer de nieuwkomer voldoende basiskennis heeft verworven om zelfstandig te functioneren in de samenleving of wanneer er een geslaagde overdracht naar de reguliere onderwijs- of arbeidsmarktvoorzieningen heeft plaatsgevonden. Dit kan slechts in zoverre de nieuwkomer voldoende basiskennis heeft verworven op drie vlakken: sociaal, educatief en professioneel.

Sociale basiskennis duidt op het vermogen om aan het eigen leven en dat van de familie richting te geven en om zelfstandig zijn weg te vinden. Het veronderstelt een basiskennis van het Nederlands en van de samenleving. Het is het basisoniveau van zelfredzaamheid dat elke nieuwkomer moet kunnen bereiken, ook als men nadien geen verdere opleiding zal volgen of niet zal gaan werken.

Educatieve basiskennis is bereikt wanneer de nieuwkomer in staat is om aansluiting te vinden bij het eerste jaar van de gekozen reguliere opleiding.

Professionele basiskennis is bereikt wanneer de nieuwkomer bemiddelbaar is voor tewerkstelling of in staat is een beroepsopleiding te volgen.

Het onthaalmodel

Het algemeen model voor het onthaal van volwassen anderstalige nieuwkomers omvat volgende stappen: werving, intake, educatief onthaaltraject en afsluiting. Bij dit alles speelt de trajectbegeleiding een cruciale rol. Het begeleiden van de nieuwkomer naar één of meerdere vormen van zelfredzaamheid vereist immers maatwerk.

Aanwerven van allochtone ex-nieuwkomers: een pijnpunt !

De eigen accenten van het onthaalbeleid, de aandacht voor de eigen taal en de specifieke verwachtingen ten aanzien van de trajectbegeleider wijzen op het belang om binnen het onthaalbureau ook mensen aan te werven die zelf nieuwkomer zijn geweest. Ruimer bekeken is het trouwens aangewezen om maximale inspanningen te leveren om allochtone medewerkers aan te werven teneinde tot een volwaardig multicultureel personeelsbeleid te komen. Dit geldt ook voor lokale besturen.

Er zijn evenwel nog steeds niet voldoende (hoog)geschoolde medewerkers met een Nederlandstalig diploma voorhanden om een evenwichtig multicultureel team samen te stellen. Bovendien is het voor bepaalde functies (lesgever maatschappelijke oriëntatie, tolken, ...) noodzakelijk dat de medewerkers de eigen taal zeer goed beheersen. Daarbij wordt vaak gezocht naar allochtone ex-nieuwkomers die in het land van herkomst gestudeerd hebben.

Allochtonen aanwerven is evenwel niet altijd eenvoudig, zeker niet bij openbare besturen. Eerst en vooral moeten mensen met een buitenlands diploma een administratieve procedure doorlopen om hun diploma gelijkwaardig te verklaren. In veel gevallen krijgen ze daarbij geen volledige gelijkwaardigheid. Indien ze bij een openbaar bestuur willen werken moeten ze daarnaast ook nog hun kennis van het Nederlands bewijzen. Dit bewijs moet geleverd worden vooraleer het openbaar bestuur de kandidaat kan selecteren.

Volgens de wet op het gebruik van talen in bestuurszaken kan een kandidaat slechts op twee manieren zijn taalkennis bewijzen:

- ofwel door te beschikken over een diploma waaruit blijkt dat men het onderwijs in het Nederlands genoten heeft;
- ofwel via een taalexamen.

Enkel het Vast Wervingssecretariaat kan dergelijk examen organiseren en een getuigschrift betreffende de taalkennis voorzien bij de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, afleveren. De door Vlaanderen erkende en gesubsidieerde instellingen die onderricht Nederlands als tweede taal (NT2) verzorgen, komen niet in aanmerking om dit getuigschrift af te leveren. Het VWS organiseert vier keer per jaar taalexamens. De procedure duurt ongeveer twee maand. Het examen bestaat uit een verhandeling, een vertaling en een mondelinge bespreking van een actueel krantenartikel. Er wordt een grondige kennis van het Nederlands verwacht. Om te slagen moet men minimum 60 % behalen. De slaagpercentages liggen laag.

Teneinde deze problematiek grondig door te lichten en oplossingsalternatieven aan te brengen heeft de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn in maart '99 aan de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn de opdracht gegeven om een gespecialiseerd onderzoek te laten verrichten en om advies in te winnen met betrekking tot mogelijke oplossingen.

Stap 1: werving van de nieuwkomer

Het onthaalprogramma start met het werven van de nieuwkomer naar aanleiding van diens inschrijving in de gemeente.

Een eerste kennismaking met Vlaanderen en met het onthaalaanbod kan via een ***algemene onthaalbrochure*** in de taal van de nieuwkomer of in een contacttaal die de nieuwkomer ontvangt bij inschrijving in de gemeente. Voor de burgers van de Europese Unie die zich in de Brusselse rand komen vestigen, stelt de Vlaamse overheid de onthaalbrochure 'Welkom in Vlaanderen' in het Engels, Frans, Duits, Spaans en Italiaans ter beschikking. Aan ICEM is opdracht gegeven om na te gaan of het zinvol zou zijn om een dergelijke brochure op te stellen en in een aantal relevante talen (Engels, Frans, Spaans, Arabisch, Turks, Servo-kroatisch, ...) ter beschikking te stellen van de nieuwkomers in het kader van het minderhedenbeleid.

Een eerste kennismaking met de gemeente van verblijf kan via een gemeentelijk infobrochure, een onthaaldag, ... Via deze weg, op initiatief van het onthaalbureau of via doorverwijzing wordt de nieuwkomer vervolgens uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek met de dienst die het lokaal onthaalbeleid coördineert. De gemeente moet er minimaal voor zorgen dat de gegevens over de inschrijving van de nieuwkomer in de gemeente aan het onthaalbureau worden doorgegeven. Het onthaalbureau moet er voor zorgen dat het zoveel mogelijk nieuwkomers bereikt. Het versturen van een brief om de nieuwkomers uit te nodigen voor het onthaalprogramma speelt hierbij een belangrijke rol. Voor sommige groepen zal men evenwel bijkomende inspanningen (vb. huisbezoeken) moeten leveren om de nieuwkomer toe te leiden naar het onthaalaanbod.

Belangrijk is ook dat het onthaalbureau de nieuwkomer individueel en zoveel mogelijk in de eigen taal of een contactaal aanspreekt. Daar waar de communicatie omwille van het taalprobleem problematisch verloopt, is het aangewezen dat het onthaalbureau beroep kan doen op tolken.

Dit geldt trouwens ook voor andere maatschappelijke voorzieningen (onthaalcentra voor asielzoekers, gemeentelijke diensten, gerechtelijke instanties, OCMW's, welzijns- en gezondheidsvoorzieningen,...). Vastgesteld wordt evenwel dat het bestaande tolkenaanbod om tal van redenen (hoge kostprijs voor het inschakelen van professionele tolken, geringe kwaliteitsgarantie bij het inschakelen van niet-professionele tolken, het vrijwel niet beschikbaar zijn van tolken voor niet-courante talen terwijl de vraag naar deze tolken toeneemt, enz...) ontoereikend is.

Vanuit deze vaststelling heeft ICEM het voorstel geformuleerd om te voorzien in een **centrale telefonische tolkdienst**. Geschat wordt dat 70 à 75 % van de tolkvragen zou kunnen opgelost worden indien er een geprofessionaliseerd telefonisch netwerk voorhanden is. Omdat deze problematiek zich zowel op federaal als op regionaal niveau stelt, heeft de Vlaamse Gemeenschap het initiatief genomen om deze thematiek voor bespreking voor te leggen aan de Interministeriële Conferentie voor het Migrantenbeleid. Op 28 april 1998 heeft de Interministeriële Conferentie ter zake beslist tot de oprichting van een werkgroep 'tolkdienst'.

Binnen de werkgroep 'tolkdienst' werd consensus bereikt over de noodzaak van het centraal organiseren van een kwaliteitsvol telefonisch tolkenaanbod. Omdat dit evenwel een aantal noodzakelijke maatregelen en initiatieven veronderstelt die de bevoegdheid van de werkgroep overstijgen, werd voorgesteld om een expertengroep te belasten met het concreet uitwerken van dit voorstel en het maken van afspraken over de financiering ervan.

Gegeven het feit dat er tijdens deze legislatuur geen Interministeriële Conferentie meer zou plaatsvinden, heeft de coördinerend minister voor het minderhedenbeleid opdracht gegeven om voor wat Vlaanderen betreft een **haalbaarheidsstudie** te laten verrichten. Deze studie moet resulteren in een gedocumenteerd en becijferd stappenplan om een tolkdienst op te richten dat de nieuwe Vlaamse regering moet toelaten om ter zake een beslissing te nemen. Op dat ogenblik kan de Vlaamse regering eventueel ook beslissen om de andere betrokken overheden via de Interministeriële Conferentie voor het Migrantenbeleid uit te nodigen om hun medewerking te verlenen aan dit initiatief. De resultaten van de haalbaarheidsstudie worden in de tweede helft van 1999 verwacht.

Stap 2: intakegesprek

Wanneer de nieuwkomer ingaat op de uitnodiging van het onthaalbureau, vindt er een intakegesprek of een reeks van meerdere gesprekken plaats om na te gaan of de nieuwkomer tot de doelgroep behoort. Zo ja, dan probeert men tijdens de intake een realistisch beeld te krijgen van de aspiraties van de nieuwkomer, zijn startpositie, enz.. De gesprekken worden ook benut om de nieuwkomer te motiveren om het onthaalprogramma te volgen. Op basis van de bekomen gegevens stelt de trajectbegeleider vervolgens samen met de nieuwkomer een trajectplan op.

Een goed intakegesprek gebeurt bij voorkeur in een contacttaal of - indien nodig - in de eigen taal van de nieuwkomer. Om dit laatste te kunnen realiseren moet het onthaalbureau beroep kunnen doen op tolken. Het voorhanden zijn van een centrale telefonische tolkdienst (zie hierboven) kan ook hier een belangrijk hulpmiddel zijn.

Om de instappositie en de voortgang van de nieuwkomer te volgen en eventueel bij te sturen is het aangewezen om te kunnen beschikken over een **cliëntvolgsysteem**. In een streven om op korte termijn te werken met uniforme cliëntvolgsystemen zal er - op voorstel van ICEM - via een aantal proefprojecten een cliëntvolgsysteem ontwikkeld worden, aangepast aan de Vlaamse situatie. Dit proefproject zal in het voorjaar '99 van start gaan. De resultaten worden medio 1999 verwacht.

Heel wat nieuwkomers zijn vooral in het begin van hun verblijf in het onthaalland sterk gemotiveerd om de nodige inspanningen te doen om zich een goede plaats in de onthaalsamenleving te verwerven. Het is dan ook belangrijk dat zij zo snel mogelijk na hun aankomst in een onthaalprogramma kunnen stappen.

Stap 3: educatief traject

Het educatief traject is een kortlopend en intensief oriëntatieprogramma waar vaardigheden geleerd worden die essentieel zijn om zelfstandig in de Vlaamse samenleving te kunnen functioneren. Het omvat twee componenten: een cursus Maatschappelijke oriëntatie (MO) en een cursus Nederlands als tweede taal (NT2).

De cursussen MO zijn in hoofdzaak gericht op een praktische kennis van de samenleving zodat de nieuwkomer er zo snel mogelijk zelfstandig zijn weg kan in vinden. De cursussen NT2 zijn gericht op praktische taalvaardigheid en moeten een eventuele overstap voor verdere taalverwerving na het basisniveau mogelijk maken.

Wil het educatief aanbod zijn doel niet voorbijgeschieten, dan moet het aan volgende voorwaarden voldoen:

- Het aanbod MO en NT2 moet gedifferentieerd worden in functie van de leerbehoeften, scholingsgraad en aspiraties van de nieuwkomer.
- Alle cursussen MO of NT2 moeten meerdere instapmomenten per jaar voorzien, dit om lange wachttijden te vermijden. Bovendien moet het aanbod zo kort en intensief mogelijk zijn.
- De financiële drempel tot het cursusaanbod moet zo laag mogelijk gehouden gezien het gebrek aan financiële draagkracht van deze groepen. Daarom wordt gepleit voor een gratis toegang van alle nieuwkomers tot de basiscursus NT2 en tot de cursus MO.

Tenslotte is het ook aangewezen dat het aanbieden van een aangepast educatief traject zo veel mogelijk door de reguliere aanbodverstrekkers gebeurt. Voor de laaggeschoolden zijn dit de centra voor basiseducatie en voor de hogergeschoolden het Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP). Ook de VDAB kan basiscursussen NT2- aanbieden in functie van toeleiding naar de arbeidsmarkt.

Cursus Maatschappelijke oriëntatie (MO)

Maatschappelijke oriëntatie heeft tot doel de nieuwkomer wegwijs te maken in de nieuwe samenleving. Het gaat hierbij zowel om het verwerven van elementair inzicht in de maatschappelijke voorzieningen als om het verwerven van praktische kennis van het dagelijkse leven in deze samenleving.

Het is essentieel dat de nieuwkomer zo snel mogelijk na zijn binnenkomst een cursus MO kan volgen. Op dat ogenblik is de behoefte aan informatie immers het grootst. Vermits de nieuwkomer op dat ogenblik nog geen Nederlands zal kennen, wordt gepleit voor de eigen taal van de nieuwkomer of een contacttaal als cursustaal tijdens de lessen MO. Binnen onderwijs kan dit problemen opleveren omdat de onderwijstaal het Nederlands is. Van zodra het mogelijk is, kan MO anderzijds geïntegreerd worden in het NT2-aanbod.

Stand van zaken

De cursussen MO worden meestal gegeven door het onthaalbureau of het integratiecentrum, soms door een centrum voor basiseducatie. MO is niet opgenomen als mogelijkheid in het nieuwe OSP-decreet. Wel wordt in drie OSP-instellingen een cursus sociale integratie voor allochtonen aangeboden. Het betreft de afdelingen socio-culturele integratie voor migranten binnen het studiegebied Personenzorg. In principe wordt deze cursus in het Nederlands verstrekt.

De cursus MO is overal gratis en de financiering gebeurt meestal met middelen uit het Sociaal Impulsfonds. De aanbodverstrekker maakt doorgaans ook zelf het MO-lesmateriaal aan. In sommige gevallen wordt bestaand materiaal herschreven naar de lokale situatie. De taal waarin les wordt gegeven blijkt in praktijk nauw samen te hangen met de mate van heterogeniteit van de doelgroep en de middelen waarover men lokaal beschikt. Enkel in de grotere steden blijkt het voor een aantal grotere taalgroepen min of meer vanzelfsprekend te zijn om de MO-cursus in de eigen taal te geven.

Uitdagingen op korte termijn

MO is momenteel binnen het onderwijs voor sociale promotie niet als afzonderlijk studiegebied erkend. Hiermee samenhangend zijn er geen instapvoorwaarden, eindtermen en toetsen bepaald. De beslissing over het al dan niet erkennen van MO als een afzonderlijk studiegebied zal zijn weerslag hebben op de verdere ontwikkeling van MO, het aanduiden van de aanbodverstrekkers en het bepalen van de verantwoordelijkheden desbetreffend.

In het nieuwe decreet op het volwassenenonderwijs wordt ervoor geopteerd de afdelingen "socio-culturele integratie voor migranten" en "culturele en taalkundige integratie" uit het studiegebied Personenzorg onder te brengen bij het studiegebied Nederlands Tweede Taal. Vanuit onderwijs als reguliere aanbodverstrekker kan nagegaan worden welke de mogelijkheden zijn binnen dit scenario voor de realisatie van een aanbod maatschappelijke oriëntatie (eventueel als relevante context voor het aanbod NT2). Het kan aangewezen zijn hierbij overleg te plegen met de huidige aanbodverstrekkers MO. Tot slot moet er ook op gewezen worden dat de onderwijsinstellingen, rekening houdend met de reglementaire bepalingen, autonoom beslissen over het aanbod dat ze inrichten.

Cursus Nederlands als tweede taal (NT2)

Het aanbieden van een intensieve cursus NT2 behoort tot de kern van het onthaalbeleid. Het gebrek aan kennis van het Nederlands is immers voor elke nieuwkomer een probleem. Het zo vlug mogelijk aanleren van de Nederlandse taal bevordert een actieve deelname aan de samenleving. Hierbij wordt een minimumaanbod van 12u per week vooropgesteld. Anderzijds moet er wel rekening mee gehouden worden dat het niet voor elke nieuwkomer mogelijk zal zijn om in een intensief aanbod te stappen. Voor deze nieuwkomers kan het aangewezen zijn een minder intensief aanbod te voorzien. Het NT2-aanbod moet een aanbod op maat zijn. Dit betekent dat aangepaste basiscursussen worden aangeboden op verschillende niveaus: voor laaggeschoolden, hogergeschoolden of hogeschoolden. Bovendien maakt het ook een groot verschil uit of de nieuwkomer al dan niet gealfabetiseerd is en zo ja, of hij/zij vertrouwd is met ons alfabet. Aparte groepen voor nieuwkomers kan, maar is geen absolute vereiste. Het vertrekpunt voor de samenstelling van een NT2-groep moet in eerste instantie het scholingsniveau en de kennis van het Nederlands zijn.

De centra voor basiseducatie zijn de aangewezen partner voor het aanbieden van basiscursussen NT2 aan laaggeschoolde nieuwkomers, terwijl het onderwijs voor sociale promotie de aangewezen partner is voor het NT2-aanbod naar hogergeschoolde nieuwkomers toe. Ook de VDAB heeft een decretale opdracht t.a.v. anderstalige werkzoekenden en organiseert in dit kader een aanbod NT2. Het verwerven van taalvaardigheid in functie van werk of beroepsopleiding moet nieuwkomers die dit wensen toelaten om zo snel mogelijk professioneel aan de slag te gaan.

Daarnaast kan aangepast afstandsonderwijs of zelfstudie via multimediale ondersteuning voor bepaalde nieuwkomers mogelijkheden bieden. Ook de taalcursussen aangeboden door universiteiten

kunnen - via studiebeurzen - financieel toegankelijk gemaakt worden voor hoogopgeleide nieuwkomers

Vermeld dient ook dat er voor NT2 nog geen eindtermen bepaald zijn en dat er geen certificering voorhanden is. Het kunnen beschikken over eindtermen is nochtans belangrijk in functie van de bewaking van de kwaliteit van het aanbod. Het is ook nodig om de instapmogelijkheden in het reguliere vervolgcircuit te garanderen. Certificering is belangrijk in functie van een gegarandeerde toegang tot onder meer de beroepsopleiding. Over de eindtermen voor het basisoniveau NT2 zijn in 1998 binnen de Vlaamse Onderwijsraad besprekingen gestart.

NT2 voor laaggeschoolden en hogergeschoolden

Stand van zaken

Alle reguliere aanbodverstrekkers NT2 hebben nieuwkomers onder hun cliënteel. Daarnaast zijn er ook een aantal derden die NT2-opleidingen uitvoeren. Dat dit aanbod evenwel onvoldoende is blijkt uit de wachtlijsten.

Buiten de steden blijkt er een beperkt NT2-aanbod te zijn. Zo kunnen de laaggeschoolden in de provincie Antwerpen slechts in 12 van de 69 gemeenten NT2-cursussen volgen en hogergeschoolden slechts in 6 gemeenten. In grotere regio's kan de afstand vervoersproblemen en vervoerskosten met zich mee brengen waardoor het volgen van NT2-cursussen gehypothekeerd wordt.

Bovendien blijkt het NT2-aanbod doorgaans weinig intensief te zijn, in het bijzonder voor hogergeschoolden, dit in tegenstelling tot de situatie in Nederland waar een NT2-aanbod van 22u/week voorzien is. Een ander knelpunt betreft het ontbreken van een vervolgetraject zowel in meerdere OSP-scholen als in de basiseducatie.

Het **Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP)** is de grootste aanbodverstrekker NT2. Zij richten zich naar hogergeschoolden. In totaal bieden momenteel 54 instellingen NT2 aan. In 20 van deze instellingen is één of meerdere niveaus modulair opgebouwd, d.w.z. dat er twee maal per jaar een instapmoment is (in september en in februari). Van de kandidaat-deelnemers wordt verwacht dat zij gealfabetiseerd zijn in één van de Westerse talen en dat zij een (gelijkwaardig) bewijs leveren van minimaal drie jaar secundaire vorming.

De technische leergangen worden georganiseerd op drie niveaus: elementaire kennis te behalen in 240 uur gespreid over 1 of 2 jaar, praktische kennis haalbaar aan de hand van 480 uren les gespreid over 2 of 3 jaar en gevorderde kennis eveneens haalbaar aan de hand van 480 uren gespreid over 2 of 3 jaar. Daarnaast bestaan er nog beroepsleergangen Nederlands voor Anderstaligen en Gastarbeiders.

Momenteel bieden 12 instellingen deze cursus aan.

In het schooljaar '96-'97 waren er 8.313 ingeschreven cursisten NT2 waarvan 3.707 voor de cursus elementaire kennis, 2.925 voor de cursus praktische kennis en 458 voor de cursus gevorderde kennis. In de lagere beroepsleergangen waren er 612 cursisten. Het aantal nieuwkomers hierbinnen is niet bekend.

Bestaansminimumentrekkers, uitkeringsgerechtigd volledig werklozen en mindervaliden hetzij ingeschreven als werkzoekende, hetzij werknemer in een beschutte werkplaats worden, mits voorlegging van een door de bevoegde dienst uitgereikt attest, vrijgesteld van het inschrijvingsgeld (BVR van 10.07.1991). Het decreet op het volwassenenonderwijs bepaalt dat cursisten van het studiegebied NT2, richtgraad 1 en 2 en van het studiegebied Algemene Vorming eveneens vrijgesteld zijn van het inschrijvingsgeld.

Wat MO betreft, bestaat de mogelijkheid om het NT2-aanbod in relevante contexten aan te bieden. Bijgevolg kan NT2 gerelateerd worden aan thema's die ook in MO aan bod zouden komen.

De *centra voor basiseducatie (CBE)* zijn een belangrijke aanbodverstrekker NT2 voor de laaggeschoolde nieuwkomers. Tijdens het schooljaar '97-'98 telde de basiseducatie in totaal ongeveer 15.000 cursisten waarvan ruim 7.500 (50%) allochtonen en anderstaligen. Bijna één vierde van deze groep (1.484) bleek recent (maximum 2 jaar terug) in het land te zijn aangekomen. Nogal wat centra werken samen met nieuwkomersprojecten en voorzien specifieke educatie voor nieuwkomers op het vlak van NT2 en in mindere mate op het vlak van MO. De nieuwkomers worden zowel ingeschakeld in de gewone groepen als in afzonderlijke nieuwkomersgroepen samengebracht. Meestal krijgen de nieuwkomers 8 à 12 uur les per week. De duur varieert tussen 120 en 240 uur. Meestal zijn er twee instapmomenten per jaar.

Uitdagingen op korte termijn

Het decreet tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs (*OSP*), aangenomen door het Vlaams Parlement op 10 februari 1999 en bekrachtigd door de Vlaamse regering op 2 maart 1999 biedt kansen voor een groeimodel NT2 binnen het OSP. Niet alleen wordt NT2 als afzonderlijk studiegebied erkend, bovendien wordt OSP opgevat als een modulair onderwijssysteem wat meerdere instapmomenten mogelijk maakt. Ook wat het aantal uren les per week betreft, wordt een grotere flexibiliteit voorzien. Bovendien zal een OSP-instelling meer autonomie krijgen in de niveaus van NT2 die ze kan aanbieden. Hierbij dient er wel op gewezen dat de nieuwe mogelijkheden geen verplichtingen zijn en dat het bijgevolg nog steeds van de keuze van de OSP-instelling zal afhangen welk aanbod NT2 ze aanbiedt en op welke wijze ze dit doet.

Belangrijk is ook dat de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) in het kader van het decreet momenteel werk maakt van het bepalen van de criteria voor het basisniveau NT2.

Nieuwkomers behoren ook tot het doelpubliek van de *basiseducatie*. Binnen de centra voor basiseducatie zijn de meningen verdeeld over de vraag of nieuwkomers bij voorkeur in afzonderlijke groepen dienen samengebracht te worden dan wel of ze naargelang hun scholingsgraad, taalniveau edm. beter kunnen aansluiten bij de gewone groepen. Bovendien blijken de centra weinig of geen extra ruimte te hebben om een grotere groep nieuwkomers op te vangen. Wil men nieuwkomers als specifieke doelgroep binnen de basiseducatie benaderen, dan zullen hiervoor bijkomende financiële middelen moeten voorzien worden, zoniet dreigen de huidige doelgroepen uit de basiseducatie verdrongen te worden.

NT2 voor hooggeschoolden

Hooggeschoolde nieuwkomers behoren in feite niet tot het doelpubliek van OSP en moeten voor een aangepast aanbod terecht bij universiteiten of privé-initiatieven waarbij de inschrijvingsgelden aardig kunnen oplopen. Studiebeurzen zouden hieraan kunnen verhelpen.

Op termijn kan het afstandsonderwijs voor deze groep een oplossing bieden. Het aanbod is gratis en gebaseerd op het principe van zelfstudie en het kan multimediaal ondersteund worden.

Vermeld kan ook dat er binnen het Volwassenenonderwijs momenteel gewerkt wordt aan het ontwikkelen van een aanbod NT2 ondersteund door een EU-contacttafel. Dit initiatief situeert zich in de Brusselse context en is gericht naar EU-burgers. Voor zover dit initiatief succesvol blijkt te zijn,

kan mogelijks overwogen om het uit te breiden naar welbepaalde groepen nieuwkomers in het kader van het minderhedenbeleid.

Bonte was : een multimediale taalles Nederlands voor anderstaligen

Bonte Was is een multimediale basiscursus Nederlands. Met dit project wordt een nieuw concept voor taalverwerving uitgewerkt. Multimedia (combinatie van video, audio, foto's, animatie en grafiek) dienen niet als decoratie maar zijn essentieel voor het leerproces. De taalleerder wordt ondergedompeld in een reeks gebeurtenissen en door allerlei problemen op te lossen en taken uit te voeren leert hij/zij het Nederlands. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat dit zogenaamde taakgericht onderwijs een efficiënte en effectieve manier is om een nieuwe taal te leren. Met de nieuwe technologieën is het nu mogelijk dit ook in praktijk te brengen.

Video is het centrale en bindende element in het programma. Er is twee uur originele video voorzien die de structuur heeft van een soap. De soap speelt zich af in en rond een wasserette (vandaar de titel de Bonte Was) met appartementsblok. De zes hoofdpersonages (gespeeld door beroepsacteurs) komen in allerhande situaties terecht waarbij zij steeds weer andere opdrachten moeten vervullen (een weerbericht juist interpreteren, een wasprogramma instellen,...). De taalleerder moet deze taken juist uitvoeren en op die manier neemt zijn/haar taalvaardigheid toe.

De cursus is bedoeld voor een breed publiek van anderstaligen die nog geen of slechts weinig Nederlands kennen. Laaggeschoolden vormen de eerste en voornaamste doelgroep maar de cursus biedt ook mogelijkheden voor hogergeschoolden. In het totaal worden 75 lesuren aangeboden. De taalleerders verwerven hiermee een basisniveau Nederlands waarmee ze zich kunnen redden in veelvoorkomende taalgebruikerssituaties. Dit basisniveau kan als startpunt dienen voor verschillende vervolgcursussen (al naargelang de behoefte van de cursist).

Deze basiscursus zal geschikt zijn voor gebruik in bestaande taallessen (basiseducatie, OSP,...). Ook voor open leercentra (waar taalleerders op individuele basis terecht kunnen) is deze cursus uitermate geschikt. Hetzelfde geldt voor zelfstudie (al of niet met hulp van vrijwilligers).

De cursus zorgt dus niet alleen voor een optimalisering van het huidige aanbod taallessenmateriaal voor beginners, maar maakt ook nieuwe vormen van taallessen (buiten de klassieke groepslessen) mogelijk. Bovendien wordt dit aanbod toegankelijker voor laaggeschoolden en kunnen ook nieuwe doelgroepen bereikt worden.

De taalleerders hoeven niet te beschikken over technologische voorkennis om met het programma te kunnen werken. De interface en het navigatiesysteem worden zo eenvoudig mogelijk uitgewerkt. Het werkstation waarop het programma moet draaien wordt een standaard multimediacomputer.

Het concept voor taakgericht onderwijs is ontwikkeld door het Steunpunt NT2 van de K.U.Leuven en wordt door hen ook toegepast in andere taallessen. Hier rond is ook wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd. Een resonansgroep bestaande uit ervaren taallessengevers (uit de centra basiseducatie en het OSP) en deskundigen volgt de ontwikkeling op. Het prototype dat nu ontwikkeld is, wordt uitgetoetst in reële leersituaties en de informatie wordt teruggekoppeld.

De globale sturing van het project is in handen van een consortium (Steunpunt NT2, OSP van de verschillende netten, provinciale integratiecentra, ICEM-werkgroep Nieuwkomers,...). Dit consortium stuurt de ontwikkeling en de implementatie van een multimediale basiscursus Nederlands voor laaggeschoolde anderstalige volwassenen. De vertegenwoordigers van de verschillende organisaties zetelen in de stuurgroep en vergaderen maandelijks.

In 1998 heeft de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn opnieuw een niet-gereguleerde subsidie in het kader van het minderhedenbeleid (4 miljoen BF) gegeven aan het Provinciaal

Integratiecentrum Limburg en aan het Steunpunt NT2 voor de tweede fase van dit project. Het project is gespreid over drie jaar.

Stap 4: afsluiting en overdracht

Het educatief traject moet volstaan om de nieuwkomer te brengen tot een basisniveau dat, indien gewenst, de instap in een vervolgetraject in het reguliere circuit van opleiding, beroepsopleiding of tewerkstelling garandeert. Het onthaalprogramma eindigt wanneer de nieuwkomer zelfstandig richting kan geven aan zijn leven of wanneer een geslaagde overdracht plaatsvindt naar het reguliere circuit. Het uitstapniveau uit het onthaaltraject en de instapvoorwaarden die gelden voor het reguliere circuit moeten in overleg tussen de betrokken partners op elkaar worden afgestemd.

Voor heel wat onthaalprojecten zal de VDAB een belangrijke overdrachtspartner zijn. Veel nieuwkomers die een vervolprogramma willen volgen, zullen dit immers doen met het doel hun arbeidskansen te verhogen. Voor elke nieuwkomer zal in het kader van trajectgeleiding en in samenspraak met de nieuwkomer moeten bekeken worden welke het gepaste traject zal zijn. Dit kadert binnen de algemene beleidslijn van VDAB dat elke persoon die zich inschrijft een trajectbegeleiding krijgt aangeboden en opgevolgd zal worden.

Trajectbegeleiding als rode draad doorheen het onthaalprogramma

Via trajectbegeleiding wordt de nieuwkomer ondersteund en begeleid tijdens zijn parcours door het onthaalprogramma. De trajectbegeleider staat in voor deze begeleiding. Trajectbegeleiding is een wezenlijke taak van het onthaalbureau. De trajectbegeleiders zijn de personen die het onthaalbureau gestalte geven.

Trajectbegeleiding in het kader van het onthaalbeleid is tot op heden het meest vage onderdeel van het onthaalmodel. Het betreft een nieuwe functie waarvoor de Vlaamse overheid op korte termijn het *profiel* en de *functie-inhoud* dient te omschrijven.

Binnen het Nederlandse inburgeringsprogramma heeft de trajectbegeleiding wel een duidelijke positie verworven. Het onthaalbureau De Tulp te Rotterdam omschrijft trajectbegeleiding als volgt (bron: Bureau De Tulp, model voor de opvang van nieuwkomers, concept 4/2/98, p. 11):

Trajectbegeleiding bestaat er in eerste instantie uit dat de trajectbegeleider samen met de klant een realistisch inburgeringsplan maakt. Dit plan moet enerzijds passen bij de wensen en ambities van de nieuwkomer en anderzijds realistisch zijn met het oog op de eigen mogelijkheden en de mogelijkheden in de Nederlandse samenleving. In dit plan staat duidelijk aangegeven welke stappen er gevolgd moeten worden om het beoogde einddoel te bereiken. Vervolgens speelt de trajectbegeleider een belangrijke rol bij de uitvoering van het plan. Enerzijds door de nieuwkomer te coachen en anderzijds door de voorzieningen in te schakelen die bij de uitvoering een rol spelen. De trajectbegeleider bewaakt de voortgang van het traject, waarschuwt de nieuwkomer als de uitvoering stagneert en stelt zo nodig het trajectplan bij.

Kwaliteitskenmerken van deze dienst zijn:

- de nieuwkomer krijgt gedurende het gehele traject in principe dezelfde begeleider;
- hij of zij heeft twee jaar lang recht op coaching bij de uitvoering van het trajectplan met een maximum van dertig uur;
- de begeleiding bestaat uit individueel maatwerk
- de trajectbegeleiders zijn deskundig; ze kennen de relevante regelingen en voorzieningen; ze zijn vaak zelf ooit nieuwkomer geweest en hebben een speciale training gevolgd;
- de trajectbegeleiders zijn tijdens kantooruren bereikbaar voor het maken of wijzigen van afspraken;

- de nieuwkomer kan binnen vijf dagen met een vaste trajectbegeleider een afspraak maken;
- de privacy wordt gegarandeerd: alle in vertrouwen verstrekte informatie wordt alleen met toestemming van de nieuwkomer doorgegeven aan andere voorzieningen.

Tot zover een schets van de trajectbegeleiding in Nederland.

Niet alleen het concept op zich maar ook de *caseload* van de trajectbegeleider is nog niet bepaald. De Immigratie Service Breda (Nederland) heeft de tijd die per nieuwkomer besteed wordt om de inburgering te begeleiden nauwkeurig in kaart gebracht. De gemiddelde trajectduur blijkt anderhalf jaar te zijn en de gemiddelde tijdsinvestering voor de begeleiding van een nieuwkomer 13,36 uur per jaar. Uitgaande van 1.340 productieve uren per fulltime functie en na aftrek van de uren voor de algemene tijdsinvestering blijft er 1073,33 uren over voor trajectbegeleiding. Een trajectbegeleider zal bijgevolg ongeveer 80 *nieuwkomers* per jaar kunnen begeleiden (bron: <http://www.inburgernet.nl>). De onthaalwerkingen in Vlaanderen gaan uit van een caseload van 50 nieuwkomers per trajectbegeleider per jaar.

Tenslotte is er ook nood aan gerichte *vorming en nascholing* voor deze trajectbegeleiders. Geschikt vormings- en navormingsmateriaal is evenwel niet voorhanden. Het lijkt aangewezen dat het Vlaams Minderhedencentrum deze opdracht op zich neemt. Het lijkt aangewezen dat het centrum hiervoor nauw samenwerkt met andere diensten vertrouwd met trajectbegeleiding. De provinciale integratiecentra en cellen voor vluchtelingenwerk van hun kant kunnen instaan voor de organisatie van deze vorming en begeleiding.

Doorverwijsmogelijkheden i.f.v. individuele maatschappelijke begeleiding

In het Nederlandse inburgeringsprogramma maakt de individuele maatschappelijke begeleiding van de nieuwkomer onderdeel uit van het verplichte inburgeringsprogramma. Dit apart programma (naast NT2, maatschappelijke oriëntatie en beroepenoriëntatie) is er op gericht de nieuwkomer te ondersteunen bij het regelen van zijn eerste levensbehoeften, bij het oplossen van problemen die het functioneren in het algemeen en deelname aan het inburgeringsprogramma in het bijzonder belemmeren en bij de introductie in de sociale en maatschappelijke verbanden in de directe leefomgeving.

In tegenstelling tot de situatie in Nederland wordt de individuele maatschappelijke begeleiding in Vlaanderen niet beschouwd als een vast onderdeel van het onthaaltraject en bijgevolg ook niet als een taak van de trajectbegeleider. Het onthaalbureau staat wel in voor de nodige doorverwijzing.

Wil men dit uitgangspunt naar de toekomst toe consolideren, dan dient er voorzien in duidelijke doorverwijsmogelijkheden. Noodzakelijke persoonlijke en maatschappelijke aangelegenheden dienen immers ook opgenomen te worden willen trajectbegeleiding en educatie succesvol zijn.

Nieuwkomers die beroep doen op steunverlening van het OCMW – in hoofdzaak asielzoekers- kunnen in principe bij dat OCMW terecht voor maatschappelijke begeleiding. In realiteit blijkt dat heel wat OCMW's deze begeleiding moeilijk kunnen waarmaken. Tot op heden konden nieuwkomers voor maatschappelijke begeleiding ook beroep doen op de integratiesector. In uitvoering van het minderhedendecreet dient de categoriale sector deze eerstelijnsfunctie evenwel af te bouwen. Resten nog het welzijnswerk, het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk. Zij nemen nu reeds een belangrijk deel van de begeleiding op zich. Of zij onder de huidige omstandigheden voldoende toegerust zijn om deze functie volwaardig op te nemen valt te betwijfelen.

Rol van de gemeente

De eindverantwoordelijkheid voor het voeren van een onthaalbeleid voor nieuwkomers ligt bij de *Vlaamse overheid*. Zij bepaalt de inhoud, de doelstellingen en de doelgroepen van het onthaalbeleid. Zij voorziet ook in de nodige instrumenten en middelen voor de uitvoering van dit beleid.

Voor de realisatie van deze doelstelling is de Vlaamse overheid aangewezen op de lokale besturen en de sectorale, reguliere partners betrokken bij het onthaalprogramma (zie hierboven).

De *gemeente* moet er voor zorgen dat elke nieuwkomer die aan de voorwaarden voldoet de kans krijgt om in het onthaalaanbod te stappen. Zij is verantwoordelijk voor de coördinatie en regie van het onthaalbeleid op lokaal vlak. Zij moet er voor zorgen dat er een lokaal onthaalbeleid wordt gevoerd en dat er op de gemeente iemand belast wordt met de opvolging van het onthaalbeleid.

Afhankelijk van de grootte van de gemeente en het aantal nieuwkomers, kan deze coördinatie- en regiefunctie op verschillende wijzen worden ingevuld. Elke gemeente dient hoe dan ook minimaal haar medewerking te verlenen op volgende punten: 1) inschrijving van elke nieuwkomer in het gemeentelijk bevolkingsregister; 2) doorgeven van gegevens aan het onthaalbureau belast met de coördinatie van het onthaalbeleid en 3) zorgen voor een effectieve doorverwijzing van de nieuwkomer naar het onthaalbureau.

De nadere uitwerking van de afspraken tussen de Vlaamse en de lokale overheden wordt mee opgenomen in de sectorale besprekingen die gevoerd worden in het kader van het *Pact* tussen de Vlaamse regering en de Vlaamse gemeenten en OCMW's.

Binnen de regiefunctie neemt het *onthaalbureau* een centrale plaats in. Het onthaalbureau vormt immers de toegangspoort voor de nieuwkomer tot het aanbod, het organiseert de individuele trajectbegeleiding van de nieuwkomer en werkt nauw samen met de aanbodverstrekkers.

De rol van de *provincies* binnen het onthaalbeleid is momenteel nog niet eenduidig bepaald. Provincies vervullen een intermediaire brugfunctie tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen. Dit geldt ook voor het onthaalbeleid. Zeker wat betreft het stimuleren en ondersteunen van de gemeenten bij het voeren van een intergemeentelijk onthaalbeleid hebben provincies een rol te vervullen. In elk van de vijf Vlaamse provincies wordt momenteel de eigen rol ter zake onderzocht en voorlopig ingekleurd als proefproject. In de schoot van de VVP (Vereniging van Vlaamse Provincies) zal de eigen taakstelling van de provinciebesturen in het kader van het onthaalbeleid interprovinciaal besproken worden. De besluitvorming hieromtrent mag verwacht worden in het jaar 2000 na de evaluatie van de huidige proefprojecten.

Stand van zaken

Dat de gemeenten niet gewacht hebben op de Vlaamse overheid om een lokaal onthaalbeleid te ontwikkelen, blijkt uit onderstaand overzicht waarin per provincie staat aangegeven welke onthaalinitiatieven er eind '98 (in ontwikkeling) zijn. Hierbij dient wel opgemerkt dat er op het moment van dataverzameling (december '98) nagenoeg geen informatie beschikbaar was over de onthaalinitiatieven in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad

<i>Overzicht van de onthaalinitiatieven in Vlaanderen (situatieschets eind 1998)</i>	
PROVINCIE ANTWERPEN	
Stad Antwerpen	PINA: Project Integratie Nieuwkomers Antwerpen. Op 1 januari 1999 is PINA overgedragen van het regionaal integratiecentrum CBW naar de stedelijke bedrijfseenheid Burgerzaken, dienst voor samenlevingsopbouw. PINA wordt gefinancierd met middelen uit het Sociaal Impulsfonds. Het is de optie om vanaf het jaar 2000 de helft van de personeelskost regulier te dragen.

Mechelen	SOCAN: stedelijk onthaalcentrum anderstalige nieuwkomers in Mechelen. SOCAN is operationeel als SIF-project uitgevoerd door de stad.
Turnhout	Project Integratie Nieuwkomers Turnhout. Het project is operationeel vanuit het LIC via een convenant met de stad. Op termijn moet het project overgenomen worden door de stad ofwel moet het zich als regionaal model ontwikkelen.
Lier	Project Integratie Nieuwkomers Lier. Het project heeft een mandaat van het Schepencollege om het onthaalbeleid nader uit te werken. Het project wil een centrumfunctie opnemen als de omliggende gemeenten meedoen. Er stellen zich wel financiële problemen.
Willebroek	Er zijn voorbereidende werkgroepen gestart. De aangelegenheid zal samen met het minderhedenbeleidsplan op het Schepencollege besproken worden.
Mol	Er zijn voorbereidende werkgroepen gestart. De aangelegenheid zal samen met het minderhedenbeleidsplan op het Schepencollege besproken worden
Kalmthout	Op 28.12.98 is een samenwerkingsakkoord afgesloten tussen de gemeente, basiseducatie Noord-Antwerpen en vzw Gastvrij Kalmthout betreffende de integratie van vluchtelingen.
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN	
Gent	KOM-PAS, stedelijk onthaalbureau. Als eerste in Vlaanderen startte de Poort-Beraber in 1992 met een onthaalproject voor Turkse nieuwkomers. In 1998 heeft de integratiesector dit onthaalproject overgedragen naar de stedelijke integratiedienst Gent. Het onthaalbureau wordt gefinancierd met SIF-middelen.
Sint-Niklaas	Onthaalproject gecoördineerd vanuit het stedelijk integratiecentrum en gefinancierd met SIF- middelen. Als eerste openbare integratiedienst en geïnspireerd op het model van de Poort-Beraber is Sint-Niklaas in '93-'94 met een onthaalproject gestart. ± 15 à 20 % van de cursisten zijn afkomstig uit de omliggende gemeenten (geen systematische doorverwijzing). Op initiatief van de SIF-coördinator zullen er besprekingen starten over een mogelijke intergemeentelijke samenwerking (in eerste instantie kostendelend).
Hamme	De gemeentelijke sociale dienst zorgt voor intake, gerichte doorverwijzing en informatieverstrekking. Een toeleidingscursus wordt in het vooruitzicht gesteld. Het onthaalinitiatief wordt gefinancierd met (bescheiden) reguliere middelen van de gemeente.
Aalst	In de SIF-convenant zijn geen bepalingen inzake het onthaalbeleid opgenomen. In het kader van de SIF-tewerkstellingsprojecten worden beperkte middelen toegekend aan LIC-Aalst i.f.v. het organiseren en uitvoeren van taallessen NT2 voor hogergeschoolden. Vanuit het RIC Oost-Vlaanderen worden begin '99 verkennende gesprekken gestart met het LIC omtrent het ontwikkelen van een onthaalprogramma voor de stad.
Ronse	Op initiatief van de SIF-coördinator zullen begin '99 besprekingen starten omtrent het ontwikkelen van een onthaalprogramma in de stad.
Dendermonde	In het door de gemeenteraad goedgekeurde migrantenbeleidsplan wordt verwezen naar de aanmaak en het verspreiden van een onthaalbrochure door de gemeente en

	naar de bereidheid van de gemeente om een aanmoedigingspremie uit te keren aan vluchtelingen en asielzoekers voor het volgen van NT2.
Regio Dender	Op 1 januari 1999 is een <i>proefproject intergemeentelijke samenwerking</i> van start gegaan. De betrokken gemeenten zijn: Dendermonde, Zele, Hamme, Lebbeke en Waasmunster. Dit project wordt uitgevoerd door het Regionaal Integratiecentrum Migranten Oost-Vlaanderen en wordt gefinancierd door de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn (niet-gereguleerde toelage 1998).
PROVINCIE VLAAMS-BRABANT	
Vilvoorde	Sinds 1995 loopt er een onthaalproject voor nieuwkomers op het LIC MiKST. Vanaf de tweede helft van 1998 is het project overgenomen door de stad Vilvoorde. Het wordt gefinancierd met SIF-middelen. LIC MiKST blijft verantwoordelijk voor de uitvoering van het onthaalprogramma. In tegenstelling tot vroeger kunnen nieuwkomers uit de omliggende gemeenten niet meer in het onthaalprogramma van de stad Vilvoorde stappen. Om deze groep alsnog een onthaalprogramma aan te bieden wenst MiKST op korte termijn te starten met een intergemeentelijk onthaalproject.
Leuven	Stedelijk onthaalproject uitgevoerd door het LIC (stedelijke vzw) en gefinancierd met SIF-middelen en een niet-gereguleerde toelage van de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn.
Halle	Onthaalproject PiN van het LIC met Gesco-personeel gedetacheerd vanuit MiKST
Diest	Onthaalproject van het centrum voor basiseducatie Hageland (reguliere middelen), het stadsbestuur (SIF-middelen) en het LIC Cleynaerts. Dit project heeft geen eigenlijk onthaalbureau.
Tienen	De vraag om een onthaalproject te ontwikkelen is aan het Schepencollege voorgelegd.
PROVINCIE WEST-VLAANDEREN	
Gegeven de geringe concentraties buiten de steden Kortrijk, Brugge en Oostende zal het aangewezen zijn om regionale onthaalmodellen op te zetten.	
Regio Kortrijk	Onthaalproject vanuit het LIC Migrantencentrum, gefinancierd met SIF-middelen. Het onthaalproject richt zich ook tot nieuwkomers van buiten Kortrijk.
Regio Oostende	Onthaalproject vanuit het LIC Sociale Dienst voor Vreemdelingen. Nauwe samenwerking met vrijwilligerswerking
Regio Brugge	Onthaal van nieuwkomers door vrijwilligersgroepen en opvanginitiatieven
Regio Menen	Onthaal van nieuwkomers door vrijwilligersnetwerk rond het opvangcentrum van het Rode Kruis
Regio Roeselare	Onthaal van nieuwkomers door de vrijwilligersgroep. In kader van het SIF werd bij het OCMW een verantwoordelijke aangesteld voor de vluchtelingenproblematiek
Regio Tielt	Onthaal van nieuwkomers door de vrijwilligersgroep.
Westhoek	Vrijwilligersgroep die in hoofdzaak een tweedelijnsfunctie vervult. In crisissituaties wordt eerstelijns hulp geboden.
Regio Ieper	Er worden opleidingsprojecten aangeboden.
PROVINCIE LIMBURG	

Gegeven de eerder beperkte instroom van nieuwkomers per gemeente kiest de provincie Limburg voor een model van intergemeentelijke samenwerking in 5 regio's (Maasland / Noord- / Midden- / Zuid- en West-Limburg) en in de gemeente Genk.	
Maasland	In <i>Maasmechelen</i> loopt een nieuwkomersproject betaald met SIF-middelen.
Midden-Limburg	In <i>Hasselt</i> loopt een nieuwkomersproject betaald met SIF-middelen.
Zuid-Limburg	In rechtstreeks overleg met de politiek verantwoordelijken wordt door het provinciaal integratiecentrum een <i>projectvoorstel voor intergemeentelijke samenwerking</i> voorbereid. In <i>Bilzen</i> loopt een nieuwkomersproject betaald met SIF-middelen.
West-Limburg	In <i>Beringen</i> en <i>Heusden-Zolder</i> loopt een nieuwkomersproject betaald met SIF-middelen.
Genk	Nieuwkomersproject betaald met SIF-middelen
TWEETALIG GEBIED BRUSSEL-HOOFDSTAD (onvolledige gegevens)	
Schaarbeek	Onthaalproject voor Turkse nieuwkomers binnen de bestaande vrouwenwerking van de vzw Nivo. Dit project wordt financieel ondersteund door de VGC.

Bij deze ontwikkelingen zijn enkele kanttekeningen te maken.

Ten eerste valt het op dat de integratiesector op een aantal plaatsen de niet onbelangrijke rol van inspirator en stimulator heeft vervuld en nog steeds vervult. Het meest opvallend hierbij zijn Gent en Antwerpen waar het onthaalbureau opgestart is vanuit de categoriale sector en ondertussen een volwaardige stedelijke dienst is geworden. Verder spelen de provinciale of regionale integratiecentra momenteel een belangrijke rol bij het samenbrengen van de gemeenten en de provincie met het oog op het ontwikkelen van een intergemeentelijk onthaalbeleid. Een beperkt aantal lokale integratiecentra blijken ook een kwalitatief hoogstaand onthaalaanbod te hebben ontwikkeld. Hoe dit zich verhoudt tot de nieuwe opdrachten van de categoriale sector ingevolge het minderhedendecreet zal een aandachtspunt zijn voor de komende periode.

Niet alleen de categoriale sector maar ook het Sociaal Impulsfonds (SIF) blijkt het onthaalbeleid in Vlaanderen belangrijke groeikansen te bieden. Het SIF blijkt immers de financieringsbron bij uitstek voor de lokale onthaalinitiatieven. Heel wat lokale overheden hebben met andere woorden het SIF-instrument benut om ook lokaal een onthaalbeleid te ontwikkelen. Deze positieve dynamiek van het SIF mag geenszins onderschat worden.

Het is belangrijk om de lokale dynamiek verder te blijven inspireren. Met de goedkeuring van het algemeen concept voor het onthaalbeleid heeft de Vlaamse regering er immers voor gekozen om het onthaalbeleid op een welomschreven - centraal bepaalde - manier te ontwikkelen.

Het lijkt dan ook aangewezen dat de algemene krachtlijnen en uitgangspunten maximaal in de lokale initiatieven terug te vinden zijn. Dit houdt in dat de Vlaamse overheid naar de lokale besturen toe een bewakende en ondersteunende opdracht heeft. Dit houdt ook in dat gemeenten die iets willen doen naar hun nieuwkomers toe en die daarvoor aanspraak willen maken op overheidsmiddelen, zich engageren om hun onthaalbeleid binnen de algemene krijtlijnen bepaald door de Vlaamse overheid gestalte te geven.

Financiering van het onthaalbeleid

De belangrijkste huidige financieringskanalen om de gemeenten er toe aan te zetten om een onthaalbeleid te voeren en de werking van een onthaalbureau mogelijk te maken

zijn het minderhedendecreet en het Sociaal Impulsfonds. Minstens even belangrijk zijn de sectorale partners die aangesproken kunnen worden voor de concrete uitvoering van de verschillende componenten van het onthaaltraject. Als uitgangspunt geldt immers dat voor de concrete uitvoering van het onthaalbeleid zoveel mogelijk beroep wordt gedaan op de reguliere partners.

Op de uitgavenbegroting 1999 (programma 41.7- basisallocatie 34.01) is voor de eerste keer 15 miljoen BF aan extra middelen voorzien om het onthaalbeleid mogelijk te maken. Deze nieuwe middelen moeten toelaten om voorwaardenscheppende en begeleidende maatregelen (cliëntvolgsysteem, tolkdienst, ...) te ontwikkelen enerzijds en om het lokaal onthaalbeleid in de praktijk te ondersteunen anderzijds.

Deze bescheiden financiële injectie – samen met de reeds voorhanden zijnde financieringskanalen – zal evenwel niet volstaan om alle nieuwkomers een onthaalprogramma aan te bieden. Ter vergelijking kan verwezen naar de situatie in Nederland waar de rijksoverheid een financiële tussenkomst van 12.500 gulden ($\pm$ 229.000 BF) per inburgeringsprogramma voorziet.

Wil de Vlaamse overheid werk maken van het onthalen van nieuwkomers dan zal hiervoor de nodige financiële ruimte moeten gecreëerd worden. Zoniet, dan dreigt de onthaalbeleid te verworden tot een min of meer vrijblijvend, zij het regelmatig terugkerend discours over het al dan niet verplichtend karakter van een onthaalprogramma dat wegens gebrek aan mensen en middelen in onvoldoende mate voorhanden is.

SECTORALE ONTHAALINITIATIEVEN VOOR NIEUWKOMERS

Tot slot van dit hoofdstuk wordt nog even stilgestaan bij de specifieke inspanningen van de administratie Werkgelegenheid en de VOI Kind en Gezin om de nieuwkomers te ondersteunen.

Initiatieven op het vlak van werkgelegenheid

In Vlaanderen verblijven een 1.200 tal *ontheemden* van Bosnische oorsprong, waarvan 80 % in Groot-Antwerpen. Daarnaast zijn er ook nog een kleiner aantal ontheemden uit Kroatië en een paar honderd Kosovaren. Het overgrote deel van deze ontheemden uit ex-Joegoslavië slaagt er niet in om in hun eigen onderhoud te voorzien. Meer dan driekwart van deze mensen is afhankelijk van een vervangingsinkomen, bijna uitsluitend uitkeringen door het OCMW.

Om hun positie op de arbeidsmarkt te versterken heeft de afdeling Migratie en Arbeidsmarktbeleid van de administratie Werkgelegenheid voor de ontheemden uit ex-Joegoslavië die nog geen 5 jaar in België verblijven het akkoord verkregen om in eerste aanleg een *arbeidskaart B* (een arbeidskaart voor de periode van één jaar, geldig voor de tewerkstelling bij een bepaalde werkgever die de aanvraag inleidt) te verstrekken, hetgeen op dat ogenblik reglementair niet mogelijk was.

Wel is dit een regeling die uitgewerkt werd binnen de Vlaamse Gemeenschap, en niet door de federale minister van Tewerkstelling en Arbeid via een wetswijziging.

In het kader van het VESOC-akkoord m.b.t. de tewerkstelling van migranten zullen in de concrete actieplannen onder meer ook innovatieve projecten worden uitgewerkt inzake *arbeidsmarktgerichte trajecten* voor nieuwkomers.

INITIATIEVEN VAN KIND EN GEZIN OP HET VLAK VAN GVO EN NETWERKONTWIKKELING

In alle provincies wordt gestreefd naar nauwe samenwerking met de onthaalcentra voor asielzoekers. Concreet betekent dit dat de regioteamleden er ondersteunende bezoeken brengen aan gezinnen met jonge kinderen. In het opvangcentrum te Kapellen in de provincie Antwerpen werd in samenspraak een steunpunt-consultatiebureau opgericht.

In 1998 werd tevens een samenwerking aangegaan met het Steunpunt Opvoedingsondersteuning, verbonden aan het provinciaal integratiecentrum te Limburg. Deze samenwerking houdt de methodische ondersteuning in van regioteams en preventievestigingen op het vlak van groepswerking en opvoedingsondersteuning.

Tenslotte wordt via een samenwerkingsverband met het Leuvense integratiecentrum een Koerdische tolk ingeschakeld ten behoeve van de Koerdische gezinnen in het Leuvense. Deze staat de verpleegkundige en artsen bij tijdens de consulten en huisbezoeken.

ONTHAALBELEID VOOR MINDERJARIGE NIEUWKOMERS

Sinds 1991 wordt er in Vlaanderen een onderwijsbeleid gevoerd naar allochtonen. Dit onderwijsvoorrrangsbeleid richt zich op het wegwerken van leerachterstanden en het voorkomen van achterstelling en sociale uitsluiting. De pijlers van dit beleid zijn: intercultureel onderwijs, taalvaardigheidsonderwijs, onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC) en onthaalonderwijs. In dit hoofdstuk wordt enkel stilgestaan bij het onthaalonderwijs. Voor nadere informatie over de andere onderdelen van het onderwijsvoorrrangsbeleid verwijzen we naar deel 1- sector onderwijs.

De doelgroep

Zowel kinderen van allochtonen die zich in het kader van gezinshereniging in Vlaanderen vestigen als kinderen van vluchtelingen, asielzoekers en mensen zonder wettig verblijf kunnen als anderstalige nieuwkomer worden ingeschreven in Vlaamse onderwijsinstellingen. Deze kinderen zijn immers leerplichtig en hebben een gewaarborgd recht op onderwijs. Daar deze kinderen onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen en daar zij niet zonder meer kunnen aansluiten bij hun leeftijdsgenoten in de reguliere leerlingengroepen of op het onderwijsniveau dat ze in het land van herkomst reeds hadden bereikt, worden deze leerlingen binnen het onthaalbeleid gegroepeerd als anderstalige nieuwkomers.

In concreto moeten anderstalige nieuwkomers in het onderwijs aan volgende voorwaarden voldoen:

- ✓ leerplichtig zijn;
- ✓ niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit bezitten;
- ✓ niet in België of Nederland geboren zijn;
- ✓ niet het Nederlands als moedertaal hebben;
- ✓ onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen;
- ✓ nog geen volledig schooljaar onderwijs gevolgd hebben in een school met het Nederlands als onderwijstaal;
- ✓ uiterlijk op 31 december volgend op de aanvang van het schooljaar minstens 12 jaar zijn (bijkomende voorwaarde voor het secundair onderwijs);

- ✓ leerplichtig zijn, of geen 18 jaar zijn uiterlijk op 31 december van het betrokken schooljaar (bijkomende voorwaarde voor het secundair onderwijs).

Het onthaalonderwijs

Het onthaalonderwijs wordt gedefinieerd als het specifieke onderwijsaanbod ter bevordering van de taalvaardigheid Nederlands en van de sociale integratie van de anderstalige nieuwkomers. Scholen die onthaalonderwijs organiseren, ontvangen hiervoor bijkomende lestijden.

Onthaalonderwijs in het lager onderwijs

In het lager onderwijs wordt gedurende een beperkt aantal uren een gecondenseerd leeraanbod Nederlands gegeven. Dit aanbod beslaat slechts een gedeelte van de schooltijd. Kinderen van 6 tot 12 jaar zijn immers te jong om constant in een aparte groep taallessen te volgen. Bovendien laat dit de kinderen toe om een groot gedeelte van de schooltijd samen met hun leeftijdsgenoten in de reguliere klas door te brengen.

Het onthaalonderwijs kan enkel georganiseerd worden in niet-concentratiescholen, dit om de sociale integratie van de anderstalige nieuwkomers te bevorderen. Enkel in Gent en Antwerpen waar in bepaalde wijken geen andere mogelijkheden zijn, kan hierop, mits verantwoording, een uitzondering worden gemaakt.

Aanvankelijk werd er voor gekozen om de anderstalige nieuwkomers te groeperen in één of meerdere 'onthaalscholen'. Het 'aparte' taalvaardigheidsonderwijs werd in deze onthaalscholen georganiseerd, de sociale integratie kon gebeuren in de school van inschrijving of in de onthaalschool zelf.

De wijze waarop het onthaalonderwijs sinds 1991 wordt georganiseerd, is gewijzigd na evaluaties door de inspectie basisonderwijs en de VLOR (Vlaamse Onderwijsraad) en op basis van wetenschappelijk onderzoek. Het Steunpunt NT2 (K.U.Leuven) verrichtte onderzoek naar de effectiviteit van het taalvaardigheidsonderwijs en het Steunpunt Intercultureel Onderwijs (universiteit Gent) onderzocht de sociale integratie van anderstalige nieuwkomers.

Uit deze evaluaties en onderzoeken bleek het volgende:

- de doorstroming van anderstalige nieuwkomers wordt bevorderd in de mate dat de gehele school betrokken is bij het proces van sociale integratie en zich richt op een efficiënt taalvaardigheidsonderwijs;
- rekening houdend met de heterogene samenstelling van de doelgroep is het belangrijk dat de hele school leert omgaan met sociale en culturele verscheidenheid;
- het specifieke taalvaardigheidsonderwijs apart van de leerlingengroep dient in het lager onderwijs beperkt te worden i.f.v. de sociale integratie. Dit houdt in dat in de hele school een efficiënt taalvaardigheidsonderwijs georganiseerd wordt;
- de doorverwijzing naar onthaalscholen verloopt niet optimaal;
- nog teveel anderstalige nieuwkomers worden niet opgevangen binnen het onthaalonderwijs.

Vanuit deze vaststellingen werd het onthaalonderwijs in het lager onderwijs aangepast en vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 22 september 1998 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 juni 1997 betreffende de personeelsformatie in het gewoon basisonderwijs.

Op de onderwijsbegroting 1998 werd 20 miljoen extra ingeschreven (VESOC-middelen) waardoor het budget voor het onthaalonderwijs op het niveau van het basisonderwijs in totaal op 40 miljoen BF werd gebracht.

Vandaag kunnen alle niet-concentratiescholen in elke gemeente of stad deelnemen aan het onthaalonderwijs op het moment dat ze 4 anderstalige nieuwkomers ingeschreven hebben. Voor de realisatie van dit onthaalonderwijs worden bijkomende lestijden ter beschikking gesteld.

Per nieuwkomer krijgt de school 1,5 bijkomende lestijden. Daarnaast krijgt ze een opstartbonus van 2 lestijden. Deze omkadering kan tijdens de loop van het jaar aangepast worden op het moment dat 4 bijkomende anderstalige nieuwkomers ingeschreven zijn.

Om het onthaalonderwijs te kunnen organiseren, verbindt de school zich tot het realiseren van een aantal voorwaarden:

- de anderstalige nieuwkomers kunnen tot maximaal 12 lestijden afgezonderd worden van hun leerlingengroep;
- per anderstalige nieuwkomer wordt een werkplan opgemaakt;
- de school zorgt er voor dat alle personeelsleden kunnen genieten van nascholing op dit terrein.

Tot slot dient nog opgemerkt dat het huidige beleid geen onthaal voor kleuters en leerlingen in het buitengewoon onderwijs voorziet, zij het dat dit soms wenselijk zou zijn.

Stand van zaken

Tijdens het schooljaar 1997-1998 werden in het gewoon lager onderwijs in de maand september 110 anderstalige nieuwkomers ingeschreven. Hun aantal groeide aan tot 399 anderstalige nieuwkomers in juni 1998. Dit laatste aantal vertegenwoordigt een totaal van 635 lestijden of 26,5 voltijdse betrekkingen of ongeveer 32 miljoen BF. Het ging in totaal over 32 lagere of basisscholen.

Om de doelgroep beter te kunnen bereiken werd vanaf 1 september 1998 een nieuwe regeling van kracht. Op basis van de cijfers bekend uit voorgaande schooljaren bij de administratie basisonderwijs, de scholen en de onderwijsinspectie, werd geraamd dat ongeveer 750 anderstalige nieuwkomers als regelmatige leerling waren ingeschreven in het Vlaamse lager onderwijs. Daarvan werden in het vroegere systeem een kleine 400 leerlingen via de aanvullende lestijden en extra toelagen gefinancierd of gesubsidieerd. In het nieuwe systeem werd geraamd dat 50 vestigingsplaatsen er zouden in slagen om een minimum van vier anderstalige nieuwkomers in te schrijven en dat in deze vestigingsplaatsen gemiddeld 10 anderstalige nieuwkomers zouden worden ingeschreven. De totale groep werd op deze wijze geraamd op 500 anderstalige nieuwkomers.

Tot begin december 1998 resulteerde de aangepaste regeling reeds in de deelname van 56 scholen met een totaal van 479 anderstalige nieuwkomers en 885,5 lestijden (36,9 ambten of een budget van 40 miljoen BF). Hiermee werd reeds bij het einde van het eerste trimester van het schooljaar 1998-1999 het aantal anderstalige nieuwkomers bereikt dat bij het tot stand komen van de nieuwe regelgeving als uitgangspunt was genomen (n=500). Eind januari 1999 ging het om 72 scholen (vestigingsplaatsen) met een totaal van 588 nieuwkomers.

Deze toename van het aantal anderstalige nieuwkomers heeft niet alleen te maken met de verlaging van de instapdrempel, zijnde nu 4 anderstalige nieuwkomers in plaats van de vroegere 6 die nodig waren om te participeren. Eind '98 werden we eveneens geconfronteerd met een plotse aangroei van het aantal asielzoekers die ons land zijn binnengekomen (zie hierboven).

Naast de aanvullende lestijden krijgen de scholen die anderstalige nieuwkomers opvangen een extra toelage.

Deze bedraagt 5.000 BF per anderstalige nieuwkomer (indien er op 1 september ten minste vier anderstalige nieuwkomers als regelmatige leerling ingeschreven zijn in de school) of 500 BEF per anderstalige nieuwkomer en per volledige maand vanaf de datum van inschrijving tot het einde van het schooljaar, dit van zodra er in de loop van het schooljaar 4 anderstalige nieuwkomers ingeschreven zijn of het reeds aanwezige aantal met ten minste 4 wordt overschreden.

Onthaalonderwijs in het secundair onderwijs

Het onthaalonderwijs in het secundair onderwijs wordt sinds 1991 georganiseerd in een vast aantal regionaal gespreide scholen. Het groeperen van nieuwkomers in het secundair onderwijs op vaste onthaalpunten is ingegeven vanuit de vaststelling dat het leerprogramma van het onthaaljaar zeer sterk gericht is op het verwerven van het Nederlands enerzijds en vanuit de vaststelling dat leerlingen op dit niveau meer mobiel zijn wat een opvang in regionaal gespreide vaste onthaalscholen toelaat anderzijds.

De sterke gerichtheid op het verwerven van het Nederlands houdt in dat ongeveer alle bijkomende lestijden uitsluitend gebruikt worden voor het aanleren van het Nederlands. Dit gebeurt via aparte onthaalklassen. Om aparte onthaalklassen te kunnen organiseren is het nodig dat de nieuwkomers opgevangen worden in groep, wat niet kan gerealiseerd via een te versnipperd aanbod. Door het aanbod te organiseren op vaste punten zal tevens de expertise binnen de onthaalklas ruimer kunnen ontwikkelen. In de praktijk wordt vastgesteld dat scholen veelal tijdelijke leerkrachten belasten met het onthaalprogramma waardoor de opgebouwde deskundigheid ook vlugger verloren gaat. Scholen kunnen er evenwel ook voor kiezen om een vastbenoemde leerkracht tijdelijk te belasten met de uren onthaalonderwijs en een tijdelijke leerkracht in te schakelen voor de reguliere job. Gegeven het fluctuerend karakter van de doelgroep is het evenwel niet aangewezen om te voorzien in een vast kader van onthaalleerkrachten.

Zoals voor het basisonderwijs brachten de evaluaties door de inspectie, de VLOR en de steunpunten van het onthaalonderwijs op het niveau van het secundair onderwijs een aantal aandachtspunten aan het licht. Zo bleek dat :

- de invulling van het onthaalonderwijs in de scholen meer geënt zou moeten worden op een leerplan. Voor sommige leerlingen blijkt de onthaalperiode van één schooljaar te kort om voldoende taalvaardigheid op te doen. Nazorg is in deze context belangrijk;
- er best zou worden overgegaan naar een vast aantal secundaire scholen die op hetzelfde moment kunnen starten met het onthaalonderwijs. Dit in de plaats van het systeem van 10 vaste regionaal gespreide scholen met de mogelijkheid tot uitbreiding met 5 extra scholen indien er zich bijzondere behoeften voordoen (doorgaans starten deze scholen pas op 1 november);
- er inhoudelijke en organisatorische voorwaarden moeten worden ingeschreven met betrekking tot de individuele begeleiding en de nazorg van de anderstalige nieuwkomer, zijn sociale integratie binnen de school en de deskundigheidsbevordering van het lerarenkorps.

Rekening houdend met deze evaluatiegegevens werd de reglementering op het onthaalonderwijs in het secundair onderwijs aangepast (besluit van de Vlaamse regering van 22 september 1998 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 6 september 1995 houdende organisatie van een onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds secundair onderwijs). Op de onderwijsbegroting werd 10 miljoen extra ingeschreven (VESOC-middelen) wat het totaal budget voor het onthaalonderwijs op secundair niveau op 50 miljoen BF bracht.

Vanaf het schooljaar '98-'99 kunnen er in het secundair onderwijs maximaal 14 regionaal gespreide scholen onthaalonderwijs organiseren. Voordien was die mogelijkheid voorzien voor 10 vaste en maximaal 5 bijkomende scholen.

Zoals hoger reeds werd gesteld, maakte de evaluatie van 1997 duidelijk dat deze opdeling kon verlaten worden, aangezien in 14 scholen de afgelopen jaren minstens 10 anderstalige nieuwkomers zich hadden ingeschreven vanaf het begin van het schooljaar.

Daar het contact met Nederlandstalige studiegenoten tijdens de formele en informele momenten op de school belangrijk zijn voor de taalontwikkeling mogen deze scholen geen concentratiescholen zijn.

Bovendien moeten de scholen toegankelijk zijn voor jongens en meisjes. Het moet een autonome middenschool zijn of de school moet ASO, TSO of KSO aanbieden. Bedoeling is immers een optimale doorstroming van de nieuwkomers te realiseren.

Elk van de aangeduide onthaalscholen kan onthaalonderwijs organiseren vanaf september als ze minstens één inschrijving hebben. Om verder gesubsidieerd te worden dienen deze scholen op 1 oktober minimum 10 anderstalige nieuwkomers ingeschreven te hebben. Per anderstalige nieuwkomer ontvangen de scholen 2,5 bijkomende lestijden of een minimum van 28 lestijden. Om de regionale spreiding te optimaliseren en omwille van budgettaire beperkingen ontvangen de scholen bijkomende lestijden voor maximaal 130 uren leraar (of een equivalent van 52 anderstalige nieuwkomers).

De bijkomende lestijden worden integraal gebruikt voor het aparte taalvaardigheidsonderwijs aan de nieuwkomers. Toch is de mogelijkheid voorzien dat de nieuwkomers 4 lestijden van het lessenrooster kunnen integreren in de gewone vakken. Dit is voorzien om, met het oog op latere doorstroming, de integratie in de leervakken te bevorderen.

De onthaalscholen moeten navorming organiseren voor hun personeel inzake intercultureel onderwijs en taalvaardigheidsonderwijs. Het opvolgen van de individuele leervorderingen via een werkplan, laat de school tevens toe gerichte inspanningen te doen om de integratie van anderstalige nieuwkomers na en tijdens het onthaaljaar te bevorderen en hen beter te ondersteunen.

Na verloop van het onthaaljaar kan de nieuwkomer zich inschrijven in de klas en de onderwijsvorm naar keuze. Om de geschikte vooropleiding te bewijzen kan de nieuwkomer studiebewijzen voorleggen waaraan gelijkwaardigheid wordt verleend. Wanneer de nieuwkomer niet over de nodige studiebewijzen beschikt kan de leerling, of zijn ouder of voogd een verklaring afleggen over het behaalde studieniveau en de behaalde studiebewijzen. Op basis van die verklaring wordt hij/zij dan toegelaten.

Stand van zaken

Tijdens het schooljaar 1997-1998 werden in het gewoon secundair onderwijs in de maand oktober 261 anderstalige nieuwkomers ingeschreven. Hun aantal groeide aan tot 422 anderstalige nieuwkomers in juni 1998. Dit laatste aantal vertegenwoordigt een totaal van 1055 specifieke uren-leraar of 46,8 voltijdse betrekkingen of ongeveer 54 miljoen BF. Het ging in totaal over 10 scholen vanaf 1 september en 5 bijkomende vanaf 1 november.

Begin 1999 bedroeg het aantal anderstalige nieuwkomers in de 14 secundaire onthaalscholen reeds 521. Zoals voor het basisonderwijs meldden de lokale besturen dat het totaal aantal begeleide en niet-begeleide minderjarige asielzoekers toenam (vooral tussen 16 en 18 jaar). Deze gegevens werden bevestigd door cijfers van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Waar vorig schooljaar slechts 2 scholen het plafond van 52 anderstalige nieuwkomers bereikten, zijn dit eind '98 - begin '99 reeds 7 scholen.

Deze onverwachte stijging van het aantal asielzoekers heeft op een aantal plaatsen aanleiding gegeven tot overvolle onthaalklassen en tot wachtlijsten. Naar aanleiding van deze situatie heeft ICEM in januari '99 een schrijven gericht aan de Vlaamse minister bevoegd voor Onderwijs met de vraag om in het licht van de eerstvolgende begrotingscontrole extra middelen ter beschikking te stellen voor het onthaalonderwijs.

Hoewel middelbare scholieren mobieler zijn dan kinderen uit de lagere school blijkt de afstand tot de onthaalklas in sommige gevallen wel voor problemen te zorgen. Bovendien brengt dit ook extra kosten met zich mee.

Omwille van de signalen vanuit het onderwijs en van de lokale besturen werd in overleg met de federale diensten de evolutie van het aantal begeleide en niet-begeleide minderjarige asielzoekers in 1997 vergeleken met de toestand in de eerste en tweede helft van 1998.

Hieruit blijkt dat Vlaanderen een spectaculaire stijging kent van het aantal nieuw ingeschreven asielzoekers in de tweede helft van 1998. De sterke aangroei betreft zowel de kinderen van asielzoekers in de leeftijdscategorie van 6 tot 12 jaar als de jongeren in de leeftijdsgroep van 12 tot 18 jarigen. Ook voor de niet-begeleide minderjarigen is er een stijging waar te nemen ten opzichte van de eerste helft van 1998.

Binnen het spreidingsbeleid van de federale overheid zijn in bepaalde regio's onthaalcentra opgestart, worden nog nieuwe centra gepland die wellicht van start zullen gaan voor het schooljaar 1999-2000 of worden bestaande centra naar capaciteit uitgebreid. Gezien deze nieuwe regionale spreiding en de overbezetting die zich reeds op enkele plaatsen manifesteert dringt een uitbreiding van het aantal onthaalscholen zich op.

Bovendien wordt vastgesteld dat alle inspanningen en goede bedoelingen ten spijt de meeste anderstalige nieuwkomers in het deeltijds of het beroepsonderwijs terechtkomen. Zelden slagen deze leerlingen er in om na het onthaaljaar aan te sluiten bij het ASO, KSO of TSO. Daarom werd in de nieuwe regelgeving voorzien in de uitbouw van een leertraject per anderstalige nieuwkomer als instrument om de schoolloopbaan zo optimaal mogelijk te laten aansluiten bij de capaciteiten van de leerling.

Vanuit het veld wordt tenslotte ook het signaal gegeven dat heel wat leerlingen in het onthaalonderwijs het extra moeilijk hebben (slechte huisvesting, slechte gezondheid, trauma-verwerking, ...). Deze problemen overstijgen weliswaar het onderwijsgebeuren maar hypothekeren anderzijds de schoolse prestaties. Aangedrongen wordt dan ook om binnen het onthaalonderwijs ook aandacht te hebben voor de welzijnscomponent en waar nodig tot een nauwere samenwerking te komen tussen de school en de welzijnssector.

DEEL 3

HET OPVANGBELEID

VOOR MENSEN ZONDER WETTIG VERBLIJF

STAND VAN ZAKEN EN RESULTATEN

Inleiding

In België verblijven verscheidene tienduizenden mensen die niet over geldige verblijfsdocumenten beschikken. De problematiek van deze mensen zonder papieren komt steeds meer onder de aandacht. Centrale vraag hierbij is hoe deze problematiek in een coherent beleid vertaald kan worden.

Vanuit deze context is het opvangbeleid als derde spoor van het minderhedenbeleid naar voren geschoven. Met art.2 §1,4° en art.4 §1,3° van het decreet op het minderhedenbeleid van 28 april 1998 werd deze keuze decretaal verankerd. Het opvangbeleid wordt hierbij omschreven als een beleid dat prioritair gevoerd wordt op de beleidsdomeinen welzijn, gezondheidszorg en onderwijs en dat gericht is op de opvang en oriëntering van de mensen zonder wettig verblijf die zich in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad bevinden en die wegens hun noodsituatie opvang of bijstand vragen.

Belangrijk in deze bepaling is vooreerst het gegeven dat het opvangbeleid enkel bedoeld is voor die mensen zonder papieren die omwille van de noodsituatie waarin ze verkeren opvang of bijstand vragen.

Eveneens belangrijk in deze bepaling is de koppeling tussen opvang en oriëntering. Dit duidt er op dat het niet de bedoeling is van de Vlaamse overheid om mensen zonder papieren op te vangen zonder hierbij een perspectief te creëren. Dit perspectief kan er in bestaan dat ze in België kunnen blijven, bijvoorbeeld wanneer ze voldoen aan de criteria voor regularisatie. Dit perspectief kan er ook in bestaan dat ze voorbereid worden op hun terugkeer. Hoe de koppeling opvang - oriëntering zo goed mogelijk in de praktijk kan vertaald worden, is evenwel nog onduidelijk. Het is dan ook aangewezen dat de Vlaamse overheid samen met de categoriale sector en andere betrokken partners dit concept nader invult.

Mensen zonder papieren zijn hier niet legaal. Hun statuut bepaalt meteen ook de marge waarbinnen de Vlaamse overheid acties kan ondernemen. Gegeven de verantwoordelijkheid van de federale overheid in deze materie, kan het opvangbeleid bovendien slechts in complementariteit met het federale niveau gerealiseerd worden.

Garanderen van basisrechten aan hulpbehoevende mensen zonder papieren

Om uitvoering te geven aan project 28 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid - op een adequate manier basisrechten garanderen aan hulpbehoevende mensen zonder verblijfsstatuut - is in mei 1997 een ambtelijke werkgroep 'Mensen zonder Papieren' opgericht.

De werkgroep levert inspanningen om ervoor te zorgen dat de basisrechten voor mensen zonder papieren kunnen worden gegarandeerd met name: recht op welzijn (waaronder onderdak), recht op gezondheidszorg, en recht op onderwijs voor minderjarigen. In deze werkgroep zetelen ambtenaren van de departementen van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap en leden van organisaties die in deze problematiek gespecialiseerd zijn.

De werkgroep heeft reeds voorstellen uitgewerkt betreffende de opvang en de onderwijsrechten van niet-begeleide minderjarigen en een aanspreekpunt voor niet-begeleide minderjarigen vreemdelingen binnen de administratie. Ook rond de dringende medische hulpverlening werden voorstellen geformuleerd.. Verder werden besprekingen gevoerd rond het verlenen van onderdak en het recht op

tot toegang tot sociale huisvesting. Deze voorstellen vormden de basis voor verder interministerieel overleg.

Recht op welzijn

Hulpbehoevende mensen zonder papieren hebben recht op opvang en begeleiding. Zij moeten een dak boven het hoofd hebben en zij moeten begeleid worden naar een oplossing voor hun situatie. Op welke wijze deze specifieke aandacht momenteel gestalte krijgt wordt hieronder toegelicht.

Bijzondere aandacht dient hierbij te gaan naar de zeer kwetsbare groep van de niet-begeleide minderjarigen. Het betreft hier een vrij diverse groep van jongeren. In de eerste plaats kan het gaan om alleenstaande minderjarige asielzoekers. Deze jongeren worden pas illegaal nadat ze uitgeprocedeerd zijn. Daarnaast zijn er ook minderjarigen die het land binnenkomen en zich ergens aanmelden maar geen asielaanvraag indienen waardoor ze van meet af aan illegaal op het grondgebied verblijven. Verder zijn er nog minderjarigen zonder wettig verblijf die voordien onder begeleiding van hun ouders of voogd in België verbleven maar door die ouder of voogd werden verlaten of waarvan de ouders vertrokken zijn. Jongeren zonder wettig verblijf kunnen pas een bevel krijgen om het grondgebied te verlaten eenmaal ze meerderjarig zijn geworden.

Vanuit de Rechten van het Kind moeten kinderen die een gezinsmilieu ontberen expliciete aandacht krijgen. Indien deze kinderen in een nog zwakkere positie staan door gebrek aan verblijfsstatuut wordt de bescherming van hun rechten nog meer precair. In onderstaande paragraaf wordt aangegeven welke stappen er in 1998 zijn gezet om de rechten van de niet-begeleide minderjarigen te beschermen.

Recht op begeleiding en opvang voor niet-begeleide minderjarigen

De opvang en begeleiding van niet-begeleide minderjarigen wordt extra bemoeilijkt door het gebrek aan een aanspreekbare volwassene, het gebrek aan legaal verblijfsstatuut en het gebrek aan specifieke opvang.

Nood aan een aanspreekpunt in afwachting van een centrale voogdij-instantie

Niet-begeleide minderjarigen kunnen niet terugvallen op een aanspreekbare volwassene met als gevolg dat in de praktijk niemand de voogdij en de materiële bewaring over de minderjarige op zich neemt. Volgens de artikelen 63 en volgende van de organieke wet op de OCMW's kan het OCMW het voogdijchap opnemen voor kinderen waarover niemand het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft. Ook de jeugdrechter of het comité voor bijzondere jeugdzorg kan aan het OCMW de kinderen toevertrouwen waarover het OCMW reeds in praktijk de materiële bewaring heeft. De voogdij neemt een einde zodra is voorzien in een andere voogdij, pleegvoogdij of erkenning of herstel van het ouderlijk gezag.

De voogdij van OCMW's zoals voorzien in deze regeling blijkt om tal van redenen in de praktijk niet dikwijls door het OCMW te worden opgenomen. Bijgevolg heeft de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn in december '96 het voorstel van de ambtelijke werkgroep 'Mensen zonder Papieren' om een *voogdij-instantie* in te stellen bij de federale minister van Binnenlandse Zaken ter sprake gebracht.

Omdat de realisatie hiervan op korte termijn niet haalbaar was, heeft de werkgroep vervolgens de aanbeveling geformuleerd om een *aanspreekpunt* te voorzien binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn is momenteel de mogelijkheden hiertoe aan het onderzoeken. Over de noodzaak en opdrachten van dit aanspreekpunt – in afwachting van de realisatie van een federale voogdij-instantie – bestaat er consensus. Het gebrek aan

personeelsmogelijkheden bij de administratie heeft tot op heden belet om dit aanspreekpunt te realiseren. Voorlopig kan het binnen de administratie aangestelde aanspreekpunt 'globale' kinderrechten al de specifieke kinderrechtenbepalingen van het Kinderrechtenverdrag inzake effectuering opvolgen voor deze specifieke doelgroep.

In zijn nota van 4 oktober 1998 heeft de federale minister van Binnenlandse Zaken de aanstelling in het vooruitzicht gesteld van een centraal verantwoordelijke die de situatie van alle minderjarigen op de voet zal volgen. Dit is een eerste stap in de richting van voogdij.

Nood aan een legaal verblijfsstatuut voor niet-begeleide minderjarigen

De opvang en begeleiding van niet-begeleide minderjarigen wordt in de tweede plaats extra bemoeilijkt door het gebrek aan een legaal verblijfsstatuut. Zonder statuut kan men t.a.v. deze minderjarigen niet handelen en gelden alleen de algemene humanitaire verplichtingen uit internationale verdragen. Zodra het verblijfsstatuut is verworven en men een bewijs heeft van inschrijving in het vreemdelingenregister, kan het OCMW de toestand van de minderjarige regelen. Dit is belangrijk voor zijn recht op kinderbijslag en zijn recht op sociale zekerheid in het algemeen. Bovendien kan het OCMW dan ook beroep doen op de hulpverlening door de Vlaamse instellingen.

Met Binnenlandse Zaken is overeengekomen om deze minderjarigen een verblijfsstatuut te geven van zodra de jeugdrechter of een comité verblijfsdocumenten aanvragen. Die aanvraag gebeurt evenwel niet altijd. De praktijk leert ook dat zelfs in geval van aanvraag, de inschrijving in het vreemdelingenregister niet automatisch gebeurt wanneer de minderjarige vreemdelingen de leeftijd hebben van 16 jaar of ouder. Daar het eerste contact met een niet-begeleide minderjarige niet altijd via een jeugdrechter of comité gebeurt, zouden ook andere hulpverlenende instanties deze verblijfsdocumenten moeten kunnen aanvragen.

Nood aan specifieke opvangcentra voor niet-begeleide minderjarigen

Een derde knelpunt betreft het gebrek aan specifieke opvang voor deze jongeren. Er is een afspraak met de minister van Binnenlandse Zaken dat de onthaalcentra voor asielzoekers de alleenstaande minderjarige asielzoekers opvangen gedurende de periode van de asielprocedure, zij het dat niet al deze jongeren daadwerkelijk in een onthaalcentrum verblijven.

Niet-begeleide minderjarigen die niet in een onthaalcentrum verblijven komen momenteel sporadisch terecht in de erkende private voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand en in de gemeenschapsinstellingen. Zij komen daar meestal terecht als enkeling(en) in autochtone leefgroepen die precies daarom voor hen geen of een onvoldoende specifiek aanbod kunnen organiseren en die daartoe ook niet over de gepaste middelen beschikken. De onmiddellijke toegang tot het gewone aanbod is met het oog op een doelgroepgericht zorgaanbod doorgaans niet efficiënt, noch effectief. Momenteel loopt er daarom via enquêtes op de sociale diensten van de bijzondere jeugdbijstand een onderzoek naar het trajectmatig verloop van de hulpverlening ter plaatse voor de bewuste doelgroep georganiseerd.

Om dit tekort aan specifieke hulp aan deze jongeren te ondervangen heeft de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn beslist om te voorzien in een specifieke opvanginstelling. De nodige middelen hiervoor zijn ingeschreven op de begroting 1999 (bijzondere jeugdbijstand) en de voorbereidende werkzaamheden voor de uitbouw van deze opvanginstellingen zijn reeds ver gevorderd. Zo zal de VZW Thuis op 1 mei 1999 in Aalst in opvangcentrum voor niet-begeleide minderjarigen openen. Dit centrum zal opvang bieden aan een 15-tal niet begeleide minderjarigen.

Deze specifieke residentiële instellingen zullen voldoende aandacht moeten hebben voor het laten doorstromen van deze jongeren. In deze setting zijn de eerste opvang en oriëntering belangrijk. Daarna moet de jongere kunnen doorstromen naar andere hulpverleningsvormen zoals pleeggezinnen

of het begeleid zelfstandig wonen. Indien de doorstroomfunctie niet bewaakt wordt, dreigt deze specifieke opvang in de kortste tijd opnieuw dicht te slibben.

Met de erkenning en subsidiëring van specifieke opvangcentra voor niet-begeleide minderjarigen komt de Vlaamse Gemeenschap ook tegemoet aan de vereiste inzake specifieke opvang zoals dit impliciet door de bepalingen van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en van de Resolutie 8745/97 van 11 juni 1997 van de Raad van de Europese Unie wordt voorgeschreven. Verder lijkt het aangewezen dat de Vlaamse overheid in het kader van de Kindereffectrapportering bijzondere aandacht besteedt aan de situatie van de niet-begeleide minderjarigen.

Advies van de Jeugdraad betreffende niet-begeleide minderjarigen en het asielbeleid

Op 8 oktober 1998 bracht de Jeugdraad van de Vlaamse Gemeenschap advies nr. 80 uit betreffende niet-begeleide minderjarigen en het asielbeleid. De Jeugdraad was van oordeel dat het huidige asielbeleid en de uitvoering ervan haaks staan op een aantal door België onderschreven rechten van de mens en van het kind. De Jeugdraad was tevens van mening dat de maatregelen met betrekking tot regularisatie niet verregaand genoeg waren. Tenslotte werd gepleit voor een betere bescherming van niet-begeleide minderjarige asielzoekers. Opsluiting van minderjarigen moet ten allen tijde, ook in uitzonderlijke omstandigheden, worden vermeden. De overheid moet stoppen met gedwongen repatriëring van niet-begeleide minderjarige asielzoekers, aldus de Jeugdraad.

Recht op onderdak

Mensen zonder papieren kunnen niet officieel werken en hebben maar in een zeer beperkte gevallen recht op sociale steun met als gevolg dat ze vaak in zeer moeilijke materiële omstandigheden moeten leven. Onderdak vinden is voor deze mensen veelal een groot probleem.

Het algemeen welzijnswerk en inzonderheid de thuislozensector kan voor deze doelgroep een belangrijke rol vervullen. De centra voor algemeen welzijnswerk hebben immers een ruime ervaring met intensieve ambulante begeleiding, de onthaalhuizen van hun kant verschaffen onderdak, voeding en begeleiding in de crisisopvang, de nachtopvang en de algemene opvang. Bovendien is er vanuit de thuislozensector een duidelijk engagement om in de komende jaren verhoogde inspanningen te leveren voor de meest gemarginaliseerde en vergeten groepen waaronder de mensen zonder papieren.

In de thuislozenzorg geldt evenwel het principe dat de hulpverlening principieel gratis is maar dat de cliënt de verblijfskosten betaalt. Indien de cliënt onvermogen is, wordt voor de verblijfskost de steun van het bevoegde OCMW gevraagd. Hierover sloot Thuislozenzorg Vlaanderen in 1993 een protocol af met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Voor mensen zonder papieren vormt deze regeling evenwel een probleem.

Om dit recht op onderdak beter waar te maken is het Steunpunt Mensen zonder Papieren in samenwerking met erkende onthaalhuizen gestart met een opvanginitiatief dat begeleide opvang wil bieden aan mensen zonder papieren in Brussel. Het project heeft een duurtijd van 24 maanden en heeft tot doel de zorg voor onderdak voor deze mensen in onthaalhuizen te optimaliseren. Daar zorg voor onderdak voor deze doelgroep nauw samenhangt met de dagprijzenproblematiek in de onthaalhuizen zullen via dit project scenario's voor betoelaging van de dagprijs ontwikkeld worden. Daar onderdak zonder begeleiding en oriëntering geen oplossing biedt voor mensen zonder papieren wil men via dit project de mensen ook begeleiden in het terug activeren van hun dossier hetzij met een perspectief op een normaal verblijf in ons land hetzij met een perspectief op terugkeer. Het Steunpunt Mensen zonder Papieren staat zelf in voor de financiering van dit Brussels project.

Het project kent een goed verloop en de globale bevindingen zijn positief. Momenteel wordt onderzocht op welke wijze dit project kan uitgebreid worden naar andere Vlaamse steden. In de

experimentele fase waarin dit project zich nog bevindt, kan dit via de voor experimenten bedoelde kredieten die door het decreet op het minderhedenbeleid ter beschikking worden gesteld.

Op termijn moet dit project evenwel overgedragen worden van de categoriale sector naar de reguliere welzijnssector en gekaderd worden in de algemene zorg en verantwoordelijkheid voor de thuislozen. Hiervoor zullen dan ook de nodige reguliere middelen moeten verworven worden.

RECHT OP GEZONDHEIDSZORG

Gezondheidszorg is een basisrecht dat omschreven is in verschillende nationale en internationale verdragen. Tot op heden bestaat in België alleen het koninklijk besluit Dringende Medische Hulp. Om dit KB in Vlaanderen te implementeren heeft de administratie Gezondheidszorg van september 1997 tot september 1998 drie fulltime medewerkers ingezet voor het project 'Gezondheidsteam - Mensen zonder papieren'. Op 15 september '98 liep dit project af.

Eén van de subsidievoorwaarden was de inschakeling van de ervaringen en resultaten van het project in de multidisciplinaire teams die bij de logo's (lokaal gezondheidsoverleg) opgericht worden en de integratie van de netwerken die door het project worden ontwikkeld in de structuren van de Logo's.

Aangezien op het moment van de beëindiging van het project nog geen logo's waren opgericht, heeft het gezondheidsteam een verlenging van het project aangevraagd. Aan deze vraag werd een gunstig gevolg verleend. Het project werd verlengd voor 8 maanden (ingaaande op 1.11.98) met een halftijdse medewerker.

Deze verlenging moet toelaten de opgebouwde ervaring inzake gezondheidszorgverlening aan mensen zonder papieren om te zetten in richtlijnen die door de logo's kunnen gebruikt worden. Bovendien kunnen de contacten die het Gezondheidsteam legde tussen zorgverstrekkers en OCMW's geïntegreerd worden in de logo's van de desbetreffende regio's.

Om het KB op de dringende medische hulp te implementeren dienen er daarnaast inspanningen geleverd om het doelpubliek te informeren over de rechten die dit KB hen biedt.

Ook Kind en Gezin van zijn kant doet inspanningen om de mensen zonder papieren te bereiken via initiatieven op het vlak van GVO en netwerkontwikkeling. In 1998 werden de gegevens verwerkt inzake het aantal door Kind en Gezin bereikte niet-legaal verblijvende gezinnen met jonge kinderen en aanstaande moeders. Uit deze cijfergegevens komt naar voor dat Kind en Gezin in de periode januari '97 – september '97 in totaal 392 niet-legaal verblijvende gezinnen en aanstaande moeders bereikte.

Recht op onderwijs

In 1994 werd tussen de Vlaamse ministers van Onderwijs en Binnenlandse Zaken afgesproken dat scholen leerlingen zonder papieren mogen inschrijven. De Vlaamse Gemeenschap maakt op basis van het gewaarborgd recht op onderwijs geen onderscheid tussen legaal of illegaal op het grondgebied verblijvende leerlingen. Zij kunnen dus worden ingeschreven in het onthaalonderwijs of het onderwijsvoorrangsbeleid. Onderwijsambtenaren moeten de inschrijving van leerlingen zonder papieren niet aangeven. Het schoolgaan van de kinderen kan echter niet worden ingeroepen om de verblijfssituatie te regulariseren.

Heel wat schooldirecties zijn evenwel niet op de hoogte van deze afspraken. Om hier aan tegemoet heeft de ambtelijke werkgroep 'Mensen zonder Papieren' in 1997 een voorstel van omzendbrief uitgewerkt die het recht op onderwijs voor kinderen zonder papieren duidelijk stelt. In dit voorstel werden volgende punten nader toegelicht: het principe van het recht op onderwijs, het feit dat scholen kinderen zonder wettig verblijf kunnen inschrijven als regelmatige leerlingen, het feit dat de directie het illegaal verblijf niet moet melden aan de politie of aan de dienst vreemdelingenzaken, het feit dat een leerling die geen geldige verblijfspapieren heeft wel een diploma kan verwerven voor zover hij/zij als regelmatige leerling was ingeschreven en de opleiding met vrucht heeft beëindigd en het feit dat scholen voor deze leerlingen subsidies ontvangen en voor hen verzekerd zijn.

Dit voorstel van omzendbrief is in de loop van 1998 door de bevoegde instanties nader uitgewerkt tot een ontwerp-omzendbrief. Tot op heden is de omzendbrief evenwel nog steeds niet verspreid. Het is dan ook aangewezen dat dit alsnog zou gebeuren..

Categoriale ondersteuning van het opvangbeleid

HET STEUNPUNT MENSEN ZONDER PAPIEREN

Het Steunpunt Mensen zonder Papieren wil via haar werking het derde spoor van het Vlaamse minderhedenbeleid mee realiseren. Het Steunpunt richt zich naar drie doelgroepen: de mensen zonder wettig verblijf, de vrijwillige begeleiders van deze mensen en de professionele begeleiders vanuit sociale diensten en welzijnsorganisaties. (kinderopvang, thuislozencentra, allochtonenwerkingen,...).

Als landelijke werking wil het Steunpunt haar advies en ondersteuning t.a.v. mensen zonder wettig verblijf verder ontwikkelen door vrijwilligers en professionele begeleiders individueel en groepsmatig te informeren, te sensibiliseren en te vormen in de verschillende thematieken die betrekking hebben op een kwalitatieve oriëntatie van mensen zonder papieren. Daartoe maakt het Steunpunt werk van methodiekontwikkeling die garant staat voor een kwalitatieve benadering van deze doelgroep. Deze methodiek zal ook worden gepubliceerd en ter beschikking staan van het welzijnswerk.

Tegelijk wil het Steunpunt verder nagaan op welke wijze de basisrechten voor mensen zonder wettig verblijf afdwingbaar kunnen worden gemaakt of voor welke basisrechten nieuwe voorzieningen moeten worden ontwikkeld.

Het Steunpunt Mensen zonder Papieren ontving in 1998 een niet-gereguleerde subsidie van 1.900.000 BF (afdeling Algemeen Welzijnsbeleid) voor het project 'Opvang en oriëntatie van mensen zonder wettig verblijf'. Het betreft de subsidiëring van 2 FTE wat een uitbreiding is van 0.5 FTE t.o.v. van de subsidie van 1997. Met deze subsidie wordt de kernwerking van het Steunpunt gesubsidieerd. In uitvoering van het minderheden decreet zal het Steunpunt Mensen zonder Papieren vanaf de tweede helft van 1999 geïntegreerd worden in het Vlaams Minderhedencentrum.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie subsidieert de regionale werking van het Steunpunt Mensen zonder papieren te Brussel. Deze werking legt zich vooral toe op dienstverlening en netwerkvorming voor de doelgroep en op de lokale implementatie

van basisrechten. Ook voor de dienstverlening op medisch vlak ontvangt het Steunpunt subsidies van de VGC.

Basisnetwerk opvang slachtoffers mensenhandel

Bij de start van het project 'Basisnetwerk' in juni 1995 werd de oprichting van een aantal lokale steunpunten mensenhandel binnen de eerstelijnsdiensten in Vlaanderen vooropgesteld. Doelstelling was en is om een ondersteunend netwerk rond de gespecialiseerde onthaalcentra Payoke en Pag-Asa op te bouwen. Pag-Asa ontvangt ook bijkomende subsidies van de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor de humanitaire opvang en begeleiding van slachtoffers van internationale mensenhandel.

Zeven Centra voor Hulp aan Slachtoffers, verspreid over Vlaanderen, sloten een akkoord met de VZW Gezin en Samenleving om in hun regio als lokaal steunpunt mensenhandel op te treden.

De oorspronkelijke opdracht van deze steunpunten berustte op drie pijlers:

- a) Sensibilisering in de regio inzake de problematiek mensenhandel
- b) Optreden als meldpunt mensenhandel en instaan voor het eerste onthaal van (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel
- c) Begeleiden van slachtoffers van mensenhandel.

Na twee jaar werking werd de sensibiliseringsopdracht van de lokale steunpunten tot een minimum herleid. Redenen hiervoor waren de complexiteit van de problematiek gekoppeld aan het taboe rond dit thema waardoor de verantwoordelijke diensten op het terrein onvoldoende open staan voor dit thema én het arbeidsintensieve van deze opdracht. De sensibiliseringsopdracht werd volledig doorgeschoven naar de coördinator van het project waardoor dit het zwaartepunt werd in haar takenpakket.

Meldingen door de lokale steunpunten

Zowel politie, justitie en -inspectiediensten als welzijnsorganisaties en privé-personen kunnen met een melding inzake mensenhandel bij de steunpunten terecht. In vergelijking met de voorbije jaren vertoont het aantal rechtstreekse meldingen bij de lokale steunpunten een duidelijke opwaartse trend. Toch blijft het totale aantal meldingen relatief klein.

Heel wat politie, justitie en -inspectiediensten nemen rechtstreeks contact op met Payoke en/of Pag-Asa wanneer zij met een vermoedelijk slachtoffer geconfronteerd worden. Indien het slachtoffer in kwestie verder ook in de betreffende regio verblijft, spreken deze opvanghuizen vervolgens de steunpunten aan om de verdere begeleiding op zich te nemen.

In verschillende regio's worden geen slachtoffers gemeld. Dit kan betekenen dat de problematiek hier niet aanwezig is. Toch rijzen er geregeld vragen betreffende de intensiteit van de controleacties op het terrein en het gebrek aan kennis inzake de bestaande procedures voor het opvangen van slachtoffers enerzijds en betreffende de bereidheid om slachtoffers ook als dusdanig te erkennen anderzijds.

Vastgesteld wordt dat het aantal meldingen hoger ligt bij die lokale steunpunten die zich binnen een polyvalent centrum situeren dat een lage drempel heeft t.a.v. vreemdelingen en asielzoekers. Hulpverleners binnen deze steunpunten worden vlugger aangesproken wanneer er bij andere diensten problemen rijzen en/of vragen worden gesteld bij de verblijfspapieren, het verhaal of de situatie van een vreemdeling.

Het voorbije jaar namen de politie, justitie en -inspectiediensten regelmatig contact op met de steunpunten met de vraag om mensen op te vangen die op een niet-legale manier op weg waren naar o.m. Groot-Brittannië. Lokale steunpunten zijn evenwel niet in staat een adequaat antwoord te bieden op deze, meestal zeer acute, oproepen. De capaciteit van de residentiële opvangcentra is ontoereikend om deze, veelal grotere groepen onderdak te verlenen. Bovendien situeert deze problematiek zich grotendeels buiten het kader van de mensenhandel.

Een niet te verwaarlozen knelpunt situeert zich op het vlak van het gebrek aan financiële tussenkomst bij de residentiële opvang van mensen zonder papieren. De opvang van personen waarvan het vermoeden bestaat dat zij slachtoffer zijn van mensenhandel maar die nog niet over het statuut beschikken, stelt de residentiële sector voor problemen. Dit probleem situeert zich duidelijk in een breder kader. Het lopende project waarbij een aantal residentiële centra in de stad Brussel een beroep kunnen doen op een speciaal fonds zodat deze opvang toch mogelijk wordt gemaakt, opent hier - mits inbedding binnen de reguliere structuren - nieuwe perspectieven.

BEGELEIDINGEN

Het aantal personen dat door de steunpunten wordt begeleid in het kader van de mensenhandel neemt toe. Toch blijft deze groep verhoudingsgewijs klein in vergelijking met het totale aantal dossiers dat door de opvangcentra wordt begeleid. Een verklaring hiervoor is dat de meerderheid van de slachtoffers er voor kiezen om na een residentiële opvang in één van de gespecialiseerde opvangcentra verder in Brussel of Antwerpen te blijven. In een aantal gevallen kan deze keuze, omwille van het veiligheidsaspect wel in vraag worden gesteld. Dwang is evenwel uitgesloten.

De begeleiding van slachtoffers mensenhandel is een arbeidsintensieve opdracht die enige kennis veronderstelt inzake vreemdelingenwetgeving, de problematiek van asielzoekers, nieuwkomers en begeleide terugkeer. Steunpunten die aanvankelijk geen ervaring hadden in deze materies hebben deze geleidelijk en gaandeweg ontwikkeld. Het feit dat deze begeleidingen een semi-verplichtend karakter inhouden en binnen een strikt wettelijk kader ressorteren, zoals o.m. de verplichte terugkeer na de afsluiting van het gerechtelijk dossier, wordt door de steunpunten als moeilijk ervaren. Voor de steunpunten zijn driemaandelijks intervisie- en vormingsmomenten voorzien.

Sensibilisering

In de loop van 1998 werden in de gerechtelijke arrondissementen Leuven, Brussel, Aalst, Dendermonde, Turnhout en Mechelen studiedagen georganiseerd onder de noemer 'Mensenhandel. Beleid en praktijk'. Doelpubliek van de studiedagen waren de politionele en justitiële diensten en de inspectiediensten. Ook de welzijnsorganisaties en de migranten- en vluchtelingensector werden uitgenodigd.

Doelstelling van deze studiedagen was in de eerste plaats het verstrekken van informatie inzake het huidige beleid, de wet rond mensenhandel en de bestaande procedures voor slachtoffers. Ten tweede werd met deze studiedagen ook een betere samenwerking tussen de bevoegde diensten op het terrein beoogd. De studiedagen werden positief geëvalueerd.

Gerichte sensibilisering ten aanzien van de sector van vreemdelingen, asielzoekers en nieuwkomers moet verder worden ontwikkeld. Hulpverleners die met deze groepen werken dienen verder op de hoogte te worden gebracht van de verschillende aspecten van de problematiek, de wet en de voorhanden zijnde procedures en opvangmogelijkheden voor de slachtoffers.

Naar een structurele inbedding van het project binnen het welzijnsbeleid ?

Daar de VZW Gezin en Samenleving waar het project aanvankelijk werd ondergebracht, om administratieve redenen wordt opgegeven, dient een nieuw onderdak gezocht voor het project.

Een mogelijke denkpiste is om het project binnen de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn onder te brengen. Met de evolutie naar een inclusief beleid zoals die door de Vlaamse Gemeenschap wordt voorgesteld, rijst immers de vraag of de opdracht rond mensenhandel niet door alle centra algemeen welzijnswerk dient te worden opgenomen. Bovendien zijn er duidelijke raakvlakken met de categoriale sector.

Dit project werd totnogtoe gefinancierd met middelen uit het Impulsfonds voor het migrantenbeleid. Gezien de eerste termijn van vijf jaar van dit Impulsproject in juni 2000 verstrijkt, lijkt het ogenblik gekomen om dit pilootproject te bestendigen en structureel op te nemen binnen het welzijnsbeleid.

DEEL 4

INITIATIEVEN GERICHT OP HET VERHOGEN VAN HET DRAAGVLAK VOOR HET VOEREN VAN EEN MINDERHEDENBELEID

Inleiding

Het behalen van de vooropgestelde resultaten binnen het emancipatiebeleid, onthaalbeleid en opvangbeleid vereist het voorhanden zijn van een voldoende groot draagvlak, bestuurlijk zowel als maatschappelijk, voor het voeren van dit beleid.

Zonder het voorhanden zijn van een politieke consensus omtrent de uitgangspunten, doelstellingen en te volgen strategie is het immers niet mogelijk om een doeltreffend, inclusief en gecoördineerd minderhedenbeleid te voeren. Daar het minderhedenbeleid een multi-aspectueel beleid is dat meerdere raakpunten heeft met andere beleidsniveaus moet deze politieke consensus bovendien over de beleidsniveaus heen worden opgebouwd. Daar de lokale overheden een belangrijke partner zijn bij de realisatie van de doelstellingen van het minderhedenbeleid, zal de politieke consensus ook op lokaal vlak aanwezig moeten zijn.

Het voorhanden zijn van een politiek draagvlak wordt op zijn beurt sterk bepaald door de mate waarin de samenleving overtuigd is van de noodzaak om dit beleid te voeren. De slagkracht van het minderhedenbeleid wordt m.a.w. mede bepaald door de publieke opinie. In die zin vormt de publieke opinie een specifieke doelgroep van het minderhedenbeleid. Zij moet niet alleen geïnformeerd worden over het beleid maar moet ook overtuigd worden van de noodzaak en het belang van dit beleid.

Welke inspanningen er in de loop van 1998 zijn geleverd om dit draagvlak te verhogen, wordt in dit vierde deel beschreven. Met het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden is ter zake ongetwijfeld een belangrijke stap gezet. In een eerste onderdeel wordt stilgestaan bij de gevolgen van het decreet voor de verdere ontwikkeling van de categoriale sector. Daarna komt het lokaal minderhedenbeleid aan bod. Samen met het sociaal impulsfonds vormt het minderheden decreet immers één van de belangrijkste hefboomen om ook op lokaal vlak een minderhedenbeleid te ontwikkelen. In een volgend luik wordt de beleidscoördinatie en de organisatie van het inclusieve beleid op Vlaams niveau nader toegelicht. In een vierde deel komen de initiatieven aan bod die in 1998 zijn genomen om de publieke opinie te sensibiliseren. In het vijfde en laatste luik tenslotte worden de raakvlakken van het minderhedenbeleid met het gelijkekansenbeleid toegelicht.

Naar een slagkrachtige categoriale sector

Met het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden heeft het minderhedenbeleid een wettelijk kader gekregen. Het decreet is het logische gevolg van een aantal beleidskeuzes en ontwikkelingen in het minderhedenbeleid van de laatste jaren. Het dient geplaatst te worden binnen de inhoudelijke context, zoals vastgelegd in het strategisch plan voor het minderhedenbeleid en regelt de organisatie van dit beleid. Met het decreet krijgen de beleidscoördinatie en organisatie van het inclusieve beleid, de beleidsadvisering en de opdrachten en organisatie van de categoriale sector duidelijk vorm.

Het decreet houdt onder meer rekening met volgende evoluties en beleidskeuzes :

- De uitbreiding van de doelgroepen van migranten naar etnisch-culturele minderheden;
- De krachtlijnen van het beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden en de samenwerking tussen de onderscheiden beleidsniveaus, zoals vastgelegd in het strategisch plan voor het Vlaamse minderhedenbeleid, goedgekeurd door de Vlaamse regering op 24 juli;

- Het inclusieve karakter van het Vlaamse minderhedenbeleid en de noodzakelijke coördinatie die daaruit voortvloeit, zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 10 oktober 1995 en herbevestigd op 22 april 1997;
- De erkenning van de landelijke en lokale migrantenorganisaties in het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidieregeling voor verenigingen voor volksontwikkelingswerk en de vraag vanuit deze organisaties om nauwer bij het beleid betrokken te worden;
- De (verdere) ontwikkeling van een gedecentraliseerd beleid naar de gemeenten toe zoals onder meer bepaald in het decreet op het plaatselijk jeugdwerk en in het beleid inzake het herstel van de leef- en omgevingskwaliteit van de achtergestelde buurten en de steden en het beleid inzake de bestrijding van de kansarmoede en de bevordering van het welzijn (Sociaal Impulsfonds);
- De ontwikkelingen met betrekking tot de integratiecentra op het terrein, meer bepaald de nood aan:
 - een duidelijke taakstelling voor de integratiecentra in samenhang met de beleidsdoelstellingen van de overheid;
 - een grotere inhoudelijke en organisatorische samenhang zowel tussen de onderscheiden niveaus als ten aanzien van de verschillende doelgroepen;
 - het bepalen van de eigen rol van het overheidsinitiatief, voornamelijk op lokaal vlak.

NAAR EEN SAMENHANGEND NETWERK VAN INTEGRATIECENTRA

Met het minderhedendecreet krijgt het netwerk van integratiecentra een inhoudelijke en organisatorische samenhang. Hiermee wordt project 18 van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, uitbouw van een geïntegreerde structuur voor het minderhedenbeleid, gerealiseerd.

Inhoudelijk worden de kerntaken van de categoriale sector gericht op het opsporen van blinde vlekken en noden, het ontwikkelen van methodieken om de doelgroepen nauwer bij de samenleving te betrekken en het bevorderen van toegankelijkheid van voorzieningen en sectoren. Deze opdrachten zijn complementair, stimulerend en implementerend ten aanzien van het overheidsoptreden. De samenwerking met de gemeenschappen en de eigen organisaties van de doelgroepen is daarbij essentieel. Overleg met de overheid op het betrokken beleidsniveau is even belangrijk.

Op Vlaams niveau worden de drie ondersteuningscentra, gericht op de drie doelgroepen (allochtonen, vluchtelingen, woonwagenbewoners) in een Vlaams Minderhedencentrum samengebracht. Zonder de noodzaak aan onderscheiden programma's gericht op de eigenheid van de doelgroepen te negeren, wordt aan het Vlaams Minderhedencentrum de opdracht gegeven om datgene wat gemeenschappelijk is en gemeenschappelijk kan gedaan worden, als dusdanig uit te bouwen.

Op provinciaal niveau, in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en in de steden Antwerpen en Gent zijn integratiecentra werkzaam. Zij concretiseren de opgedragen taken voor het gebied waarin zij werken in een meerjarenplan. Daarbij hoort de taak om uit te maken in welke prioritaire actiezones in gemeenten, in groepen van gemeenten (of in de wijken als het om de grootsteden gaat) personeel ingezet wordt in lokale steunpunten. Deze lokale steunpunten dienen verankerd te zijn in de lokale samenleving.

Om de actie naar de doelgroepen vluchtelingen en woonwagenbewoners de specifieke invulling te kunnen geven die nodig is, worden cellen voor vluchtelingenwerk en woonwagenwerk, met een eigen stuurgroep, bij de integratiecentra ondergebracht.

Het aantal integratiecentra dat erkend kan worden, wordt teruggebracht van 8 regionale en 43 lokale tot acht integratiecentra. De bestaande centra worden in de nieuwe structuur ingepast als provinciaal of (groot)stedelijk integratiecentrum, als lokaal steunpunt of als integratiedienst, indien het om een gemeentelijk initiatief gaat. Hiervoor is een overgangperiode voorzien. Op die manier ontstaat een grotere samenhang en eenheid van actie en wordt telkens gerefereerd naar het overheidsbeleid op het betrokken beleidsniveau.

Met de structuren, uitgewerkt in dit decreet, ontstaat een categoriaal instrumentarium dat:

- duidelijke opdrachten heeft;
- waarborgen biedt voor een inhoudelijke en organisatorische samenhang;
- de betrokkenheid van de doelgroepen moet waarmaken;
- meer overzichtelijkheid biedt, zowel voor de doelgroepen als voor buitenstaanders;
- voldoende rekening houdt met wat op het terrein aan werkingen is ontwikkeld.

Op 14 juli 1998 heeft de Vlaamse regering *het besluit betreffende de erkenning en subsidiëring van de centra en diensten voor het Vlaamse minderhedenbeleid goedgekeurd*. Het besluit bepaalt op welke manier concreet uitvoering zal gegeven worden aan de bepalingen in het minderheden decreet. Bovendien regelt het de overgangsbepalingen voor de integratiecentra die erkend waren volgens het besluit van de Vlaamse regering van 18 juli 1990 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van integratiecentra.

Voor Brussel-Hoofdstad zijn aangepaste modaliteiten opgenomen waaronder de rol van het provinciebestuur die door de VGC wordt opgenomen en het behouden blijven van categoriale taallessen, naast het feit dat er geen integratiediensten kunnen erkend worden.

Op de begroting 1999 (progr. 41.7 - BA 34.01) is in totaal 335 miljoen BF voorzien. Deze middelen omvatten de subsidies voor de categoriale sector, de subsidies voor experimenten in het kader van het minderhedenbeleid en de 15 miljoen BF aan nieuwe middelen voor het onthaalbeleid (zie deel 2).

1998 als overgangsjaar voor de integratiecentra

Voor de integratiecentra was 1998 enerzijds een jaar waarin de lopende werking verder werd gezet, zij het soms met reeds andere klemtonen (cfr. omzendbrief met betrekking tot de integratiecentra). Anderzijds werd er reeds veel tijd gestoken in de voorbereiding van de reorganisatie, het schrijven van meerjarenplannen, enz.

Verdere erkenning van de integratiecentra volgens het besluit van 18 juli 1990

Op basis van het besluit van de Vlaamse regering van 18 juli 1990 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van integratiecentra zijn op dit ogenblik 8 regionale en 43 lokale integratiecentra erkend (waaronder dertien gemeentelijke diensten).

In de loop van 1998 werden de lopende erkenningen gecontinueerd voor 8 regionale integratiecentra, waarvan 4 openbare. Er werden 41 lokale integratiecentra verder erkend en gesubsidieerd, waarvan 12 openbare. Zes regionale integratiecentra kregen met VESOC-middelen een uitbreiding van personeel, nl. PRICMA (2), RIMOV (2), BRIC (2), CBW (1,5), PRIC (1,5), FOYER (1).

Onderstaande tabel geeft een volledig overzicht van de in 1998 erkende en gesubsidieerde integratiecentra.

Overzicht Integratiecentra

Aard	Statuut	Naam	Gemeente	coord	stafmed	adm	totaal
Limburg							
RIC	Openbaar	PRIC RIC	HASSELT		8,50	1,00	9,50
LIC	Openbaar	LIC BERINGEN	BERINGEN		1,50		1,50
LIC	Openbaar	LIC DILSEN-STOKKEM	DILSEN-STOKKEM		1,00		1,00
LIC	Openbaar	LIC GENK	GENK		5,00	1,00	6,00
LIC	Openb,	LIC HASSELT	HASSELT		1,00		1,00
LIC	Openbaar	LIC HEUSDEN-ZOLDER	HEUSDEN-ZOLDER		4,00		4,00
LIC	Openbaar	LIC HOUTHALEN-HELCHTEREN	HOUTHALEN-HEL.	1,00	1,50		2,50
LIC	Openbaar	LIC LOMMEL	LOMMEL		1,00		1,00
LIC	Openbaar	LIC MAASEIK	MAASEIK		1,00		1,00
LIC	Openbaar	LIC MAASMECHELEN	MAASMECHELEN		2,00		2,00
Totaal Limburg				1,00	26,50	2,00	29,50
Vlaams-Brabant							
RIC	Openbaar	B.R.I.C.	LEUVEN	1,00	5,50	0,50	7,00
LIC	VZW	CLEYNAERTS	DIEST		1,00	0,50	1,50
LIC	VZW	PIN	HALLE		1,50		1,50
LIC	VZW	MIKST	VILVOORDE	1,00	2,00	1,00	4,00
Totaal Vlaams-Brabant				2,00	10,00	2,00	14,00
West-Vlaanderen							
RIC	Openb	Provinciaal Integratiecentrum	BRUGGE		2,00		2,00
LIC	VZW	Sociale Dienst Vreemdelingen	OOSTENDE		1,50		1,50
LIC	VZW	MIGRANTENCENTRUM Kortrijk	KORTRIJK		1,25	0,50	1,75
Totaal West-Vlaanderen					4,75	0,50	5,25
Oost-Vlaanderen							
RIC	VZW	REGIONAAL IC Oost-Vlaanderen	SINT-NIKLAAS		5,50	1,00	6,50
LIC	VZW	INTEGRATIECENTRUM	AALST		1,00	0,50	1,50
LIC	VZW	MARHABA-WELKOM	DENDERMONDE		1,50	0,50	2,00
LIC	VZW	LOKERSE INTEGRATIEDIENST	LOKEREN		1,00	0,50	1,50
LIC	VZW	LIC RONSE	RONSE		1,00		1,00
LIC	Openbaar	LIC SINT NIKLAAS	SINT-NIKLAAS		1,50	0,50	2,00
LIC	VZW	LIMIT Temse	TEMSE		2,00		2,00
LIC	VZW	PLINT	ZELE		2,00		2,00
					15,50	3,00	18,50
Gent							
RIC	Openbaar	Stedelijke Integratiedienst Gent	GENT		3,00	1,00	4,00
LIC	VZW	DE POORT-BERABER	GENT	1,00	1,00	1,00	3,00
LIC	VZW	EL-ELE HAND IN HAND	GENT		1,00	0,50	1,50
LIC	VZW	DE BRUG	GENT	1,00	1,00		2,00
LIC	VZW	LIC GENT-ZUID	GENT/LEDEBERG		1,00	0,50	1,50
				2,00	7,00	3,00	12,00
Totaal Oost-Vlaanderen				2,00	22,50	6,00	30,50
Antwerpen-provincie							
RIC	VZW	PRICMA	BOOM	1,00	4,00	1,00	6,00
LIC	VZW	MOZAIEK	BOOM		1,00	0,50	1,50
LIC	VZW	LIC KLEIN BRABANT	BORNEM		1,00		1,00

LIC	VZW	ICOM	MECHELEN	3,00	2,00	5,00
LIC	Openbaar	LIC MOL (OCMW)	MOL	1,00		1,00
LIC	VZW	WELKOM TURNHOUT	TURNHOUT	2,00	0,50	2,50
LIC	Openbaar	LIC WILLEBROEK	WILLEBROEK	1,50		1,50
				1,00	13,50	4,00
						18,50
Antwerpen-stad						
RIC	VZW	CBW	ANTWERPEN	1,00	8,00	1,00
LIC	VZW	LIC ANTWERPEN ZUID	ANTWERPEN		2,00	2,00
LIC	VZW	CEBAG	ANTWERPEN	1,00	1,00	2,00
LIC	VZW	KOLORENK	ANTWERPEN		2,00	2,00
LIC	VZW	KHAMSA	ANTWERPEN		1,00	1,00
LIC	VZW	LIC BORGERHOUT	ANTWERPEN		5,00	0,50
LIC	VZW	LIC MERKSEM-LUCHTBAL	ANTWERPEN		1,00	1,00
LIC	VZW	Integratiecentrum BERCHEM	ANTWERPEN		1,50	1,50
				2,00	21,50	1,50
						25,00
Totaal Antwerpen				3,00	35,00	5,50
Totaal Vlaamse gewest				8,00	98,75	16,00
						122,75
Brussel						
RIC	VZW	FOYER	BRUSSEL	1,00	6,50	0,80
LIC	VZW	NOORDWIJK	BRUSSEL		1,00	1,00
LIC	VZW	SCHAARBEEK	BRUSSEL		1,00	1,00
LIC	VZW	DAR AL AMAL	BRUSSEL		1,50	0,50
LIC	VZW	LISA	BRUSSEL		1,50	1,50
Totaal Brussel				1,00	11,50	1,30
Algemeen totaal				9,00	110,25	17,30
						136,55

Stappenplannen om de werking van een aantal lokale integratiecentra bij te sturen

Volgens het besluit van 18 juli 1990 hadden de lokale integratiecentra een ruime waaier van opdrachten te vervullen. Een aantal van deze opdrachten passen niet meer in de filosofie van het minderhedendecreet. Daarom was het noodzakelijk dat deze integratiecentra stappenplannen ontwikkelden om hun werking in deze zin bij te sturen. Het betrof hier vooral een geleidelijk afbouwen van de individuele hulpverlening om te komen tot het stimuleren van een meer inclusief beleid waarbij reguliere diensten hun verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van etnisch-culturele minderheden. Een ander belangrijk aandachtspunt was het stimuleren van zelforganisatie bij etnisch-culturele minderheden en de ondersteuning van het lokale minderhedenbeleid.

Intrekking van de erkenning van het Vlaams Centrum voor Migranten (VCIM)

Met ingang van 31 augustus 1998 werd de erkenning van het Vlaams Centrum voor Migranten (VCIM) ingetrokken. Deze beslissing werd genomen, omdat het VCIM, tengevolge van een intern conflict niet meer in staat bleek de opdrachten uit te voeren dat het volgens het besluit van 18 juli 1990 moest uitvoeren. Bovendien was de samenstelling van de raad van bestuur niet meer conform voornoemd besluit, doordat de vertegenwoordigers van de migrantenorganisaties ontslag hadden genomen en had het VCIM reeds een aantal minder goede evaluaties gekregen van de administratie

Gezin en Maatschappelijk Welzijn. Van 1 september 1998 tot en met 31 december 1998 ontving het VCIM nog een subsidie om de lopende zaken af te handelen.

Vorbereiden van de start van het nieuwe OndersteuningsCentrum voor Allochtonen

Zodra het duidelijk was dat het VCIM niet langer zijn opdrachten uitvoerde en dus niet langer kon erkend worden, is er - op vraag van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn - een initiatiefgroep opgericht samengesteld uit een groep deskundigen uit de sector en aanverwante sectoren, die het nieuwe ondersteuningscentrum voor allochtonen zou voorbereiden. Op 30 november 1998 werd dit ondersteuningscentrum opgericht. Inmiddels had de initiatiefgroep reeds grondig werk geleverd voor de voorbereiding van het meerjarenplan volgens het decreet.

Vluchtelingenwerk en woonwagenwerk

Zoals hierboven reeds werd gesteld, worden de integratiecentra, het vluchtelingenwerk en het woonwagenwerk met het minderhedendecreet in één categoriale structuur samengebracht. Met het decreet wordt een belangrijke stap gezet in het beleid ten aanzien van vluchtelingen en woonwagenbewoners, doordat de Vlaamse Gemeenschap het beleid ten aanzien van deze doelgroepen nu duidelijk als een beleidsobjectief van de Vlaamse Gemeenschap erkent.

Het Overlegcentrum voor de Integratie van Vluchtelingen (O.C.I.V) en het Vlaams Centrum Woonwagenwerk (V.C.W.) krijgen nu een decretale basis en er worden plaatselijke cellen voor vluchtelingenwerk en woonwagenwerk opgericht.

Het OCIV ontving in 1998 in totaal 8.100.000 BF subsidies (progr. 41.7 - ba 33.16). Daarnaast werden er in 1998 reeds 3 cellen opgericht. In 1999 worden er in totaal 5 cellen in het vooruitzicht gesteld. Het OCIV ontvangt ook subsidies van de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor juridische dienstverlening en sensibiliseringsacties gericht naar organisaties in Brussel.

Als enige werking voor woonwagenbewoners heeft het VCW in 1998 in totaal 7,6 miljoen BF subsidies ontvangen (progr.41.7 – basisallocatie 33.11). Daarnaast ontving het VCW nog 3 miljoen BF bijkomende VESOC-middelen (progr. 41-7- ba 33.14). Er werden in 1998 reeds 3 cellen voor woonwagenwerk opgericht. De Vlaamse Gemeenschapscommissie gaf ook een aanvullende subsidie voor haar werking in Brussel. In 1999 worden er in totaal 5 cellen voor woonwagenwerk in het vooruitzicht gesteld.

Zowel OCIV als VCW zullen ter overbrugging van de periode totdat de erkenning volgens het decreet ingaat een subsidie ontvangen. Als dit zoals verwacht op 1 mei 1999 ingaat, zal dit bedrag 1/3 zijn van wat zij in 1998 op jaarbasis ontvingen. Vanaf de erkenning van het Vlaams Minderhedencentrum zal de subsidie aan dit centrum worden uitgekeerd en niet meer aan de afzonderlijke ondersteuningscentra OCIV, VCW en OCA.

Vorming en coaching van werkers in de categoriale sector

Teneinde de voorwaarden te scheppen om in de sector van het minderhedenbeleid organisaties tot stand te brengen die een kwaliteitsvolle werking ontplooiën, is de organisatie 'ATOOM' (Advies en Training in OrganisatieOntwikkeling en Management) ingeschakeld om het project '*Vorming en coaching van het schaalvergrotingsproces en pooling van werkers in de integratiecentra*' vorm te geven. Dit project wordt betaald door de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn via een niet-gereguleerde subsidie in het kader van het minderhedenbeleid. Gedurende de eerste helft van het werkjaar 1998 heeft ATOOM de eerste fase van het reorganisatieproces van de

integratiesector uitgewerkt. Het project is voor een jaar verlengd tot de zomer 1999. Regelmatig wordt overleg gepleegd met de administratie over de werkzaamheden

Doel van dit project is de integratiecentra in staat te stellen de ontwikkeling van een veelheid aan private (lokale) integratiecentra tot 8 grotere gehelen (5 provinciale integratiecentra, 2 stedelijke integratiecentra (Antwerpen en Gent) en een hoofdstedelijk integratiecentrum) tot stand te brengen, elk met hun respectievelijke lokale steunpunten. Dit houdt een proces van schaalvergroting in waarbij zowel besturen als werkers betrokken zijn. Daarbij wordt de zorg voor een inhoudelijke samenhang en uitzuivering van de taakstelling en positionering als uitgangspunt genomen.

Dit project heeft in haar begeleidingsproces 2 trajecten: een traject voor de lokale en provinciale integratiecentra en een traject voor de bovenbouw (Vlaams Minderhedencentrum en het ondersteuningscentrum voor allochtonen). Deze twee processen worden niet los van elkaar worden gezien en worden steeds meer geïntegreerd.

Naar de lokale en provinciale integratiecentra toe voorziet het project in procesbegeleiding en -ondersteuning op 2 niveaus voor de 8 provinciale (lokale) integratiecentra en de lokale cellen van OCIV en VCW. In de eerste plaats wordt ondersteuning geboden bij de nieuwe opstelling op intern-organisatorisch vlak (visie en doelstellingen, meerjarenplanningen, structuur en functiekaarten). Daarnaast is begeleiding voorzien op het vlak van de ondersteuningsopdracht van de integratiecentra naar de lokale steunpunten (voorbereiden en opstarten van de opdracht per centrum)

Wat de bovenbouw betreft, is er eveneens procesbegeleiding en -ondersteuning op 2 niveaus. In de eerste plaats biedt ATOOM ondersteuning bij de voorbereiding en het effectief starten van de werking van het OndersteuningsCentrum Allochtonen (OCA) en het Vlaams Minderhedencentrum. Daarnaast is er begeleiding op het vlak van de ondersteuningsopdracht van het Minderhedencentrum naar de lokale entiteiten.

Inmiddels zijn reeds 2 vooruitgangsrapporten gerealiseerd waarin een duidelijke stand van zaken wordt gegeven van deze procesbegeleiding van zowel de bovenbouw (Minderhedencentrum, OCA, OCIV, VCW) en de acht entiteiten van de integratiesector zelf (de 5 provincies: stad Gent en Antwerpen en Brussel Hoofdstad). Naast een procesweergave wordt ook ingegaan op specifieke problemen en vertragende factoren. Waar mogelijk worden deze aangevuld met oplossingen en alternatieven.

Toelichtingen over het decreet door de afdeling algemeen welzijnsbeleid

De afdeling algemeen Welzijnsbeleid ging op uitnodiging van integratiecentra verscheidene malen toelichting geven over het decreet. Geregeld kwamen er ook vragen van de categoriale sector om verduidelijking inzake de implementatie van het decreet. Op 12 oktober 1998 werd door de afdeling algemeen welzijnsbeleid een vergadering georganiseerd waarop de huidige regionale integratiecentra en de ondersteuningscentra werden uitgenodigd. Het doel van de vergadering was informatie te geven over de nieuwe regelgeving en dringende vragen te beantwoorden i.v.m. het minderhedendecreet en het uitvoeringsbesluit.

Richtlijnen voor het opstellen van meerjarenplannen

Om het geheel van richtlijnen bij het opstellen van meerjarenplannen volgens het decreet en de uitvoeringsbesluiten overzichtelijker te maken, heeft de administratie GMW in samenwerking met het kabinet van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn schematische voorstellingen gemaakt van de in te dienen meerjarenplannen. Er werden schema's uitgewerkt voor de ondersteuningscentra

OCIV, VCW, OCA en het Minderhedencentrum, de provinciale integratiecentra, de cellen voor vluchtelingenwerk, de cellen voor woonwagenwerk, de lokale integratiecentra en voor het gemeentelijk beleidsplan voor een integratiedienst.

In de loop van 1998 werd er door de centra en diensten reeds grondig werk gemaakt van het opstellen van deze meerjarenplannen, in samenspraak met de administratie en met ATOOM. Wat betreft de ondersteuningscentra werden in 1998 reeds ontworpen van meerjarenplannen opgemaakt voor de afzonderlijke ondersteuningscentra. Deze dienen nu in 1999 nog te worden samengevoegd in één coördinatieplan voor het Vlaams Minderhedencentrum.

Samenwerking tussen VCIM, ICCM en de landelijke migrantenverenigingen

Op initiatief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn en op vraag van de landelijke migrantenverenigingen is er in mei 1998 een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen VCIM, ICCM en de landelijke verenigingen. De overeenkomst leek aangewezen om de opdrachten van elk van betrokken partners naar de doelgroep allochtonen nader uit te klaren. In de praktijk bleek dit immers niet altijd even duidelijk. Met de goedkeuring van het minderhedendecreet was er een duidelijk kader voorhanden om tot een samenwerkingsovereenkomst te komen.

Belangrijk aan deze overeenkomst is dat de drie betrokken partners tot duidelijke afspraken zijn gekomen zowel over de onderlinge terreinafbakening als over de onderlinge samenwerking en dat zij zich er toe verbonden hebben de afspraken in hun werking vorm te geven.

Met het stopzetten van de werking van VCIM in augustus 1998 is de samenwerkingsovereenkomst gedeeltelijk zonder voorwerp. Het is echter waarschijnlijk dat ook met het nieuwe ondersteuningscentrum een gelijkaardige terreinafbakening zal kunnen afgesproken worden.

Uitdagingen voor de nabije toekomst

De implementatie van het decreet moet tot gevolg hebben dat een geheel van versnipperde initiatieven en centra een grotere samenhang gaat krijgen. Aanvankelijk bestaat het gevaar dat de onderscheiden centra van vóór het decreet hun oude territorium en profiel willen behouden. Het is echter de bedoeling dat men daadwerkelijk zal samenwerken.

Zo wordt het nieuwe Minderhedencentrum de werkgever zowel voor het OCIV, het VCW als het OCA. Het is de bedoeling dat dit centrum de gemeenschappelijke opdrachten uitvoert en dat slechts enkele specifieke opdrachten binnen de onderscheiden ondersteuningscentra gesitueerd zullen zijn. Begin 1999 zal nog veel werk moeten gemaakt worden van de totstandkoming van het Minderhedencentrum, het coördinatieplan, de samenstelling van de beheersorganen, de sollicitatieprocedures voor het personeel, het opmaken van functiekaarten, enz. Ook op het niveau van de vroegere regionale en lokale integratiecentra moet gestreefd worden naar grotere samenhang en samenwerking.

Nieuwe erkenningsaanvragen moeten ten laatste op 30 juni 1999 worden ingediend. Het minderhedendecreet zowel als het kwaliteitsdecreet vereisen een grotere resultaatgerichtheid. De erkenningen van de integratiecentra zullen gegeven worden op basis van overeenkomsten die de centra afsluiten met de Vlaamse overheid waarin duidelijk meetbare doelstellingen zullen worden opgenomen. Zowel de administratie als ATOOM zal deze herstructurering van nabij opvolgen en begeleiden.

Een belangrijke opdracht van de categoriale sector nieuwe stijl bestaat er in de lokale besturen te ondersteunen bij de uitwerking en uitvoering van hun lokaal minderhedenbeleid. Hiertoe dient de deskundigheid van de sector verhoogd te worden. Via begeleiding en bijsturing vanuit de administratie en vanuit ATOOM zal ook hier ondersteunend opgetreden worden.

LOKAAL MINDERHEDENBELEID

Artikel 28 van het minderhedendecreet stelt dat de lokale besturen verantwoordelijk zijn voor de uitwerking, de coördinatie en de uitvoering van het inclusieve beleid en voor het betrekken van de doelgroepen bij dit beleid. De integratiecentra en de steunpunten dienen dit beleid te analyseren, te evalueren, te ondersteunen en te stimuleren, in samenwerking met de doelgroepen en de lokale actoren. Bovendien biedt het decreet aan lokale besturen de mogelijkheid om subsidies te bekomen voor hun integratiedienst mits zij aan een aantal welomschreven voorwaarden voldoen (art. 29§1 van het decreet). Met dit decreet beschikken de lokale besturen met andere woorden over een belangrijke hefboom om een lokaal minderhedenbeleid te ontwikkelen.

Een ander belangrijk instrument dat lokale besturen ter beschikking hebben om hun lokaal minderhedenbeleid gestalte te geven is het Sociaal Impulsfonds (SIF). Van gemeenten die hoger scoren dan het Vlaamse gemiddelde op het criterium SIF-migranten en/of gemeenten die tot het werkgebied van een lokaal integratiecentrum behoren wordt trouwens verwacht dat hun SIF-beleidsplan ook een resultaatgericht programma voor een lokaal minderhedenbeleid omvat.

Het minderhedendecreet als hefboom voor een lokaal minderhedenbeleid

Het decreet voorziet in de mogelijkheid om integratiediensten te subsidiëren en erkennen. Art. 29 § 1 stelt dat de Vlaamse regering een subsidie kan verlenen aan lokale besturen uit het Nederlandse taalgebied voor een integratiedienst. Hierbij wordt rekening gehouden met de concentratie van de doelgroepen, de samenstelling van de bevolking en de aard van de problematiek.

Om een erkenning en subsidiëring te krijgen, dient de gemeente volgende voorwaarden te vervullen :

- een ambtenaar aanstellen die verantwoordelijk is voor het minderhedenbeleid;
- een schepen aanwijzen die bevoegd is voor het minderhedenbeleid;
- een gemeentelijk beleidsplan voor een lokaal minderhedenbeleid opstellen;
- overleg organiseren binnen de diensten van de gemeentelijke administratie en met de betrokken externe actoren;
- een samenwerkingsovereenkomst afsluiten met het provinciale integratiecentrum, of in voorkomend geval met het lokale integratiecentrum. In deze overeenkomst wordt onder meer een taakverdeling bepaald tussen de integratiedienst en het lokale steunpunt of het provinciale of lokale integratiecentrum en wordt de onderlinge samenwerking uitgewerkt;
- de participatie van de doelgroepen organiseren;
- een financiële inbreng hebben in de kosten van de werking van de integratiedienst. De verhouding van de cofinanciering is voorzien op 2/3 voor de Vlaamse gemeenschap en 1/3 voor de gemeente;
- aan de bevolking en aan de doelgroepen informatie verstrekken over het gevoerde beleid;
- een overleg organiseren waarbij de betrokken doelgroepen een advies uitbrengen over het lokale minderhedenbeleid.

Via het decreet worden gemeenten aangemoedigd om een lokaal minderhedenbeleid te ontwikkelen. Er wordt gezorgd voor een afstemming op het SIF-beleidsplan van de gemeente. Het is de bedoeling

dat het minderhedenbeleidsplan hier integraal onderdeel van uitmaakt. Dit is ook de reden waarom in het decreet een beleidsplan voor een periode van 3 jaar (zoals ook in het SIF) wordt voorzien.

Om gemeenten aan te moedigen en te informeren over de geboden mogelijkheden ging de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn talrijke toelichtingen geven.

Voor volgende gemeenten gingen infovergaderingen door : Mechelen, Hamme, Kortrijk, Oostende, Halle, Overijse, Temse, Lokeren, Boom, Vilvoorde en Zaventem. In de provincie Limburg werd een gezamenlijke infoavond belegd door het PRIC waar de administratie aan deelnam.

Intussen zijn volgende gemeenten bezig met de voorbereiding van een nieuwe integratiedienst :

- ✓ Provincie Limburg: Leopoldsburg, Ham
- ✓ Provincie Antwerpen: Antwerpen, Mechelen
- ✓ Provincie Oost-Vlaanderen: Hamme
- ✓ Provincie West-Vlaanderen: Kortrijk, Oostende
- ✓ Provincie Vlaams-Brabant: Halle, Leuven

Volgende gemeenten hebben hun interesse laten blijken voor een integratiedienst:

- ✓ Provincie Oost-Vlaanderen: Temse, Lokeren
- ✓ Vlaams-Brabant: Vilvoorde, Overijse
- ✓ Provincie Antwerpen: Lier, Boom

Het Sociaal Impulsfonds als hefboom voor een lokaal minderhedenbeleid

In 1997 is het Sociaal Impulsfonds (SIF) definitief van start gegaan. Na een overgangsjaar in 1996 konden zowel waarborggemeenten als SIF-plus gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie dan een beleidsovereenkomst voor een termijn van drie jaar (1997-1999) afsluiten..

Met het SIF heeft de Vlaamse regering uitdrukkelijk gekozen voor een partnerschap met de lokale besturen en wordt het subsidiariteitsprincipe toegepast. Het zijn immers de lokale besturen die de maatschappelijke keuzes maken en deze keuzes in beleidsplannen vertalen. Hierbij wordt de kortlopende projectwerking verlaten en verbinden lokale besturen zich tot resultaten op langere termijn. Op basis van het beleidsplan wordt tussen de lokale besturen en de Vlaamse Gemeenschap een resultaatgerichte beleidsovereenkomst afgesloten.

Met het SIF wordt het territoriale beleid geïntroduceerd. Het SIF-beleid richt zich prioritair naar de meest achtergestelde buurten waar de maatschappelijke problemen het meest zichtbaar en voelbaar zijn. In het SIF-beleid in het algemeen en in de buurt- en wijkwerking in het bijzonder staat de burger/buurtbewoner centraal. Het beleid wordt voorbereid en uitgevoerd in nauw overleg met de bevolking. Door de participatie van de bevolking wordt het bestuurlijk draagvlak vergroot.

Met het SIF wordt ook gekozen voor een categoriale benadering. Aan gemeenten van wie het aantal SIF-migranten hoger is dan het Vlaamse gemiddelde of aan gemeenten die tot het werkgebied van een lokaal integratiecentrum behoren, wordt gevraagd om een lokaal migrantenbeleid te voeren. Deze benadering is een logisch gevolg van de beslissing van de Vlaamse regering van juli 1996 om het strategisch plan voor het Vlaamse minderhedenbeleid goed te keuren. In dit plan wordt uitdrukkelijk gesteld dat de lokale besturen een essentiële partner zijn voor het realiseren van de doelstellingen van het Vlaamse minderhedenbeleid. Met deze categoriale benadering wordt ook gekozen voor een continuïteit van beleid. Binnen het VFIK (Vlaams Fonds Integratie Kansarmen) – de voorloper van het SIF – was de categoriale benadering immers uitdrukkelijk voorzien.

De bepaling van een lokaal migrantenbeleid is gebeurd via de handleiding gemeentelijk migrantenbeleid. Hoofdstuk 1 (beleidsinstrumenten) en hoofdstuk 2 (voorwaarden) vormen samen het 10-puntenprogramma voor een lokaal migrantenbeleid. Dit 10-puntenprogramma is op maat van

de gemeente vertaald in concrete resultaten en indicatoren in de SIF-beleidsovereenkomsten van de gemeenten. Afhankelijk van de ervaring van de gemeente op het vlak van het minderhedenbeleid werd de lat hoger (ervaren gemeenten) of minder hoog (beginnende gemeenten) gelegd.

Afhankelijk van het SIF-beleidsplan van de gemeenten werd er voor gekozen om het 10-puntenprogramma op te nemen onder de vorm van een algemene passage onder artikel 4 van de overeenkomst of onder de vorm van een aantal indicatoren en resultaten in de strategische en operationele doelstellingen van de overeenkomst. Artikel 4 van de SIF-modelconvenant stelt dat beide partijen (de Vlaamse overheid en het lokaal bestuur) erkennen dat het beleidsplan een resultaatgericht programma lokaal minderhedenbeleid bevat. Omdat dit voor beginnende gemeenten nog niet het geval was, werd er hier voor gekozen om artikel 4 aan te passen in functie van tegen '98 en '99 te behalen resultaten.

De minderhedenbeleidsplannen in 1998

In totaal dienen 42 gemeenten in het kader van het SIF een lokaal minderhedenbeleid te voeren. Met 2 van deze gemeenten werd eind 1998 nog steeds geen beleidsovereenkomst afgesloten.

Vooraf in beginnende gemeenten werd er voor gekozen om artikel 4 aan te passen in functie van tegen eind 1998 en tegen eind 1999 te behalen resultaten. Tegen eind 1998 moeten deze gemeenten beschikken over een beleidsnota waarin een analyse van de bestaande situatie wordt gemaakt en waarin beleidslijnen en – prioriteiten worden vastgelegd. Hierin komen de beleidsinstrumenten en de zogenaamde randvoorwaarden voor het voeren van een goed minderhedenbeleid (het zogenaamde 10 – puntenprogramma) aan bod. Tegen eind 1999 wordt de implementatie van voornoemde beleidsnota als resultaat vooropgesteld, met daaraan gekoppeld indicatoren (nulmetingen : participatiegraad, graad van bekendheid van de bevolking met het gevoerde beleid, toegankelijkheid van de gemeentelijke voorzieningen ...). De resultaten van deze nulmetingen zullen dan de basis vormen voor realistische doelstellingen in het volgende convenant.

Gemeenten met (enige) ervaring in het voeren van een minderhedenbeleid bleken al vaak uit eigen beweging gekozen te hebben voor het opnemen van concrete doelstellingen, resultaten en indicatoren. Meestal werden deze in de beleidsovereenkomst nog aangevuld met de ontbrekende elementen uit het 10 – puntenprogramma.

Over de mate waarin de afgesproken resultaten en indicatoren voor 1998 daadwerkelijk gehaald zijn, kunnen momenteel nog geen uitspraken gedaan. Hiervoor moet de SIF- administratie eerst kunnen beschikken over de saldo-aanvragen 1998 en/of de SIF - voortgangsrapportering 1998.

Anderzijds beschikt iedere gemeente over de mogelijkheid om jaarlijks met de Vlaamse overheid te onderhandelen m.b.t. eventuele aanpassingen (pro-actief) van het SIF-convenant. Hierna worden samenvattend een aantal vaststellingen weergegeven, gebaseerd op de addenda 1998 bij de beleidsovereenkomst. Opvallend hierbij is dat in bijna alle gevallen het lokale bestuur het initiatief heeft genomen om de beleidsovereenkomst te wijzigen,. Slechts in enkele gevallen werd het initiatief voor bijsturing éézijdig door de Vlaamse overheid genomen.

Inhoudelijk werden volgende wijzigingen aangebracht:

- Bij ruim ¼ van de betrokken gemeenten (12/40) was een addendum 1998 noodzakelijk m.b.t. het 'resultaatgericht programma voor het voeren van een lokaal minderhedenbeleid'. De timing die vooropgesteld werd (eind 1998) voor het opstellen van een minderhedenbeleidsplan volgens het 10 – puntenprogramma bleek voor 5 gemeenten om diverse redenen niet haalbaar. Middels het addendum werd hier de goedkeuring van een minderhedenbeleidsplan op gemeentelijk niveau uitgesteld tot eind 1999.

- Voor drie gemeenten werden de resultaten en indicatoren op het niveau van de operationele doelstellingen inhoudelijk geherformuleerd (verduidelijking, beperking, beperkte heroriëntering, link met het reguliere beleid ...).
- In één gemeente werden de doelstellingen aangepast aan de terminologie van het nieuwe decreet etnisch - culturele minderheden.
- In twee gemeenten werden er bijkomende middelen voorzien voor het voeren van een onthaalbeleid.
- Eveneens in twee gemeenten werd het 10- puntenprogramma in de oorspronkelijke beleidsovereenkomst niet opgenomen en alsnog via het addendum toegevoegd.
- Tot slot dienden in een aantal operationele doelstellingen de streefcijfers (x % of y – aantal) op niveau van de resultaten / indicatoren concreet te worden ingevuld, rekening houdende met de nulmeting die in 1997 had plaatsgevonden.

De ervaringen van gemeenten met het minderhedenbeleid

Om een concreet beeld te krijgen over de stand van zaken m.b.t. de uitvoering van het 10-punten-programma werden 35¹ gemeenten bevestigd. De resultaten van deze bevestiging vanuit de SIF-cel worden samenvattend en per provincie weergegeven.

Provincie Antwerpen (7 gemeenten : Antwerpen, Boom, Turnhout, Willebroek, Mechelen, Mol, Lier)

- In 3 gemeenten met een traditie in het voeren van een minderhedenbeleid werd een aangepaste versie - op maat van de gemeente – in de SIF-overeenkomst opgenomen. In de overige gemeenten werd een standaardversie ingeschreven.
- Voor 3 gemeenten is de vooropgestelde timing voor 1998 grotendeels haalbaar, in 2 gevallen werd de timing voor de opmaak van het beleidsplan verschoven naar eind 1999. Wat de vooropgestelde resultaten en indicatoren voor 1999 betreft (voor 5 van de 7 gemeenten gaat dit over de implementatie van de beleidsnota) twijfelt men aan de haalbaarheid. De interpretatie van de indicatoren door de Vlaamse overheid en/of het ontbreken van geschikte meetinstrumenten (vb. meten van toegankelijkheid of tevredenheidsmetingen) worden hier als problematisch ervaren.
- De organisatie van reële inspraak (2), de randvoorwaarden (complementariteit met andere bestuursniveaus, de keuze voor een inclusief beleidsmodel en samenwerking tussen de verschillende organisaties en tussen OCMW en gemeente onderling) (4), het uitwerken van een informatiebeleid (3), het ter beschikking stellen van middelen en/of personeel (3) en het aanduiden van een verantwoordelijk bestuurder (4) zijn knelpunten.
- De gemeenten hebben een duidelijke behoefte aan methodologische ondersteuning bij het opmaken van een beleidsnota, het ontwikkelen van een onthaalbeleid voor nieuwkomers en het uitvoeren van enquêtes, (nul)metingen (o.m. tevredenheids - onderzoek i.v.m. toegankelijkheid van de stedelijke voorzieningen, het peilen naar de graad van bekendheid van de bevolking met het gevoerde beleid) en bij het ontwikkelen van een strategie om te komen tot een inclusief minderhedenbeleid.
- De handleiding voor het voeren van een lokaal minderhedenbeleid is voldoende duidelijk, hoewel men soms vraagt naar meer concrete voorbeelden en/of voorbeelden op maat van de gemeente.
- De gemeenten zijn tevreden tot zeer tevreden over de geboden ondersteuning vanuit het provinciaal integratiecentrum.

¹ 2 van de 42 gemeenten hebben eind 1998 nog geen convenant; 2 andere gemeenten moeten - gezien de specificiteit van de lokale situatie - tijdens deze beleidsperiode enkel een omgevingsanalyse opmaken en 3 gemeenten hebben de 10-punten niet opgenomen maar voeren wel een beleid dat grotendeels aansluit bij het 10-puntenprogramma.

Provincie Limburg (11 gemeenten : Beringen, Dilsen-Stokkem, Genk, Ham, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburg, Lommel, Maaseik, Maasmechelen, Opglabbeek).

- 4 gemeenten hebben een aangepast 10-puntenprogramma in de SIF-overeenkomst opgenomen.
- Geen enkele Limburgse gemeente heeft de voorgestelde timing in de beleidsovereenkomst, middels een addendum 1998, aangepast. Anderzijds blijkt uit de bevraging dat 5 gemeenten één of meerdere elementen uit het 10-puntenprogramma niet tijdig kunnen realiseren. Voor '98 blijken er zich inhoudelijk weinig problemen voor te doen.
- Voor de indicatoren '99 stelt men zich wel vragen over het concreet realiseren van de randvoorwaarden voor het voeren van goed beleid, het organiseren van inspraak, het opzetten van een sensibiliseringscampagne, het meten van de participatiegraad, het uitvoeren van tevredenheidsbevraging, ...
- Naar bijkomende ondersteuning hebben de gemeenten behoefte aan modellen en methodieken, ideeën omtrent het voeren van inclusief beleid, begeleiding bij het realiseren van inspraak en participatie, het ter beschikking stellen van meetinstrumenten en cijfermateriaal voor de opmaak van een omgevingsanalyse.
- Men is heel tevreden over de aangeboden provinciale ondersteuning. Enkele gemeenten geven wel aan meer nood te hebben aan feedback en duidelijkheid omtrent de afstemming tussen het SIF-convenant en het minderheden decreet.

Provincie Oost-Vlaanderen (7 gemeenten : Aalst, Dendermonde, Gent, Lokeren, Ronse, Temse, Zele)

- Voor 3 gemeenten werd een resultaatgericht programma op maat van de gemeente ingeschreven, in 2 gemeenten blijkt de vooropgestelde timing moeilijk aan te houden.
- Het ter beschikking stellen van personeel en/of middelen (2) en het vervullen van de randvoorwaarden voor het voeren van een degelijk beleid (1) blijken knelpunten te zijn. Voor enkele gemeenten was het nog niet helemaal duidelijk wat er juist van hen verwacht wordt.
- Over de ter beschikking gestelde handleiding zijn de meningen verdeeld. Globaal genomen vindt men het model te theoretisch en met onvoldoende ruimte voor lokale invulling en voor het tempo van gemeentebesturen die geen traditie hebben inzake minderhedenbeleid.
- Naar bijkomende ondersteuning toe vragen de gemeenten naar ervaringsuitwisseling met het werkveld, regelmatige feedback en evaluatie van de stand van zaken door de Vlaamse overheid, bijkomende financiële middelen (voor waarborggemeenten) en het tijdig verduidelijken van wat de toekomst zal brengen ingevolge het nieuwe decreet.
- De samenwerking met het regionaal integratiecentrum verloopt over het algemeen vlot zij het dat de reorganisatie van de sector enige onzekerheid met zich meebrengt en de afstand tussen het lokale niveau en de standplaats van het regionaal integratiecentrum niet bevorderlijk is voor een vlotte communicatie. De gemeenten verwachten ook meer ondersteuning op het vlak van visie-ontwikkeling en uitvoering.

Provincie Vlaams - Brabant (9 gemeenten : Diest, Halle, Hoeilaart, Machelen, Mechelen, Overijse, Sint-Pieters-Leeuw, Vilvoorde, Zaventem)

- Voor 3 gemeenten diende de timing middels het addendum '98 aangepast te worden. Het opmaken van een beleidsnota werd met één jaar uitgesteld (eind 1999) en deze timing is voor deze gemeenten wellicht nog te krap. In 2 andere gemeenten werden één of meerdere punten weggelaten.
- Het ter beschikking stellen van middelen (3) en personeel (4), aanduiding van een verantwoordelijke mandataris (1), het voeren van een informatiebeleid (3), het organiseren van inspraak (4), het vervullen van de randvoorwaarden (2) blijken moeizaam te verlopen.

- In het algemeen vindt men de handleiding voldoende duidelijk, zij het onvoldoende afgestemd op de schaal van de kleine gemeenten (o.m. voor het opmaken van een omgevingsanalyse).
- Vragen naar bijkomende ondersteuning hebben betrekking op het beschikbaar stellen van gegevens voor het opmaken van een omgevingsanalyse, methodieken voor het betrekken van (communiceren met) de doelgroep (vanuit) bij het beleid, het organiseren van ervaringsuitwisseling met andere gemeenten naar aanleiding van het minderheden decreet. Ook blijkt er nood aan directere feedback vanuit de Vlaamse overheid naar de ambtenaar die er lokaal mee bezig is.
- 2 gemeenten zijn tevreden over de ondersteuning die geboden werd vanuit het provinciaal integratiecentrum, in 3 gemeenten kon men hierover nog geen uitspraak doen (startfase, nog geen contact met het provinciale niveau). In de andere gemeenten verloopt de samenwerking minder vlot en is er vraag om tijd vrij te maken voor ondersteuning.

Provincie West-Vlaanderen (2 gemeenten : Kortrijk, Oostende)

- Voor beide gemeenten werden de 10 - punten integraal in de SIF – overeenkomst opgenomen, intussen werd middels het addendum 1998 voor één van deze gemeenten de timing aangepast.
- Het vertalen van de gehanteerde terminologie naar de lokale administratie en mandatarissen toe, de deadline voor het indienen van een minderhedenbeleidsplan en het bepalen van een timing voor de randvoorwaarden voor een goed beleid worden als knelpunten ervaren.
- Men is tevreden over de geboden ondersteuning. De ter beschikking gestelde informatie vindt men voldoende duidelijk en praktisch bruikbaar. Wel wordt gewezen op spanningsvelden ingevolge de reorganisatie van de categoriale sector.

De dynamiek van het SIF

In het merendeel van de gevallen werd voor de gemeenten die scoren op het criterium SIF –migranten en/of tot het werkgebied van een lokale integratiewerking behoren, het 10-puntenprogramma in het SIF – convenant ingeschreven. Dit wijst er op dat het SIF de aandacht van de lokale besturen voor de doelgroepen van het minderhedenbeleid heeft aangescherpt.

Uit de bijstellingen van de overeenkomsten en de reacties op de hoger besproken bevraging, blijkt anderzijds dat er bij het opmaken van de overeenkomsten niet altijd voldoende werd rekening gehouden met de reeds bestaande ervaring in de gemeente, de schaalgrootte, het al dan niet aanwezig zijn van een LIC of een integratiedienst, ...). Ook met de gevolgen van de reorganisatie van de categoriale sector werd onvoldoende rekening gehouden bij de vooropgestelde timing in de SIF–overeenkomsten.

De gesignaleerde problemen zijn niet alleen lokaal, maar vooral ook regionaal/provinciaal verschillend. Dit wijst op het belang van ondersteuning en begeleiding vanwege het regionale/provinciale niveau, aanvullend op het Vlaamse niveau. Een aantal gesignaleerde knelpunten overstijgen evenwel het lokaal minderhedenbeleid en dienen bijgevolg in een ruimer kader bekeken en opgelost. Deze punten hebben te maken met het opmaken van een omgevingsanalyse (methodiek, verzamelen van gegevens) en op basis hiervan het opmaken van een beleidsnota, het voeren van een inclusief beleid, principes van complementariteit en samenwerking; resultaatgericht werken, met hieraan verbonden het opvolgen en meten van de resultaten, ... Bijkomende ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid lijkt hier een noodzaak.

Om het lokaal minderhedenbeleid te operationaliseren wordt gebruik gemaakt van het 10-puntenprogramma, opgenomen in de handleiding gemeentelijk migrantenbeleid. Dit programma is geen doel op zich maar een instrument om het lokaal minderhedenbeleid mogelijk te maken. Vanuit

sommige hoeken wordt dit instrument in vraag gesteld. Momenteel is het evenwel te vroeg om het 10-punten-programma op zijn effectiviteit te beoordelen. In functie van de opmaak van de volgende beleidsovereenkomsten kan op basis van een grondige evaluatie gekeken worden of dit de beste strategie is om het doel te bereiken.

Los van de uitkomst zal het hoe dan ook belangrijk zijn dat de Vlaamse Gemeenschap blijvend aandacht heeft voor voldoende ondersteuning en sensibilisering van de betrokken lokale besturen voor het voeren van een lokaal minderhedenbeleid.

Bijsturing van het criterium SIF-vreemdelingen

Naar de inhoud van het lokaal minderhedenbeleid toe, wordt vastgesteld dat de SIF-middelen in hoofdzaak worden aangewend voor het (verder) ontwikkelen van het emancipatiebeleid t.a.v. allochtonen. Naar de woonwagenbevolking toe worden heel wat minder initiatieven genomen. Opvallend is anderzijds dat een beperkt aantal gemeenten de SIF-middelen aanwendt om een onthaalbeleid voor nieuwkomers te ontwikkelen. Hier heeft het SIF duidelijk een extra impuls gegeven aan gemeenten om initiatieven te nemen naar nieuwkomers toe.

In de mate men gemeenten wil stimuleren om hun SIF-middelen in ruimere mate naar alle doelgroepen van het minderhedenbeleid te richten, zal tenslotte moeten nagegaan worden of de huidige criteria voor het opnemen van een lokaal minderhedenbeleid in de SIF-overeenkomst de onderscheiden doelgroepen voldoende vat.

Een grondige evaluatie van het huidige criterium lijkt bijgevolg aangewezen. Het is immers medebepalend voor het inschatten van de kansarmoedegraad in een gemeente en speelt dus ook een rol bij de verdeling van de SIF-gelden en de selectie van de SIF-plus-gemeenten. In het SIF-evaluatierapport '97 wordt trouwens de aanbeveling geformuleerd dat een degelijke evaluatie van het SIF-criterium vreemdelingen zeker aangewezen is (aanbeveling 40).

Met de huidige criteria - scoren op het criterium SIF-vreemdelingen of de aanwezigheid van een LIC - wordt het overgrote deel van de gemeenten met een minderhedenproblematiek gevat. Anderzijds zijn er een aantal gemeenten die scoren op het criterium SIF-vreemdelingen maar die veel EU-burgers onder hun inwoners tellen. ICEM stelt zich hierbij de vraag of het met de voortschrijdende integratie van de Europese Unie nog aangewezen is om bepaalde groepen van EU-burgers nog langer zonder meer tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid te rekenen. Voor allochtonen afkomstig uit de huidige EU-landen is de rechtspositie als staatsburger van de Europese Unie immers in gestage opbouw. Zij hebben ook reeds een lange immigratiegeschiedenis achter de rug. Een mogelijkheid zou zijn om bij het verdelen van middelen een groter gewicht toe te kennen aan allochtonen afkomstig uit niet-EU-landen.

Organisatie van het Vlaamse minderhedenbeleid

Met het minderhedendecreet van 28 april 1998 krijgt niet alleen de categoriale sector duidelijk vorm. Het decreet bepaalt ook duidelijk de wijze waarop de Vlaamse overheid zich moet organiseren om de doelstellingen van het minderhedenbeleid te organiseren.

Bij het bepalen van de organisatie van het Vlaamse minderhedenbeleid is uitgegaan van het inclusiviteitsprincipe wat inhoudt dat de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de doelstellingen van het minderhedenbeleid binnen de eigen beleidsdomeinen bij de functioneel

bevoegde ministers en hun administraties / Vlaamse openbare instellingen berust. Om de coherentie te bewaken, overlappingen en contradicties te vermijden en te stimuleren waar nodig beschikt de Vlaamse overheid over twee instrumenten, een coördinerend minister en een coördinerende commissie.

Organisatie van het inclusieve minderhedenbeleid

Artikel 7§1 van het minderhedendecreet stelt dat de departementen of administraties van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse openbare instellingen die bevoegd zijn voor een domein waarop het inclusieve beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden betrekking heeft, als opdracht hebben het sectorale inclusieve minderhedenbeleid voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren en de nodige initiatieven te nemen om de doelgroepen en het werkveld waar en wanneer bij dit beleid te betrekken. Zij dienen ook een gemandateerd vertegenwoordiger af te vaardigen naar de coördinerende commissie.

Artikel 7§2 stelt dat de Vlaamse regering de departementen of administraties van het ministerie moet aanduiden waarbinnen personeelsleden belast worden met het voorbereiden en uitvoeren van het minderhedenbeleid, teneinde bovenvermelde opdrachten te kunnen realiseren.

De nadere vormgeving van deze bepalingen zal via een afzonderlijk uitvoeringsbesluit gebeuren. Dit besluit is momenteel in voorbereiding.

Gestart als een categoriaal welzijnsbeleid in de jaren 80 krijgt het inclusieve minderhedenbeleid hiermee duidelijk vorm. De betrokken departementen / administraties / VOI's krijgen immers de uitdrukkelijke opdracht om in samenspraak met het doelpubliek en het werkveld een inclusief minderhedenbeleid te voeren.

Met deze bepalingen krijgt de Vlaamse overheid met andere woorden de kans om het minderhedenbeleid als volwaardig beleidsthema binnen de eigen organisatie op te nemen en organisatorisch binnen de eigen diensten te vertalen. Het is aan de Vlaamse overheid en haar diensten om deze kansen maximaal te benutten. Zonder een slagkrachtige overheid komen de doelstellingen van het minderhedenbeleid immers onder druk te staan en zullen ook de categoriale sector en de doelgroepen – de twee andere pijlers van het minderhedenbeleid – aan slagkracht inboeten.

Coördinatie van het minderhedenbeleid

Artikel 6 van het minderhedendecreet stelt dat er binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap een coördinerende commissie wordt opgericht die toeziet op de coherentie, synergie en coördinatie van het Vlaamse minderhedenbeleid door middel van het organiseren van overleg, voortgangsbewaking en rapportage. In overleg met het college van secretarissen-generaal van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap rapporteert de commissie jaarlijks aan de Vlaamse regering over de realisatie en de voortgang van het gevoerde beleid.

Met deze bepaling verwerft ICEM - in 1989 bij beslissing van de toenmalige Vlaamse Executie opgericht als interdepartementale commissie migranten - een structurele plaats binnen het Vlaamse minderhedenbeleid.

In het in het vooruitzicht gestelde besluit tot uitvoering van de artikels 6 en 7 van het minderhedendecreet zullen de opdrachten en samenstelling van de commissie nader worden bepaald. Verwacht wordt dat er inzake opdrachten en samenstelling de facto weinig zal veranderen. Belangrijkste nieuwigheid is dat de commissie dan gedeeltelijk zal zijn samengesteld uit ambtenaren

die volledig vrijgesteld zijn om het minderhedenbeleid in hun departement vorm te geven, hetgeen momenteel niet het geval is.

VERHOGEN VAN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK

Naar aanleiding van de publicatie van VRIND 1998 is de eerder moeizame relatie van Vlamingen met de 'vreemde' medeburgers nogmaals expliciet onder de aandacht gebracht. Als een deel van de bevolking moeite heeft met de aanwezigheid van allochtonen dan moet de Vlaamse overheid dit onder ogen zien en opvolgen en zoeken naar verklaringen voor deze minder tolerante houding van haar burgers. Op basis van deze inzichten moet zij vervolgens strategieën ontwikkelen om deze houding in positieve zin te beïnvloeden. Bovendien moet zij hierover in duidelijke termen communiceren zowel naar de Vlamingen toe als naar de allochtonen gemeenschappen.

In het VRIND-rapport 1998 staat ook aangegeven dat heel wat Vlamingen van oordeel zijn dat aanpassing de beste weg naar emancipatie is. Eens aangepast zullen allochtonen ook minder last hebben van discriminatie, zo wordt gedacht. Niet alleen wordt hiermee voorbijgegaan aan het racisme waarmee allochtonen geconfronteerd worden, het legt de verantwoordelijkheid voor een geslaagde integratie quasi uitsluitend bij de allochtoon in kwestie. Emancipatie en integratie is evenwel resultante van een samenspel van kansen krijgen (verantwoordelijkheid van het beleid) en kansen nemen (verantwoordelijkheid van het individu en zijn/haar gemeenschap). Het Vlaamse minderhedenbeleid wenst dit samenspel te bevorderen. Het is dan ook gewezen verder te gaan op de ingeslagen weg en dit ook duidelijk te communiceren naar de bevolking;

Omdat communicatie en sensibilisering zo belangrijk zijn voor het welslagen van het minderhedenbeleid werd het sensibiliseren van de publieke opinie in het strategisch plan voor het minderhedenbeleid als kritische succesfactor naar voren geschoven. Gepleit wordt voor een strategische aanpak (project 27 van het strategisch plan).

Onderstaand overzicht toont aan welke initiatieven genomen zijn om de publieke opinie te sensibiliseren. Uit dit overzicht blijkt dat de strategische aanpak nog steeds meer wens dan realiteit is. Het blijft dan ook een uitdaging voor de komende jaren om dit aspect van het minderhedenbeleid sterker uit te bouwen. Gegeven de verantwoordelijkheid van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding in deze materie lijkt een nauwe samenwerking tussen de Vlaamse overheid en het Centrum niet alleen aangewezen maar ook noodzakelijk.

Positieve beeldvorming rond de wereldbeker voetbal "Samen het racisme tackelen"

Van 10 juni tot 12 juli 1998 – tijdens de wereldbeker voetbal - heeft het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding een sensibiliseringscampagne gehouden via spots op TV. Deze actie werd gesubsidieerd door de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn en door de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking. Deze spots werden op de Vlaamse zenders VRT en VT4 en op de 11 Vlaamse regionale TV-zenders vertoond.

Achterliggend idee van de campagne was dat er tijdens de wereldbeker voetbal veel aandacht naar de nationale ploeg uitging, die ook enkele spelers van vreemde origine heeft. Door het beeld van een harmonieuze ploeg waar goed samengespeeld wordt, wilde men een positieve beeldvorming creëren

over de multiculturele samenleving, waarin racisme verbannen wordt. De spot eindigde met de slogan “samen het racisme tackelen” voor wat betreft de Vlaamse zenders en met een aangepaste slogan, ‘wat in voetbal kan, kan ook in onze buurt’ voor de regionale zenders. Met deze boodschap werd meteen ook de link naar de multiculturele samenleving in de buurten gelegd. Met deze dubbele campagne (voor heel Vlaanderen en regionaal) probeerde men een zeer breed publiek te bereiken.

Dit initiatief werd in samenwerking tussen de Vlaamse overheid en het Centrum voor Gelijkheid van Kansen opgezet. Het verdient aanbeveling dat er inzake samenwerking op het terrein van sensibilisering meer structurele afspraken komen.

Kwinkslag

Het Centrum Informatieve spelen ontwikkelde een speelse methodiek om binnen de bestaande gemeentelijke jeugdraad een overlegstructuur op te zetten tussen autochtone en allochtone jongeren. Met de jeugdwerkbeleidsplannen worden jongeren als het ware verplicht om na te denken over een minderhedenbeleid in hun gemeente. Met het project Kwinkslag wil men hen stimuleren om samen met allochtone jongeren rond de tafel te zitten in functie van deze beleidsplannen. Dit project werd gefinancierd met niet-gereguleerde subsidies in het kader van het minderhedenbeleid.

Feesten bij de burens

Kerkwerk Multicultureel Samenleven vzw heeft een jaarkalender 1999 uitgegeven met vermelding van de culturele en religieuze feesten van de verschillende cultuurgroepen die in Vlaanderen en Brussel verblijven. Dit initiatief werd gefinancierd via een niet-gereguleerde toelage minderhedenbeleid van de administratie GMW.

Thuis in Vlaanderen

Zoals de vorige jaren, werd er ook in 1998 een actie ‘Thuis in Vlaanderen’ georganiseerd in het kader van de 11-daagse Vlaanderen-Europa 2002. Met deze actie worden allochtonen gestimuleerd om deel te nemen aan de 11 juli - vieringen van de Vlaamse Gemeenschap. De filosofie van ‘Thuis in Vlaanderen’ is dat allochtonen deel uitmaken van de Vlaamse bevolking met hun eigenheid. Het is een boodschap van de zogenaamde “nieuwe Vlamingen” waarbij gewezen wordt op de mondialisering en interculturaliteit enerzijds en de eigenheid binnen de samenleving anderzijds. De intrinsieke boodschap van de activiteiten is dat iedereen in Vlaanderen samenleeft, waarbij iedereen ook de kans moet krijgen zijn cultuur te manifesteren.

In 1998 werden er 6 aanvragen ingediend voor een niet-gereguleerde subsidie minderhedenbeleid waarbij het telkens ging om een samenwerkingsverband tussen een provinciebestuur, een gemeente, een erkende landelijke vereniging van migranten en een lokale vereniging van migranten uit de provincie. Alle aanvragen werden gehonoreerd.

Herdruk ‘Het vrijblijvende voorbij’

Aangezien de brochure ‘Het vrijblijvende voorbij’ over het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden in de loop van 1997 zo goed als uitgeput was, werd er in 1998 een herdruk gerealiseerd. De publicatie kent nog steeds een ruime verspreiding net zoals de publicatie ‘Het gemeentelijk Migrantenbeleid, een handleiding’ en de brochure ‘Evenwaardig. Multicultureel samenleven in Vlaanderen’. De Franstalige en Engelstalige versie van ‘Het vrijblijvende voorbij’ werden op buitenlandse congressen verspreid.

‘Witte vlucht, zwarte magie’

De brochure 'Witte vlucht, zwarte magie' is een realisatie van de Koning Boudewijnstichting. Ze bevat tips voor concentratiescholen om de 'witte vlucht' een halt toe te roepen. De tips zijn gebaseerd op ervaringen in een aantal projecten. Het kiezen voor een bepaald profiel als school en het betrekken van de ruimere omgeving van de school om dit profiel uit te dragen zijn hierbij belangrijk.

Afsluiting van het project alternerende opleiding kleuteronderwijs

Via het project alternerende opleiding kleuteronderwijs hebben een twintigtal interculturele medewerkers na een 5 jaar durende alternerende opleiding van deeltijds werken en deeltijds leren in 1998 hun diploma van kleuteronderwijzeres in het pedagogisch hoger onderwijs behaald.

Hoewel er in de pers wat negatieve aandacht aan is besteed (vooral in verband met de twee jaar anciënniteit die deze afgestudeerden kregen waardoor ze in sommige scholen meer kansen maakten op een aanstelling dan autochtone kleuterleidsters) heeft het project toch een belangrijke sensibiliserende werking zowel naar de migrantengemeenschap (voorbeeldfunctie), als naar het onderwijsveld en de bredere maatschappij.

Multicultureel spel

In 1998 ontwierp de werkgroep Multicultureel Samenleven van de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap een multicultureel spel, waarbij de aandacht vooral gaat naar lokale jeugdwerkers.

Dit project is een rechtstreeks gevolg van de besluiten van de werkgroep Jeugd van de Staten-Generaal voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding op 29 november 1997. Er werd toen voorgesteld om alle partners die in de gemeenten betrokken zijn bij het opstellen van de jeugdwerkbeleidsplannen aan te moedigen om een non-discriminatiecode uit te werken. Achteraf werd echter afgestapt van het idee van zo'n code. De term klinkt weinig positief en de efficiëntie ervan wordt in vraag gesteld. Daarom werd gekozen voor een meer speelse aanpak. De productie van het spel wordt ondersteund door het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding. Op dit ogenblik wordt nog onderzocht hoe het kan gefinancierd worden.

Raakvlakken met het gelijkekansenbeleid

In het Jaarrapport 1996 is er reeds op gewezen dat het Vlaamse minderhedenbeleid zich in een ruimere beleidscontext situeert waar ook aandacht is voor de armoedebeleid en het gelijkekansenbeleid. Daar er op het vlak van de relatie minderhedenbeleid - armoedebeleid voor wat 1998 betreft geen specifieke initiatieven te melden zijn, wordt hier enkel ingegaan op het gelijkekansenbeleid.

Mainstreamingbeleid en specifiek beleid

Het uitgangspunt voor het gelijkekansenbeleid in Vlaanderen is het waarborgen van gelijke kansen voor alle burgers door het voeren van een gestructureerd en geïntegreerd beleid. Het uiteindelijke doel op langere termijn is het opheffen van alle feitelijke ongelijkheden die in schril contrast kunnen staan met de juridische gelijkheid. Binnen de Vlaamse regering werd pas in juni 1995 voor het eerst een Vlaams minister aangesteld die expliciet bevoegd is voor het Gelijkekansenbeleid.

De afgelopen jaren is er een verschuiving waar te nemen in de beleidsmatige aanpak van het gelijkekansenbeleid. Het voeren van een inclusief of mainstreamingbeleid wordt internationaal erkend als instrument om gelijke kansen te bevorderen op alle domeinen van het maatschappelijke leven, naast het voeren van een verticaal of specifiek Gelijkekansenbeleid. Het horizontaal of inclusief beleid is in uitbouw. Een horizontaal beleid kan ook maar succesvol zijn wanneer aan een aantal kritische succesfactoren is voldaan: de politieke wil moet aanwezig zijn en binnen de administratie moet ieder departement een verantwoordelijke ‘gelijke kansen’ hebben met een duidelijk afgelijnd takenpakket. Bovendien moet het gevoerde gelijkekansenbeleid continu worden opgevolgd en geëvalueerd. De vervulling van deze voorwaarden is essentieel om het horizontale beleid succesvol te maken. Zoniet dreigt het onzichtbaar te worden en te verdwijnen.

Daarnaast blijft een specifiek gelijkekansenbeleid nodig om de grote krachtlijnen voor een gelijkekansenbeleid te bepalen, de resultaten op te volgen en zonodig de bevoegde diensten en overheden te wijzen op zwakke plekken, om de deskundigheidsbevordering en methodieontwikkelingen op te volgen of zelf te ontwerpen.

Het specifieke Vlaamse gelijkekansenbeleid is opgebouwd rond twee assen. Ten eerste richt het beleid zich op het bevorderen van gelijke kansen voor vrouwen en mannen op alle maatschappelijke domeinen en alle beslissingsniveaus. Ten tweede richt het gelijkekansenbeleid zich tot drie minderheidsgroepen, namelijk gehandicapten, allochtonen, homo's, lesbiennes en biseksuelen (holebi's). Het beleid richt zich op het bevorderen van gelijke kansen voor die groepen die omwille van hun afkomst, seksuele geaardheid of handicap af te rekenen hebben met een feitelijke discriminatie of met onvoldoende gelijke persoonlijke en maatschappelijke kansen.

Gelijkekansenbeleid naar de doelgroep allochtonen

Wat specifiek de doelgroep allochtonen betreft, heeft de Vlaamse minister bevoegd voor het gelijkekansenbeleid diverse initiatieven genomen in 1998.

MIGRANTENVROUWENFORUM

In samenwerking met de vzw Intercultureel Centrum voor Migranten (ICCM) vond er op 24 oktober 1998 een migrantenvrouwenforum plaats (zie ook deel 1 en deel 5). De bedoeling was het overleg tussen allochtone vrouwen en de overheid op gang te brengen en een stimulans te geven voor nieuwe acties in 1999.

Het forum vond plaats in het Vlaams Parlement waar de vrouwen verspreid over vijf werkgroepen discussieerden over hun problemen en over mogelijke oplossingen. Via de oprichting van een Steunpunt voor vrouwenzelforganisaties, de financiële ondersteuning en verspreiding van vormingspakketten, het aanmoedigen van de dialoog en samenwerking met de Vlaamse vrouwenorganisaties, het bevorderen van de deelname van allochtone vrouwen aan de besluitvorming en een mediacampagne rond positieve beeldvorming van allochtone vrouwen wenst de Vlaamse minister bevoegd voor het gelijkekansenbeleid het emancipatie- en integratieproces van allochtone vrouwen mee ondersteunen.

ONDERZOEKSPROJECT 'ISLAMITISCHE VROUWEN IN VLAANDEREN'

Aan UFSIA werd de opdracht gegeven om onderzoek te doen naar 'Islamitische vrouwen in Vlaanderen: verschillende wegen naar integratie. Een operationalisering van 'integratie' in de context van Islambeleving en maatschappelijke participatie'. Dit onderzoek wil bijdragen tot een meer

genuanceerde en daardoor meer positieve beeldvorming omtrent de doelpopulatie. Door inzicht te verwerven in de rol van de Islam bij de maatschappelijke participatie van allochtone vrouwen kan het beleid op een meer efficiënte manier de groep benaderen om hen zo op een meer optimale wijze in de maatschappij te laten functioneren.

Met het onderzoek wil men een bijdrage leveren in het onderkennen van de reële noden van allochtone vrouwen en hun kansen op maatschappelijke participatie en erkenning en wil men een wetenschappelijke basis geven voor een meer realistische en genuanceerde beeldvorming omtrent moslimvrouwen van de tweede en volgende generaties.

Het onderzoek zal ook toelaten mechanismen en aanknopingspunten te onderkennen die de integratie van allochtone vrouwen op de arbeidsmarkt kunnen bevorderen.

Het onderzoek zal tenslotte ook meer inzicht geven omtrent de wenselijkheid en de mogelijkheden van een 'spreidingsbeleid'.

INITIATIEVEN ONDERSTEUND DOOR GELIJKE KANSSEN IN 1998

- √ **STEMMEN OVER STEMMEN: OP 6 MAART 1998 HEEFT DE KAV (KRISTELIJKE ARBEIDERS VROUWENBEWEGING) EEN OPEN FORUM GEORGANISEERD IN SAMENWERKING MET VERSCHILLENDE ORGANISATIES OVER STEMRECHT OVER ALLOCHTONEN.**
- √ **BOEKPROJECT "VERWEG DICHTBIJ": HET NCOS (NATIONAAL CENTRUM VOOR ONTWIKKELINGSCENTRUM) ZAL EEN BOEK UITGEVEN MET DE MEEST RELEVANTE INFORMATIE VOOR IEMAND DIE KENNIS WIL MAKEN MET DE VEELZIJDIGE CULTURELE UITINGEN VAN ANDERE BEVOLKINGSGROEPEN IN ONS LAND. VOOR DE HOOFDSTUKKEN WORDT DE WERELD IN CULTURELE BLOKKEN VERDEELD. PER HOOFDSTUK WORDT ÉÉN CULTUUR BELICHT EN DAT IN ZOVEEL MOGELIJK FACETTEN (KUNST, MUZIEK,...). ER WORDT TEVENS AANDACHT BESTEED AAN DE GESCHIEDENIS VAN DE MIGRATIE.**
- √ **AKREP: EEN INITIATIEF VAN DE VROUWENWERKING HEUSDEN-ZOLDER VANUIT DE VASTSTELLING DAT HET VOOR DE POSITIE VAN DE TURKSE VROUW IN DE BELGISCHE SAMENLEVING, VAN GROOT BELANG OM IS EEN PUBLIEK VAN VROUWEN EN MANNEN TE LATEN KENNISMAKEN MET EEN RIJKE TURKSE THEATERCULTUUR.**
- ✓ **Zelfbeeld en positieve identificatie:** doelstelling van dit project van de Nederlandstalige Vrouwenraad is om allochtone meisjes van 16 tot 19 jaar kansen aan te reiken in hun zoektocht naar toekomstperspectieven. Door hen in contact te brengen met een vrouw die voor hen een voorbeeldfiguur is, tasten zij de contouren af van hun persoonlijkheid, hun capaciteiten en hun interesses. Ook de ouders worden in dit proces betrokken.
- √ **Vrouwenpraatgroepen als vorm van psychosociale hulpverlening:** dit project is ontstaan uit een overleg tussen het provinciaal integratiecentrum Limburg en het provinciaal integratiecentrum Vlaams-Brabant en wil uit deze samenwerking zijn meerwaarde putten. Het project wil allochtone vrouwen kansen te bieden om hun specifieke problemen uit te klaren en tegelijkertijd de drempel naar een centrum voor geestelijke gezondheidszorg of andere hulpverleningsinstanties te verlagen. Naast het oprichten van de praatgroepen zelf, is er aandacht voor de specifieke vorming van de begeleidsters en de sensibilisering van de centra voor geestelijke gezondheidszorg of andere relevante hulpverleningsinstanties die geconfronteerd worden met deze thematiek. Allochtone vrouwen hebben immers op verschillende domeinen te maken met specifieke problemen i.v.m. migratie waardoor participatie/emancipatie bemoeilijkt wordt. Via diverse organisatie komen signalen binnen dat de reguliere sociale hulpverlening niet bij machte is de specifieke hulpvragen te behandelen

- √ **Fatimaria:** dit project van de CVP-Hoboken heeft tot doel bij te dragen tot een positieve beeldvorming over allochtone Marokkaanse vrouwen. De communicatie tussen allochtone moeders en Belgische moeders wordt gekoppeld aan een educatieve en recreatieve aanpak met het oog op een vlottere integratie en een gelijkekansenbeleid.
- √ **Acev:** dit project van de vzw Belgische Turkse VrouwenVereniging (BTVV) heeft tot doel allochtone vrouwen een betere opvoedingstechniek aan te leren zodat zij deze bij hun nog niet schoolgaande kinderen kunnen toepassen. De voorschoolse periode is immers uiterst belangrijk, want juist in deze periode ontwikkelt de persoonlijkheid en het karakter van het kind het meest.
- √ **Actieonderzoek** ‘Migratie en economie om de economische bijdrage van migrantenvrouwen in de lidstaten van de Europese Unie te optimaliseren’: dit project van het Migrantenforum van de Europese Unie heeft tot doel 1) een profiel op te stellen van allochtone vrouwen die economisch actief zijn; 2) de positieve bijdrage van allochtone vrouwen in de kijker te stellen en 3) mechanismen te onderzoeken die toelaten deze bijdragen te valoriseren en te maximaliseren.

DEEL 5

INITIATIEVEN GERICHT OP HET VERHOGEN VAN DE BETROKKENHEID VAN HET DOELPUBLIEK BIJ HET BELEID

Inleiding

Het betrekken van de doelgroepen bij het beleid is cruciaal voor het welslagen van het (minderheden)beleid en dit niet alleen vanuit een fundamenteel respect voor de democratie, maar ook omdat geleidelijk aan het besef is gegroeid dat beleid niet alleen voor maar ook in samenspraak met de betrokkenen tot stand moet komen.

Volwaardige deelname aan de samenleving is trouwens slechts mogelijk op basis van samenspraak en inspraak. Minderheden als volwaardige gesprekspartner bij het beleid betrekken werd in het strategisch plan voor het minderhedenbeleid dan ook als kritisch ervaren voor het realiseren van de beleidsdoelstellingen.

Samenspraak en inspraak zijn niet voor alle doelgroepen van het minderhedenbeleid even belangrijk. Enkel daar waar volwaardig burgerschap en integratie voorop staan, is het noodzakelijk om de doelgroepen te betrekken. De vraag naar betrokkenheid speelt met andere woorden enkel voor allochtonen, erkende vluchtelingen en trekkende bevolkingsgroepen, zijnde de drie gevestigde minderheidsgroepen.

De zorg om de doelgroepen bij het beleid te betrekken is anderzijds geen recent gegeven. Zo was er van eind 1982 tot eind 1991 een Vlaamse Hoge Raad voor Migranten actief. Daarnaast heeft de Vlaamse overheid er van meet af aan voor gekozen om het eigen verenigingsleven van migranten te ondersteunen. In uitvoering van het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidiëring voor verenigingen voor volksontwikkelingswerk kunnen lokale en landelijke migrantenverenigingen erkend worden. En in 1993 werd op initiatief van de Vlaamse overheid het intercultureel centrum voor migranten opgericht. Dit centrum kreeg o.m. de opdracht om de organisatievorming bij migranten te ondersteunen. De impulsen van de Vlaamse overheid hebben zich in het verleden evenwel in hoofdzaak beperkt tot de allochtone gemeenschappen. Bijgevolg zijn het vooral deze gemeenschappen die zich totnogtoe georganiseerd hebben en als gesprekspartner (kunnen) optreden.

Met het decreet van 28 april 1998 inzake het minderhedenbeleid is de zorg voor het betrekken van de doelgroepen bij het emancipatiebeleid decretaal verankerd geworden. Het decreet voorziet een betrokkenheid via drie gezichtspunten: het sectorale inclusieve minderhedenbeleid, de adviesraden en een forum van etnisch-culturele minderheden.

Dit vijfde en laatste deel beschrijft dan ook de specifieke inspanningen die in 1998 zijn geleverd op elk van deze terreinen. Hiermee wordt ook tegemoet gekomen aan de beslissing van de Vlaamse regering van 22/4/97 dat ICEM in haar jaarrapport verslag zou uitbrengen over de stand van zaken m.b.t. de betrokkenheid van de doelgroepen.

Betrekken van de doelgroepen bij het sectorale, inclusieve emancipatiebeleid

Artikel 7§1,2° van het minderhedendecreet bepaalt dat de departementen of administraties en de VOI's die bevoegd zijn voor een domein waarop het inclusieve beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden betrekking heeft, als opdracht hebben de nodige initiatieven te nemen om de doelgroepen en het werkveld waar en wanneer nodig bij het sectorale inclusieve minderhedenbeleid te betrekken.

Hiermee krijgt het voorstel van ICEM om in alle bij het minderhedenbeleid betrokken sectoren een 'gesprekstafel' op te richten definitief vorm. Gesprekstafels werden hierbij

gezien als permanente fora waar alle materies die het beleid van een administratie of VOI aanbelangen samen met alle betrokkenen zouden besproken worden.

Het oprichten van een gesprekstafel inzake minderhedenbeleid laat toe om telkens wanneer het nuttig en nodig is als administratie/VOI in overleg te treden met de doelgroepen en het werkveld. (ICM-advies van 24.10.96 over de samenstelling, rol en plaats van ICM binnen het Vlaamse minderhedenbeleid).

Beleidsdomein Werkgelegenheid

Met de ondertekening van het VESOC-akkoord op 8 juni 1998 hebben de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners zich geëngageerd om de werkloosheidsgraad bij allochtonen terug te brengen tot de werkloosheidsgraad bij vergelijkbare doelgroepen van autochtone afkomst. Hiertoe zullen de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners jaarlijks een concreet actieprogramma opstellen met meetbare objectieven.

Het akkoord stelt ook dat de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners over de verbetering van de arbeidsmarktpositie van allochtonen een dialoog wensen aan te gaan met de vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschappen in Vlaanderen. Een succesvolle uitvoering van dit akkoord zal immers groter zijn met de nodige constructieve inzet en betrokkenheid van de allochtone gemeenschappen.

In uitvoering hiervan is, op initiatief van het kabinet van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling, het overleg met de allochtone gemeenschappen op gang getrokken. Het was de eerste maal dat de allochtone gemeenschappen via de landelijke verenigingen van migrantenorganisaties bij de problematiek van tewerkstelling werden betrokken. Ondertussen wordt nagegaan hoe de allochtone gemeenschappen zelf op concrete wijze kunnen meewerken aan de uitvoering van het VESOC-akkoord.

Beleidsdomein gelijke kansen

Op initiatief van de Vlaamse minister bevoegd voor het gelijkekansenbeleid en in samenwerking met het ICCM (intercultureel centrum voor migranten) vond er op 24/10/1998 een migrantenvrouwenforum plaats. De bedoeling was het overleg tussen allochtone vrouwen en de overheid op gang te brengen en een stimulans te geven voor nieuwe acties in 1999 (zie ook deel 1 en deel 4).

Tijdens de forumdag benadrukte de Vlaamse minister bevoegd voor het gelijkekansenbeleid het belang van inspraak en participatie van allochtone vrouwen in het maatschappelijke leven.

De resultaten van het Forum Migrantenvrouwen worden door het ICCM vastgelegd in een congresboek dat eind maart 1999 aan de pers werd voorgesteld.

In opvolging van dit project is aan ICCM de opdracht gegeven om de oprichting van een steunpunt voor allochtone vrouwen voor te bereiden.

Nood aan strategieën om de sectoren en de doelgroepen te bekwamen in samenspraak

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt, is het proces van samenspraak en inspraak nog in een aanvangsfase. Hier en daar worden aarzelend stappen gezet om het doelpubliek bij het beleid te betrekken. Daar waar concrete stappen werden ondernomen, blijft het evenwel beperkt tot de doelgroep allochtonen.

Wil dit prille proces van samenspraak en inspraak op termijn in een ware dialoog met alle doelgroepen uitmonden, dan dienen een aantal voorwaarden vervuld te worden.

Ten eerste dient elke sector duidelijk zicht te hebben op de materies en onderdelen van beleid waarvoor het wenselijk is om de respectieve doelgroepen te betrekken. Het beleid bestaat immers niet. Beleid voeren is een cyclisch proces van voorbereiden, uitvoeren en evalueren. Binnen elke fase van de beleidscyclus komt het beleid op een welbepaalde manier tot stand waarbij de rol van consultatie ook anders zal worden ingevuld.

Bovendien dient niet elke beleidsmaatregel in dialoog met het doelpubliek tot stand te komen. Goed besturen houdt ook in dat men zorgvuldig omgaat met het proces van participatie. De uitdaging bestaat er dan ook die beleidsmateries te detecteren die kritisch zijn voor het realiseren van de doelstellingen van het minderhedenbeleid en waarvoor het bijgevolg aangewezen is om het doelpubliek te betrekken. Bij dit alles dient de nodige aandacht besteed aan een goede communicatie met de doelgroepen.

Daarnaast moeten de sectoren ook nagaan hoe zij het inspraakproces in concreto wensen te organiseren. Sectoren die tot duidelijke afspraken komen over de wijze waarop de doelgroepen zullen betrokken worden, geven een niet onbelangrijk signaal dat inspraak voor hen meer is dan een vrijblijvende en modieuze stap in de besluitvorming. Bij het concreet organiseren van de inspraak dienen de sectoren zich ook af te vragen of en in welke mate de bestaande landelijke verenigingen van migrantenorganisaties de meest geschikte partners zijn dan wel of er alternatieven mogelijk zijn. De landelijke verenigingen zijn in wezen immers sociaal-culturele organisaties en hebben welomschreven opdrachten binnen het sociaal-cultureel werk. Zij zijn m.a.w. niet opgericht in de hoedanigheid van allround gesprekspartner voor de overheid en beschikken ook niet over de nodige mensen en middelen om deze functie op een deskundige manier op te nemen.

Bij dit alles dienen de sectoren tenslotte ook te zoeken naar strategieën om de doelgroepen die totnogtoe niet of weinig georganiseerd zijn op één of andere manier bij het inspraakproces te betrekken.

De doelgroepen van hun kant dienen ook de nodige inspanningen te doen om de hun toegemeten rol van gesprekspartner te valoriseren. Hierbij is een belangrijke taak weggelegd voor de gemeenschappen zelf die voor ondersteuning terechtkunnen bij het ICCM. Daarnaast kunnen de gemeenschappen een beroep doen op de categoriale sector. Zij kunnen ook een beroep doen op de Vlaamse overheid die via welbepaalde beleidsinitiatieven (vb. ondersteunen van de eigen organisaties, aanbieden van kadervorming, ...) bij kan dragen tot een versterken van de emancipatiebewegingen binnen de gemeenschappen. Daarnaast kunnen de sectoren via gerichte initiatieven de gemeenschappen de kans bieden om zich te bekwamen in en te organiseren rond de beleidsthema's waarvoor een inspraakproces ontwikkeld wordt. En daar waar de overheid reeds middelen en instrumenten inzet om burgers bij hun beleid te betrekken (vb. het erkennen en ondersteunen van ouderverenigingen als gesprekspartner inzake onderwijsaangelegenheden) dient nagegaan op welke wijze de aanwezigheid van de minderheidsgroepen in deze fora kan versterkt worden. Het is evenwel aan de gemeenschappen zelf om te bepalen wat zij van het ICCM en de categoriale sector en van de overheid verwachten. Het is wel aangewezen dat zij bij het bepalen van deze verwachtingen de nodige aandacht besteden aan een goede communicatie met de verschillende partners.

Betrekken van de doelgroepen bij de adviesorganen

Artikel 8 van het minderhedendecreet luidt als volgt: ‘de adviesraden bij het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, bij de Vlaamse openbare instellingen en bij de Vlaamse Gemeenschapscommissie nemen concrete maatregelen nemen om de doelgroepen bij hun besluitvorming te betrekken. Zij rapporteren daarover aan de coördinerende commissie.’

Met dit artikel wordt het voorstel van ICEM dat de respectievelijke sectoren de bestaande of in het vooruitzicht gestelde adviesorganen zouden sensibiliseren, stimuleren en motiveren om specifieke aandacht te besteden aan het adequaat betrekken van de doelgroepen eveneens decretaal verankerd (ICM-advies van 24.10.96 over de samenstelling, rol en plaats van ICM binnen het Vlaamse minderhedenbeleid).

Vlaamse Onderwijsraad

Binnen de Commissie Onderwijs Migranten (COM) van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) zijn sinds 1997 vertegenwoordigers van de migrantenorganisaties vertegenwoordigd. Hun aanwezigheid wordt globaal genomen positief geëvalueerd.

Toch dient opgemerkt te worden dat het vinden van geschikte gesprekspartners moeilijk is. Daarom wordt er voor gepleit een structurele oplossing te creëren voor de vertegenwoordiging van migrantenorganisaties in adviesorganen. Het forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden dat in uitvoering van artikel 9 van het minderhedendecreet zal worden erkend (zie verder), biedt hiertoe mogelijkheden.

GEZINS- EN WELZIJSRAAD

Twee leden van de Gezins- en Welzijnsraad zijn van allochtone afkomst. Eén allochtoon is tegelijk voorzitter van de Commissie Ontwikkeling en Emancipatie. Het andere lid is werkzaam in een integratiecentrum. Een viertal leden is actief in (kans)armoedebestrijding en/of samenlevingsopbouw en is van daaruit ook betrokken bij de minderhedenthematiek.

De Raad heeft 4 vaste commissies: Gezinsbeleid, Ouderenbeleid, Zorg en Ontwikkeling & Emancipatie. In de Commissie Gezinsbeleid is 1 lid van allochtone oorsprong en tegelijk werkzaam in een integratiecentrum. In de Commissie Ouderenbeleid is er geen vertegenwoordiging uit minderhedenmiddens. In de Commissie Zorg oefenen 2 leden activiteiten uit in integratiecentra, 1 is actief in samenlevingsopbouw en 1 in (kans)armoedebestrijding. In de Commissie Ontwikkeling en Emancipatie zijn de voorzitter en 1 lid allochtoon. De activiteiten van 3 leden situeren zich op het vlak van integratie, 6 leden zijn betrokken bij (kans)armoedebestrijding

De adviesvorming binnen het geheel van de Gezins- en Welzijnsraad is zo opgebouwd dat de Raad beraadslaagt en uiteindelijk het advies formuleert. De in de Raad aanwezige deskundigheid en betrokkenheid op minderheden garanderen dat deze benadering ten allen tijde bij de adviesvorming aan bod kan komen. De Raad kan, als hij het nodig acht, ook deskundigen uitnodigen om een bepaalde problematiek te verduidelijken of toe te lichten. Als bepaalde thema's onvoldoende vanuit het standpunt minderheden belicht werden kan van deze mogelijkheid gebruik gemaakt worden.

De Gezins- en Welzijnsraad behandelt de thema's in een zeer ruime maatschappelijke context. Vermits minderheden en minderhedenbeleid van deze maatschappelijke context deel uit maken komen zij onvermijdelijk aan bod tijdens de besprekingen.

In de Commissie Ontwikkeling en Emancipatie ligt de klemtoon op het welzijnsbevorderende beleid waarbij structurele oplossingen voor welzijnsnoden gezocht worden en waarbij de doelgroepen zelf een actieve rol spelen. Deze commissie is nog niet lang genoeg geïnstalleerd om reeds uitgeklaard te hebben op welke manier deze opdracht concreet zal ingevuld worden.

NOOD AAN EEN GERICHTE COMMUNICATIE NAAR DE ADVIESRADEN

Vlaanderen telt heel wat adviesraden. Hoewel het uiteraard niet nodig is om allochtonen, vluchtelingen en woonwagenbewoners bij alle adviesraden te betrekken, is er een sterk vermoeden dat het aantal potentieel relevante adviesraden toch talrijker is dan bovenstaand overzicht aangeeft. Dit doet vermoeden dat de meeste adviesraden in feite geen weet hebben van de bekommernis van de Vlaamse overheid om hun werkingen toegankelijker te maken voor de doelgroepen van het minderhedenbeleid.

Wil artikel 8 van het minderhedendecreet geen dode letter blijven dan zullen er concrete stappen moeten gezet worden. Ook hier weer zullen zowel de sectoren als de gemeenschappen zelf inspanningen moeten leveren.

Ten eerste is het aangewezen dat elke sector nagaat voor welke beleidsdomeinen er adviesraden zijn opgericht of in het vooruitzicht worden gesteld en in welke mate de binnen deze raden behandelde thema's de doelgroepen van het minderhedenbeleid aanbelangen. Het resultaat van deze analyse kan met de doelgroepen besproken binnen het sectorale overleg (zie hierboven).

In een tweede fase kunnen de sectoren een gerichte communicatie doen naar die adviesraden waarvan het aangewezen lijkt dat zij de nodige inspanningen doen om de doelgroepen van het minderhedenbeleid bij hun besluitvorming te betrekken. Deze communicatie moet de adviesraden sensibiliseren en stimuleren om ter zake initiatieven te nemen.

Niet alleen de sectoren en adviesraden maar ook de doelgroepen zelf moeten de nodige inspanningen leveren om hun betrokkenheid bij adviesraden te verhogen. Inspraak kan immers niet zonder emancipatie wat inhoudt dat er binnen de gemeenschappen zelf een emancipatiebeweging op gang moet gebracht. Maar ook hier moeten de gemeenschappen waar nodig beroep kunnen doen op ondersteuning van zowel het ICCM en de categoriale sector als de overheid.

Een forum van etnisch-culturele minderheden als gesprekspartner voor de overheid

Om de communicatie met en de betrokkenheid van de doelgroepen en hun organisaties bij het minderhedendecreet te verzekeren, zal de Vlaamse regering een forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden als gesprekspartner erkennen. Dit forum biedt een kader om overleg te plegen en visies of standpunten uit te brengen over alle aangelegenheden die de doelgroepen aanbelangen en die de integratie in de samenleving bevorderen (artikel 9 van het minderhedendecreet).

In uitvoering van het decreet heeft de Vlaamse regering op 8 december 1998 het ontwerp van besluit houdende de erkenning en subsidiëring van het forum principieel goedgekeurd.

Met het forum wordt tegemoetgekomen aan de vraag van de doelgroepen om zelf te kunnen beschikken over een instrument voor belangenbehartiging op Vlaams niveau. Hiermee krijgen zij - via hun vertegenwoordigers - een eigen structurele plaats binnen het minderhedenbeleid.

BETROKKEN PARTNERS BIJ HET FORUM

De verenigingen van etnisch-culturele minderheden vormen samen het forum. Het gaat hierbij zowel om verenigingen van allochtonen en vluchtelingen als van woonwagengewoners. Deze verenigingen kunnen op verschillende terreinen actief zijn en zowel landelijk als lokaal georganiseerd zijn.

De verenigingen actief in het volksontwikkelingswerk zijn de eerste betrokken partners bij de realisatie van de doelstellingen van het forum. Momenteel is het verenigingsleven het meest ontwikkeld bij de allochtonen. Er zijn 11 erkende landelijke en ongeveer 400-tal gekende lokale

migrantenverenigingen. Niet alle lokale verenigingen zijn erkend. Evenmin zijn alle verenigingen aangesloten bij een federatie. Van deze verenigingen richt zich slechts een beperkt aantal tot erkende vluchtelingen

Binnen OCIV loopt momenteel een Europees project om netwerkvorming en zelforganisatie bij vluchtelingen te stimuleren. Uit dit project, maar ook uit de ervaringen van de bestaande eigen organisaties van vluchtelingen, blijkt dat binnen de eigen organisaties de vraag naar participatie aan het maatschappelijk gebeuren in sterke mate verdrongen wordt door meer praktische en directe noden en behoeften. Bovendien heeft deze groep in sterke mate behoefte aan een integrale zorg op sociaal en psychologisch vlak, maar ontbreekt het aanbod om aan deze behoefte tegemoet te komen. Ook op deze lacune proberen de eigen organisaties in de mate van het mogelijke in te spelen waardoor er nog minder tijd rest voor de eigenlijke opdracht van belangenbehartiging.

Netwerkvorming binnen de woonwagengemeenschappen staat nog volop in de kinderschoenen.

Naast verenigingen actief in het volksontwikkelingswerk kunnen ook *verenigingen actief op andere domeinen* (vb. sport, religie of kunsten) betrokken worden. Essentieel is dat zij op vrijwillige basis georganiseerd zijn, een groep personen verenigen en samenwerken onder leiding van een gekozen bestuur. Naast het specifieke doel dat zij zich stellen moeten zij onder meer ook de functie van ontmoeting en wederzijdse uitwisseling vervullen.

Tenslotte kunnen ook *individuele leden van de doelgroepen* bij het forum betrokken worden. Zij moeten wel door hun deskundigheid (kennis van wat er leeft binnen de doelgroepen) of positie (waardoor zij bevoorrechte contacten met het doelpubliek hebben) een rol spelen in de communicatie en betrokkenheid.

OPDRACHTEN VAN HET FORUM

Het forum heeft in de eerste plaats tot taak de communicatie met de doelgroepen en hun verenigingen te stimuleren. Deze communicatie moet zowel van onder naar boven als omgekeerd verlopen. Dit is een belangrijke voorwaarde voor het verhogen van de betrokkenheid van de etnisch-culturele gemeenschappen in haar geheel bij het minderhedenbeleid.

Het forum heeft vervolgens tot taak de betrokkenheid van de doelgroepen en hun verenigingen bij het Vlaamse minderhedenbeleid te bevorderen. Overleg en het ontwikkelen en uitbrengen van visies en standpunten zijn daartoe de instrumenten.

CONCRETE UITWERKING

Het forum wordt gedragen door de landelijke verenigingen. Vermits de vluchtelingen en woonwagenbewoners weinig of niet georganiseerd zijn en over geen landelijke vereniging beschikken, zal specifieke aandacht voor het betrekken van deze doelgroepen noodzakelijk zijn. De ondersteuningscentra voor vluchtelingenwerk en woonwagenwerk kunnen hierbij een stimulerende rol vervullen.

De landelijke verenigingen moeten een beweging van communicatie, visievorming en standpuntbepaling op gang brengen tussen het lokale en het landelijke niveau, tussen de verschillende doelgroepen van het minderhedenbeleid onderling en binnen de onderscheiden subgroepen van de respectieve doelgroepen.

Om dit proces waar te maken zullen de verenigingen, het ICCM, het Vlaams Minderhedencentrum en ICEM moeten samenwerken. Van ICEM wordt verwacht dat zij het forum informatie toelevert over beleidsontwikkelingen en beleidsuitvoering enerzijds en dat zij haar leden informeert over visies en standpunten van het forum anderzijds.

Bovendien moet het uitvoerend comité minstens eenmaal per twee jaar een open-forumbijeenkomst organiseren waarop alle verenigingen van etnisch-culturele minderheden en ook individuele leden van de doelgroepen uitgenodigd worden. Op deze open bijeenkomst worden de resultaten van de werking van het forum besproken en worden belangrijke standpunten of visies aan een breder publiek voorgelegd.

Voor de werking van het forum wordt bij de start een voltijds secretaris en een halftijdse administratieve kracht voorzien. Deze personeelsleden worden toegevoegd aan het personeelskader van het ICCM waarmee een beheersovereenkomst wordt afgesloten.

BESLUIT

Met de erkenning en subsidiëring van het forum krijgen de doelgroepen - de derde pijler van het minderhedenbeleid - een belangrijk structureel instrument voor belangenbehartiging op Vlaams niveau in handen. Het is nu aan de doelgroepen om dit instrument maximaal te benutten zodat het hele doelpubliek daadwerkelijk betrokken wordt bij het Vlaamse minderhedenbeleid. De landelijke verenigingen spelen hierbij een cruciale rol. Voor het waarmaken van deze rol zijn zij zelf verantwoordelijk.

Voor de vluchtelingen en woonwagenbewoners die nog te weinig georganiseerd zijn en over geen landelijke vertegenwoordiging beschikken, zal de categoriale sector in samenspraak met ICCM en in overleg met de doelgroepen de nodige initiatieven moeten nemen.

De overheid tenslotte moet er voor zorgen dat het forum de nodige kansen en middelen krijgt om zich tot een slagkrachtig instrument te ontwikkelen waar allochtonen, vluchtelingen en woonwagenbewoners via hun vertegenwoordigers daadwerkelijk betrokken worden bij het Vlaamse minderhedenbeleid.

INHOUDSTAFEL

ALGEMENE INLEIDING

DEEL 1 : HET EMANCIPATIEBELEID

Hoofdstuk 1 : Het emancipatiebeleid naar allochtonen

- Inleiding p. 9
- Onderwijs ... p. 13
- Werkgelegenheid..... p. 21
 - Het zelfstandig ondernemerschap..... p. 21
 - Tewerkstelling en beroepsopleiding p. 23
 - Werkzoekende allochtonen in het Vlaams Gewest..... p. 45
- Huisvesting..... p. 71
- Welzijn..... p. 77
- Kind en Gezin p. 95
- Gezondheidszorg..... p. 101
- Jeugdbeleid p. 103
- Sociaal-cultureel werk p. 117
- Sportbeleid p. 121
- Mediabeleid..... p. 125
- Het beleid van de VGC p. 127

Hoofdstuk 2 : Het emancipatiebeleid naar voyageurs en zigeuners

- Inleiding p. 133
- Naar een beleid inzake woonwagenterreinen p. 135
- Categoriale initiatieven naar voyageurs en zigeuners p. 143
- Sectorale initiatieven naar voyageurs en zigeuners p. 144

Hoofdstuk 3 : Het emancipatiebeleid naar de trekkende beroepsbevolking..... p. 149

DEEL 2 : ONTHAALBELEID VOOR NIEUWKOMERS

<i>Inleiding.....</i>	p.157
<i>Onthaalbeleid naar meerderjarige nieuwkomers</i>	p. 158
<i>Onthaalbeleid naar minderjarige nieuwkomers</i>	p. 174

DEEL 3 : HET OPVANGBELEID VOOR MENSEN ZONDER WETTIG VERBLIJF

<i>Garanderen van basisrechten aan hulpbehoevende mensen zonder papieren</i>	p. 183
• Recht op welzijn	p. 184
• Recht op gezondheidszorg	p. 187
• Recht op onderwijs ..	p. 187
<i>Categoriale ondersteuning van het opvangbeleid</i>	p. 188
<i>Basisnetwerk opvang slachtoffers mensenhandel</i>	p. 188

Deel 4 : draagvlak voor het voeren van een minderhedenbeleid

Naar een slagkrachtige categoriale sector	p. 193
<i>Lokaal minderhedenbeleid</i>	p. 201
<i>Organisatie van het Vlaamse minderhedenbeleid</i>	p. 207
<i>Verhogen van het maatschappelijk draagvlak</i>	p. 208
<i>Raakvlakken met het gelijkekansenbeleid</i>	p. 211

DEEL 5 : BETREKKEND VAN HET DOELPUBLIEK BIJ HET BELEID

<i>Betrekken van de doelgroepen bij het sectorale, inclusieve beleid</i>	p. 217
Betrekken van de doelgroepen bij de adviesorganen	p. 219
<i>Een forum van etnisch-culturele minderheden als gesprekspartner</i>	p. 221

COLOFON

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Interdepartementale Commissie Etnisch-culturele Minderheden

Verantwoordelijke uitgever:

Marc Morris

Voorzitter Interdepartementale Commissie Etnisch-culturele Minderheden

Productie :

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn

Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid

Lay-out en druk:

Beukeleirs

Depotnummer : D/1999/3241/101